

OSHO

DANG

DANG

DOKO

DANG

*Prevod s engleskog
Nada Matasić i Ivan Đolić*

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Narodna biblioteka Srbije, Beograd

14 Radžniš B. Š.

RADŽNIŠ, Bagvan Šri

Dang dang doko dang / Osho ; prevod s engleskog
Nada Matasić i Ivan Đolić. - (1. izd.). - Beograd: Esoteria, 1996
(Beograd: "Junior"). - 255 str. ; ilustr. ; 20 cm.
(Beli oblak : edicija dela Osha)

Prevod dela: Dang dang doko dang.. - O Oshu: str. 251-252.

ISBN 86-81585-83-5

294.3

a) Radžniš, Bagvan Šri (1931-1990.) b) Budistička meditacija
ID=51021324

Naslov originala: Osho
DANG DANG DOKO DANG
Osho Foundation
© Copyright originala:
Osho International Foundation 1977, 1997
© Copyright za Jugoslaviju: IP "ESOTHERIA" Beograd
Sva prava prevoda i objavljivanja zadržava izdavač

Izdavač: IP ESOTHERIA, Beograd
Izdavački savet: Maja Mandić i Vladimir Madić
Glavni i odgovorni urednik: Vladimir Madić

Idejno rešenje korica: Izdavač
Korektura: Saša Novaković
Prelom, priprema i grafički dizajn: Srđan Krstić

Štampa: "Junior", Beograd
Prvo izdanje
Beograd 1996.

YU ISBN 86-81585-83-5

SADRŽAJ

UVOD.....	7
1 NIKADA SE NE PRETVARAJ, ČAK NI U POGLEDU LOBANJA	9
2 MAGIJA BEZ MAGIJE	31
3 "KAKO JE UNUTRA TAKO JE I SPOLJA"	55
4 KADA JE GROŽĐE KISELO.....	79
5 DVE GOSPOĐE I MONAH	105
6 RADOST JE MERILO	127
7 BUDI SVETLOST SAMOM SEBI	153
8 JOŠ JEDNA NEDELJA.....	175
9 DANG DANG DOKO DANG DOKO DANG	199
10 GOSPOĐO, VAMA TREBA LJUBAV!	223

UVOD

Ošo nam je nedavno ispričao sledeću basnu:

Jedan slon se brčkao u bazenu, kada naiđe miš koji je uporno tražio da slon izađe iz bazena. Slon preko volje konačno uradi kako je miš želeo.

"Zašto si hteo da izađem iz bazena?", upitao je slon.

"Da vidim da ne nosiš moje kupaće gaćice," odgovorio je miš.

To nas sannyasine stavlja negde između miša i slona ... među majmune možda? Zato se za ovaj uvod u besede Slona o zenu, može reći da potiče od majmuna za dobrobit miševa pošto majmuni uglavnom preskaču uvode.

Put zena je ne-put. Kaže Ošo u knjizi *Dang Dang Doko Dang*, "Nijedan put ne postoji; koraćate i morate da stvarate sopstveni put." Ipak, postoji zen disciplina. Ona ima dva stadijuma, Ošo nam kaže – prvo, učenje ili ispravno slušanje; i drugo, pristupanje. "Slušanje je sredstvo da se zaustave misli. Kada nema potrebe da se sluša ili uči iz spoljašnjeg sveta, zen taj stadijum naziva pristupanje."

Zen proizvodi sredstva za isključivanje dotoka snage u um. Ta sredstva uništavaju naše slepo poistovećivanje sa ulogama i lažnom stvarnošću koju nam je nametnulo društvo. Zen sredstva – koan, šala, iznenadni udar groma, Učiteljev štap, "terapijska" grupa, meditacija – tu su da nas prodrmajaju iz dremeža. Odstranjivanje poistovećivanja,

istupanje iz ličnih i socijalnih mitova je spoznaja, svesnost da više niste ono što ste bili ranije. Ne u smislu da postajete nešto drugo, već u smislu da, iako ste isti, uviđanjem ko ste, istošću, možete da se razrešite prethodnog poistovećenja sa svime što ste bili. Prepoznavanje je spoznaja: sopstvo koje svedoči je sopstvo koje prepoznaje, sopstvo koje spoznaje je sopstvo koje svedoči.

Ego je zastareo program u biokompjuteru. Iz pepela ega, spaljenog laserskim zrakom Učitelja, rada se feniks spoznaje. Mi postajemo bivše muške šovinističke svinje, bivše jevrejske majke, bivši histerici, bivši opsesivci, bivši homoseksualci, bivši članovi divnog kluba gubitnika, Nasrudinovog kluba, kluba Nasrudinovih bivših žena, žandara herc, čarobnica, deva, premova, anandi, joga ili bilo koje veće ili manje arkane Ošove ogromne psihodrame, ili pranadrame – više nismo zavedeni *mayomi*.

Iako je zen "krajnji procvat meditacije, ako na kraju zen putovanja, ne procveta ljubav, čitavo putovanje je bilo beskorisno."

"Spoljašnji Učitelj je samo provokacija da se unutrašnji Učitelj potpuno razmahne." Na kraju, ipak, "nema ni spoljašnjeg ni unutrašnjeg Učitelja. Postoji ogromna praznina. Ništa nije, ili bolje, *jedino* ništa jeste. To je transcendencija, to je nirvana, prosvetljenje. Tada je sloboda najzad potpuna jer nema granice – vi ste bez granica."

"Dang dang doko dang" je zvuk gonga u koji udara Učitelj. On simbolizuje poetski kvalitet koji je poseban u zenu. On ukazuje na ono što je nemoguće iskazati.

Reče Ošo majmunima, "Uvek kada ponovo postanete žrtve teorija, dogmi, doktrina, filozofija, recite, 'Dang dang doko dang'."

Dang dang doko dang.

Swami Anand Akul

NIKADA SE NE PRETVARAJ,
ČAK NI U POGLEDU LOBANJA

11. jun 1976.

*Učitelja Fugaia smatraše vrlo mudrim i plemenitim,
ipak on beše i najstroži –
kako prema sebi, tako i prema svojim učenicima.*

*Otišao je u planine da sedi u Zenu.
Živeo je u pećini, a kada bi ogladneo,
odlazio je u selo i sakupljao otpatke.*

*Jednoga dana, monah po imenu Bundo, privučen
Fungaijevom strogošću,
svratio je do pećine i zamolio da tu provede noć.*

*Učitelj se činio srećnim što može da ga primi,
i narednog jutra mu je spremio pirinčanu kašu.
Nemajući još jednu činiju,
izašao je napolje i vratio se sa lobanjom
koju je našao pored nekog groba.
Napunio ju je kašom i ponudio Bundu.*

*Gost je odbio da je takne,
i zurio je u Fungai kao da je ovaj sišao s uma.*

*Na to se Fungai razbesneo
i udarcima ga izbacio iz pećine.
"Budalo!" vikao je za njim. "Kako ti,
sa tim svojim svetovnim poimanjem prljavštine i čistote,
možeš sebe da smatraš budistom?"*

*Nekoliko meseci kasnije dođe da ga poseti učitelj Tetsgyu
i reče mu da smatra velikom štetom
što je napustio svet.
Fungai se nasmeja i reče:
"O, vrlo je lako napustiti svet
i postati bonzai –
teško je tada postati istinski budista."*

Istina je jedna, ali do nje se može doći mnogim putevima. Istina je jedna, ali se može izraziti na mnogo načina.

Dva puta su osnovna; svi putevi mogu da se podele u dve kategorije. Blo bi dobro da se shvati ta osnovna suprotnost.

Istini se pristupa bilo umom, bilo srcem. Dakle, u svetu postoje dve vrste religija – obe istinite, obe značajne, ali i obe suprotne jedna drugoj – religija uma i religija srca.

Religija uma veruje da se istina doseže kada se postane bez misli, kada se odbaci um. Um je prepreka; ne-um će biti glavna kapija. Budizam, đainizam, taoizam – to su religije uma. To su religije duboke analize, religije duboke svesnosti, religije prosvetljenja.

Zatim postoje i religije srca: judaizam, hrišćanstvo, islam, hinduizam. One veruju da put vodi kroz srce, da srce mora da se istopi u voljenom, u Božestvu.

One prve religije su religije meditacije. Reč meditacija nije sasvim tačna, ali nema druge reči da se na engleski prevede *dhyana*, jer taj jezik nikada nije znao za religiju meditacije, tako da ta reč ne postoji. Zapadni jezici su, u stvari, znali samo za jezik srca, te imaju savršenu reč za taj put – molitva. Ali za *dhyanu* nemaju reč, stoga je meditacija jedina reč koja može da se koristi. U suštini, *dhyana* znači upravo suprotno. Reč "meditacija" potiče od grčkog korena "medonai" što znači razmišljati. Reč "meditacija" znači razmišljati, a *dhyana*, koja se prevodi kao meditacija, znači kako ne razmišljati; kako biti u stanju bez ikakvih misli; kako doći do tačke kada vi jeste, ali nema razmišljanja; do stanja ne-uma, do čiste svesnosti. Ali meditacija je jedina reč, pa ćemo je zato koristiti.

Zen je vrhunac budističkog traganja. Zen je krajnji procvat puta meditacije. Reč "zen" potiče od *dhyane*. *Dhyana* je u Kini postala "chen", a onda je "chen" postalo "zen" u Japanu. Upamtite sledeće:

zen je potekao u Indiji od Gautama Bude. Kada je Gautama Buda postigao konačno prosvetljenje, stanje ne-uma, svet je spoznao put analize, put ispravnog mišljenja, put ispravnog pamćenja, i put načina da se raspe svo razmišljanje tako što se sve više i više postaje svestan svih misli. Samo posmatranjem misli, one polako i lagano blede – postajete samo posmatrač, ne poistovećujete se sa svojim razmišljanjem, stojite po strani i nastavljate da posmatrate promet. Um je poput saobraćajnog prometa, vrlo je kružan, nastavlja da se kreće u krugovima, veoma se ponavlja, skoro da je mehanizam. Nastavljate da činite jedno isto opet, i iznova, i opet. Čitav vaš život nije ništa drugo do produženo ponavljanje, veoma kružno. Um je mandala, krug, i on se kreće. Ako posmatrate, polako postajete svesni kruga, začarnog kruga uma. Opet i ponovo on donosi iste emocije: isti bes, istu mržnju, istu pohlepu, isti ego... A vi nastavljate dalje. Vi ste samo žrtva.

Kada jednom postanete svesni uma i počnete da ga posmatrate, most je srušen, više se ne poistovećujete sa umom. Kada više niste poistovećeni sa umom, um nestaje jer da bi postojao, potrebna mu je vaša saradnja.

U narednih deset dana govorićemo o zenu. Ipak, da bi se on pravilno razumeo, morate takođe da razumete i njegovu suprotnost – suprotnost postaje kontrast, pozadina.

Put molitve ne analizira; on ne pokušava da bude svestan ili budan. Naprotiv, put molitve potpuno razlaže sebe u molitvi. Ne treba da budete svedok, ne treba da budete posmatrač; treba da budete opijeni poput pijanca i izgubljeni, sasvim izgubljeni.

Na putu molitve, ljubav je cilj. Treba da volite; treba da budete tako puni ljubavi da vam se ego rastvori u ljubavi, istopi u vašoj ljubavi. Na putu molitve, Bog je nužna pretpostavka. Ja ga nazivam pretpostavkom jer je na putu molitve on potreban, ali nije potreban na putu meditacije.

Na putu meditacije nije potreban nikakav Bog, otuda uticaj i privlačnost zena na Zapadu. Bog je postao gotovo neshvatljiv. Sama reč "Bog" izgleda uprljano. Čim izgovorite reč "Bog" odbijate ljude. Otuda privlačnost zena na Zapadu. Hrišćanstvo umire zbog toga što se ta pretpostavka isuviše koristila, isuviše se upotrebljavala. Ono drugo, upravo suprotno, je potrebno.

Na putu molitve morate biti opijeni; na putu meditacije morate biti budni. Na oba načina ego nestaje. Ako ste potpuno budni, tu

nema ega jer u potpunoj svesnosti postajete tako prozirni da ne stvarate nikakvu senku. Ako ste sasvim opijeni, u dubokoj ljubavi prema Bogu, opet vi nestajete – jer u ljubavi vi ne možete da postojite. Krajnji ishod je isti: ego nestaje. A kada nema ega dolazite do spoznaje šta je istina.

Nikada niko nije bio u stanju da kaže šta je to; nikada niko neće biti u stanju da kaže šta je to. Iskustvo je tako izvorno, tako nepregledno, da ga nije moguće definisati. Ono je toliko neograničeno da se ne može izraziti rečima – reči su vrlo skućene, a iskustvo je neizmerno prostrano. Ipak, na oba načina, ljudi stižu do istog cilja.

Istina je jedna. Vede kažu, "Istina je jedna, ali su je vidovnjaci na različite načine videli."

Dakle, upamtite to. Sve religije u osnovi, u suštini, vode istom cilju. Čak i kada izgledaju sasvim suprotne, one vode istom cilju.

Zato od vas zavisi koji put biste voleli da izaberete. Ako gajite osećanje prema Bogu – ne verovanje, puko verovanje nije dovoljno, verovanje je nešto mrtvo – ako gajite osećanje za Boga, ako, kada čujete reč "Bog", počnete tiho da jecate, osetite drhtavicu, osetite se nadahnuto, srce počne ubrzano da vam kuca, ako sama reč "Bog" u vama izaziva veliko strahopoštovanje, onda možete da se idete putem molitve. Zen onda nije za vas, zen morate jednostavno da zaboravite, jer će tada zen biti smetnja.

Ali, ako reč "Bog" za vas nema nikakvo značenje, ako je za vas stvarno umrla, ako je Bog zaista mrtav, ne izaziva nikakvo osećanje u vama, nikakvu emociju, ne vibrira vama, ne pulsira vama, ne kovitla vaše biće u nepoznato, tada je zen za vas. Sve više ljudi moraće da se kreće putem zena jer hrišćanstvo, hinduizam, islam, judaizam – svi su, na neki način, isuviše rabljeni. Izgubili su svoju privlačnost.

Budizam je još uvek neiskvaren, još uvek plodonosan, a duboko je privlačan za moderan um – jer moderan um je sačinjen od naučnog stava, a zen je apsolutno naučan, super-naučan. On ide do samih korena vašeg uma i ne traži da verujete u nešto. On nema nikakve pretpostavke. Ne zahteva da verujete u nešto, nema nikakvog praznoverja.

Reč "praznoverje" je vrlo lepa. Ona potiče od latinske reči "superstes" što znači: ono što preživljava, ostaci prošlosti, ono što je postalo beskorisno, međutim opstaje iz navike. Idete u crkvu, a nemate nikakav osećaj za odlazak tamo, a možda se i svake noći pre

odlaska na spavanje pomolite – ali to je samo nemoćni gest jer u njemu nema srca. Jednostavno ponavljate usnama; obavljate službu usnama. To može da bude samo jedna stara navika, stara uslovljenost: od samog detinjstva su vas učili da se molite, pa terate dalje. Um nastavlja da ponavlja poznato.

Dakle, morate sami da odlučite. Niko drugi ne može da odluči umesto vas. Morate da ispitajte sopstveno srce. Ako još uvek posedujete nevinost koja je potrebna za put molitve, ako ste još uvek poput deteta, ako još uvek možete da imate poverenja, možete da verujete, ako još uvek imate veru, nema potrebe da se mučite oko zena, jer to će za vas biti nepotrebno mukotrpan put. Možete jednostavno da se istopite i sjedinite sa Bogom.

Pročitao sam jednu anegdotu koja mi se dopala.

Jedne večeri neki sveštenik koji je bio u poseti Irskoj, hodao je seoskim putem i susreo je nekog starijeg gospodina. Dok su nastavili da šetaju zajedno i uživaju u večeri, iznenada se digla oluja i oni pronadoše sklonište. Neko vreme su razgovarali, a kada je među njima zavladała tišina, starac je izvadio stari molitvenik i počeo da se moli.

Američki sveštenik koji ga je posmatrao, bio je duboko dirnut svetošću koja ga je okruživala dok se molio. Bez razmišljanja, naglas je izgovorio,

"Mora da ste vrlo bliski Bogu."

Starac je zastao, osmehnuo se i rekao, "Da, on me veoma voli."

"Da, on me veoma voli." O tome se radi u molitvi. Ne samo da vi volite Boga – samo to neće pomoći. Ako možete da osetite i da se Božija ljubav izliva prema vama, jedino tada; ako možete da osetite njegovo prisustvo svuda oko sebe, jedino tada će molitva biti moguća.

Molitva je moguća kao senka njegovog prisustva koje se oseća. Ne možete da se molite u praznoj sobi, ako on nije prisutan. Kome ćete se moliti? Kome ćete izložiti svoje srce? Kome? Molitva je jalova, ako se ne oseti prisustvo. Ako se oseti prisustvo, tada ste u molitvi – bilo da nešto kažete ili ne. Možete da ne izgovorite ni jednu reč, jednostavno možete biti tako ispunjeni strahopoštovanjem da ostajete tihi, ali osetićete prisustvo. Da, osetiti prisustvo Boga je suština molitve.

Ako je, međutim, Bog mrtav, ako ne osećate ništa, ako se nikakva pesma za Boga ne uzdiže u vašem srcu, ako je prisustvo nestalo iz

sveta – pogledate u drveće i vidite samo drveće i nikakvog Boga koji se tamo krije, pogledate u nebo i vidite samo nebo, a ne i njegovo beskonačno prisustvo – tada će zen biti vaš put.

Zen će biti religija nastupajućeg stoleća zato što je nauka uništila, ili veoma oštetila, sposobnost da se ima poverenje. Ipak, nema razloga za zabrinutost – možete da krenete iz drugog pravca. Tada, međutim, nema pitanja ljubavi, prisustva, Boga, molitve – ničeg sličnog.

Kada je Zapadni svet prvi put postao svestan budizma, dainizma, taoa, nisu mogli da poveruju u to. Kakve su to religije? U njima nema nikakvog Boga. Nisu mogli da veruju da religija može da postoji bez ikakvog pojma Boga; Bog je uvek bio središte religije. Otuda su smatrali da to mora da su samo moralni kodeksi. Nisu. To je potpuno drugačija vrsta religije. A Indija je, u vreme Bude i Mahavira, pre dvadeset i pet vekova, dosegla isti naučni pristup koji Zapadni svet doseže danas. Pre dvadeset i pet vekova, Indija je spoznala – ili, barem oni koji su bili vrlo, vrlo inteligentni, blistavi, budni – oni su spoznali da je stari Bog mrtav. Spoznali su da je Bog molitve mrtav.

Reći ovo značilo je jednostavno reći da je čovekovo srce umrlo; ono više nije radilo. Dakle, morao je da se pronade novi put u kome srce neće biti osnovna potreba. Buda i Mahavir su stvorili novu religiju – religiju meditacije. Bez ikakvog Boga, bez molitve, bez verovanja. Od vas se ne traži ništa osim istraživačkog, ispitivačkog uma, osim dubokog istraživanja – to je sve.

Svet će sve više i više biti "zenistički". Zen je krajnji procvat Buda-uma.

Pre nego što uđemo u svet zena, potrebno je razumeti ponešto u vezi uma. Prvo: um radi zbog vaše saradnje. Možete da ga zaustavite, ako prekinete saradnju. Bez opoziva vaše saradnje, ne možete da ga zaustavite. Prema tome, čitav metod zena je kako opozvati saradnju. Mnogi pokušavaju da zaustave um bez povlačenja saradnje – tako će poludeti, ili uraditi nešto apsurdno, nemoguće. S jedne strane produžavate da ulivate energiju u um, a sa druge nestojite da ga zaustavite.

To je kao da vozite kola i nastavljate da pritiskate pedal za gas, dok u isto vreme pritiskate i kočnicu. Upropastićete čitavu mašinu; radite dve suprotne stvari zajedno.

Zen nije za direktno zaustavljanje uma, on je za suptilno povlačenje vaše saradnje iz uma. Što se više energije povuče iz uma,

on počinje da propada po svojoj volji, te dolazi trenutak kada um jednostavno nestaje – zato što ga vi podržavate; to ga vi održavate; to vi ne znajući, neprestano ulivate energiju u njega. Kroz svoje želje, razlučivanja, izbore, kroz ono što volite i ne volite, nastavljate da ulivate energiju u njega.

Zato zen kaže, ako stvarno želiš da zaustaviš um ... Nema drugog načina da zen dode do spoznaje istine, osim da se zaustavi um. Jer, ako um nastavi da radi, on je projektor. Tada stvarnost funkcioniše kao ekran, pa vi i dalje projektujete svoj um u nju, nastavljate da vidite ono što hoćete da vidite, da čujete ono što hoćete da čujete. Nikada ne vidite stvarnost onakvu kakva ona jeste, nikada ne vidite ono što jeste, iskrivljujete stvarnost. Um je veliki falsifikator.

Dakle, um, projektor, mora da se zaustavi. Tada se iznenada stvarnost pojavljuje onakva kakva je, jer se ništa nije projektovalo u nju. Sedite u bioskopu, vidite samo belo platno i onda projektor počinje da radi. Platno nestaje i vidite film, veliku priču koja se odvija. Sasvim zaboravljate platno, belinu, njegovu čistotu, njegovu nevinost – sve se zaboravlja. Izgubljeni ste u svetu snova. Zatim projektor prestaje da radi i vi iznenada shvatate da tu nije bilo ničega. Platno je prazno. Bila je to samo igra senki – bili ste zavarani, obmanuti.

U Indiji svet nazivamo *maya*, iluzija. To znači: ne da u njemu nema istine, već je ona skrivena. Istina je skrivena kao belo platno u bioskopu i vi ste projektovali svoje želje i snove povrhnje i potpuno zaboravili šta je stvarnost.

Zen zaustavlja projektor, isključuje ga, i bivate u stanju da znate šta jeste. A znati ono što jeste je sloboda; znati ono što jeste je biti oslobođen; znati ono što jeste je biti prosvetljen.

Prema tome, um je prepreka. A um se stalno ponavlja. Zato što ga nikada niste posmatrali, nikada ga niste svesni. Ništa novo nikada ne može da se desi u umu; on je uvek stari trulež. Ništa novo nikada ne može da se dogodi u umu zato što je on mehanizam. Mehanizam može samo da nastavi da neprekidno ponavlja jednu istu stvar – kao gramofonska ploča.

Posmatrajte ga i malo po malo ćete moći da uočite njegovu mehaničnost. Gurdijev je govorio da čovek ima šanse ako spozna da je mehanizam. Ako spozna da je on samo mašina, postoji mogućnost da ode izvan nje. Tada može da postane svestan.

Pročitao sam vrlo lepu anegdodu. U njoj nema priče, samo list iz knjige sitnih troškova.

1. nov.	Oglas za sekretaricu	.50
2. nov.	Cveće za sekretaričin sto	.80
8. nov.	Nedeljna plata za sekretaricu	30.00\$
9. nov.	Parfem za sekretaricu	6.50\$
11. nov.	Slatkiši za ženu	.10
13. nov.	Ručak za sekretaricu i mene	9.45\$
15. nov.	Nedeljna plata za sekretaricu	35.00\$
17. nov.	Bingo za ženu i mene	1.00\$
18. nov.	Pozorište za sekretaricu i mene	6.00\$
19. nov.	Slatkiši za ženu	.10
20. nov.	Plata za Dorin	40.00\$
21. nov.	Pozorište i večera za D i mene	20.00\$
2. dec.	Klinika u ul. Harli	150.00\$
3. dec.	Bunda za ženu	700.00\$
4. dec.	Oglas za sekretara	.50

Pravite beleške. Napravite mali dnevnik svog uma i videćete krugove i ti krugovi se kreću. Dobro je voditi dnevnik, ali napravite ga za sebe, a ne da ga čita neko drugi. Zatim gledajte u njega, posmatrajte, i videćete – isti obrazac se stalno iznova peni, izbija na površinu. To je čisto traćenje života jer se u njemu ne dešava ništa novo.

Istina je uvek nova, a um je uvek star. Zbog toga se um i istina nikada ne sreću. Um je uvek od prošlosti, istina je uvek od sadašnjosti. Zato se um i istina nikada ne sreću. Um je ono što već poznajete; istina je ono što tek treba da spoznate. Um je poznato, a istina je neznano ili nepoznato. Um je samo zapis svega što se dogodilo. Um nije avantura, istina je avantura.

Ima jedna stara poslovice koja kaže, "Nema ničeg novog pod kapom nebeskom." Ako mislite na um, poslovice je tačna. Ako, međutim, mislite na istinu, poslovice je potpuno pogrešna. Zatim, postoji i druga poslovice – koja je istinita – koja glasi, "Nema ničeg starog pod kapom nebeskom." Sve je apsolutno sveže i novo – kao novi list koji se rađa na drvetu. Zato Isus kaže svojim učenicima, "Ako ne postanete kao mala deca, nećete moći da uđete u moje Kraljevstvo Božije."

Um je vrlo promućuran i domišljat, ali nije inteligentan. Inteligencija je osobina svesnosti, a promućurnost i domišljatost samo su zamena za inteligenciju. Tako um nastavlja da izvodi promućurne trikove i tom promućurnošću, sam biva zarobljen. Gubi se u sopstvenoj promućurnosti i domišljatosti. Zapamtite ovo – nećete postati inteligentni postajući promućurni, postaćete inteligentni bivajući svesniji. Promućurnost ne mora obavezno da bude znak inteligencije. Čak i glupi ljudi mogu da budu promućurni. Promućurnost potiče od iskustva: radeći stvari mnogo puta, učite. Um postaje nalik računaru – svako iskustvo se pohranjuje u njega i on uči i sakuplja znanje i nastavlja da to znanje koristi.

Inteligencija poseduje sasvim drugačiju osobinu: ona nema nikakve veze sa iskustvom, ona je povezana sa svesnošću. Domišljatost potiče od iskustva; inteligencija dolazi od svesnosti. Zato stari ljudi postaju vrlo domišljati ... a hipiji su u pravu kada kažu da nikada ne treba verovati osobi starijoj od trideset. Jer do tog uzrasta čovek postaje domišljat, nauče se trikovi i metode ovog sveta.

Ali dete je inteligentno jer je ono budnije, budno uz više ozarenosti. Posmatrajte kako dete nešto gleda. Ako gleda puža, samo posmatrajte – koliko je budno, kako je sasvim u trenutku. Kao da se pretvorilo samo u oči; čitavo biće mu se izliva kroz oči. Dete je inteligentno, a starac postaje promućuran i domišljat. Dete nema nikavo iskustvo i ne može da koristi prošlost. Mora da se suoči sa sadašnjošću.

Celokupan stav zena je da ponovo morate da postanete dete; morate da dođete do drugog detinjstva u kome odbacujete sva iskustva. Um je samo naziv za svu nagomilanu prošlost. Um zapravo nije poseban entitet, samo gomila prošlosti. Ako je razvežete, ako se prašina prošlosti ukloni sa ogledala vašeg bića, postaćete inteligentni. A jedino inteligencija može da spozna istinu.

Nakon završenog predavanja student je upitao Hegela, "Profesore Hegel, ja sam zbunjen vašim učenjem zato što stvarnost izgleda sasvim drugačije.

Hegel je odgovorio, "Dragi moj prijatelju, tim gore po stvarnost."

Zen nije filozofija, jer filozofija podrazumeva izvesnu doktrinu o stvarnosti. Zen je čisti susret sa stvarnošću. U njemu nema doktrine, nema filozofije, nema svetih spisa. To je samo direktan susret

sa stvarnošću. Svi spisi pripadaju umu, kao što su i sve doktrine samo pametovanja uma. Um nastavlja da se teži stvaranjem filozofija koje poznaje.

Izuzetno je teško ostati u neznanju zato što to veoma razbija ego. Otuda um stvara filozofije i daje vam izluziju znanja.

Zen je put spoznaje, u njemu nema znanja. To je samo metod da se spozna, da se suoči, sretno – odmah, ovde-sada, direktno. To je direktna transmisija.

Neki diplomata je upitao francuskog državnika Klemonsoa šta misli o diplomatama.

Klemonso mu je odgovorio, "Diplomate su ljudi koji rešavaju probleme koje su stvorile druge diplomate."

To je ono što rade i filozofi, a u tome je i sva funkcija uma. Um stvara problem, a onda nastoji da ga reši.

Zen potpuno odbacuje čitavu tu igru. On nije igra uma. Zen kaže da nema problema koje treba rešiti i nema rešenja koja treba doneti jer, pre svega, ne postoje problemi. Zen govori da nikada nije bilo problema u bivanju. To varljivi um prvo stvori probleme, i naravno, kada imate problem, morate da ga rešavate. Tako on stvara i rešenja. Problem je lažan, pa kako onda možete da pronađete pravo rešenje za lažni problem? Rešenje je takođe lažno. Onda rešenje proizvodi deset novih problema – i to se tako produžava dalje. Stvorene su filozofije nad filozofijama i sve su prazne, sve besmislene, sve nepotpune. Zen je apsolutno protiv filozofiranja zato što je zen protiv uma.

A sada, ova zen priča.

*Učitelja Fugaia smatraše vrlo mudrim i plemenitim,
ipak bio je i najstroži,
kako prema sebi, tako i prema svojim učenicima.*

Zen je strog. To je vrlo tegoban put. To nije igra za igranje, to je igranje s vatrom. Kada jednom uđete u svet zena, nikada više nećete biti isti. Bićete sasvim preobraženi, u tolikoj meri da nećete moći da se prepoznate. Onaj ko ulazi u svet zena i onaj ko izlazi su dva sasvim

različita bića. Tu nema kontinuiteta, gubite povezanost sa svojom prošlošću. Sav kontinuitet potiče od uma; celokupan identitet je od uma; sva imena i forme su od uma. Kada se odbaci um, iznenada se prekida vaša veza sa prošlošću – ne samo sa prošlošću, odvezujete se od vremena.

To je sva tajna zena: odvezati se od vremena. Tada se povezujete sa večnošću. A večnost je sada-ovde; večnost ne poznaje prošlost, sadašnjost, ni budućnost; večnost je čista sadašnjost. Vreme ne zna za sadašnjost – vreme je prošlost i budućnost. Obično mislimo da je vreme podeljeno u tri kategorije: prošlost, sadašnjost i budućnost. To je apsolutno pogrešno. Vreme je podeljeno samo u dve kategorije: prošlost i budućnost. Sadašnjost uopšte nije deo vremena. Samo posmatrajte, samo gledajte. Kada je sadašnjost? U trenutku kada prepoznate da je ovo sadašnjost, to je već prošlost. Onog trena kada kažete, "Da, ovo je sadašnjost," ona je već prošla, ona je prošlost. Ili ako kažete, "Ovo će biti sadašnjost," to je ipak još uvek budućnost. Ne možete da prepoznate sadašnjost, ne možete da dodirnete sadašnjost, ne možete da nagovestite sadašnjost. U svetu vremena ne postoji sadašnjost.

Kada pogledate na sat, on se već pomerio, ne staje ni za trenutak. Dok ste ga gledali, i tada se kretao. To je Heraklit mislio kada je rekao, "Ne možete dva puta zagaziti u istu reku". Reka protiče. Tu je prošlost, tu je budućnost, i budućnost se neprekidno pretvara u prošlost. Nijednog jedinog trenutka tu nema sadašnjosti, nijednog jedinog trenutka se sat ne zaustavlja, nijednog trenutka reka ne staje. Heraklit je u pravu. Ne možete dva puta da zagazite u istu reku. Jedan od njegovih učenika mu se obratio, "Učitelju, probao sam, imaš pravo. Ali, hteo bih da dodam još nešto – ne možeš ni jednom da zagaziš u istu reku." Baš tako stvari stoje. Kada dotaknete reku, kada vam stopalo dodirne vodu, reka protiče. Kada ga za pedalj uronite u reku, reka teče. Kada ga dva pedlja uronite u vodu, reka teče. Dok dođete do dna, reka je već toliko potekla da ne možete da kažete ni da ste makar *jednom* zagazili u istu reku.

U vremenu nema sadašnjosti; sadašnjost nije deo vremena. Sadašnjost je deo večnosti. Sadašnjost podrazumeva sada, a sada ne zna ni za prošlost ni za budućnost.

Kada se jednom odvojite od uma, odvojili ste se od vremena, a vreme i prostor su zajedno.

Ajnstajn je u ovom veku otkrio da vreme i prostor nisu odvojeni jedno od drugog; oni su jedno, ili dva aspekta jedne stvari. Zato je on sve to nazvao prostor-vreme ("spatio-time"), kako bi istakao da vreme nije ništa drugo do četvrta dimenzija prostora. Ako nestane vreme, nestaje i prostor.

Dakle, čovek koji ode izvan uma je izvan vremena i prostora. On jeste, ali ne možete da kažete gde; on jeste, ali ne možete da kažete kada. Kada i gde sasvim nestaju. On jednostavno jeste, bez ikakve definicije gde i kada. To je ono što je Buda nazvao prosvetljenje. To je sloboda, apsolutna sloboda. Ništa vas ne ograničava.

Put je, međutim, vrlo strog. Tako mora da bude jer je to na izvestan način konačno samoubistvo. Ispadate iz uma, ispadate iz vremena, ispadate iz prostora. Svet koji ste do sada poznavali nestaje, i nešto sasvim novo, što ne možete da definišete, pojavljuje vam se u svesti.

*Učitelja Fugaia smatraše vrlo mudrim i plemenitim,
ipak bio je i najstroži ...*

Učitelj zena mora da bude strog jer on pokušava da te ubije. Baš pre neki dan došla mi je jedna žena sannyasin pa sam je pitao koliko ostaje ovde. Odgovorila je da će ostati tri meseca. Tada sam rekao, "U redu, to će biti dovoljno da te ubijem." Ona je uzviknula, "Šta?!" Ali sada je razumela smisao – sprema se da umre.

*...kako prema sebi, tako i prema svojim učenicima.
Otišao je u planine da sedi u Zenu.*

Zen naprosto znači sedeti. U japanskom postoji čitava reč "zazen". To znači sedeti u tišini ne radeći ništa.

Sav rad potiče od uma. Kad god nešto radite, um dolazi na svet. Uvek kada nešto želite da uradite, um odmah počinje da planira. Čak i sa samom zamisli o radu počinjete da ulivate energiju u um.

Zen znači samo sedeti. Ne raditi ništa, čak ne meditirati ... jer kada se meditira, kroz zadnja vrata delovanje ponovo ulazi. Zen jednostavno kaže, sedi i ne čini ništa. Nemoj da razmišljaš u okvirima delovanja, već u okvirima bivanja. Jednostavno budi. Zato sledbenik zena godinama samo sedi. To je najteže na svetu, i mogu da osetim da ćete vi to razumeti. To je najteže na svetu – samo sedeti. Voleli

biste nešto da radite jer vas to nešto čini zaokupljenim, pa nastavljate da mislite kako nešto radite, kako jeste neko. A tako makar nikada nemate priliku da se suočite sa sobom. Vaš rad je bekstvo od sebe, tako da se nikada ne suočite, da se nikada ne sretnete sa svojim bićem. Nastavljate da izbegavate.

Zato ljudi i dalje rade hiljadu i jednu stvar, od kojih su mnoge apsolutno nepotrebne. Ne da su nepotrebne, već im mnoge od njih samo stvaraju neprilike. Pomislite na sebe. Šta ste to uradili? Stvorili ste pakao oko sebe, ali i dalje nastavljate da radite.

Ljudi mi dolaze i zapitkuju: "Na šta da meditiramo? Koju mantru da pevamo?" A ako ja kažem, "Ništa, samo sedite. Okrenite se prema zidu i samo sedite u tišini, pustite da vreme prolazi i ne činite ništa. Stvari će se srediti same od sebe. Samo sedite. Jer ako se umešate, još više ćete sve zapetljati. Molim vas, samo sedite na obali. Pustite reku da teče", oni će reći, "Ali, kako čovek može da sedi i ne radi ništa? Daj nam bar neku mantru da je iznutra ponavljamo. Ako spolja nema nikakve aktivnosti, daj nam onda neku unutarnju aktivnost."

Zbog toga je u Americi Maharishi Mahesh Yogi na neki način privlačan. Transcendentalna meditacija nije ništa drugo do premeštanje aktivnosti spolja ka unutra. Američki um je gotovo neurotičan. Nešto mora da se radi. Ako ne radite ništa, gubite vreme. Radite nešto! Nije važno šta, ali radite nešto. Govor i aktivnost i nasilje – radi nešto, nastavi da radiš, nastavi da se krećeš, brzo, brzo.

E sad, ako kažete, "Nemoj ništa da radiš, sedi u tišini," to izgleda gotovo nemoguće. Kako da se sedi u tišini? "Daj nam neku unutarnju aktivnost." Zato se daje mantra, pa vi iznutra ponavljate, "Aum, aum, aum; Ram, Ram, Ram," – bilo šta je u redu. Bilo kakva abrakadabra. Možete sami da sastavite vlastitu mantru, možete sami da stvorite svoje: "Bla, bla, bla!" To će vam pružiti istu tišinu i spokoj kao bilo koja transcendentalna meditacija. Neka unutrašnja aktivnost i osećate se dobro.

Zen nema mantre. Zen nije transcendentalna meditacija. To je nešto najteže što je čovek ikada pokušao ... ne činiti ništa, zazen, samo sedeti.

Neverovatno je da bi ponekad neki sledbenik zena sedeo dvadeset godina ne čineći ništa – a potom se pojavila svetlost. Sve je u njemu postalo tako tiho, ni treptaja energije, nikakvog zauzimanja,

ničega. Bio je skoro mrtav jer su sve aktivnosti nestale. Tada se čovek suočava sa svojim bićem, tada dolazi do spoznaje ko je.

Um je aktivnost. Ako je potrebno odbaciti um, mora da se odbaci aktivnost.

*Otišao je u planinu da sedi u Zenu.
Živeo je u pećini, a kada bi ogladneo,
odlazio je u selo i sakupljao otpatke.*

Jedino je zbog nešto ostataka hrane silazio u selo, inače je sedeo u svojoj pećini ne radeći ništa.

Ono za čime tragate već je u vama. Ali previše ste zauzeti drugim stvarima, pa ne možete da upadnete u to. Kada prestane svaka aktivnost, nestaje svo prisanjanje. Ne možete da pristanjate ni za šta, samo upadate sve više i više i više. Vaše nevolje se javljaju zato što previše žudite za aktivnošću. Da li ste ikada čuli za nekoga kome je zadavalo muke "iznutra"? "Iznutra" nikada nije nikoga mučilo. To "iznutra", unutarne, sama srž vašeg bića, dostupno vam je upravo u ovom trenutku, ali vi niste dostupni njemu. Stojite okrenuti mu leđima.

Aktivnost je *samsar*, aktivnost je svet; kada ljudi zena kažu da se napusti svet, ne misle da napustite kuću, porodicu, pijacu, misle da napustite vezanost za aktivnost. Čak i kada morate nešto da uradite, učinite to vrlo pasivno. Iznutra se zazen nastavljaj; iznutra i dalje sedite, samo se spolja krećete. Ako jedete, jedite, ali iznutra ostajete da sedite. Malo po malo postiže se taj unutrašnji položaj – kada je moguće obavljati poslove a ipak biti bez aktivnosti. Taoisti to zovu *wu wei*, akcija bez akcije. Kada jednom znate kako da iznutra sedite, možete da radite, to onda neće biti smetnja. Treba, međutim, prvo doći do korena, do temelja, do centra.

*Jednoga dana, monah po imenu Bundo, privučen
Fungaijevom strogošću,
sratio je do pećine i zamolio da tu provede noć.*

*Učitelj je izgledao srećan što može da ga primi,
i narednog jutra mu je spremio pirinčanu kašu.
Nemajući još jednu činiju,
izašao je napolje i vratio se sa lobanjom*

*koju je našao pored nekog groba.
Napunio ju je kašom i ponudio Bundu.*

*Gost je odbio da je takne,
i zurio je u Fungai kao da je ovaj sišao s uma.*

Možete da poludite na dva načina. Jedan je pogrešan, a drugi ispravan. Možete da poludite ako se potpuno izgubite u sopstvenom umu. Tada ste istrgnuti iz svog bića. Drugima možete i da ne izgledate ljudi, međutim bićete ljudi. Drugima se možda nećete činiti ljudi jer su i oni ljudi poput vas. Ova zemlja je velika ludnica. Normalno je da su svi ljudi; u stvari, gotovo da je nenormalno ne biti lud. Ljudi se razlikuju u stepenima, ali su svi ljudi. A kada vam psihijatri pomažu da budete normalni, samo vas vraćaju na nivo društvenog ludila, dovode vas na legalno dopušten nivo. Istupili ste malo izvan društvenih granica, te vas oni vraćaju nazad. To je ono što se naziva ponovno prilagodavanje.

Ali, moguće je poludeti i na drugi način, na pravi način. Moguće je ispasti iz uma i upasti u unutarnju tišinu, u unutarne bezmišlje, unutarnju prazninu. Takav čovek će odmah izgledati lud. Ako pogledate u oči čoveka koji je dosegao zazen, prepašćete se. Njegove oči biće nalik provaliji, bez dna; izbegavaćete njegove oči. Njegove oči biće prazne. Gledaće u vas, a opet i neće gledati u vas. Oči će mu biti prazne, a vi ćete smatrati da je poludeo. U neku ruku, on je otišao izvan uma, a otići izvan uma znači poludeti.

Zato su svi veliki ljudi kao što su Isus ili Buda ili Mansur, svojim savremenikima izgledali ljudi. Kada je Isus razapet na krst, razapet je kao neurotik koji je pravio nevolje, koji je sišao s uma. Razapet je kao jedan od najopasnijih kriminalaca. Kada je Sokrat otrovan, otrovan je zato što je na neki način bio lud. Vodio je i druge u ludilo.

Društvo se uvek plašilo ljudi koji dosegnu zazen jer je njihova privlačnost velika, ali im je ponašanje nerazumljivo. Njihovo ponašanje mora da bude neshvatljivo jer oni funkcionišu iz centra koji je sasvim drugačiji od našeg.

Za čoveka zazena nema razlike između lobanje i činije. Lobanja je napravljena od zemlje baš kao i činija. Sve lobanje će se vremenom pretvoriti u zemlju, a onda možete da napravite činiju od zemlje i to vam neće smetati. Ako vam, međutim, donesu lobanju, nećete moći ni da je taknete; piti, jesti iz nje izazivaće vam mučninu, teraće vas na povraćanje. Nemoguće.

Ali za čoveka zazena dogodilo se unutarne – sve je isto. To je ista stvarnost u različitim oblicima. Od istog zlata možete da napravite ovaj ili onaj ukras, nije bitno. To je ista stvarnost koja postaje lobanja, i ista stvarnost koja postaje činija. Dakle, u čemu je razlika?

Čovek koji je duboko u sebi zna da se čitava stvarnost sastoji od jedne osnovne sile, to je jedna energija čak i ako uzima različite oblike.

A onaj čovek nije mogao da dodirne lobanju, nije mogao da veruje da neko može da ponudi lobanju umesto činije. O čemu je on razmišljao? Njegov um je ispredao i tkao, "Ovo je lobanja nekog čoveka." Ta ideja, sama ta zamisao je bila mučna. Mislio je da je Fungai poludeo.

*Na to se Fungai razbesneo
i udarcima ga izbacio iz pećine.
"Budalo!" vikao je za njim. "Kako ti,
sa tim svojim svetovnim poimanjem prljavštine i čistote,
možeš sebe da smatraš budistom?"*

Sva predubedenja potiču od uma. Reći da je nešto lepo, a nešto ružno je iz uma. U suštini, ništa nije lepo i ništa nije ružno. Ako nestane um, šta će onda biti lepo, a šta ružno? Svidanje i nesvidanje potiču iz uma.

Pomislite samo na svet. Čovek je nestao, došlo je do trećeg svetskog rata i čovek je nestao. Zemlja će ostati ista. Cveće će cvetati, ali hoće li biti lepo? Biće naprosto ono što je, ni lepo, ni ružno. Sve će biti ono što jeste, ali neće postojati vrednovanje svega toga jer je nestao onaj koji vrednuje.

Um čoveka koji je dosegao zazen je nestao. On više nije čovek, jer su nestali svi njegovi koncepti, vrednosti, stavovi, predrasude. Sada gleda bez ikakvih predrasuda, bez za i protiv. Samo gleda. Oči su mu prazne jer nema šta da projektuje. Tada se stvari javljaju na sasvim drugačiji način.

Običnim ljudima će, međutim, izgledati skoro lud jer ludilo podrazumeva nekog ko je sišao s uma. U stvari on jeste sišao s uma – ali je ušao u svoje biće.

Dakle, postoje dve vrste ludila: možete da sidete s uma i ne budete u svom biću, tada niste zdravi; možete da sidete s uma i

budete u svom biću, a tada postićete istinsko zdravlje. Postajete celoviti, postajete posvećeni.

"Budalo!" vikao je za njim. "Kako ti, sa tih svojih svetovnih poimanjem prljavštine i čistote, možeš sebe da smatraš budistom?"

Um pravi razlike; nerazlikovanje je od ne-uma.

Fugai je pokušao da stvori priliku za tog sirotana. Čovek ju je propustio. Fugai je proizveo sredstvo za buđenje tog čoveka. Jako ga je uzdrmao, da bi ga izvukao iz njegovih snova o svidanjima i nesvidanjima, čistoći i prljavštini, lepoti i rugobi, dobrom i lošem. Sav napor je bio da bi se uništio njegov um, jer se sav budizam sastoji samo u tome – kako uništiti um.

Priča se da je jedan Učitelj žena u mladosti, kao učenik nekog drugog Učitelja, mesecima neprestano naporno meditirao. Jednoga dana došao je Učitelj, seo iza njega sa ciglom i počeo da je tare o kamen. To je proizvodilo uznemirujući zvuk koji je ometao mladog učenika.

Besan, mladić ga je najzad upitao, "Šta to radiš?"

Učitelj je odgovorio, "Pokušavam da napravim ogledalo."

Učenik reče, "Jesi li poludeo? Glačanjem cigle, ne može da se napravi ogledalo. Možeš da je glačaš ceo život. Tako se ne prave ogledala."

A Učitelj je rekao, "Onda nemam šta da ti kažem. Ti pokušavaš da uglačaš svoj um. Ogledala se ne prave ni tako. Ja odbacujem ovu ciglu – pogledaj – to isto uradi i ti."

Odbacite um. Ne treba uglačavati um, preoblikovati ga i činiti ga sve bistrijim. Ne treba menjati um, treba ga potpuno odbaciti.

Budizam je napor da se potpuno odbaci um. Ali kako odbaciti um? Ako nastavite da mislite – svidanja, nesvidanja, predrasude, to je dobro, ono je loše – ne možete da odbacite um, jer um razlučuje, pravi razlike, deli i svrstava u kategorije. Sve kategorije potiču od uma. Zato budisti ne kažu da je Bog dobar, a Đavo loš, jer za budiste i Bog i Đavo potiču od uma – dobro i loše. Otuda budisti ne kažu da izaberete raj, a izbegavate pakao jer govore da su oba od uma – raj i pakao. Odbacite sav um. Odbacivanjem uma, odbacuju se sve razlike i vi bivajte u dubokoj, nepodeljenoj stvarnosti.

To je ono što je istina. To nije Bog, to nije Đavo; to nije svetlost; nije ni tama – to prevazilazi oboje.

Nekoliko meseci kasnije dođe da ga poseti učitelj Tetsgyu i reče mu da smatra velikom štetom što je napustio svet. Fungai se nasmeja i reče: "O, vrlo je lako napustiti svet i postati bonzai, teško je tada postati istinski budista."

Lako je napustiti svet, vrlo je lako odreći se. Svaka kukavica to može. Lako je pobeći od sveta, ali bekstvo nije preobražaj. Vrlo je lako sedeti spolja kao bonzai – možete da postanete kip, da se uopšte ne pomerate – ali pravi problem je odbaciti kretanje uma, unutrašnji rad uma. Spolja gledano možete da sedite u tišini, ali ako se unutrašnji metež nastavlja, niste budista.

Budista je neko ko je postao Buda, ko je dosegao prosvetljenje. To se događa samo kada je unutarnje kretanje prestalo, kada um više nije gospodar. Kada vama više ne upravlja um, kada vas više ne kontroliše, kada je um samo mehanizam – ako vam je potreban, koristite ga, inače ostavljate ga na stranu – slobodni ste od uma, postigli ste vlast nad sobom.

Lako je promeniti se spolja, prava promena mora da se dogodi iznutra. Upamtite to. Koristite spoljašnje da pomogne unutrašnjem da se promeni, ali nikada nemojte verovati da je spoljašnja promena sve. Sedite u tišini, jer će vam sedeći položaj pomoći. Kada telo sedi potpuno nepomično, to pomaže umu da se opusti, jer telo i um nisu odvojeni – oni su jedno. Ti nisi ni telo, ni um, ti si teloum. Ti si psihosomatski, tako da sve što se događa u telu ima suptilne vibracije u umu, a sve što se događa u umu stiže do tela.

Eto kako kada uzmete alkohol um postane pijan. Alkohol odlazi u telo, ali to utiče na um. Ako uzimate LSD ili marihuanu ili neku drugu drogu, to utiče na um. Vi to unosite u telo, ubrizgavate u telo, a to dospeva do uma. Ili, ako trenirate um, ako disciplinujete um, to takode dopire do tela. Ako vam je um srećan, ako ste ga obučili ... Na primer, postoje pozitivne filozofije Emila Kuea: nastavite da se autohipnotišete, da sebi sugerišete, "Iz dana u dana sam sve bolji i

postajem sve saosećajniji, nežniji, ispunjeniji ljubavlju." Ako to nastavite da ponavljate neprekidno, suptilna misao će se usaditi u um i uticaće na telo. Otuda mnoge bolesti mogu da se izleče hipnozom – jer, kao prvo, one mogu da budu samo sugestije, a ne i stvarne bolesti. Od sto bolesti, gotovo sedamdest i pet su samo mentalne, ali utiču na telo. Ako ih um unosi, ako je um zaražen, onda pre ili kasnije telo sledi. Telo i um su jedno, i sve ono što utiče na jedno, utiče i na drugo. Oni su uporedni, teku zajedno. Između njih se održava duboka suptilna ravnoteža.

Prema tome, ne kažem da ne koristite spoljašnje – morate da ga koristite, ali nemojte da mislite da je to sve. Koristite spoljašnje da promenite unutrašnje. Tada nećete postati samo bonzai, nećete biti samo kip, postaćete pravi Buda.

Zen tragalac je došao kod jednog Učitelja i rekao mu:

"Došao sam iz velike daljine, prešao sam na hiljade milja da bih došao pred tvoja stopala."

Učitelj ga je upitao: "Zbog čega? Šta hoćeš?"

Čovek je odgovorio: "Želeo bih da postanem Buda."

Majstor mu reče: "Odlazi odavde! Ovde već imamo isuviše Buda."

Učitelj je živio u hramu koji se zvao "Hram hiljadu i jednog Bude." Tamo je bila hiljadu i jedna statua Bude.

Zato je on rekao, "Odlazi odavde! Odmah da si otišao. Umorni smo. Ovde već imamo hiljadu i jednog Budu, ne treba nam nijedan više. Ali, ako hoćeš da postaneš ono što jesi, možeš da dođeš."

Zapamtite, Zen nije oponašanje. Nijedan Učitelj zena ne može ni da zamisli da napiše knjigu kao što je knjiga Tomasa Kampusa, "Imitacija Hrista." Sam naslov bi bio ismejan.

Prava religija nije imitacija nikog drugog, ona je traganje za pronalaženjem vlastitog, autentičnog sopstva, onoga ko ste. Dakle, samo spoljašnja disciplina ne pomaže; spoljašnja disciplina može da se koristi kao sredstvo, ali ona nije cilj.

Zato zapamtite da ono suštinsko mora da se dogodi u vama.

*"O, vrlo je lako napustiti svet
i postati bonzai,
teško je tada postati istinski budista."*

Uvek je teško postati istinski hrišćanin, istinski musliman, istinski hindus, istinski budista, istinski siik, jer teško je postati istinit.

Čovek je opsenar. On neprestano sebe obmanjuje. Mnogo je lakše postati neko, pretvarati se da si neko; mnogo je lakše imitirati nekoga, nego biti. Biti je naporno. Moraćeš da prođeš kroz mnoge vatre; moraćeš da prođeš kroz mnoga umiranja i ponovna rađanja; moraćeš da prođeš kroz veliku revoluciju, totalnu promenu. To je teško. Veoma je lako pretvarati se, vrlo je lako biti tobožnji. Čitav svet je pun tobože religioznih ljudi. Oni idu u crkve, idu u džamije, mole se, pretvaraju se da meditiraju, ali čovek se prosto čudi. Koga to oni obmanjuju? Varaju sami sebe i nikog drugog.

To morate da zapamtite jer vi ste na putu, ovde ste kao tragaoci. Najveća zamka za tragaoca je da postane žrtva samoobmane; to ne košta puno, a liči na prečicu. Nikada nemojte da se pretvarate. Kada se pretvaranje jednom uvuče u vas, povukli ste pogrešan potez i biće vam vrlo teško da doprete do ma koje stvarnosti. Jednoga dana moraće da se vratite, jer sve dok ne odbacite to pretvaranje, nikada nećete napredovati.

Na primer. Ako imate dvadeset i pet godina i pretvarate se i nastavite da se pretvarate sve do pedesete, pa tada shvatite da je u dvadeset i petoj došlo do pretvaranja, moraće da se vratite i to poništite. Moraćete ponovo da proživite tih dvadeset i pet godina. Stvorićete nepotrebnu komplikaciju, a život je već isuviše zamršen. Ako se ne vratite i ne odbacite taj sloj pretvaranja od dvadeset i pete godine, čitava kuća će vam biti na pogrešnom temelju.

To je smisao primalne terapije: morate da se vratite, da odete unazad. Uvek kada nešto pode, morate ponovo da predete put, da dodete do određenog mesta, odvežete taj čvor i ponovo krenete. Zato nemojte da stvarate nepotrebnu zamršenost. Ovde ste sa mnom – upamtite jedno: ne pretvarajte se, jer nećete prevariti nikoga, osim sebe.

Nemojte da postanete bonzai. Istina mora da se zasluži. Ona nije jeftina i do nje nema prečice.

Čitao sam priču o čuvenom rabinu Hasidu. On je sledeću priču pričao svojim učenicima.

Bio jednom jedan vrlo glup čovek. Kada bi ujutru ustao bilo bi mu toliko teško da pronade svoju odeću, da je noću oklevao da zaspri zbog pomisli na muke koje ga čekaju po buđenju.

Jedne večeri je najzad uložio veliki napor, uzeo je papir i olovku i dok se skidao, zapisivao je gde je tačno ostavio sve što je imao na sebi. Sledećeg jutra, vrlo zadovoljan sobom, uzeo je cedulju i pročitao: "Kapa" – eno je tamo. Stavio ju je na glavu. "Pantalone" – evo tu leže. Obukao ih je. Tako se to nastavilo sve dok se nije sasvim obukao.

"Sve je ovo sasvim kako treba, ali gde sam sada ja? ", upitao se preneraženo. "Gde sam za ime sveta ja?"

"Eto, tako je to i sa nama," rekao je rabin svojim učenicima.

Zapamtite, možete da se obučete kao *sannyasini*; možete da budete u odorama oker boje, ali nema neke razlike ako ne znate gde ste, ako ne znate ko ste. Možete lepo da se obučete kao *sannyasini*, ali to vam neće mnogo pomoći. Zato nemojte da verujete u jeftine stvari. To jeste, u izvesnoj meri, velika pomoć – to je znak da ste postali *sannyasini*, pokazatelj da ste spremni da dodete do sebe, to je veliki pokazatelj da ste spremni da podete u nepoznato, u neblisko, to će stvoriti veliku razliku – ali nemojte to da shvatite kao sve. To je samo početak putovanja, a ne kraj.

Jedan veliki pesnik, Robert Frost, je govorio:

*"Dva puta se odvajaju u šumi, pošao sam onim
manje korišćenim i u tome je bila sva razlika."*

Sa mnom ste odabrali put kojim ljudi obično ne idu, kojim većina, gomile, mase, ne idu. To će napraviti veliku razliku, ali to je samo početak. A kraj je veoma daleko i biće potrebno mnogo napora, mnogo discipline, puno unutrašnjeg preobražaja. A niko drugi to ne može da uradi za vas. Morate da živite za sebe, niko drugi ne može da živi na vašem mestu. Vi morate da volite i morate da umrete, niko drugi to ne može da učini za vas.

Život je u suštini individualan. Sve ono što ima smisla, sve što je značajno, morate da uradite sami. Ono što mogu da urade sluge je nebitno; ono što mogu sveštenici je nevažno. Morate sami sebe da dovedete do ovog preobražaja. Biće naporno, ali prihvatite to kao izazov. Dobro je što je put težak jer gde bismo inače potvrdili svoju dušu? Gde bismo potvrdili svoju iskristalisanu dušu?

Ovaj izazov je blagoslov. Ali nikada ne pokušavajte da se pretvarate.

MAGIJA

BEZ MAGIJE

12. jun 1976.

OŠO ODGOVARA NA PITANJA

Prvo pitanje:

Dok smo juče sedeli u zazenju, osetio sam da me nešto udarilo štapom po glavi, a Pradeepa me tada nije udario. Takođe sam danas u toku predavanja dva puta udaren u glavu, a da mi niko od onih koji su zaduženi za udaranje štapom nije bio blizu. Je li to magija bez magije?

To je puka uobrazilja, a na putu meditacije uobrazilja je najveća zamka. Budi toga svestan. Možeš da zamišljaš toliko duboko i da tako silno veruješ svojoj mašti, da ti se ona učini stvarnijom od stvarnog.

Mašta je moćna sila. Na putu meditacije, mašta je prepreka; na putu ljubavi, mašta je pomoć. Na putu ljubavi, mašta se koristi kao sredstvo: kaže ti se da što intenzivnije i strastvenije zamišljaš. Na putu meditacije, međutim, ta ista stvar postaje prepreka.

Mašta naprosto znači da se nešto vizuelno predstavlja, ali se u to unese toliko energije da to skoro postaje stvarnost. Svake noći sanjamo. Dok sanjamo, svaki san nam se čini stvaran. Doći u snu do spoznaje da je to san, značilo bi njegov kraj, tada bi se probudili. San može da se nastavi samo ako verujete da je stvaran. A čak i veliki skeptici, sumnjala ili ljudi sa stavom naučnika, i dalje veruju u noć, veruju u svoje snove.

Svakog jutra otkrivaš da je sve to samo mašta, a ipak svake noći postaješ njena žrtva. Tako iznova, kako se san odvija, počinješ da veruješ u njega.

Na putu meditacije moramo se osloboditi vladavine snova. Gurdijev je svojim učenicima govorio, "Ako niste u stanju da se u snu setite da je to san, nikada se nećete probuditi. Čitav svet je san – san je lični svet, ovaj svet je zajednički san. Ako ne možeš da se probudiš

dok sanjaš, nećeš moći ni da se probudiš dok si budan, jer je san tada vrlo veliki i ne stvara ga samo tvoja energija, već energija svih ljudi. Biće teško. Ako nisi u stanju da dođeš do spoznaje da je nešto u tvom snu lažno onda kada samo ti o tome odlučuješ i niko drugi ne može da se umeša ... To nije stvar nekog drugog. Nikog drugog ne možeš da pozoveš u svoj san jer je on sasvim ličan.

Dogodilo se da su dva pacijenta istog psihoanalitičara pokušala da ga prevare. Bio je prvi april, pa je to bilo sasvim u skladu sa prilikom.

Odlučili su da sledećeg dana odu i psihijatru ispričaju, svaki za sebe, isti san – dogovorili su detalje sna – pa da posmatraju njegovu reakciju. Nemoguće je da zajedno sanjate isti san, dve osobe nikada nisu sanjale isti san zajedno, pa su želeli da ga zaprepaste.

Prvi je ispričao svoj san. Kada je otišao, došao je drugi i ispričao svoj san. Potom je čekao na neki nagoveštaj psihijatrovog zaprepašćenja ili iznenađenosti, ali on se uopšte nije nimalo začudio. Slušao je kao da to nije ništa neobično, kao da je to uobičajeno, kao da se dešava svaki dan.

Čovek ga je upitao: "Niste iznenađeni?"

Psihijatar mu je odgovorio: "Ovo je treći put da čujem isti san."

Čovek reče: "Treći put? Ko je bio treći?"

Psihijatar se nasmejao i rekao, "Sa mnom ne možete da izvodite taj trik, jer ne postoje dve osobe koje mogu da sanjaju isti san. To je nemoguće."

To se ne događa jer san je sasvim privatna stvar. Ne možete nikog drugog da pozovete u svoj san, ne možete da tražite ničije mišljenje o svom snu – da li je istinit ili nije. To u potpunosti zavisi od vas. A ako čak ni u tome ne možeš da se probudiš, kako ćeš moći da se probudiš u ovoj velikoj *mayi*, velikoj iluziji koja je ovaj svet?

Zato je Gurdijev govorio da je prvi napor probuditi se u snu i videti san kao san. Imao je nekoliko tehnika za buđenje u snu. Svoje učenike je učio da svake noći, kada pođu na spavanje, što dublje i strastvenije ponavljaju, "Kada ovaj put počnem da sanjam, podići ću ruku i dodirnuti glavu. A čim budem dotakao glavu, pojaviće mi se sećanje da je to san." Učenik bi mesecima mislio, davao auto-sugestije. Svake noći bi, dok pada u san, opet i iznova to ponavljao sa dubokom strašću, tako da to uđe u nesvesne slojeve uma.

Kada to zade dublje od sna, jednog dana se dogodi; dok sanja, ruka se automatski podiže do glave i čovek se seća da je to san. Međutim, u trenutku kada se seti da je to san, san naprosto nestaje, iščezava. On je budan dok spava, a san ga je napustio.

Ako se desi da si budan u snu, ujutru se čitav svet menja. To više nije isti svet jer oči su ti sada bistre, postigao si izvesnu jasnoću percepcije. Sada snovi ne mogu da te obmanu, sada vidiš stvari onakve kakve su. Ne projektuješ.

Čuvaj se mašte. Ti bi hteo da ti kažem da to jesam bio ja. Bio bi veoma ispunjen da sam te ja udario po glavi. Ljudi vole da veruju u čuda; otuda se čuda i dešavaju, zato što ljudi vole da veruju. Osećaju se srećni verujući u svoje snove; nastavljaju da daju energiju svojim snovima. Tako si ti kroz mnoge i mnoge živote živeo u svetu snova.

Ni na koji način neću da sarađujem sa tobom. Bila je to puka mašta, ti si to izmislio. A sada bi hteo i moju pomoć.

Čuo sam.

Dok je rabin iz Čelma pripremao propoved uznemiravala ga je dečja graja. Povikao je kroz prozor, ne bi li ih oterao, "Požurite dole na reku, tamo je strašno vodeno čudovište. Bljuje vatru, to je prava aždaja."

Deca otrčase da vide šta se dešava. Ljudi su ih sledili, gomila je bivala sve veća.

Kada rabin vide gomilu koja juri, pitao je, "Kuda to svi idu?"

"Dole na reku, tamo gde neko čudovište bljuje vatru. To je ružna zelena aždaja."

Rabin se pridružio jurnjavi. "Tačno je da sam ja to izmislio," pomisli dahćući. "Ipak, nikad se ne zna."

Vi možete nešto da stvorite, a ako drugi počnu da veruju u to, počecete i sami da u to verujete. To je vaša uobrazilja. Ako kažem, "Da, to je istina," ti ćeš odjednom da poveruješ u to i mislićeš da si verovao u mene. Moju podršku si samo zamenio za svoj san.

Um je veliki lažov, neprestano vas laže. Čuvajte se trikova uma.

Jedna devojčica je stalno lagala. Na dan sv. Bernarda dobila je na poklon psa, a otišla je i svim susedima ispričala da je dobila lava.

Majka ju je pozvala i rekla joj, "Kazala sam ti da ne lažeš. Idi gore i reci Bogu da ti je žao. Obećaj Bogu da više nikada nećeš lagati."

Devojčica se popela na sprat i izgovorila svoje molitve, a onda se vratila dole.

Majka je pitala, "Jesi li rekla Bogu da ti je žao?"

Devojčica je odgovorila, "Da, jesam, a Bog mi je kazao da je i njemu ponekad teško da razlikuje mog psa od lava."

Eto, tako to ide dalje. Međutim, ja ti ni na koji način neću pomoći, jer će svaki nagoveštaj pomoći biti poguban po tebe. Na putu meditacije, na putu zena, sva mašta mora da se izbegava. Moraš da budeš sasvim ravnodušan prema njoj.

A što više budeš ulazio u meditaciju, uobrazilja će sve više nastojati da ti skrene pažnju. To nije neka nova pojava, to se oduvek dešava. Svi veliki meditanti sreli su se s tim. Budu je uznemiravao Mara, bog đavola. Isusa je uznemiravao đavo. Sufi mistike uznemiravao je Satana. Ne postoji Satana, ni Mara, ni đavo – pravi đavo je u vašem umu, u mašti.

Priča se o hindu tragaocima koje, kada stignu pred završni čin meditacije, uznemirava Indra. On im šalje prelepe devojke, *apsare*, da im odvrte pažnju. Ali zašto bi bilo ko uznemiravao te sirote svece? Zbog čega? Oni nikome ne čine ništa nažao. Napustili su svet, sede pod drvećem ili u himalajskim pećinama, zašto im slati prelepe devojke?

Niko ne šalje nikoga. Nema agencije koja se time bavi. Mašta izvodi svoje poslednje trikove, a kada tvoja meditacija zađe duboko, dublji slojevi mašte se pokreću. Obično, kada nema meditacije, živite na površini uma. Naravno da vam je tada i mašta površna. Što se dublje krećete u meditaciji, to vam se otkrivaju sve dublji slojevi mašte, koji bivaju sve stvarniji. Postaću toliko stvarni, da nećete moći čak ni da pomislite da je to samo mašta.

Tada ćete moći i da dokažete da to nije mašta. Na primer, ovaj *samnyasin* koji je dobio dva udarca, može da vam pokaže svoju glavu na kojoj ćete pronaći čvoruge. Tada će on reći, "Kako ovo može da bude mašta? Niko me nije udario, a čvoruge su tu?" Potom ćete se raspitivati kod poznavalaca hipnoze. U dubokoj hipnozi, hipnotizer vam sugerše kako vam ruku stavlja u vatru, a ne stavlja ništa – ali ruka biva opečena. Šta se to desilo? Mašta je naprosto silovito radila. Telo je takođe pod kontrolom imaginacije. Prema tome, ako mislite da ste lepi, postaćete lepi. Ako mislite da ste ružni, bićete ružni. Mašta će dati oblik vašem telu.

Odatle potiče hodanje po vatri. Ako vam imaginacija duboko usadi da se nećete opeći i da vas Bog štiti, zaista se nećete opeći.

Možete da predete preko užarenog ugljevlja, a da se ne opečete. Ako vam se, međutim, u umu pojavi i najmanja sumnja, odmah ćete se opeći. Jer ta malena sumnja je pukotina u vašoj mašti. Tada vas više ne štiti pečat vaše mašte.

Dakle, što dublje ulazite u meditaciju, igre vaše uobrazilje biće sve dublje. Nekada će se pojaviti kao *apsare*, prelepe deve koje plešu, izazivaju i zavode. Ponekad će to biti ogromna vatrena čudovišta što bljuju vatru. Okružiće te bilo šta što možeš da izmisliš. A ako padneš u tu zamku, ako makar i za tren zaboraviš da je to samo mašta, onda je ona uništila tvoje prodiranje u meditaciju. Ponovo si odbačen na površinu. Tada ćeš iznova morati da tragaš za putem. Zato, ako sediš u zazenu, kao što je rekao ovaj *samnyasin*, zapamti to.

Ipak, to je dobar pokazatelj. To što tako duboko možeš da zamišljaš pokazuje da ti meditacija ide u dubinu. Što je meditacija dublja, dublja će biti i uobrazilja. Meditacija preovladava tek u poslednjem trenutku. Sve do tada, nastavlja se borba između mašte i meditacije. A mašta je ponekad tako zanosna ... Ova baš i nije tako prijatno maštanje, dobio si dva udarca! Ti, međutim, želiš da veruješ u to, jer samo verovanje da su počela da ti se dešavaju čuda, sama pomisao da Učitelj ozbiljno radi na tebi, sama pomisao da nastavlja da te čini svesnim i da te udara po glavi čim padneš u san, izuzetno ispunjava tvoj ego.

Mnogo je prekrasnih maštarija – one će se pojavljivati. Cveće će padati po vama i moći ćete skoro da ga omirišete. Moguće je da veoma duboko možete da zamislite da po vama padaju ruže koje možete da mirišete. To je u redu – ali, neko drugi ko bude prošao pored vas, takode će moći da pomiriše te ruže! Tada to biva izuzetno moćno.

To znači da vam mašta nije samo pasivna, već je postala aktivna. Maštom stvaraš izvestan miris u svom telu. Tvoje telo sadrži sve što i zemlja. Zemlja stvara ružu. Ako nema ružinog grma, ne možete osetiti miris ruže u zemlji, tu nema mirisa. Ali, ako tu postavite ružin grm, jednog dana on iznenada procveta i pojavljuje se miris. Zemlja je u sebi nosila miris i ružin grm mu je pomogao da se ispolji. Tvoje telo je zemlja, u njemu je sve što postoji u zemlji. Ako imaš ogromnu maštu, ne samo da ćeš ti mirisati, nego će i drugi moći da osete miris ruže. Ipak, to je samo mašta. Tvoja mašta je delovala baš kao i grm ruže; pomogla je da se ispolji nešto što je bilo skriveno u tebi.

Čovek je zemlja. Reč čovek* potiče od reči "humus". Humus znači zemlja. Hebrejska reč "adam" potiče od hebrejskog korena koji znači zemlja. Stvoreni smo od zemlje, mi smo minijaturne zemlje. Nosimo sve što je skriveno u zemlji, to je i naš potencijal. Kada maštom pomognete svom potencijalu, on počinje da biva stvaran.

Na putu meditacije, međutim, treba izbegavati čak i takva predivna iskustva. Jer kada jednom zadete u njih, zašli ste u um, a sav napor je u tome kako da se odbaci um, kako se osloboditi uma. Kada ne bude bilo uma, bićete potpuno odvojeni od tela – um je most, um vas spaja sa telom. Kada se odbaci um, postoji telo, zemlja i postojite vi, nebo – potpuno odvojene stvarnosti. Tada postajete svedok.

Prema tome, ako ti se to ponovo desi – ta magija bez magije – ako osetiš udarac po glavi, ne obraćaj pažnju na udarac, samo ostani svestan. Posmatraj. Da li je to stvarno ili nije, nije važno, ostani svedok. Jednostavno ostani posmatrač, ni na koji način nemoj da se u to uplićeš i to će ubrzo nestati.

A kada naučiš tehniku za odbacivanje igara imaginacije, biće to od ogromne koristi. Jer što dublje budeš ulazio u meditaciju, sve više će ti se pojavljivati mašta. Kroz tvoje biće će prolaziti sve jači talasi uobrazilje, a ti ćeš morati da ostaneš svestan i budan.

Ako ti je to teško, ako ti je nemoguće, put meditacije nije za tebe. Za tebe je put ljubavi, put *bhakti* ili odanosti, na kome se mašta ne izbegava nego se koristi. Tada sasvim zaboravi zazen, to nije put za tebe. Potpuno zaboravi Budu, Mahavira, taj put nije za tebe. Udi u svet Meere, Čaitanje, Muhameda. Udi u svet posvećenosti.

Upamti, nešto može da bude pomoć na jednom putu, a prepreka na drugom. Na primer, tu su šine i voz ide po njima, one mu pomažu, bez šina voz neće ići. Ako, međutim, počnete da vozite automobil po tim šinama, naći ćete se u nevolji. One pomažu vozu, ali ne mogu da pomognu autu. Automobilu je potreban slobodniji put, više slobode. Zato, zauvek zapamtite da ono što je prepreka na jednom putu, ne mora da bude prepreka i na drugom.

Ali ako izaberete zazen ... Mislim da će *sannyasinu* koji je postavio pitanje, put zazena biti od velike koristi jer takva mašta za koju može da poveruje da je istina, samo pokazuje da njegovo sedenje pomaže. On se opušta u dublje slojeve svesti.

* Engl. *human*

Drugo pitanje:

Dok sam praktikovao zazen, samo sedenje, otkrio sam da sam postao najveća budala na Zemlji. Ali, odjednom sam se setio izreke: Kada je neznanje blagoslov, ludost je biti mudar. Iako me je ta glupost učinila budalom, nikada nisam bio tako ispunjen kao sada. Zaljubio sam se u ovu zazen ludost. Tražim tvoje blagoslove da ostanem budala zauvek.

Da, postoji ludost koja je mudrost, postoji glupost koja je prosvetljena. Postoji ludost mudrih. Zašto je nazivati ludost? To je ludost u očima sveta, u očima svetovnih ljudi jer pripada drugačijem području. Ona nije deo sveta preračunavanja, pametovanja. Ona je bezazlena.

Isus je ličio na ludaka. Lao Ce je takođe ličio na ludaka. U Indiji postoji izraz za ludaka – *buddhu* – koji potiče od reči Buda (Buddha). Buda mora da je izgledao kao ludak, mora da je strašno ličio na ludaka, otuda izraz *buddhu*. Nekoga nazivamo *buddhu*, ako želimo da ga proglasimo idiotom. *Buddhu* znači budoliki.

Buda mora da je ličio na ludaka kada se odrekao svog kraljevstva. Trebalo je da postane kralj, a postao je prosjak. Možete li da nadete ludog čoveka? Okruživale su ga najlepše žene, a pobegao je iz palate. Kakva ludost! Kada je Buda pobegao, kada se odrekao svega, nije ostao u očevom kraljevstvu jer bi ga očevi špijuni pratili i ponovo uhvatili. Odmah je napustio kraljevinu i otišao u drugo kraljevstvo.

Taj drugi kralj je, međutim, bio prijatelj njegovog oca. Kada je kralj došao da se vidi s Budom i upitao ga, "Kakve to gluposti izводиš? Ako si ljut na oca, ne brini, dodi u moju palatu. Oženi se mojom ćerkom i budi ovde kralj. Ako imaš probleme sa ocem, zaboravi na to. Ja te volim baš kao i tvoj otac. On je moj stari prijatelj, a moje kraljevstvo nije ništa manje od kraljevstva tvog oca. Zato dodi! Ali, kakve ti to gluposti izводиš! Prosiš po ulici? Ti nisi prosjak. Tvoja porodica je vekovima kraljevskog porekla."

Buda se nasmejao i rekao, "Koliko mi je poznato u mnogim životima sam bio prosjak. Ne znam za svoju porodicu, ali znam za sebe. Došao sam kroz svog oca, ali mu ne pripadam. On je bio samo prolaz."

Da, ako odete dublje nego um, drugima ćete početi da ličite na budalu – čak ćete i sebi početi da izgledate budalasto jer ćete ispasti iz reda. To je značenje reči "idiot" – onaj ko poseduje sopstveni idiom življenja, sopstveni privatni stil života. To je značenje reči "idiot". Kad biste imali svoj vlastiti jezik, niko ne bi mogao da vas razume. Tada bi ljudi rekli, "Zašto govoriš kao idiot? To je nerazumljivo". Možete da koristite savršen jezik sa sopstvenim kovanicama, ali ako nije opštedruštven, ne može da se prihvati kao jezik. Ako ti život ne pripada društvu, nemoguće je da te smatraju inteligentnim. Ljudi koji se smatraju inteligentnim su oni koji učestvuju u pacovskoj trci u ovom takmičarskom svetu, žudeći da jedni druge pokolju, trudeći se da stignu do samog vrha, trudeći se da postanu prvaci sveta.

Isus kaže da su blagosloveni krotki, oni koji se ne takmiče; blagosloveni siromašni, oni koji nemaju ništa. Naravno da je on izrekao same besmislice. Da je Isus u pravu, svi političari bi bili budale. Da je Isus u pravu, svi bogataši bi bili ljudi. A šta je sa Aleksandrom Velikim? Ako je Aleksandar Veliki u pravu, naravno da je onda Isus ludak. A izgleda da je Aleksandar Veliki u pravu jer gomila veruje u njega. Isus je usamljen. Lao Ce je usamljen, Učitelji zena su usamljeni – usamljenici, idioti, oni imaju sopstvene idiome. Žive svoj život u skladu sa sopstvenim bićem, nimalo se ne uzbuđuju, ne ispunjavaju društvene formalnosti. Žive kao pojedinci, u tome je njihova ludost. Ne žive kao prosti mehanički delovi društva, nisu roboti. Oni su živa bića.

Ako si živ, ako si zaista živ i odišeš životom, izgledaćeš kao ludak; zato deca liče na lude. Starci liče na mudrace zato što su mrtvi, kruti – sav život je iscurio iz njih. Živi su tek da se tako kaže. Možda su odavno umrli.

Čuo sam za čoveka koji je pred smrt sastavio testament. U njemu je stajalo, "Na mom grobu napišite: Rođen tad i tad, umro sa trideset, sahranjen sa sedamdeset."

Skoro da se uvek dešava da ljudi umiru oko tridesete, a bivaju pokopani oko sedamdesete. To je nešto drugo; sahrana je jedno, a umiranje nešto drugo. Kada društvo sazna da ste mrtvi, to je nešto drugo.

Čuo sam za sveštenika – katoličkog, naravno – koji je umro i tri dana nije mogao da shvati šta se to desilo. Onda je otišao u svoju crkvu i pokušao da stupi u vezu sa svojim naslednikom, pa mu je rekao, "Pazi. Umro sam, ali tri dana nisam mislio da sam mrtav pošto sam više bio mrtav dok sam bio živ. Osećao sam se više živ, tako da nisam mislio da sam mrtav. Tri dana mi je trebalo da shvatim da sam mrtav."

Deca liče na lude, a Isus je rekao, "Sve dok niste kao malo dete, nećete moći da uđete u moje Kraljevstvo Božije." U stvari on kaže, "Blagoslovene budale."

Deca su luckasta, zato se svi trude da decu učine mudrom. Samo nastojanje da se učine mudrom ih jednostavno ubija. Malo po malo počinju da se plaše života; tok života im je onemogućen sa svih strana, dozvoljeno im je da žive samo u veoma uzanom, društveno prihvatljivom prolazu. Tada samo preko tog tunela nekako prijanjaju za život. Taj je tunel vrlo tanka nit – oni ne umiru, to je sve, ali ni ne žive. Uopšte ne žive. Samo se nekako razvlače.

Prema tome, ako sediš u zazenu i duboko si u njemu, tvoj um će početi da nestaje, a tvoj um je do sada bio tvoja pamet, tvoja takozvana inteligencija. Tvoj um je nagomilao sva tvoja iskustva, tvoju prošlost. A kada prošlost počne da bleđi i postaneš svež i živ u trenutku, opet ličiš na dete, ponovo si luckast.

Lao Ce je rekao, "Svako je pametan osim mene. Svako izgleda veoma proračunato, dok sam ja naprosto glup."

Priča se da je ovu priču ispričao rabin Hanuk.

Čitave godine čeznuo sam da odem do svog učitelja, rabina Bonona i razgovaram sa njim. Međutim, svaki put kada bih ušao u kuću osetio bih da nisam dovoljno hrabar. Ipak, dok sam jednom prilikom šetao preko polja i plakao, znao sam da moram da otrčim do rabina bez odlaganja.

On me je upitao, "Zašto plačeš?"

Odgovorio sam, "Uprkos svemu, živ sam u ovom svetu, biće sam koje je stvoreno sa svim čulima i udovima, ali ne znam zbog čega sam stvoren i za šta u ovom svetu sam dobar."

"Ludo jedna," odgovorio je. "To isto pitanje nosim sa sobom čitavog života. Dodi danas kod mene na večeru."

Obično mislimo da su ljudi koji znaju odgovore mudri. Oni mogu da budu učeni, ali nisu mudri. Mogu da budu sasvim dobro infor-

misani, ali informacija nema veze sa mudrošću. Ljudi koji su stvarno mudri nemaju odgovore. Oni polako dolaze do spoznaje da su sva pitanja besmislena, pa odbacuju i sva pitanja. Čovek postaje savršeno mudar kada nema nikakvih pitanja ni odgovora.

Po pravilu, ako imate mnoge odgovore, smatraju vas mudrim. Religiozno, međutim, na zen način, ako nemate nikakve odgovore, ni pitanja ... Pitanja postoje u umu i onda um pokušava da pronađe odgovore, pa preko odgovora um stvara nova pitanja, i to tako ide dalje. To je beskrajni lanac, i nastavlja se sve dok vam se ne smuči. Kada ovo jednom shvatite – da je čitava ova igra, igra uma – jednostavno je odbacujete. Ne oklevate da je odbacite, ne odlazete to za sutra – "Odbaciću to sutra" – odbacujete upravo sada. Kažete, "To je naprosto suludo."

Naravno da ćeš tada, pošto odbaciš svu ludost, svetu ličiti na ludu. Ako te neko upita, "Ko si ti?" a ti odgovoriš, "Ne znam," hoćeš li ličiti na mudraca? Misliće da si budala ili ludak. "Ne znaš? Ne znaš svoje ime? Ne znaš ko si? Ne znaš sopstveni identitet?" Postaćete sumnjiv, odmah će prijaviti policiji da se pojavilo sumnjivo lice koje može da bude opasno. A ako kažeš, "Da, zovem se tako i tako. Moja adresa je ova," sve je u redu.

Poslednjih dana svog života Sokrat je rekao, "Kada sam bio mlad, znao sam mnogo toga i mislio sam da sam najmudriji na svetu. Kako sam odrastao, bivao sam svesniji da nisam znao mnogo. Naposljetku se desilo da sam jednog dana iznenada uvideo da ne znam ništa."

Priča se da je proročica iz Delfa objavila da je Sokrat najmudriji čovek na svetu. Oni koji su čuli proročanstvo došli su kod Sokarata i preneli mu da je proročica objavila da je on najmudriji na svetu. Sokrat je izgledao zapanjen i rekao je: "Mora da je došlo do neke greške, jer sam upravo danas shvatio da ne znam baš ništa. Ja sam najveća neznalica na svetu! Molim vas, idite i ispravite proročicu." Oni su otišli i rekli proročici da sam Sokrat za sebe tvrdi da je najveća neznalica na svetu. Proročica im je odgovorila, "Baš zato sam i objavila da je on najmudriji na svetu."

Što ste otvoreniji, bezazleniji, više nalik detetu, to više vetrovi egzistencije počinju da duvaju kroz vas. Što više znate i imate stav znalca, to ste zatvoreniji. Tada ne dopuštate vetrovima egzistencije da uđu u vas, stalno ste nepoverljivi, ne verujete životu. Ludak je onaj ko nastavlja da ima poverenja, ludak je onaj ko i dalje veruje,

nasuprot svom celokupnom iskustvu. Vi ga varate, a on vam veruje; pa ga opet prevarite i on vam veruje; i ponovo ga prevarite i opet vam veruje. Tada ćete kazati da je lud, da ne uči. Njegovo poverenje je ogromno; njegovo poverenje je tako čisto da niko ne može da ga ukalja.

Budite ljudi na taoistički način, na zen način. Ne trudite se da oko sebe stvorite zid znanja. Kakvo god iskustvo da vam dode, pustite ga da se dogodi, a potom ga odbacite. Produžite bez prestanka da čistite svoj um; nastavite da umirete za prošlost da biste ostali u sadašnjosti, ovde-sada, kao da ste upravo rođeni, kao beba. To će u početku biti vrlo teško. Ljudi će početi da vas koriste ... neka ih. Oni su jadni. Čak i ako vas prevare, obmanu, pokradu, pustite da se to dogodi – jer ono što je stvarno vaše niko ne može da vam ukrade. A svaki put kada ne dozvolite da vas situacije iskvari, ta prilika će se iznutra integrisati. Duša će vam se više iskristalisati.

Čuo sam.

Neki lopov je jedne noći upao u kuću sufi mistika i raširio svoj šal ne bi li u njega umotao plen. Posle dužeg traženja, nije našao ništa. Derviš koji je spavao na podu, u međuvremenu se otkotrljao u šal. Kada je lopov došao po šal, video je da derviš spava na njemu.

Baš dok je odlazio praznih ruku, derviš se probudio i doviknuo mu, "Molim te, zatvori vrata."

"A zašto?" odgovorio je lopov. "Ja sam došao i doneo ti prostirku. Neko drugi može da naide i donese ti ćebe."

Zato ostanite otvoreni i nemojte da brinete – čak ni lopov od vas ne može ništa da ukrade, jer ono što može da odnese nije vaše. Ono što ne može da se odnese, samo to je vaše.

Budite ljudi. Zen je nastojanje da se odbaci um, da mu se uništi struktura, tako da se vaša bezazlenost, skrivena iza strukture, ponovo otkrije. Rođeni ste a da ništa niste znali. Rođeni ste bistrih očiju, bez misli u njima, bez oblaka. Vaše unutrašnje nebo bilo je čisto. Zatim su vas podučavali, uslovljavali – sa hiljadu i jednom stvari – i postali ste preopterećeni znanjem, iz škole, sa koledža, sa univerziteta, i životnim iskustvima. A naučili su vas i kako da sumnjate – jer sumnja je inteligencija ljudi od ovog sveta.

Poverenje je inteligencija religioznog čoveka. Naučili su vas da sumnjate, obučili su vas da sumnjate, a zbog sumnje ste postali zatvoreni. Čovek koji sumnja ne može da ostane otvoren; čovek koji

sumnja uvek je nesiguran. Čovek koji sumnja svet uvek smatra neprijateljem; čovek koji sumnja se neprestano bori. Ta borba će završiti vašim porazom jer jedan deo ne može da pobedi celinu. To je nemoguće.

Prema tome, vi vodite rat koji je osuđen na propast. Na kraju ćete biti poraženi. Možda tu i tamo postignete neke manje pobeđe, ali one nisu bitne. Na kraju dolazi smrt i sve vam se oduzima. A u toj borbi ne možete ni da uživate, ne možete da budete ushićeni životom. Da bi čovek bio ushićen životom, treba da bude lud, da ima poverenja.

Pročitajte "Idiota" od Dostojevskog. Glavna ličnost u "Idiotu" ima zen prirodu, tao prirodu, on je princ koji je lud, potpuno lud. Ali njegova vrata su otvorena, ni na koji način se ne takmiči sa svetom. On je opušten. Sve napetosti se u tebi gomilaju zbog sumnje, sve napetosti su u tebi zbog straha, nesigurnosti. Ti si samo maleni talas u okeanu a bolji se okeana i pokušavaš da se boriš sa njim. Samo ćeš propustiti priliku koja je mogla da se pretvori u slavlje, koja je mogla da bude svečanost.

Ista energija koja je mogla da se smeje, pretvorila se u ozlojedenu i mrzovoljnu i postala otrovna. Biti živ ... Kada kažem "biti živ", mislim biti živ u čitavom spektru življenja. Živ da plačeš i živ da se smeješ; živ da liješ suze i živ da voliš – čitav spektar. Vidim na hiljade ljudi koji žive sa pola srca. Izabrali su neku boju spektra i suzili svoje biće. Sada propuštaju, mnogo propuštaju – jer u životu možeš da uživaš samo ako si duga.

Jedan čovek je bio jako zaljubljen u neku ženu, ali bio je vrlo stidljiv. Najzad je uspeo da je ubedi da mu barem bude prijateljica.

Taj čovek je bio prijatelj Henri Milera i Henri Miler ga je stalno iznova ispitivao, "Šta je sa tvojom ljubavnom vezom?"

Jednoga dana čovek je došao i rekao, "Bio sam na ivici uspeha. Uspeo sam utoliko što sam je nagovorio da se potpuno skine, ali više od toga nije htela. Šta misliš da je trebalo da uradim?"

Miler je odgovorio, "Pa trebalo je da zaplačeš."

"Da zaplačem?" Čovek nije mogao da veruje da mu je to rekao.

Miler reče, "Šta si drugo mogao? Smeh nisam u stanju da vidim u tebi, nemoguće. On je vrlo, vrlo daleko od tebe jer još nisi ni zaplakao."

Smeh je moguć samo ako je čovek u stanju da plače i lije gorke suze. Dete plače – to je prvi odnos sa svetom. Svako novorođenče prvo zaplače. To je prva prečka na lestvama. Miler je s pravom rekao, "Trebalo je da zapiačeš jer ne znam da možeš nešto drugo. A toliko možeš, jer mora da si bar toliko uradio kada si se rodio. Mora da si zaplakao."

Luda je onaj koji živi za celu dugu – on plače, suze mu se slivaju niz lice, nije blokiran ni na koji način. Može da plače na glavnom trgu, ne stidi se života. Živi bez stida i živi potpuno. Zbog toga je lud ili ga smatraju ludim. On se smeje i uživa. On je duga. A bog dolazi samo onima koji su kao duga.

Blagoslovene lude.

Treće pitanje:

Ne osećam nikavu iskrenu snagu u reči Bog, mada padam na kolena pred nehom i biljkama i u srcu se javlja bol za nečim nepoznatim. Zen me privlači svežinom, smirenošću, ali se zbog onoga što zahteva osećam nemoćno. Ti mi se činiš najprivlačniji, zagrevaš mi srce i imaš svežinu potoka. Da nisi ti možda treći put? Jer ja ne mogu da odlučim.

Ja nisam put, ja sam samo prisustvo. To moraš da shvatiš jer hoćeš da budeš sa mnom. To moraš da shvatiš što dublje možeš.

Ja nisam put. Put te negde vodi, povezuje te sa nečim tamo, a sav moj napor je u tome da vas dovedem ovde. Put je usmeren ka tamo. Put je nužan ako je cilj daleko od vas. Ako je cilj daleko, u daljini, tada je potreban put. Po meni, cilj je u tebi; ti si cilj, ti si meta. Dakle, nema gde da se ide, put nije potreban. U stvari, dovoljno je da napustiš sve puteve, da napustiš svo traganje i samo budeš ono što jesi. Pošto to ne možeš da uradiš, mora da ti se ukaže na nekoliko puteva da bi ih sledio i zamorio se. Oni postoje samo da bi te iscrpli.

Sav napor postoji samo da bi te izmorio. Kada se napor istroši i kada stvarno padneš od umora i kažeš, "Sada ne želim nigde da idem," i opustiš se ... dostižeš. Traganje nije način da se dosegne, ali traganje je potrebno jer si vrlo aktivan.

Čak i da bi se dosegao Bog, traže se putevi – a Bog je sada-ovde. On je u tvojoj blizini, on je u tebi i izvan tebe. To je tako suludo kao i kod ribe koja traga za okeanom, a već živi u njemu. Ti si u istini jer nema drugog puta; jedino u istini možeš da budeš. Možda si to zaboravio ili nisi u stanju da ga prepoznaš zato što je toliko očigledno. Toliko je blizu da nema razdaljine sa koje može da se vidi – razdaljina je potrebna radi perspektive, stvari nije moguće videti iz velike blizine. A Bog ne samo da je blizu, ne samo da je najbliži – on je ti. Bog nije "videno", on je u vidiocu; Bog nije cilj, on je u tragaocu. Tragalac je ono za čime se traga.

Prema tome, ja nisam put. Ja govorim o putevima zato što ste vi poludeli. Govorim o lekovima jer ste bolesni i ne možete da shvatite viziju ne-puta. Moraćete da hodate, da tragate, da budete razočarani. Kada kažem da postoje dva puta, mislim na to da postoje dva puta da postanete frustrirani. Jedan je put ljubavi, a drugi je put meditacije.

Ali ja nisam put. Ja sam samo prisustvo. A onima koji me budu razumeli neće trebati ništa drugo nego da budu sa mnom. To je ono što na Istoku zovemo *satsang* – samo biti sa mnom, biti u mom prisustvu, samo se opustiti u mom prisustvu, dopustiti mi da uđem u vas, bez opiranja, bez borbe sa mnom.

I tako ćete iznenada jednog dana početi da pevate, da plešete, da slavite. Jednoga dana ćete iznenada početi da se smejete. Za čime ste to tragali? Tragali ste za sobom. Kako možete da tragate za sobom? Vi već jeste.

Čovek koji je postavio pitanje kaže, "*Ne osećam iskrenu snagu u reči Bog,*"... Ja to znam. Teolozi su je uništili. Oni su uništili samu predivnu reč "Bog".

Jevreji su s pravom nerado zazivali ime Boga na ma koji način. Vrlo nerado. Bili su u pravu jer ako koristite Božije ime, prevelika upotreba će uništiti njegovu lepotu. Pre Hrista, Jevrejima nije bilo dozvoljeno da izgovaraju Božije ime. Čak i sada, ako pogledate jevrejske knjige, i ako u njima piše reč Bog, ona nije ispisana kao B-o-g. Napisano je samo B-g; "o" je izostavljeno. Jer kako da potpuno izgovorite njegovo ime? On je tako veliki. Kako god da ga nazovete, to neće biti potpuno, zato oni ispisuju B-g, ne B-o-g – "o" se izostavlja. I dobro je što izostavljaju "o" – "o" je simbol praznine, *shunya*. "O" je praznina, nula. To je sama duša Boga, "o", nula, to je samo njegovo biće - zato oni izostavljaju to slovo.

Vekovima je samo visokim sveštenicima u hramu u Jerusalimu bilo dozvoljeno da izgovore ime Boga, a i to samo jednom godišnje i u potpunoj samoći. Ljudi bi čekali, milioni ljudi bi zajedno čekali ispred hrama. Onda bi visoki sveštenik ušao u najskriveniji oltar, sva vrata bi bila zatvorena, niko ne bi mogao da čuje, i tu, u najskrivenijem oltaru, on bi prošaputao ime. To je sve.

To je bilo dobro zato što reči kao što su "Bog", "ljubav", ne bi trebalo previše koristiti jer se u protivnom gubi njihova lepota. Teolozi su uništili prelepu reč "Bog". Sada ona skoro da je ružna, gotovo da je vulgarna.

Potrebno je razumeti kako su je teolozi uništili. Svako od vas u sebi nosi jednog teologa. Toličke vekove ste bili uslovljavani tako da teolog skoro da je postao deo vas. Bog je neukrotiv, mora da bude, ali teolog se uvek boji neobuzdanog Boga, teolog se uvek boji svega što je živo. I tako vremenom on odvaja svu neobuzdanost od Boga. On doteruje, uglađuje i uslovljava samu reč "Bog".

Ako pogledate drevne svete spise ovog sveta, Bog je bio neobuzdan, ne možete ni da pretpostavite koliko je bio neobuzdan. On se i ljutio; i zaljubljavao se; a jurio je i žene. Bio je vrlo ljudski, vrlo realističan i veoma živ, udarao je i šutirao.

Ali to onda nisu prihvatili teolozi jer je bilo teško svrstati ga u neku kategoriju i bilo je teško koristiti ga. I tako su, malo po malo, deo po deo, oni uništili Boga. Sada postoji samo mumija, mrtvo telo, sačuvano hemikalijama, u crkvama. Crkve su grobovi Boga, njihov Bog je umro. Sve više su udaljili Boga od čoveka jer njihov ego nije mogao da shvati da Bog na bilo koji način može da bude povezan sa čovekom. Tvorac i stvoreno, tvorac i tvorevina, kako oni mogu da budu povezani? Ne! Tvorac je daleko na sedmom nebu, a mi smo nalik crvima koji gmižu po zemlji, grešnici koji traže da im se oprost. Osudili su čoveka i nastavili da uzdižu Boga sve više i više. Došao je trenutak kada se most srušio.

Tako je jednostavno uvideti da tvorac mora da bude povezan sa tvorevinom. Pesnik je u dubokoj vezi sa svojom poezijom, tako mora da bude, on voli svoju poeziju. Slikar je duboko povezan sa svojom slikom – ona je njegov život, njegov procvat, njegovo ispoljavanje. Vajar voli kip koji je načinio. Posmatrajte vajara kada dovrši skulpturu, kako je dodiruje i oseća – skoro kao da je devojka iz njegovih snova, njegova voljena. Posmatrajte vajara kada, u teška vremena, mora da proda svoje umetničko delo. Suze mu naviru u oči.

Ako je Bog tvorac, on mora da bude blizu kreacije, mora da bude duboko zaljubljen u nju. Ali tada ne možete da osudite čoveka i ne možete da ga naterate da se oseća krivim. A ako ne možete da prisilite čoveka da se oseća krivim, ne mogu da postoje crkve, i čitav ovaj posao nestaje. Čitav posao crkve postoji samo ako ste krivi. Zbog vaše krivice potrebna vam je njihova pomoć; zbog krivice potrebno vam je spasenje.

Ako vam je Bog već blizak i ako Bog već diše u vama, peva u vašem srcu, kakva je potreba za bilo kakvim spasenjem? Ako vas je Bog stvorio, kako onda možete da budete grešnici? Onda ne možete da budete osuđeni, Božiji potpis je na vama.

Tada, međutim, čitav religijski posao nestaje. Zato su oni nastavili da čine Boga sve više kliničkim. Sada on miriše skoro kao bolnica – nema života, ali sve je čisto. Toliko su počeli da se plaše virusa života da su ubili sve viruse. Ali Bog je takođe ubijen.

Reč "Bog" je izgubila svoju iskrenu moć.

Jedan od mojih *sannyasina* mi je poslao jednu lepu anegdotu. Anegdota:

Juče mi je neko pokucao na vrata, otvorio sam i to je bio Bog. Upitao me je da li može da koristi moj toalet. Odgovorio sam, "Naravno, hajde, udi."

Kada je izašao iz kupatila, objasnio mi je da je imao problema da pronađe nekog ko će ga pustiti u toalet jer je većina voli da misli da Bog nikada ne ide u toalet. Potom mi se zahvalio i rekao da traži nekog ko bi bio Mesija i da mu se čini da ja obećavam.

Upitao sam ga da li stvarno tako misli. A on je rekao da mu se dopalo moje kupatilo.

Bog je ekscentričan, zašto bi inače stvarao ovako ekscentričan svet?

Ali teolozi su ga poptuno uništili. Oni ne mogu da zamisle da mu je potreban toalet, na nebu nema takvih odredbi. On samo sedi u svom prestolu, nikada ne ide u toalet. A neljudski Bog je mrtav Bog. Bog ponovo mora da oživi, mora da se dovede kući. Ako odbacite teologiju onda je religija lepa, ali ako je teologija uvek prisutna između vas i religije, teologija je ružna pa i religiju čini ružnom.

Ne osećam nikavu iskrenu snagu u reči Bog, mada padam na kolena pred nebom i biljkama i u srcu se javlja bol za nečim nepoznatim ... To je dobro. Tako treba prići Bogu, bez teologije. Nemoj da

koristiš čak ni reč "Bog", nema potrebe, jer reč "Bog" nije Bog. Reč "ljubav" nije ljubav – odbaci reč, nosi samo njenu najskriveniju suštinu, njen smisao, njenu pesmu. To je jedini pravi način da uđeš u njegov hram – priroda, drveće, ptice, sunce i zvezde. On je svuda oko tebe, doziva te na mnogo, mnogo načina. Nemoj ići u crkvu. To je poslednje mesto za koje možeš gajiti nadu da će ga posetiti. Poslednje! Možda u nekoj krizi, ali inače ne.

On je živ u cveću, živ je u dugama, živ je u pticama. Slušaj ga. U stvari, ako naučiš kako da slušaš, ne možeš dugo da ga izbegavaš. Voli – ako znaš kako da voliš ne možeš dugo da bežiš od njega. Ljubav je oltar a slušanje je način da mu pomogneš da ude u tebe.

U analima hasidizma postoji jedna anegdota.

"Gde Bog prebiva?" To je bilo pitanje kojim je rabin iz Koata iznenadio brojne učene ljude koji su mu bili u poseti.

Oni su mu se nasmejali. "Kakvo je to pitanje, rabine! Zar nije čitav svet prepun njegove slave?"

Onda je rabin sam odgovorio na svoje pitanje. "Bog boravi svuda gde mu čovek to dozvoli."

Pustite ga unutra. On vam kuca na vrata, pustite ga da ude. Ne treba nigde da idete. Samo se opustite, imajte poverenja. Njegova ruka vas već traži. Samo mu dopustite da vas pronade i odmah će doći do velikog preobražaja.

Dakle, to je pravi put.

... padam na kolena pred nebom i biljkama i u srcu se javlja bol za nečim nepoznatim.

Da, Bog je večno nepoznat. Čak i znajući ga, čovek ga nikada ne spozna; čak i upoznajući ga, on ostaje nepoznat. Nepoznatost je njegova tajna. A dobro je što čovek ne može da ga spozna, inače bi on postao deo nauke, inače bi bio zatvoren u nekoj probnoj cevi negde u laboratoriji. Poznato vam je šta naučnici mogu. Da mogu da ga pronađu, oni bi ga mučili. Bockali bi ga ovde i onde da otkriju tajne, baš kao što muče majmune i ostale životinje. Mučili bi i Boga, da mogu da ga pronađu.

Ne, Bog nikada ne može da postane znanje. Reč "nauka" znači znanje. Bog nikada ne može da postane znanje i nikada ne može da postane nauka. On nije zagonetka koju treba rešiti, on je tajna koju treba živeti, ples za igranje, pesma za pevanje, ljubav u koju se treba rastopiti. Da, možete ga osetiti, ali ga nikada ne možete saznati. Nepoznati Bog je jedini Bog koji postoji.

Postoji jedna priča o sv. Pavlu. Kada je došao u Atinu da u grčkom svetu propoveda hrišćanstvo, bio je veoma iznenađen. U centru Atine je bio hram posvećen Nepoznatom Bogu. Tu nije bilo slike, hram je bio apsolutno prazan i tih. Nikoga nije bilo unutra. Samo je na vratima hrama bio natpis: Posvećeno nepoznatom Bogu. I ljudi su tu dolazili i molili se, i osećali Boga. Nije bilo sveštenika i nije bilo ni teologije ni filozofije oko njega.

Sv. Pavle ga je uništio jer je počeo da podučava ljude i ismevao je glupost tog hrama. Pričalo se da je rekao da je to bila potpuna glupost. Kako možete da volite nepoznatog Boga? On je sada tu i pokazaće im poznatog Boga. Bog je postao poznat kao Isus Hrist.

On je mislio da čini veliku uslugu čovečanstvu, međutim, on je jedan od najvećih kriminalaca. Uništio je koncept ili ne-koncept nepoznatog Boga. To je jedini Bog koji postoji. On se možda odrazio u očima Isusa, ali on ipak ostaje nepoznat. U stvari, znajući ga, on nije spoznat, vi takođe postajete deo njegove tajne i postajete nepoznati. Isus je postao tajna spoznajući ga – nije on postao poznat preko Isusa. Nikako. On je tako ogroman da je nemoguće preneti ga kao formulu, kao teoriju, kao dogmu, kao verovanje.

Zaboravite reč "Bog". Nemojte biti njome opsednuti. Ona nema nikakve veze sa Bogom. Možete da odbacite reč. Odbacivanje reči će vam pomoći, jer će sa tom rečju biti odbačeno i sve ono što su teolozi do sada uradili. Samo se osvrnite oko sebe, pogledajte u oči deteta, u oči svog voljenog, svoje majke, prijatelja – ili samo osetite drvo. Jeste li ikada zagrlili drvo? Zagrlite drvo. A jednog dana ćete doći do spoznaje da niste samo vi zagrlili drvo, već i drvo odgovara, i drvo grli vas. Tada ćete po prvi put biti u stanju da spoznate da drvo nije samo forma, određena vrsta o kojoj botaničari govore, ono je nepoznati Bog – tako zelen u vašem dvorištu, tako pun cvetova u vašem dvorištu, tako blizu vas, doziva vas opet i iznova.

Zaboravite reč. Zaboravite sve reči! Ako svoje biće možete da posvetite nepoznatom, to je najbolja moguća posvećenost. Teolozi, sveštenici i ljudi koji se bave religijskim biznisom imaju različite stvari u svom umu. Njima nije stalo ni do Boga ni do vas. Religija je postala velika investicija. U stvari, to je najveća trgovina na svetu. Nijedan milioner nije tako bogat – a ne može ni da bude – kao što su to crkve. Nijedna kompanija – Burma Šel ili Standard Oil – nije tako bogata, ne može da bude. Kada religija postane investicija, onda tu postoje razlozi drugačiji od religioznih, drugačiji interesi.

Čuo sam anegdotu koja se dogodila u jevrejskom hramu. U jevrejskim hramovima i sinagogama se ne skupljaju prilozima dodavanjem tanjirića kao u hrišćanskim crkvama, pa su zato morali da prikupljaju novac na druge načine. Jedan od njih je prodaja karata za rezervisana mesta za izuzetno svete dane kada je posao najbolji.

Za vreme jednog od praznika neki mladić je otišao u sinagogu u Filadelfiji da potraži svog ujaka. Čuvar je odbio da ga pusti jer nije imao kartu.

"Slušaj", rekao je mladić, "vrlo je važno".

"Nema šanse," odvratio je čuvar. "Svi to kažu. Niko neće ući bez karte."

Ali dečko je molio, "Radi se o životu i smrti. Molim te, samo na dva minuta."

"Pa dobro, u redu, ako je toliko važno," rekao je čuvar. "Ali nemoj da te uhvatim kako se moliš!"

Ovo takođe može da se dogodi i u nekom ašramu. To se dešava uvek. Jer uvek kada se nešto nepoznato spusti na zemlju, odmah čovekov domišljati um počinje da ga menja u pogodnost koja može da se proda na tržištu. Odmah se javlja motiv profita. Reč "Bog", crkve, hramovi, sinagoge, postali su tržnice. Tamo ne možeš da pronadeš svoje srce. Jedini način da pronadeš svoje srce je da ponovo vidiš nepoznato. Moraćeš da se krećeš sam, moraćeš da ideš sam. Ne možeš da slediš gomilu. Ako slediš gomilu stići ćeš do nekog hrama, ili neke sinagoge, ili crkve. Ako želiš da pronadeš neobuzdanog Boga, Boga ovog univerzuma, jedinstvo, kosmos, moraćeš da tragaš sam za sebe.

Moli se drvetu, moli se reci, moli se steni. Osećaj, nema potrebe za rečima. Neka tvoje srce govori. Istopi se u svetu i pusti da se svet istopi u tebi. Ovo prisno opštenje je molitva.

Onome ko je postavio ovo pitanje pomoći će ako bude pošao putem ljubavi. Zen mu neće biti od pomoći. On ima vrlo osećajno srce. Slušajte srce.

Mnogo je tu drugih pitanja, pitanja o spajanju meditacije i ljubavi, srca i uma, misli i osećanja – jer mnogi bi voleli da slede oba puta zajedno.

Sinteza se javlja, ali ne možete je vi stvoriti. Ako sledite put meditacije, jednog dana će to ishoditi u ljubav. Ako sledite put ljubavi, jednog dana će ishod biti meditacija. Do spajanja dolazi, ali

moraćete da sledite jedan put. Ako pokušate da sledite dva, bićete u pometnji. Sinteza se pojavljuje na kraju, po svojoj volji, zato nemojte da brinete.

Uvek je tako: ako se dogodi meditacija, mora doći do ljubavi. Ako ne dođe do ljubavi, to samo pokazuje da se još nije desila meditacija. Ako se dogodi ljubav, događa se i meditacija, kao senka. Ako se meditacija ne dogodi kroz ljubav, onda vaša ljubav još uvek nije prava. Ako se još uvek nije dogodila, možda razmišljate o njoj, ali niste kročili u svet ljubavi. Zato nemojte da brinete o spajanju. Vi ne možete da napravite spoj. Nije na vama da brinete. Sledite jedan put, koji god osećate da vam je bliskiji.

Nekolicina je postavila pitanje, "Oba mi se čine gotovo podjednako privlačna, pa šta onda da radim?" Ako se oba čine gotovo podjednako privlačna, onda je zen vaš put. Jer onaj ko ne može da odluči nije čovek srca; čovek koji ne može da odluči je čovek uma. Kada se radi o srcu, ono je uvek odlučno.

Da li ste se ikada podjednako zaljubili u dve žene? Ako jeste, jedno je sigurno, to nije ljubav. Možda postoje neki drugi obziri. Jedna je bogata, druga je premijerova ćerka ili tako nešto. Ljubav nije obzir. Ako je ljubav obzir odmah izaberite jedan i onda nema problema.

Dakle, ako postoji neki problem koji treba da rešite, odlučeno je: vi ste tip uma, moraćete da sledite zen. Ako možete da se odlučite, dobro; ako ne možete da se odlučite, budite uvereni da sama sumnja, neodlučnost, pokazuje da ste umni tip koji sumnja, analizira, razmišlja o za i protiv. I tada vaša pohlepa kaže: "Zar nema načina da se načini kompromis od oba?"

Upamtite, kompromis nije sinteza. Kompromis je mrtva stvar; sinteza je organsko jedinstvo. Možete da napravite kompromis, ali niko nikada nije sazreo preko kompromisa; ne možete da napravite sintezu, ona se pojavljuje.

Počnite da rastete na jednom putu, jer oba puta koriste različita sredstva, ne samo različita, već dijametralno suprotna. Ako pokušate da napravite kompromis, to će biti nemoguće jer jedan ide na jug a drugi na sever. Tako će jedna noga ići na sever, a druga na jug. Nećete moći da stignete, bićete podeljeni, postaćete rasceljeni. Pravljenjem kompromisa postaćete šizofreničar. Tako je ljudski um postao šizofren, rasceljen.

Ne bavite se kompromisom. On se uvek pojavljuje. Oni koji dodu do cilja preko zazena, dolaze do iste ljubavi kao i oni koji su stigli preko posvećenosti, *bhakti*.

Jedan čovek, hrišćanin, došao je Učitelju zena i počeo da mu čita Besedu na Gori iz Biblije. Posle nekoliko rečenica, učitelj je rekao, "Prestani, nema potrebe. Ko god da je izrekao ove reči je Buda."

Nikada u svom životu nije ništa znao o Bibliji, nikada nije čuo ništa o Isusu, živeo je u udaljenoj pećini, potpuno izvan društva. Ali rekao je, "Nema potrebe da čitaš dalje. Dovoljna je čak i jedna rečenica. Ona ima ukus mora. Ko god da ju je izgovorio je Buda – prosvetljen je.

Ako pitate Budu, Meera je prosvetljenja, Čaitanja je prosvetljen. Ako pitate Meeru i Čaitanju, Buda je prosvetljen, Bodidarma je prosvetljen.

Da kažem to ovako. Ako sledite ljubav, odanost, predanost, jednog dana ćete iznenada otkriti da ste ispunjeni meditacijom. Ako sledite meditaciju, jednog dana ćete otkriti da je voljeni stigao, da je pokucao na vrata.

*KAKO JE UNUTRA
TAKO JE I SPOLJA*

13. jun 1976.

*Posle Bankeijevе smrti,
slepac koji je živeo u blizini učiteljevog hrana
rekao je prijatelju: "Pošto sam slep
ne mogu da vidim čovekovo lice,
zato moram da mu odredim karakter na osnovu boje glasa.*

*Obično kada čujem da neko nekome čestita
na sreći ili uspehu, takođe čujem skriveni zvuk zavisti.
Kada se izjavljuje saučesće zbog tuđe nesreće,
čujem zadovoljstvo i ugodnost,
kao da je onome ko izjavljuje saučesće zaista drago
što je u njegovom svetu ostalo nešto da se postigne.*

*Ipak, u čitavom mom iskustvu,
Bankeijev glas je uvek bio iskren.
Kad god bi on ispoljavao sreću, nisam čuo ništa drugo
osim sreće, a kad god bi ispoljavao tugu,
tugu sam jedino i čuo."*

Čovek je rascepljen. Šizofrenija je normalno čovekovo stanje – bar je sada tako. Možda u primitivnom svetu nije bilo tako, ali vekovi uslovljavanja, civilizacije, kulture i religije učinili su od čoveka gomilu – podeljenu, rascepljenu, kontradiktornu. Jedan deo ide jednim putem, a drugi ide dijametralno suprotnim i gotovo je nemoguće da čovek bude sabran. Čudo je da čovek uopšte i postoji. Do sada je trebalo da je odavno nestao.

A pošto je rascepljenost suprotna njegovoj prirodi, negde duboko u njemu još uvek preživljava skriveno jedinstvo. Jer duša čoveka je jedna, sva uslovljavanja u najgorem slučaju uništavaju čovekovu periferiju. Centar, međutim, ostaje nedirnut – eto kako čovek nastavlja da živi. Ali život mu je postao pakao.

Sav napor zena je kako odbaciti tu šizofreniju, kako odbaciti podeljenu ličnost, kako odbaciti podeljeni čovekov um, kako postati nepodeljen, celovit, centriran, iskristalisan.

Ovakvi kakvi ste, ne možete reći da jeste. Vi nemate biće. Vi ste tržnica, mnogo glasova. Ako želite da kažete "da", odmah je tu i "ne". Ni jednostavnu reč kao što je "da" ne možete da izgovorite potpuno. Posmatrajte ... recite "da", i duboko iznutra se takođe pojavljuje i "ne". Ne možete da izgovorite tako jednostavnu reč kao što je "ne", a da joj se u isto vreme ne suprotstavi neka druga reč. Na ovaj način sreća nije moguća; nesreća je prirodna posledica podeljene ličnosti. Nesreća, jer ste neprestano u sukobu sa samim sobom. Vi se ne borite sa svetom, u svakom trenutku borite se sa samim sobom. Kako tu može da bude mira? Kako tu može biti tišine? Kako makar i na tren možete da budete opušteni? Ne opušate se ni za tren. Čak i dok spavate, sanjate hiljadu i jednu stvar. U snu se, takođe, trzate na sve strane – neprekidni konflikt. Vi ste bojno polje.

Kažete nekome da ga volite, i što to više govorite, to više morate to da ponavljate. Izgleda kao da iza toga postoji neka sumnja. Ako

stvarno volite nema ni potrebe da to kažete, jer reči nisu važne. Čitavo vaše biće pokazaće vašu ljubav. Neće biti potrebe da to izgovorite, neće biti potrebno da to stalno ponavljate. Ponavljate da biste uverili drugog i da biste istovremeno ubedili sami sebe – jer duboko u vama skrivaju se ljubomora, posesivnost, mržnja, potreba da se dominira, duboka moć politike.

U svojim epistolama sv. Pavle sto šezdest i četiri puta koristi izraz "u Hristu". Mora da je malčice sumnjao u to. "U Hristu. U Hristu. U Hristu ..." stotinu šezdest i četiri puta! To je previše. Jednom bi bilo dovoljno. Jednom je čak i više nego dovoljno. Vaše biće treba da pokaže da živite u Hristu – a tada nema potrebe da se to kaže.

Posmatrajte. Uvek kada nešto previše ponavljate, udite duboko u sebe. Mora da to nosite u sebi. A to ne možete da krivotvorite, u tome je problem. Vaše oči će pokazati da je skriveno ispod površine.

Jeste li posmatrali? Dodate nekom u posetu i on vas srdačno primi. Ali nema dobrodošlice u njegovom prisustvu. On kaže, "Vrlo sam srećan da te vidim, mило mi je da te vidim." A vi nigde ne vidite nikakvu milinu; u stvari, on izgleda pomalo zabrinut, ispunjen zebnjom. Izgleda kao da mu je dom snašla neka nevolja. Jeste li posmatrali ljude kada vam kažu "sedi gde hoćeš" i istovremeno vam pokazuju određeno mesto gde treba da sednete? Kažu "sedi gde hoćeš", ali vam pokazuju, suptilnim gestom, "sedi tu". Produžavaju da sami sebi protivreče.

Roditelji stalno govore svojoj deci, "Budi svoj", a u isto vreme nastavljaju da ih podučavaju kakvi treba da budu. "Budi nezavisan" – a istovremeno nastavljaju da prisiljavaju dete da bude poslušno. Oni imaju sopstvene predstave o tome kakvo bi dete trebalo da bude i kada kažu "Budi svoj", podrazumevaju, "Budi onakav kakav mi želimo da budeš". Oni ne misle, "Budi svoj".

Tu je neprestano prisutno nešto drugo i to se zaista ne može krivotvoriti. Ali čovek je i tu postao lukav. Ne gledamo jedni drugima u oči jer oči mogu da pokažu istinu, pa se smatra delom lepog ponašanja da se izbegavaju oči. Nemojte previše gledati nekom u oči jer će vas smatrati pomalo nekulturnim – ogrešićete se, prekršićete zakon. Vrlo je teško obmanjivati očima. Lako možete da se lažno predstavljate jezikom, jer je jezik, način govora, uzgredni proizvod društva. Oči, međutim, pripadaju vašem biću. Vi nešto govorite, ali oči neprekidno pokazuju nešto drugo, otuda u svim društvima sveta

ljudi izbegavaju tuđe oči. Oni se ne susreću – jer to bi značilo pogledati u istinu.

Možete da posmatrate te protivrečnosti u sebi i to će vam biti od velike pomoći. Jer ako vaše "unutra" nije upravo onako kao vaše "spolja" i vaše "spolja" nije kao "unutra", nikada nećete biti spokojni.

Na Tibetu, u Egiptu, kaže se, "Kako je iznad, tako je i ispod."

Zen kaže, "Kako je unutra, tako je i spolja."

Sve dok iznutra ne postane kao spolja, nikada ne možete da budete spokojni jer će vaša periferija stalno biti u sukobu sa centrom. Problem je što periferija ne može da pobedi. Na kraju samo centar može da pobedi. Ali, periferija može da odugovlači, odlaze; periferija može da troši vreme, život i energiju. Ako nastavite da živite na periferiji i samo produžite da se pretvarate, a ne da stvarno živite, imaćete mnogo lica ali nećete imati nepatvoreno lice.

Čuo sam.

Abrahamson je dosegao veličanstveno zlatno doba od osamdeset godina i odlučio je da to proslavi. Čitavog svog života bio je ortodoksan, nosio je dugu bradu, crni šešir, crno odelo i crni kaput. Sada je za proslavu svog rođendana starac obrijao bradu, zamenio svoju tmurnu crnu odeću zelenim kockastim odelom po najnovijoj modi, stavio tamnocrvenu kravatu, obukao plavu prugastu košulju i pošao u salon za masažu.

Dok je Abrahamson prelazio ulicu usmrtio ga je kamion. Na nebu se obratio svom tvorcu, Bogu, "Zašto ja? Bio sam dobar muž, davao sam svim dobrotvornim ustanovama, uvek sam bio religiozan."

"Da ti pravo kažem," reče Gospod, "nisam te prepoznao."

A ja bih vam rekao da Bog ni *vas* neće moći da prepozna. On je samo jednom promenio svoju odeću i postao je neprepoznatljiv, a vi svakog trenu menjate svoju periferiju, svaki čas menjate odeću, menjate svoje lice, svoje maske, svakog trenu. Zaboravite na Boga – *sami* niste u stanju da se prepoznate. Ne možete da kažete ko ste.

U zenu postoji koan, duboki predmet za meditaciju, da se otkrije sopstveni prvobitni lik. Učitelj kaže učeniku: "Idi i sedi u tišini i pronadi svoje prvobitno lice." Oni misle lice koje ste imali pre rođenja ili lice koje ćete imati posle smrti – jer čim se dete rodi, društvo počinje da mu daje lažna lica; čim prvi put udahne, počinje izobličavanje. Dete je ušlo u svet politike, falsifikovanja, neistine. Sad će, sloj po sloj, biti mnogo lica.

A promućuran čovek ima mnogo više lica od jednostavnog. Tako on lice menja prema potrebi. On svoje lice prilagođava.

Jeste li primetili? Sedite u sobi i prođe vaš sluga. Imate drugo lice za slugu, sasvim ravnodušno. U stvari, ni ne gledate slugu, on nije vredan pogleda. Ne prepoznajete da je u prostoriju ušao čovek, ljudsko biće baš kao i vi. Kao da je prošao neki mehanizam. Ne prepoznajete ljudskost slugu. Ali ako vaš šef uđe u sobu, odmah ustajete, mašete repom, smeškate se – pretvarate se u osmeh. Imate drugo lice za svog šefa. Ako uđe vaša žena, imate drugo lice, ako uđe ljubavnica, opet drugo lice.

Neprekidno nastavljate da se prilagođavate, da manipulišete. To se mora razumeti, inače nije moguće pronaći svoje prvobitno lice.

Čovek koji ima svoje prvobitno lice ima jedinstvo. On ostaje isti. Kaže se da je Buda rekao da je ukus prosvetljenog čoveka isti kao morska voda – kad god je probate, gde god je probate, uvek je slana.

Prosvetljen čovek uvek pokazuje jedno lice. On nije monoton ... Upamtite, nemojte da me pogrešno razumete – on uopšte nije monoton. U stvari, vi ste monotoni jer su sva vaša lica mrtva. On je živ, raste, ali njegovo lice je njegovo. Lice nastavlja da napreduje, da postaje sve bogatije i bogatije, preuzima sve više svesnosti, postaje sve blistavije, življe, lepše, plemenitost ga pojačano uobličava, okruženo je svetlošću, ali, ostaje isto. Možete da ga prepoznate. Tu postoji prekinuti kontinuitet ili, neprekidni prestanak. On se menja, a ipak ostaje isti. Možete da prepoznate kontinuitet, a možete da prepoznate i stalni napredak.

Napredak se uvek dešava prvobitnom licu – zapamtite to. Lažna lica ne mogu da napreduju, ona su mrtva. Nemaju života u sebi, pa kako da napreduju? Možete da donesete plastično cveće – ono ne može da raste. Možete da ga čuvate, možete da zavarate ljude, ali ono ne može da raste. Pravo cveće raste. Samo život raste.

Ako ne napredujete, vi ste mrtvi. Zapamtite da bi svaki trenutak trebalo da bude trenutak rasta. Čovek bi trebalo da se neprekidno kreće, a da ipak ostane usredsređen, ukorenjen u svom biću.

Možete da prevarite druge, ali ne možete da prevarite sebe. Postoje, međutim, i vrlo, vrlo promućurni ljudi koji mogu i sebe da prevare. Oni su sopstveni najgori neprijatelji.

Muła Nasrudina su izvukli iz vode i policija je to smatrala pokušajem samoubistva. Kada su ga ispitivali u stanici, priznao je da je pokušao da se ubije. Evo šta je ispričao;

"Da, pokušao sam da se ubijem. Svet je protiv mene i želeo sam da sve to završim. Odlučio sam da to ne uradim polovično, pa sam kupio uže, šibice, kerozin i pištolj. U slučaju da ništa od toga ne uspe sišao sam na reku. Prebacio sam uže preko grane koja je visila iznad reke, vezao ga sebi oko vrata, polio se kerozinom i upalio šibicu. Skočio sam sa obale, prislonio pištolj uz slepoočnicu i povukao oroz.

Pogodite šta se desilo! Promašio sam. Metak je pogodio kanap pre nego što sam uspeo da se obesim, te sam pao u reku i voda je ugasila vatru pre nego što sam uspeo da se spalim. A znate, da nisam dobar plivač, udavio bih ovog glupog sebe!"

Tako stoje stvari ... Želite nešto da uradite, a u stvari i ne želite to da uradite.

Idete, a ipak ne želite da idete. Živite, a opet ne želite da živite. Čak pokušavate i da se ubijete, a ipak ne želite da se ubijete. Zato od deset pokušaja samoubistava samo jedno uspeva. A i to izgleda da biva zbog neke greške. Devet pokušaja propada.

Ljudi su protivrečni. Jednostavno ne znaju kako da nešto urade celovito. A to je prirodno. Razumljivo je da kada pokušaju da se ubiju ne mogu da budu celoviti, jer to nisu bili nikada u svom životu. Ne znaju šta je celovitost. Nikada ništa nisu učinili čitavim svojim bićem. Uvek kada je neko delo celovito, ono oslobađa; kada je polovično, samo stvara sukob. Rasipa energiju, destruktivno je, stvara okove.

U Indiji ste čuli reč *karma* – suštinski uzrok svih okova. *Karma* je *karma* samo kada je polovična – tada vas okiva. Ako je celovita, nikada ne okiva, tada nema okova za vas. Svako delo koje se potpuno proživi je dovršeno. Prevazilazite ga, nikada se ne osvrćete. Svaki trenutak celovitog življenja ne ostavlja tragove na vama – ostajete neogreban, ne dodiruje vas. Pamćenje vam je čisto, ne nosite psihološko sećanje na to. Nema rane.

Ako ste potpuno voleli neku ženu i ona umre, ne ostaje nikakva rana. Ali, ako je niste voleli potpuno i ona umre, nastaviće da živi u vašem sećanju. Tada ćete liti suze za njom, plakaćete za njom, jer se kajete. Bilo je vremena i prilika kada ste mogli da je volite, ali niste bili u stanju da je volite. A sada nema prilike; sada nje više nema. Sada nema načina da ispunite svoju ljubav.

Niko ne kuka i ne plače zbog nečije smrti – plaćete i jecate zbog izgubljene prilike da volite. Umire vam majka. Ako ste je stvarno

voleli, potpuno, onda je smrt lepa, u njoj nema ničeg lošeg. Idete i pozdravljate se od nje i ne nosite nikakve rane. Možda ste malo tužni – prirodno, toliko dugo je bila u vašem srcu i sada neće biti tamo – ali to je samo prolazno raspoloženje. Ne nosite ranu, ne plaćete bez prestanka, ne bavite se prošlošću. Uradili ste sve što ste mogli – voleli ste je, poštovali ste je – sada je to gotovo. Razumevate bespomoćnost života. I vama će jednog dana doći kraj. Smrt je prirodna; to se prihvata.

Ako ne možete da prihvatite smrt, to samo pokazuje da postoji protivrečnost u vašem životu. Voleli ste, a ipak ste se uzdržavali. Sada to uzdržavanje stvara problem.

Ako ste uživali u hrani, zaboravili ste sve u vezi nje. Kada jednom završite, završili ste. Ne nastavljate da razmišljate o tome. Ali, ako ste jeli i niste jeli celim svojim bićem, ako ste mislili na hiljadu i jednu stvar i uopšte niste bili prisutni za stolom – bili ste tu samo fizički, ali ste psihološki bili na nekom drugom mestu – mislite na hranu. Tada će hrana postati opsesija.

Tako je seks postao opsesija na Zapadu. Dok vodite ljubav sa ženom ili muškarcem, vi ste na nekom drugom mestu. To nije celovit čin, nije orgazmički, ne gubite se u njemu, zato se pojavljuje pohlepa. Pokušavate da zadovoljite tu pohlepu, tu neispinjenu želju, na hiljadu načina: pornografijom, golicavim filmovima, maštom, svojim privatnim filmom. Produžavate fantaziranje o ženama. Kada je tu prava žena i spremna je da vas voli, vi niste prisutni. A kada žena nije tu, imate ženu u svojoj mašti.

To je vrlo tužno stanje stvari. Dok jedete, niste prisutni, i onda razmišljate o hrani, maštate o njoj. To se dešava jer niste potpuno u onome što činite, uvek ste podeljeni. Dok vodite ljubav mislite na *brahmacharyu*, celibat. Potom kada ste u celibatu, mislite na vođenje ljubavi. Nikada niste prilagođeni, niste u skladu.

A nastavljate da se pretvarate da je sve u redu i tako se nikada ne suočavate sa problemom.

Čuo sam za bračni par koji je bio čuven širom Poljske kao najidealniji par ikada poznat. Šezdeset godina bračnog života a nikada nije bilo ni najmanjeg sukoba. Žena nije nikada prigovarala mužu, a nije poznato da je muž ikada bio grub prema ženi. Živeli su vrlo mirno – bar je tako izgledalo.

Proslavljali su šezdesetu godišnjicu braka. Došao je novinar da sa njima napravi razgovor.

"Koliko godina ima vaša žena?" pitao je novinar.

"Osamdeset i sedam," odgovorio je muž, "Bože zdravlja živeće do sto."

"A koliko vi imate godina?" pitao je novinar.

"Takođe osamdeset i sedam," odgovorio je muž, "i Bože zdravlja živeću do sto i jedne."

"Ali zašto biste," upitao je novinar, "želeli da živite godinu dana duže od svoje žene?"

"Da vam iskreno kažem," reče osamdesetogodišnjak, "hteo bih da provedem bar jednu godinu u miru."

Izgled je veoma varljiv. Izgled može da vam pruži poštovanje, ali ne može da vam pruži zadovoljstvo. A pre ili kasnije, na ovaj ili onaj način, istina ima načina da izbije na videlo.

Istina ne može večno da se potiskuje. Ako može da se potiskuje zauvek, večito, to nije istina. U samu definiciju isitne treba uključiti činjenicu da istina ima način da ispliva na površinu. Ne možete da je izbegavate dovek. Pre ili kasnije, znano ili neznano, ona izbija na površinu, ona se otkriva.

Istina je ono što sebe otkriva. A upravo suprotno su laži. Ne možete izvesti da laž izgleda kao istina zauvek. Kad-tad istina će izaći na videlo i laž će biti osuđena.

Ne možete da izbegavate istinu. Bolje je suočiti se sa njom, bolje je prihvatiti je, bolje je živeti je. Kada jednom počnete da živite život istine, autentično, život vašeg prvobitnog lica, sve nevolje postepeno nestaju jer se sukobi odbacuju i više niste podeljeni. Vaš glas tada poseduje ujedinjenost, čitavo biće postaje orkestar. U ovom trenutku, kada vi nešto kažete, telo govori nešto drugo; kada vam jezik nešto izgovori, oči nastavljaju da u isto vreme govore nešto drugo.

Mnogo puta su mi ljudi dolazili i ja bih pitao, "Kako ste?" A oni bi rekli, "Mi smo vrlo, vrlo srećni." A ja nisam mogao da verujem jer su im lica bila tako tupa – nikave radosti, ni ushita! Oči nisu imale sjaja, ni svetlosti. A kada bi rekli, "Srećni smo," čak ni reč "srećni" nije zvučala vrlo srećno. Zvučala je kao da je razvlače. Ton i boja njihovog glasa, njihovo lice, način na koji sede ili stoje – sve protivreči, govori nešto drugo. Počnite da posmatrate ljude. Kada kažu da su srećni, posmatrajte. Tražite pokazatelje. Da li su stvarno srećni? I odmah ćete biti svesni da nešto drugo govori nešto drugo.

A potom polako počnite da posmatrate sebe. Kada kažete da ste srećni a niste, doći će do poremećaja vašeg disanja. Disanje ne može

da vam bude prirodno. To je nemoguće. Jer istina je da niste srećni. Da ste rekli, "Nesrećan sam," disanje bi ostalo prirodno. Ne bi bilo sukoba. Ali kazali ste, "Srećan sam." Odmah ste nešto potisnuli – nešto što je izbijalo na površinu, prisili ste da se vrati dole. U samom tom naporu disanje vam menja ritam; više nije ritmično. Lice vam više nije plemenito, oči vam postaju domišljate.

Prvo posmatrajte druge jer će biti lakše da se posmatraju drugi. Možete da bude objektivniji kada su oni u pitanju. A kada pronadete ključ za njih, upotrebite taj isti ključ na sebi. I slušajte – kada govorite istinu, vaš glas je kao muzika; kada govorite neistinu, u njemu je nekakav škripav ton. Kada govorite istinu onda ste jedno, zajedno; kada govorite neistinu, niste ujedinjeni, pojavio se konflikt.

Posmatrajte te suptilne pojave jer one su posledica ujedinjenosti ili razjedinjenosti. Kad god ste zajedno, ne raspadate se; uvek kada ste jedno, unisoni, iznenada ćete uvideti da ste srećni. To je smisao reči "joga". To je ono što smatramo joginom; neko ko je ujedinjen, unison; čiji delovi su svi međusobno povezani i nisu protivrečni, nezavisni, niti su u konfliktu, u miru su jedni s drugima. Veliko prijateljstvo postoji u njegovom biću. On je celina.

Ponekad, u nekom retkom momentu, dogodi se da postanete celina. Posmatrajte okean, njegovu ogromnu neobuzdanost – i iznenada ćete zaboraviti svoj rascep, svoju šizofreniju; opuštate se. Ili, penjući se Himalajima, posmatrajući čisti sneg na vrhovima Himalaja, iznenada vas okružuje svežina i nema potrebe da budete lažni jer nema drugog ljudskog bića pred kojim bi lagali. Upadate u sjedinjenost. Ili, slušajući prijatnu muziku, padate u sjedinjenost.

Uvek, u ma kojoj situaciji, kada postanete jedno, okružuju vas i pojavljuju se u vama mir, sreća, blaženstvo. Osećate se ispunjeni.

Nema potrebe da čekate na te trenutke – ti trenuci mogu da postanu vaš prirodni život. Ti izuzetni trenuci mogu da postanu uobičajeni – u tome je svo nastojanje zena. Možete živeti izuzetnim životom u sasvim običnom životu: cepajući drva, donoseći vodu sa izvora, možete da budete u ogromnoj opuštenosti sa sobom. Čisteći pod, kuvajući, perući, možete biti savršeno spokojni – jer čitava stvar je u tome da svoj posao obavljate celovito, s uživanjem i blaženošću u njemu.

Društvu ne pogoduje integrisani čovek, i zato upamtite, društvo ne može da vam pomogne. Ono će stvoriti svakakve prepreke vašem razvoju. Jer samo razjedinjenim čovekom može da se manipuliše –

političari mogu da vladaju njime, učitelji mogu da vladaju njime, religiozni sveštenici mogu da vladaju njime, roditelji mogu da vladaju njime. Jedino razjedinjena duša može da bude primorana na ropstvo.

Kada ste integrisani, slobodni ste; ucelovljeni postajete buntovni; ucelovljeni, počinjete da radite ono što vi hoćete; ucelovljeni, slušate svoje srce, ma gde vas ono vodilo. Takvi pojedinci mogu da budu opasni za mrtvo takozvano društvo. Mogu da prave probleme – uvek su pravili probleme. Isus, Sokrat, Buda ... uvek su bili problematični jer su toliko ucelovljeni da mogu da budu nezavisni. A žive tako blaženo da ne brinu o drugim glupostima.

Pokušajte to da razumete. Ako niste srećni, postaćete ambiciozni; ako ste srećni, ambicija nestaje. Kome je stalo da bude premijer osim ako nije pomalo lud? Kome je stalo da bude najbogatiji na svetu, osim ako nije lud? Kome je stalo do slave? Nju ne možete jesti, ne možete je voleti, ne možete spavati sa njom. U stvari, što ste slavniji, to teže postaje da budete srećni.

Što ste bogatiji, imate više briga – problema sigurnosti, budućnosti. Sve što imate, morate da čuvate. Morate da ga čuvate od drugih jer oni neprekidno vrebaju pravu priliku da to povrate. Sve što čuvate, čuvate zbog nasilja. A naravno, ako ste vi bili nasilni, drugi mogu da budu nasilni prema vama. Samo čekaju pravi trenutak. Što bogatiji bivate, imate više briga, više problema, više strahova. Kome je stalo, ako je srećan?

Priča se da je kineski car tražio Tao mistika jer je čuo da je mistik veoma mudar i želo je da on postane premijer. Poslati su mu izaslanici, praćeni zlatnom kočijom i uz mnogo poklona sa dvora.

Dva izaslanika su bila zbunjena jer su našla ovog mudraca kako sedi na obali reke i peca, vrlo siromašan, tako običan. Ali kralj je naredio, tako da su mu rekli, "Kralj želi da postaneš njegov premijer. Pozvan si. Došli smo da te povedemo."

Mistik je pogledao izaslanike a onda je pogledao oko sebe. Kornjača je u blatu mahala repom, uživajući, baš pored reke u maloj barici.

Mistik je rekao, "Pogledajte tu kornjaču!"

Izaslanici su odgovorili, "Ne shvatamo. Šta hoćeš da kažeš?"

On je rekao, "Čuo sam da u carevoj palati ima jedna kornjača, stara preko tri hiljade godina – mrtva, naravno – pozlaćena sa vrednim dijamantima, vrlo dragocena. Mrtvu kornjaču obožavaju. Kad biste upitali ovu živu kornjaču, 'Da li bi htela da postaneš mrtva

kornjača u kraljevoj palati? Bićeš zatvorena u zlatu, okružena dragim kamenjem, i klanjaće ti se kralj lično, šta mislite da bi ova kornjača izabrala? Da li bi htela da ide u palatu ili da vrti repom u blatu?"

Odgovorili su, "Naravno da bi htela da vrti repom u blatu."

Misitik tada reče, "Zar mislite da sam ja gluplji od kornjače? Vratite se nazad! Hteo bih da vrtim svoj rep ovde u blatu – hoću da budem živ."

Ko je još čuo da neko živi u palati i da je živ? To je teško, skoro nemoguće. Ako ste nesrećni, postajete ambiciozni, jer nesrećan čovek misli, "Ako prikupim veliko bogatstvo, biću srećan." Nesrećna osoba počinje da projektuje u budućnost; srećna osoba živi sada i ovde. A ona je tako srećna, tako beskonačno srećna, da nema budućnosti. Njoj nije nimalo stalo do budućnosti.

To je ono na šta Isus misli kada kaže, "Ne misli na sutra. Posmatraj ljiljane u polju. Čak ni veliki car Solomon nije bio tako lep, tako gizdav u svojoj skupocenoj odori, kao ovi sićušni cvetovi ljiljana. Pogledaj tu divotu! A oni se ne muče i ne misle na sutra."

Čitavo društvo zavisi od stvaranja ambicije u tebi. Ambicija podrazumeva sukob, ambicija podrazumeva da je pogrešno sve što ste – morate da budete na nekom drugom mestu. Neprekidno ludilo da se bude na nekom drugom mestu, da se bude neko drugi, to je ambicija.

Zato je svako dete iskvareno, uništeno. Roditelji su uništili njihovi roditelji, i oni nastavljaju da uništavaju svoju decu – i tako dalje. Naravno da oni ne znaju šta drugo da rade. Samo ponavljaju stari model ponašanja: sve što su njima činili njihovi roditelji, oni čine svojoj deci. Roditelji kažu, "Idi u školu i budi prvi. Idi na fakultet i osvoji zlatnu medalju." Onda oni celog svog života jure zlatne medalje. Žive u snu – a zbog toga moraju da slede mnogo toga što je protiv njihove prirode, moraju da rade mnogo toga što je protiv njihove prirode. Ako treba da postignu neke ciljeve u društvu moraju da slede društvo.

A društvo stalno nastoji da vam nešto nametne: određeni moral, određenu religiju. Da li vam to odgovara ili ne, to nije važno; da li će vam pomoći da postanete cvet, nije bitno. Društvo nastavlja da vam nameće određene stvari.

Jednog dana sam na putu sreo Mula Nasrudina. Šetao je sa svoje dvoje dece.

Upitah ga, "Kako su ti deca?"

Odgovorio je, "Obojica su dobro."

Pitao sam, "Koliko im je godina?"

Rekao je, "Doktor ima pet, a advokat sedam."

U umu oca budućnost je već određena. Jedan treba da postane doktor, a drugi nešto drugo. Decu nisu pitali. Sada će otac to nametnuti. On može da nametne, ima moć. Deca su bespomoćna. A ako bi dete bilo pevač, a ne može da bude pevač nego mora da postane doktor, nikada se neće osećati spokojno. Biće lažno. Nosiće nešto lažno – neprestano će se vući. Čitav život biće mu uništen. Biće to čist gubitak. Ima doktora koji bi bili izvrsni pevači ili igrači ili pesnici i ima pesnika koji bi bili bolji doktori ili hirurzi. Ima pesnika koji su trebali da budu inženjeri, naučnici, i ima naučnika koji su trebali da budu na nekom drugom mestu. Izgleda da je svako na nekom pogrešnom mestu jer nikome nije dozvoljeno da bude spon-tan i da bude svoj.

Društvo vas prisiljava da budete nešto za šta niste predodređeni. Niko drugi ne može da zna ko treba da budete, sudbina mora da se odvije u vama. To možete jedino vi, prepušteni sami sebi. Društvo može da pomogne. Ako jednog dana na svetu bude postojalo pravo, ispravno društvo, ono će vam jednostavno pomoći. Neće vam dati usmerenja, daće vam svu podršku da budete ono što ste. Ali ovo društvo prvo nastoji da vas učini nekim drugim – imitatorima, kopijama – a kada postanete kopija, ljudi počnu da govore da niste svoji.

Stara Jevrejka sedela je pored nekog mladića u autobusu. Nekoliko trenutaka ga je ispitivački posmatrala, potom ga je munula u rebra i poverljivo rekla, "Ti si Jevrej, zar ne?"

On je odgovorio, "Pa, u stvari, i nisam."

Ona se nasmejala i kazala, "Ma hajde, ja sam Jevrejka – uvek mogu da pogodim. Jevrej si, jel' tako?"

On je rekao, "Ne, gospodo, nisam."

Ona je nastavila, "U čemu je stvar? Jel' te sramota? Ti si Jevrej."

I tako samo da bi je učutkao, mladić reče, "U redu, ako će to da vas usreći – da, Jevrej sam."

Ona kaza, "Baš čudno, uopšte ne ličiš na Jevrejina ..."

Tako to biva. Prvo se svi trude da vas uvere da ste ovo, i kada to jednom postanete, iznenada otkrivete – a i svi drugi počnu da govore

– da ne ličite na sebe. "Šta je s tobom? Izgledaš nesrećno, tužno, frustrirano, izgledaš depresivno – šta je to s tobom?" Prvo nastoje da vas nateraju da budete neko drugi ko niste, a onda bi hteli da budete i srećni. To je nemoguće!

Možete biti srećni samo ako postanete svoji. Tu se ništa ne može, tako stvari stoje. Možete biti srećni samo ako ste svoji – ali vrlo je teško otkriti ko ste jer ste toliko zbunjivani i osakaćeni. A i društvo je tako duboko zašlo u vas da je postalo vaša savest. Možda su vam do sada umrli roditelji, učitelji – ili vam, čak i ako su živi, više ne sede na glavi – a ipak sve ono čemu su vas naučili nastavlja da suptilnim šapatom govori u vama.

To je postalo vaša savest. Roditeljski glas je postao vaš ego. Ako uradite nešto protiv njega, odmah vas kažnjava. Ako uradite nešto u skladu s njim, aplaudira vam, hvali vas. I dalje vama vladaju mrtvi.

Čuo sam.

Rotštajn je dugovao sto dolara Vejneru. Prošlo je vreme za isplatu duga a Rotštajn je bankrotirao, pa je pozajmio sto dolara od Spevaka i vratio novac Vejneru. Nedelju dana kasnije Rotštajn je ponovo pozajmio sto dolara od Vejnera i vratio Spevaku. Prošla je još jedna nedelja i Rotštajn je opet pozajmio od Spevaka da vrati novac Vejneru. Ponovio je ovu transakciju nekoliko puta sve dok ih konačno nije pozvao i rekao im.

"Momci, previše je muke oko ovoga. Zašto vas dvojica svake nedelje ne bi između sebe razmenili po sto dolara i poštedeli me!"

Eto kako je došlo do toga. Prvo su majka, otac, učitelji, sveštenici – unosili stvari u vaš um. Onda su jednog dana došli i rekli, "Sada budi samostalan. Poštedi nas." Sada savest nastavlja da funkcioniše kao suptilni posrednik.

Upamtite, savest je vaš okov. Pravi čovek je svestan ali nema savest. Nestvarni čovek je nesvestan ali ima vrlo jaku savest. Savest su vam dali drugi; svest morate sami da osvojite. Svest je biće koje zaslužujete, to je zaslužen kvalitet svesnosti. Savest vam daju drugi koji žele da vama manipulišu na svoj način. Oni imaju sopstvene predstave i manipulirali su vama, upravljali vas i prisiljavali u određene pravce. Možda ni sami nisu toga bili svesni jer su i njih mučili njihovi roditelji.

Tako prošlost vlada budućnošću a mrtvi vladaju sadašnjošću.

Pravi čovek mora da odbaci savest. Roditeljski glas mora da se odbaci.

Nekoliko Isusovih izreka su vrlo grube ali istinite do srži. On kaže, "Ako ne omrznete oca i majku, nećete moći da me sledite." To izgleda vrlo grubo. Jezik je grub ali ono što on misli je ono što vam ja govorim – odbacite savest. On ne kaže da treba da mrzite oca i majku, on kaže da treba da mrzite majčin i očev glas u sebi. Ako to ne odbacite, nikada nećete biti slobodni; ostaćete rascepljeni, imaćete mnogo glasova u sebi, nikada nećete postati jedno.

Izgubili ste svoj prvobitni lik. Ljudi su vam previše oslikavali lice prema njihovim predstavama. Oni su vas stvorili. Sada čitav proces morate da uzmete u svoje ruke – morate da postanete svesni da niste ovde da biste ispunjavali ma čija očekivanja. Ovde ste da dosegnete svoju sudbinu.

Zato nemojte birati bezbedniji put koji ste birali do sada. Sigurnije je slediti društvo jer vam onda ono ne stvara probleme. Izuzetno je opasno slediti sopstveni glas, veoma je opasno slediti sebe, jer ste onda sami i nema društva da vam pruži podršku.

Postoji jedna priča o ruskom diktatoru, Staljinu. Diktator je krišom otišao u bioskop i seo u poslednji red. Iznenada je njegova slika zablještalala na platnu i svi su ustali da ga pozdrave. On je ostao da sedi, uživajući u spektaklu sopstvene moći, kada ga je iznenada jedan od razvodnika munuo u leđa i grubo mu došapnuo: "Bolje da i ti ustaneš, ako sebi misliš dobro. Ni ja ga ne volim ništa manje od tebe, ali bolje ustani. Tako je sigurnije."

Biramo sigurnije, bezbednije, društveno prihvatljivije. Moraćete da se izvučete iz toga. Postoje dva puta da se istupi iz društveno prihvatljivog: jedan je put grešnika, kriminalca; drugi je put sveca, svetog čoveka. To su dva puta za izlazak iz okova strukturisanog bića koje ste dobili od društva, iz uloge koju vam je društvo dalo.

Jedan je put kriminala. To je reakcionaran put, glup. To vam neće pomoći. Možda ćete istupiti iz društvene strukture, ali naći ćete se u zatvoru. To vam neće mnogo pomoći; tim putem ne možete daleko stići. To je takođe način da se oslobodite okova društva – i kriminalac pokušava da se oslobodi. Naravno, on ne zna kako da bude slobodan, te tako biva sve više zarobljen. Ali njegova želja je ista kao i želja sveca. On se kreće u pogrešnom smeru, ali njegova želja je ista. Društvo je nateralo mnoge da postanu kriminalci jer je

struktura toliko jaka, a ljudi ne znaju kako da izađu iz nje. Zato urade nešto loše, samo da bi istupili iz nje.

Svetac radi to isto, ali on pokušava da stvori sredstva. Meditacija je sredstvo, zazen je sredstvo da se istupi iz društva a da se ne postane kriminalac.

Zato upamtite da opasnost postoji. Ako ne razumete i pomislite, "U redu, istupiću iz društva," a ne shvatite šta podrazumevam pod meditacijom, postaćete kriminalac.

To je ono što hipiji rade na Zapadu. Oni čežnu za slobodom, i njihovo želja je ispravna, apsolutno ispravna, od rođenja imaju pravo da budu slobodni – ali oni još uvek ne znaju put sveca. Otuda se znajući, ne znajući, kreću putem grešnika. Pre ili kasnije društvo će da ih slomi.

Nije dovoljno samo osloboditi se društva. Biti slobodan i odgovoran, biti slobodan i odgovorno slobodan – jedino tada ste slobodni, inače ćete pasti u zamku drugog metoda. Hipiji reaguju, ljudi žena se bune. U reakciji samo idete u suprotnost: ako društvo kaže da su droge zabranjene, vi kažete da su droge jedini opšti lek. Ako društvo kaže, uradi ovo, vi odmah činite upravo suprotno. Ali zapamtite, čineći suprotno, još uvek ste u zamci društva jer je društvo odlučilo šta treba da radite. Čak je i suprotno nastalo odlukom društva. Društvo kaže droge su zabranjene, pa vi kažete, "Uzimaću droge." Govoreći ne, društvo je odlučilo vaš smer.

Zato onaj ko je konvencionalan u okvirima društva i onaj ko reaguje protiv toga, ponovo bivaju u klopki društva. Jedan društvu kaže da, a drugi mu kaže ne, ali obojica reaguju na društvo. Čovek koji zaista želi da bude slobodan ne govori ni da, ni ne.

Jezik je stvorilo društvo, te je jezik jednostavno protivrećan. Morate da kažete ili da ili ne. Ponekad ne želite da kažete ni da ni ne, ali za to ne postoji reč. Nedavno je Edvard de Bono učinio veliku uslugu čovečanstvu. Izmislio je reč "po" – upravo na sredini između da i ne. Zato što ima situacija kada biste rekli po. Mislite, "Ne želim da kažem da, ne želim da kažem ne, ne želim nikakvu alternativu između njih dvoje. Želim da budem slobodan. Ako kažem da, u klopki sam – vi ste odlučili moje da; ako kažem ne, vi ste odlučili moje ne u suprotnom smeru. Kažem po."

Čovek žena kaže po, hipi kaže ne – a razlika je velika, vrlo velika.

O jeziku je doneo odluku protivrećni um tako da je sve podeljeno na dva: raj i pakao, bog i davo, da i ne, dobro i loše, grešnik i svetac.

Sve je podeljeno na dva, a u životu je, u stvari, sasvim drugačije – on je duga. Tu je svih sedam boja. Mnogo je stadijuma između sveca i grešnika; mnogo mogućnosti između da i ne. A svetlost i tama nisu jedine dve mogućnosti – one su dve krajnosti. Između te dve krajnosti su svi zraci, sve boje duge.

Ali, aristotelovska logika, koja predstavlja logiku društva, deli samo na dva. Ta dva stvaraju lažno u čoveku. Ako ne želite da kažete da i ne želite da kažete ne, jezik vam ne pruža nikavu drugu mogućnost. Neko pita, "Voliš li me?" Šta ćete da odgovorite? Ako kažete da, to možda neće biti istina, a ako kažete ne ni to ne mora da bude istina. Možda ćete hteti da ostanete neobavezni, da jednostavno slegnete ramenima – ali u jeziku nema načina da se slegne ramenima.

Čuo sam za čoveka koji je sa ženom otišao u crkvu. U crkvi je iznad portala visio natpis: Ovo je Božiji dom. Ovo su Vrata Raja.

Čovek mora da je bio logičar, sledbenik Aristotela.

Pogledao je te reči, pokušao da otvori vrata i otkrio da su zaključana.

Zatim se okrenuo svojoj ženi i kazao, "Drugim rečima, idite u pakao!"

Zato što su vrata raja zaključana, gde otići? "Drugim rečima, idite u pakao!"

Život je podeljen na dva dela – to je isuviše bedna podela. Život je mnogo bogatiji. Život nije ni crn ni beo, on je siv. Belo je na jednom njegovom kraju, crno na drugom, ali život je siv.

Ako ne znate da je i jezik klopka društva, da je formalnost društvena klopka, da je lepo ponašanje društvena klopka, nećete moći da se izvučete iz nje. A to je moguće samo ako postanete vrlo, vrlo svesni, vrlo pronicljivo svesni, iskreno svesni. Tada ćete svuda unaokolo videti klopke. Nemojte da reagujete na njih. Grešnici su oduvek bili tu, kriminalci su oduvek bili tu – pokušali su da slome okove društva, ali nikada nisu mogli da stignu daleko; uvek su bili uhvaćeni.

Jedini put da se izade iz toga je veoma suptilan, a to je ući duboko u sebe tako da društvo tu ne može da dopre. To je jedini put – postati istinit, doći do svog centra. To je sva mudrost žena.

Jednom je na nekom naučnom skupu, mladi fizičar prišao britanskom astronomu, ser Arturu Edingtonu, i upitao ga:

"Da li je istina, ser Arture, da ste vi jedan od jedine trojice na svetu koji su zaista razumeli Ajnštajnovu teoriju relativiteta?"

Zatim, pošto je primetio izraz nelagode na astronomovom licu, izvinjavao se.

"Žao mi je," rekao je. "Nisam imao nameru da vas uznemirim. Znam koliko ste skromni."

"Ma ne," rekao je Edington, "samo sam se pitao ko bi mogao da bude taj treći."

Sva vaša društvena formalnost, skromnost, uljudnost, samo su naslage, tanke naslage – kao kada sipate ulje u vodu i tanki sloj ulja je pokrije. On je tanji i od kože. Nemojte da vas to prevari. Jedini način da odete izvan njega je da uđete u sebe. Možda ćete postati grubi – to se dešava. Da bi postali iskreni, neki ljudi postaju grubi. To nije put. Da bi bili poštteni, neki ljudi postaju nasilni. Da bi bili istiniti, postaju ljuti i maloumni. To nije put. Ako želite da budete istiniti, dodite do centra – jer ako ostanete na periferiji ostaćete neistiniti. Pustite da vaš centar vlada periferijom. Pomerite se u centar.

I požurite. Ne mislim da budete nestrpljivi. Mislim, nemojte da budete lenji. Zato što je problem u tome da, ako je predugo živio u društvu i sledio njegova pravila i norme, čovek se na njih navikao. On zaboravlja da su to okovi, zaboravlja da su to lanci. Lanci počinju da liče na ukrase. U stvari, počinjete da ih branite.

Desilo se.

Za proslavu trideset godina braka, Mula Nasrudin je došao kući i poklonio ženi jedno majmunče.

"Jesi li poludeo?" povikala je gospođa Nasrudin. "Gde, dodavola, da držimo majmuna?"

"Ne brini," rekao je Nasrudin. "Spavaće u krevetu sa nama."

"A šta ćemo sa smradom?"

"Ako sam ja mogao da ga podnosim trideset godina, i on će se brzo navići na njega."

Požurite jer kad se jednom ugnezdite, biće teško. teško jer nećete uvidati da ste u okovima. Ako možete da pobegnute dok ste mlađi, biće vam lakše. Što ste stariji, to postaje sve teže.

A sada, priča:

*Posle Bankeijeve smrti,
slepac koji je živio u blizini učiteljevog hrama
rekao je prijatelju: "Pošto sam slep
ne mogu da vidim čovekovo lice,
zato moram da mu odredim karakter na osnovu boje glasa.*

*Obično kada čujem da neko nekome čestita
na sreći ili uspehu, takođe čujem skriveni zvuk zavisti.
Kada se izjavljuje saučešće zbog tuđe nesreće,
čujem zadovoljstvo i ugodnost,
kao da je onome ko izjavljuje saučešće zaista drago
što je u njegovom svetu ostalo nešto da se postigne.*

*Ipak, u čitavom mom iskustvu,
Bankeijev glas je uvek bio iskren.
Kad god bi on ispoljavao sreću, nisam čuo ništa drugo
osim sreće, a kad god bi ispoljavao tugu,
tugu sam jedino i čuo."*

To je najveća počast koja može da se oda čoveku, sećanju na čoveka.

Bankei je bio jedan od najvećih Učitelja zena. Taj slepi čovek koji je živio blizu hrama nije mogao da vidi ljudska lica. Slep ljudi postaju veoma, veoma perceptivni. Pošto su slepi, postaju vrlo perceptivni. Zato što im oči ne funkcionišu, sva energija i sposobnost vida prenosi se na njihove uši. Uši im postaju zamena za oči.

Postoji razlika između očiju i ušiju. Oči su linearne, gledaju samo u jednom smeru. Uši nisu linearne. Uši čuju iz svih pravaca, zvuk se hvata iz svih pravaca. Uši su potpunije od očiju. Oči se samo usmeravaju; oči su više koncentrisane. Uši su meditativnije; otuda svi meditantini sklapaju oči, jer uz oči um postaje linearan. Lako je koncentrisati se očima; teško je meditirati. Zapamtite razliku: kada se koncentrišete, usmeravate svoj um isključivo na nešto, a sve drugo se isključuje iz toga. Uključujete samo određenu stvar na koju se koncentrišete, a sve ostalo se isključuje. Usmeravate se. Ali uši su više meditativne. One uključuju sve, sve što se dešava okolo. Ako

slušate mene, čujete i ptice. To je istovremeno dešavanje. Za uši postojanje je simultano; za oči je linearno, postepeno. Ako počnem da gledam s jedne na drugu stranu, prvo ću videti Amidu, pa Tirtu, onda nekog drugog, pa nekog trećeg – ovde ste svi zajedno. Ali oči će stvoriti linearni red koji predstavlja falsifikat stvarnosti. Niste ovde poređani u redu, svi ste ovde zajedno. Ako, međutim, osluškujem ušima, sklopljenih očiju, vaše disanje, vaše biće – onda ste ovde svi zajedno.

Uši su bliže egzistenciji od očiju, i nesreća je što su uši zapostavljene a oči postale previše dominantne. Psiholozi kažu da se osamdest posto ljudskog znanja stiče preko očiju. Osamdeset procenata! To je previše. To je postalo skoro kao diktatura. Oči su postale diktatori. Uši su bliže bivanju, rasutom bivanju, zajedništvu bivanja.

Postoje metode, naročito u zenu, kada se samo sedi i osluškuje – osluškuje se bivanje, bez koncentracije na bilo šta. Lakše je sklopiti oči; možete da ih otvarate i zatvarate. Um može da manipuliše očima, ali uši ne možete da zatvorite. One su uvek otvorene.

Dakle, ako više naglasite uši od očiju, postaćete otvoreniji. Očima se lakše manipuliše, um može da izvodi trikove sa očima. Mnogo je teže izvoditi trikove sa ušima.

Ako naidete na slepog čoveka, videćete, to se dešava. On počinje da vidi ušima. A može da vidi mnoge suptilne nijanse koje oči ne mogu da vide. On postaje preceptivniji. Preko zvuka, tona, sićušnih neodlučnosti u tonu, kolebanja, on počinje da sagledava vašu unutrašnjost. A pošto on nije deo društva – društvo pripada onima koji imaju oči – slepi čovek skoro da je otpadnik, izvan društva. Zato ne znate kako da prevarite slepog čoveka. Znao kako da prevarite ljude koji imaju oči, ali ne znate kako da prevarite slepca. Niste to nikada radili, to se nikada nije desilo. Retko nailazite na slepe ljude.

On počinje da vidi mnogo toga. Čak i po vašim koracima, odjeku vaših koraka, on počinje da prepoznaje mnogo toga u vama. Da li ste čovek koji je prizemljen? Ukorenjen. Slepi čovek može da vidi samo na osnovu vaših koraka – može da čuje da li ste prizemljeni ili ne.

Svako se kreće na drugačiji način, hoda drugačije. Kada Buda hoda, on je izuzetno uzemljen. Njegove noge su skoro kao korenje drveta. On je u dubokom kontaktu sa zemljom. Zemlja ga hrani, i on hrani zemlju. Tu postoji neprekidan prenos energije.

Ljudi su obično drveće bez korenja. Hodaju kao da su bez korena; nemaju korenje u zemlji, nisu uzemljeni. Probajte jednom.

Samo stojte bosi na zemlji ili pesku na plaži i osećajte da su vam noge poput korenja koje seže duboko u zemlju. I počnite da se njišete na vetru kao drvo. Zaboravite da ste čovek, mislite o sebi kao o drvetu, i ubrzo ćete videti da se nešto dešava između vas i zemlje. Možda će to malo potrajati jer ste zaboravili taj jezik, ali jednoga dana ćete videti da se nešto dešava. Zemlja nešto daje stopalima, a i vi uzvraćate, odgovarate. I doći će dan kada ćete početi da hodate sasvim drugačije – ukorenjeni, utemeljeni, ne krhki, ne tužni, više živi, puni energije. Bićete manje umorni i vaši koraci imaće drugačiji kvalitet.

Slep čovek odmah može da vidi da li je čovek ukorenjen u zemlju ili nije.

Onaj ko krađe hoda drugačije – neprekidno je uplašen. Strah ulazi u njegove korake, u zvuk koraka. Čovek koji ulazi u svoju kuću – kod kuće, opušten – hoda drugačije.

Slepi čovek koji je živio pored Bankijevog hrama mora da je poznavao na hiljade ljudi. On je bio prosjak. Pošto je Bankei umro, rekao je,

"Obično kada čujem da neko nekome čestita na sreći ili uspehu, takođe čujem skriveni zvuk zavisti."

Kada ljudi čestitaju drugima, duboko u sebi su ljubomorni. Tu postoji zavist. To je samo društvena obaveza koju ispunjavaju. Njihov glas to pokazuje. Posmatrajte, počnite da posmatrate život. Divno je posmatrati. Mnogo toga se neprekidno dešava oko vas. Propuštate izuzetna iskustva. Posmatrajte ljudske glasove – kada neko nekom čestita. Pokušajte da vidite šta taj glas kaže – ne ono što govori, već šta kaže. I odmah ćete razumeti na šta ovaj slepi čovek misli. Postoji suptilna ljubomora, zavist, bol, jad, frustracija – što je neko drugi uspeo, a mi nismo. To je samo prazna čestitka.

"Kada se izjavljuje saučešće zbog tuđe nesreće, čujem zadovoljstvo i ugodnost ..."

Ovo drugo je još dublje. Prvu stvar ste mogli da shvatite. Možete reći, "U redu, tako je. Postoji ljubomora kada se nekome čestita." Ali slepi čovek kaže da kada izjavljujete saučešće, kada vidite da je neko umro ili bankrotirao ili mu je izgorela kuća, i odete i saosećate sa njim i kažete, "To je stvarno loše," duboko u vama postoji suptilno zadovoljstvo i prijetnost. Jer se duboko u sebi dobro osećate zato što nije izgorela vaša kuća, već nečija tuda; nije vaša žena umrla, već

nečija tuda; bar je vaše dete još živo, tuđe je umrlo. Bog prema vama nije bio tako okrutan. Osećate suptilnu radost.

Uvek kada saosećate ili izražavate saučešće, posmatrajte. Ili dok posmatrate druge koji to rade, zagledajte se duboko u njihov glas – tu je prisutno još nešto; mora da bude tako. U vašoj ljubavi, prisutna je mržnja. Čak i kada se smejete, nešto duboko u vama nastavlja da plače. Vaš smeh nije čist; vaš smeh vrlo lako može da se pretvori u plač, vaš plač može vrlo lako da se pretvori u smeh. To vam je poznato. Nekog volite a svakog trenutka možete da ga zamrzite. Bili ste spremni da umrete za njega, a sada ste spremni da ga ubijete. Prijatelj začas može da postane neprijatelj. Čovek je protivrečan, šizofren.

A slepi čovek kaže,

*Ipak, u čitavom mom iskustvu,
Bankeijev glas je uvek bio iskren.
Kad god bi on ispoljavao sreću,
nisam čuo ništa drugo
osim sreće ... "*

Ona je bila čista, neokaljana suprotnim, neiskrivljena, neprotivrečna. Bila je jednostavna. Nije bila složena. Bila je iskrena.

*" ... a kad god bi ispoljavao tugu,
tugu sam jedino i čuo."*

Ta jednostavnost je cilj zena; ta iskrenost je cilj zena.
Pre neki dan sam pročitao nekoliko stihova T.S.Eliota:

*Uslov potpune jednostavnosti
(koji ne košta ništa manje od svega)
i sve će biti dobro i
svi načini će biti dobri
kad se jezici umotaju
u kružisani čvor vatre
i vatra i ruža su jedno.*

Oni iskazuju samu suštinu zena. *I vatra i ruža su jedno.* Pojaviće se trenutak jednostavnosti kada se energija koja se ulaže u mržnju i energija koja se ulaže u ljubav oslobađaju iz svojih suprotnih krajeva. *I vatra i ruža su jedno.*

Tada je čovek jednostavno jednostavan. Nema u sebi nikakve protivrečnosti. Možete da ga okusite; ukus mu je uvek isti. A sve što radi, radi celovito – nema drugog načina. Čak ni najmanju stvar ne može da uradi a da nije sasvim u njoj. Čak i mali pokret ruke i on je potpuno u tom pokretu. Gleda vas i tu je u svom pogledu – potpuno je tu. Dodirne vas – ne dodiruje vas samo rukom, već čitavim svojim bićem.

Obično mi rukujemo stvarima – stolicama, stolovima, hiljadu i jednom stvari – i zaboravili smo da su ruke namenjene i za nešto drugo, a ne samo za rukovanje stvarima. Zato kada dodirnete ruku svog voljenog, vi je dodirujete kao da dodirujete sto. Zaboravili ste da ruke nisu samo za upravljanje, one su i za davanje. Ruke su postale mrtve.

Kada vas dodirne čovek kao što je Bankei, znaćete šta je dodir. On će kroz svoj dodir potpuno da proteče kroz vas; uliće sebe u vas. Njegov dodir biće dar, njegov pogled biće dar jer on je postigao cilj. Samom sebi je dao konačni dar sopstvenog bića – *I vatra i ruža su jedno.*

Slušajte svoje srce, krećite se u skladu sa svojim srcem, bez obzira na cenu:

*Uslov potpune jednostavnosti
Koji ne košta ništa više od svega ostalog ...*

Biti jednostavan je tegobno, zato što da budete jednostavni morate da uložite sve što posedujete. Morate sve da izgubite da biste bili jednostavni. Zato su ljudi izabrali da budu složeni i zaboravili kako da budu jednostavni.

Ali jedino jednostavno srce kuca sa Bogom, ruku pod ruku. Jedino jednostavno srce peva sa Bogom u dubokoj harmoniji. Da biste stigli dotle, morate da pronadete svoje srce, sopstveni otkučaj, sopstveno bilo.

"Ovo je moj put," govorio bi Niče. "Gde je vaš? Tako sam odgovarao onima koji su me pitali za Put. Jer Put ... ne postoji."

"Ovo je moj put, gde je vaš? Tako sam odgovarao onima koji su me pitali za Put. Jer Put ... to ne postoji." Postoje samo putevi – jedini put ne postoji. Vaš put, moj put, da – ali jedini put, ne.

Zen je apsolutno individualan put. To nije religija u smislu hrišćanstva, nije religija u smislu bilo koje organizacije. Čovek mora da postane individua. Reč "individua" je dobra. Ona naprosto znači:

onaj ko ne može da bude podeljen. Nedeljiv znači individualan. Još uvek niste individue zato što ste rasepljeni. Postanite jedno i postaćete individue.

Cena je visoka, rizik je veliki, ali isplati se.

*KADA JE GROŽĐE
KISELO*

14. jun 1976.

OŠO ODGOVARA NA PITANJA

Prvo pitanje:

"Sreća je ne biti dovoljno pametan da znaš zbog čega da brineš." Molim te, protumači.

To mora da je rekao vrlo nesrećan čovek, a i vrlo egoističan. Nije mogao da prepozna da je nesreća stvorena neintegencijom. On se trudi da sačuva svoj ego. Kaže da je grožđe kiselo.

Nije potrebna nikakva inteligencija da bi čovek bio nesrećan. Svako je u stanju da bude nesrećan ali je sreća veoma, veoma retka. Za to je potreban veliki talenat. Ne samo intelekt, potrebna je inteligencija. Vrlo retko, Buda, Krišna bili su srećni. Gotovo je nemoguće biti srećan.

Zato pokušajmo da razumemo šta je nesreća. Nesreća je nesposobnost da se shvati život, nesposobnost da čovek razume samog sebe, nesposobnost da se stvori sklad između vas i bivanja. Nesreća je neusaglašenost između vas i stvarnosti; nešto je u sukobu između vas i bivanja. Sreća je kada ništa nije u sukobu – kada ste ucelovljeni i kada ste ujedinjeni i sa bivanjem. Kada postoji sklad, kada sve teče bez sukoba, glatko, opušteno, tada ste srećni. Sreća je moguća samo uz veliko razumevanje, razumevanje veliko kao vrhovi Himalaja. Manje od toga nije dovoljno.

Svako je u stanju da u svakom trenutku bude nesrećan, eto kako je čitav svet tako nesrećan. Da biste bili srećni, moraćete da budete u stanju da stvorite tako veliko razumevanje sebe i sveta u kome postojite, da sve bude na svom mestu, u dubokom skladu, u ritmu. A između vaše energije i energije koja vas okružuje dolazi do plesa i počinjete da se krećete ukorak sa životom.

Sreća je kada vi nestanete. Nesreća je kada vas ima previše. Vi ste nesloga, vaše odsustvo biće sloga. Ponekad imate bljeskove sreće – kada nekim slučajem vas nema. Posmatrajući prirodu, ili zvezde, ili držeći za ruku voljenog, ili vodeći ljubav ... u nekim trenucima vi niste prisutni. Ako vodite ljubav sa voljenim i to je zaista tako kako kažete, "vođenje", onda tu neće biti sreće.

Ljubav ne može da se napravi. Možete biti u njoj ili ne biti u njoj, ali nema načina da je napravite. Engleski izraz je ružan. "Praviti ljubav" je besmisleno. Kako možete da je napravite? Ako postoji stvaralac, ako je tu onaj koji nešto radi, tehnika i dalje postoji. Ako sledite neku tehniku Mastersove i Džonsona ili Vatasjane ili nekog drugog izvora, i niste se u tome izgubili, sreće neće biti. Kada ste izgubljeni tako da ne znate kuda ćete, ne znate šta radite, u posedu ste celine, deo ne postoji odvojen od celine ... tada je to orgazmičko iskustvo. To je sreća.

Za sreću će vam trebati ogromna inteligencija. A namerno kažem *inteligencija*, a ne intelekt. Intelekt možete nabaviti na tržištu, intelekt možete dobiti iz knjiga, intelekt možete dobiti na univerzitetu. Intelekt je prenosiv, intelekt je mehanički, intelekt pripada bio-kompjuteru koga nazivate um. Inteligencija ne pripada umu, inteligencija potiče od ne-uma – onoga što ljudi u zenu nazivaju ne-umom. Inteligencija nema nikakve veze sa informacijama, znanjem; ona poseduje samo jedan elemenat i to je svesnost.

Ako ste inteligentni vaš život će biti srećan. Zašto je potrebna inteligencija? Zato što je život sam po sebi besmislen. Smisao nije nešto što tek tako stoji tamo a vi samo treba da ispružite ruku i uzmete ga. Smisao mora da se stvori. Ljudi mi dolaze i pitaju, "Koji je smisao života?" Kao da život ima neki smisao. Život nema nikakav smisao – to je lepota života. Zbog toga je to sloboda. Vi ste slobodni da stvorite sopstveni smisao, a ja sam slobodan da stvorim svoj smisao. Da život ima smisao, svi mi bismo bili samo robovi i takav smisao ne bi imao nikakvu vrednost. Život je sloboda. On vam ne nameće nikakav smisao; jedino vam pruža priliku da stvorite sopstveni smisao. Smisao mora da se stvori. To nije kao nešto što možete da otkrijete, moraćete da postanete sopstveni smisao, moraćete da sebi pružite novo rođenje. Zato kažem da je potrebno mnogo inteligencije. Bićete srećni jedino kada budete osetili smisao u životu, pre toga nećete.

Život nema nikakvog smisla u sebi, vi morate da u njega unesete smisao. Život je samo grubi materijal, sami morate da u njemu stvorite svoj smisao. Morate da stvorite svog Boga. Bog nije tu i ne čeka na vas. Morate da ga stvorite u svom srcu, u najskrovitijoj suštini svog bića. Jedino tada ćete biti srećni.

Da biste stvorili smisao moraćete da budete tvorac. Slikari slikaju, stvaraju slike; pesnici pišu, stvaraju poeziju; plesači igraju ... ali to su sve samo delovi. Religiozan čovek stvara sebe; religiozan čovek je najveći umetnik koji postoji. Svi ostali umetnici samo nalaze zamene i pre ili kasnije postaće frustrirani. Napisali ste mnogo pesama, a onda jednog dana shvatite, "Gde je tu smisao? Zašto da nastavim da pišem?" Slikali ste, a onda jednog dana iznenada uvidate, "Gde je tu smisao? Za koga?" Jednoga dana ćete umreti i sve će biti napušteno i nestaće. Dakle, u čemu je smisao?

Ako ne osetite suštinu besmrtnosti u svemu što činite, ne možete biti srećni, a suština besmrtnosti se oseća jedino kada stvorite besmrtnost u sebi.

Gurdijev je govorio, i sa punim pravom, da čovek nije rođen sa dušom. Sve ostale religije kažu da je čovek rođen sa dušom, ali Gurdijevljeva tvrdnja je od ogromnog značaja – čovek nije rođen sa dušom. A ako je ne stvorite nećete imati nikavu dušu, živete prazni i umrećete prazni. Moraćete da je stvorite, zato kažem da je za to potrebna velika inteligencija.

Ovo mora da je izrekao neko ko je bio vrlo nesrećan a ipak tako egoističan da nije mogao ili nije hteo da prepozna činjenicu da je on taj koji stvara nesreću. Zato on kaže, "*Sreća je ne biti dovoljno pametan da znaš zbog čega da brineš.*" On kaže da čovek, da bi bio srećan, mora da bude neznalica, da bi bio srećan, mora da bude glup. Onda je Buda glup, Isus je glup, a ljudi koji su u ludnicama jedini su inteligentni ljudi na svetu.

Ovaj čovek, međutim, pokušava da sačuva svoj ego. Biti inteligentan je teško, potrebno je da uložite ogroman napor. Moraćete da uništite mnogo smeća u sebi, moraćete da stvorite vatru svesti da bi se spalilo sve što je beskorisno, a sačuvalo samo ono što je čisto zlato. Vrlo malo ljudi je spremno da prođe kroz te muke, kroz disciplinu koja stvara inteligenciju. Ljudi hoće prečice.

Neki čovek je otišao kod psihijatra i rekao da ga svake noći posećuje dvoglavo čudovište sa deset nogu. Jako je patio, nije mogao

da spava, bivao je sve jadniji i svakog dana je mogao da se stropošta. Pomišljao je čak i na samoubistvo.

"Pa, izgleda da ću moći da vas izlečim," rekao je psihijatar, "ali bojim se da će to biti dugotrajan proces i da će vas koštati oko trista dolara."

"Trista dolara?" rekao je čovek. "Zaboravite! Otiću ću kući i sprijateljiti se sa njim."

Eto kako je biti inteligentan tako teško i košta toliko. Morate da stavite na kocku sve što imate. To je krst. U stvari, moraćete da umrete da biste bili inteligentni jer jedino kada se budete ponovo rodili, bićete inteligentni, a ne pre toga. A krst morate da nosite na svojim plećima, niko drugi ne može da nosi vaš krst. Sami morate da nosite krst do sopstvene Golgote, nema drugog načina. Mnogo puta ćete posrnuti na putu, mnogo puta ćete biti tako umorni i iscrpljeni da ćete morati da se odmorite. Mnogo puta ćete pomisliti da su blagosloveni oni koji nikada nisu poželili inteligenciju, svesnost. "Šta sam to odabrao?" Mnogo puta će vam se u umu pojaviti sumnja i podozrenje. "Da li uopšte postoji neki cilj ili ja samo nosim krst i traćim svoj život?" Mnogo puta poželete da se vratite u svet, biće mnogo iskušenja. Ali ako možete da istrajete, ako možete da ostanete na putu uprkos svih sukoba, jednoga dana inteligencija će procvetati.

Ona je skoro kao seme; seme ne može da zna šta će se desiti, seme nikada nije upoznalo cvet. A seme čak ne može ni da veruje da ima mogućnosti da postane prelepi cvet. Put je dug, i uvek je bezbednije ne kretati na to putovanje jer je put nepoznat, ništa nije zajamčeno. Ništa ne može da se zajamči. Hiljadu i jedna opasnost vreba na putu, mnoge su klopke – a seme je bezbedno, skriveno ispod čvrste ljuske. Ipak, seme pokušava, upinje se, odbacuje čvrstu ljusku koja predstavlja njegovu bezbednost, počinje da se kreće. Odmah počinje borba: borba sa zemljištem, sa kamenjem, stenama. Seme je bilo vrlo tvrdo a klika će biti vrlo, vrlo nežna a opasnosti će biti mnogo.

Nije bilo opasnosti po seme, seme je moglo da preživi milenijum, ali za klicu postoje mnoge opasnosti. Ipak, klika kreće; ka nepoznatom, prema suncu, prema izvoru svetlosti, ne znajući kuda, ne znajući zašto. Veliki je krst koji treba poneti ali san poseduje seme, a seme se kreće. Jednoga dana ... A veliko je i nadmetanje; tu je drugo drveće, druge biljke su tu, a on mora sve njih da pređe jer će mu

jedino tada biti dostupni sunce i nebo. A tada, niko ne zna. Ipak, jednoga dana ono procveta, dogodi se.

Isti je put čoveka. Težak. Potrebno je puno hrabrosti.

Priča se da je dr Albert Švajcer bio domaćin mnogim posetiocima iz Evrope u bolnici Lambaren u francuskoj ekvatorijalnoj Africi.

"Ova vrućina je nepodnošljiva," žalio se jedan od posetilaca. "Kolika je temperatura?"

"Ne znam," odgovorio je Švajcer. "Ovde nemam termometar."

"Nemaš termometar?"

"Ne," odgovorio je doktor. "Kada bih znao koliko je vruće, mislim da ni ja to više ne bih mogao da podnosim."

Ljudi ostaju neinteligentni jer ako znate, ako počnete da shvatate, biće gotovo nemoguće da podnesete život koji vodite. Vi živite u paklu.

Čuo sam za čoveka, velikog intelektualca, filozofa, koji je umro. Došao je pred Boga nag a Bog je otvorio knjigu života tog čoveka. Bog je nabrajao sve čovekove grehe, tu zapisane. Čovek je praktično bio kriv za sve grehe, uključujući i okrutnost, nedostatak milosrđa, lopovluk, nezahvalnost, nelojalnost i nedostatak ljubavi. Na sve optužbe čovek je odgovarao, "I to sam radio."

Bog je zatim sklopio knjigu života tog čoveka i rekao mu, "Sasvim sigurno ću te poslati u pakao."

Čovek je rekao da neće moći jer je pakao mesto na kome je oduvek živio.

Tako Bog, osetivši se malo uznemiren što ovog čoveka ne može da pošalje u pakao, osetivši se skoro nemoćnim, nije znao šta da radi ... jer čovek je bio u pravu – kako da pošalješ u pakao nekoga ko je oduvek živio u paklu? Zato je Bog rekao da će ga poslati u raj – samo da bi spasao svoj ego.

A čovek je povikao, "Ne možeš!"

Bog je pitao, "Zašto ne mogu da te pošaljem u raj?"

Čovek mu je odgovorio, "Jer nikada, ni na jednom mestu, nisam bio u stanju da ga zamislim."

I zavlada tišina u Strašnom Sudu.

Kako da pošaljete u raj nekoga ko ne može čak ni da ga zamisli, ko ga nikada nije okusio? Kako da pošaljete u raj nekoga ko ga nije stvorio u sopstvenoj duši? Nemoguće. Porazio je Boga. Pakao nije

moгуć jer je tu živeo, a drugog pakla nema. Raj nije moguć osim ako ga ne stvorite sami. Ako ga ne nosite u sebi, neće te ga naći ni na kom drugom mestu.

U svim religioznim knjigama sveta kaže se da sveci idu u raj, ali to je polovična izjava. Oni idu u raj zato što žive u raju; idu u raj zato što su sami stvorili svoj raj. U stvari, da biste bili u raju, moraćete da imate raj u sebi – nema drugog načina.

Biti inteligentan znači stvoriti sopstveni raj, stvoriti sopstvenu sreću, u protivnom nema nikakve. Ako je stvorite, imate je. To je kao i disanje: ako dišete, živi ste, ako ne dišete, niste živi. Ako stvorite sreću, srećni ste; ako je ne stvorite, niste srećni. Nesreći nije potrebna nikakva vaša kreativnost. Nesreća je negativno stanje, ne treba da se stvara. Odsustvo tu može da postoji, ali prisustvo mora da se stvori.

Zapamtite to i nemojte postati žrtva ovakvih pitanja. Na Zapadu kruže mnoge nepromišljene izjave. Te izjave mogu da izgledaju vrlo dubokoumne – ali nisu.

Drugo pitanje:

U toku igrajuće meditacije stalno su mi se javljali bljeskovi u vezi onoga što si rekao o društvu, drogama, itd. i pitanje da li sada, kada sam opijen konačnom drogom, tobom, Ošo, neko može da mi to oduzme? Da me spusti sa te večne visine?

Niko sem tebe. Ti možeš to da uništiš, niko drugi. To je u potpunosti tvoja tvorevina. Ti možeš da je uništiš ili da je gajiš. Zapamti to, jer je vrlo teško kretati se u visinama. Nismo prilagođeni za visine, prilagođeni smo za puzanje po zemlji. Zato uvek kada dosegneš neku visinu ne možeš dugo da ostaneš na njoj. Pre ili kasnije spuštaš se nazad u mračnu dolinu svog života. Potom to postaje samo sećanje. I ne samo to, to postaje i frustracija jer sada znaš da je visina moguća. A izgubio si svoj put, vratio si se u dolinu. U stvari, bilo ti je bolje ranije, na neki način – nisi znao za visine, nisi znao za svetlost, pa si mislio da je dolina jedini život. Sada kada si okusio nešto, nikada nećeš moći da budeš spokojan u dolini.

Dakle, ako se osećaš uzvišeno, ako si dotakao neku visinu u svojoj svesti, ako se neko nebo otvorilo, budi krajnje oprezan jer je

cvet svesti veoma nežan – vrlo, vrlo nežan. U jednom jedinom trenutku nesvesnosti može da se uništi. Potrebni su životi da se stvori, a jedan trenutak nebudnosti da se uništi. Veoma je nežan.

Ali niko drugi vam ga ne može oduzeti, to je sigurno, niko vam ga ne može ukrasti. To je nešto u vama. Otuda mogu da ubiju vas, ali on ne može da bude ubijen. Apsolutno je vaš. Čak i kada bih ja želeo da ga ponovo uzmem od vas, ne bih mogao, jer vam ga ja u suštini, nisam ni dao. Sami sebi ste ga dali.

Moje prisustvo je pomoglo kao katalizator i to je sve. Čak ni ja ne mogu da vam ga oduzmem.

Ali nemoj da budeš zadovoljan time – što ti to niko ne može oduzeti – ti možeš da ga uništiš. Opasnost će poteći od tebe, nevolja će doći sa tobom. Zato nemoj da se osvrćeš u potrazi za neprijateljem, pogledaj u sebe. To je veliki dar koji si darovao sebi, a sada se čuvaj unutrašnjih neprijatelja: ljutnje, mržnje, ljubomore. Oni vrebaju. Oni te posmatraju kako uzlećeš tako visoko, spremaju se da te povuku nadole, da te povuku nazad u dolinu, tamo gde misle da ti je mesto. Pazi sada – neprijatelj je u tebi, baš kao što je i prijatelj u tebi.

Mahavir je rekao si sam svoj neprijatelj ako nisi budan, a svoj si prijatelj ako si budan.

Veliko blago ti se događa. Ne možeš da ostaneš nesvestan kao pre, jer ranije nisi imao nikakvo blago, nije bilo šta da se čuva. A sada što više budeš napredovao iznutra, više ćeš morati da paziš, da čuvaš.

Treće pitanje:

Ne prestajem da se pitam šta si mislio kada si rekao da moramo da podemo stranputicom – pitajući se šta bih ja trebalo da uradim, a onda sam iznenada uvideo, mi jesmo skrenuli.

Tačno. Dogodio ti se veliki uvid. Čovek je zalutao. Greh ne treba da se poćini, on je već poćinjen. To je smisao hrišćanske parabole da je Adam poćinio greh – prvi čovek. Čovek je rođen na stranputici, to je njen smisao, mi smo već u grehu.

Reč "gerh" je vrlo, vrlo lepa. Njen prvobitni koren znači "promašiti cilj." Greh ne znači grešiti, već to naprosto znači promašiti cilj.

Mi smo skrenuli s puta, od samog početka čovek je na stranputici, zato ni ne treba ništa da činite da biste pošli pogrešnim putem. Gde god da ste, promašujete svoj cilj, svoju metu. Ne znate ko ste, ne znate zašto ste, ne znate kuda idete – i zbog čega. Samo idete i dalje kao naplavljeni drvlje koje vetar nosi gde hoće.

Upamtite, to je prvi uvid, "Zalutao sam," koji će vas vratiti na put. Onog trenutka kada je Adam uvideo, "Počinio sam greh," vratio se domu. Čim uvidite da grešite, ma šta i ma gde bili ... To je vrlo teško uvideti jer se um trudi da zaštiti, da racionalizuje. Um pripada svetu. On produžava da vas štiti – u suštini, ne baš vas, već vašu "zalutalost". Moraćete da odbacite sve zaštite, sve racionalizacije. Kada jednom shvatite da ste na pogrešnom putu, iznenada uvidate da nemate šta da sačuvate u ovom svetu – bogatstvo, moć, prestiž, ništa nije vredno. Sve su to koještarije. A vi gubite nešto neizmerno vredno zbog koještarija; prodajete sebe i kupujete igračke; uništavate mogućnost stvaranja duše ni zbog čega.

To je osnovan uvid, prvi proboj. Budite srećni zbog toga, ako ste prepoznali da ste zalutali, ako ste prepoznali da grešite – ne da grešite na neki poseban način, već u opštem smislu. Ne da ste pogrešili zato što ste ljuti, da grešite zato što ste puni mržnje, ne da grešite zato što niste uradili ovo ili ono – čovek ne oseća da je na stranputici na neki poseban način, već u opštem smislu. Tada se vrata otvaraju jedino za rast, tada iznenada počinjete da gledate u drugoj dimenziji. Tada ne gledate spolja. Nego počinjete da se zagledate unutra, jer će sve ono što budete radili spolja sve više i više da vas odvlači sa puta. Što više bude jurili za senkama spoljašnjeg, više ćete gubiti sebe u svetu.

Čovek počinje da sklapa oči, da oseća i dodiruje svoje biće. Prvo treba spoznati "Ko sam ja?" – sve drugo je manje važno. A ako se reši ta osnovna stvar, taj osnovni problem, ako se prodre u tu suštinsku tajnu, onda se sve ostalo automatski rešava. A ako ovo ne rešite, i ne odgovorite na osnovno čovekovu potragu – "Ko sam ja?" – sve što budete radili biće beznačajno.

Šta vi radite? Vi ne nastojite da spoznate sebe, nego pokušavate da se nadmećete sa drugima. Niko se ne trudi da bude ono što je, svako nastoji da porazi drugog. Čitav svet živi kao takmičarska ludnica: neko kupi kola, e sad i vi hoćete da kupite kola, i to veća. Možda vam ne trebaju, ali ego vam je povređen. Neko sagrađi veliku kuću, e sada i vi morate da sagrađite jednu, ali veću. Tako se život

stalno traći. Zašto biste brinuli o tome šta rade drugi? To je njihova stvar; ako im je dobro, neka ih. Vi bi trebalo da zadovoljavate svoje potrebe.

Ali, obično postoje dve vrste ljudi: oni koji se nadmeću sa drugima i drugi koji neprekidno proklinju druge da čine zlo. I jedni i drugi greše. Ko ste vi da odlučujete? Ako je neko napravio veliku kuću, ko ste vi da odlučite da li je to dobro ili loše? To nije vaša briga. On o tome treba da misli. Vi bi trebalo samo da razmislite da li vi treba da radite to što radite.

Ljudi se takmiče do besmisla, i umiru svakog dana. Jednog dana vas zaposedne smrt, pa se setite da ste protraćili ceo život takmičeći se sa drugima. A to je bilo besmisleno. Trebalo je da svu svoju energiju unesete u spoznaju sebe.

Čuo sam vrlo lepu anegdotu.

Desilo se da su katolička crkva i sinagoga bile u istoj ulici, jedna naspram druge. I razvilo se rivalstvo između sveštenika i rabina. Kada je crkva sveže okrećena, sinagoga je morala da bude prevučena sadrom. Kada je sveštenik organizovao župnu povorku od hiljadu svedoka koja je prošla gradom, rabin je organizovao povorku od dve hiljade vernika.

Sveštenik je kupio novi auto, pa je rabin kupio veći. Zatim je ispred crkve sveštenik obavio svečanu ceremoniju blagosiljanja svog novog automobila, a rabin je izašao sa klještima, otišao do svog auta i odsekao tri pedlja auspuha.

Obrezivanje! Ljudi nešto produžavaju do besmisla. Drugi mora da bude pobeđen na ma koji način. Drugi mora biti pokoren.

Upamtite da je ova glupost duboko ukorenjena u čovečanstvu i sve dok je ne odbacite, nećete moći da spoznate sebe, nećete moći da se ponovo vratite u svoj dom. Nastavićete da se sve više udaljavate, da sve više skrećete sa pravog puta. A potom ćete jednog dana iznenada shvatiti da se čitava građevina srušila. Bila je bez temelja, pravili ste kuću od karata. Dunuo je laki povetarac i sve je nestalo. Ili ste pokušavali da plovite u papirnom čamcu.

Ovakav kakav je, čovek naprosto živi u snu – snu ega, ambicije, moći, prestiža. Religiozan čovek je spoznao da sve to vodi na stranputicu.

Jednog dana sam bio u domu Mula Nasrudina. Mula Nasrudinov sin, tinejdžer, je ulubio branik na porodičnim kolima.

"Šta ti je rekao otac kad si mu to saopštio?", upitao sam ga.

"Da li da izbacim psovke?", pitao je.

"Da, naravno."

"U tom slučaju," odgovorio je dečak, "nije rekao ni reči."

Kada se jednoga dana budete osvrnuli na svoj život, nećete videti nijedan inteligentan čin – već sve same gluposti i budalaštine. Biće vas sramota. Što pre to shvatite, to bolje.

U tome je suština *sannyasa*; priznavanje da je do sada vaš način života bio besmislen; potez kojim biste hteli da raskrstite sa svojom prošlošću. Menjanjem imena i odeće ne menja se ništa, to je samo potez kojim pokazujete da se sada stidite starog identiteta. Bio je tako sulud, da je bolje da se potpuno zaboravi. Novo jezgro, novo ime, tako da ponovo možete da počnete.

A prošlost je lakše odbaciti nego je obnoviti. Lakše je biti sasvim odsečen od prošlosti nego je promeniti. Možete da naslikate nešto budalasto, pa to možete da menjate, ali ne možete da ga učinite mudrim – ostaće budalasto. Bolje je dići ruke od toga.

Dakle, ako se u tebi desilo prepoznavanje da smo zalutali, osećaj se blagoslovenim i nemoj to da zaboraviš. Pamti neprestano. Sve dok se ne vratiš na put, pamti. Nije dovoljno da se to prepozna samo jednom, to se mora živeti, mora da se pamti neprekidno, opet i ponovo, tako da to nastavljate da utvljujete sebi u glavu – šta god da ste radili u prošlosti, gotovo je.

Ako barem pamtite da je sve bilo pogrešno ... i kažem *sve* pogrešno. Nemojte se truditi da odlučujete da je nekoliko stvari ipak bilo dobro. Insistiram: ili je *sve* bilo pogrešno ili je *sve* bilo dobro. Nema drugog puta. Nije moguće da budala uradi nekoliko ispravnih stvari. A nije moguće ni suprotno – da mudrac uradi nekoliko pogrešnih stvari. Mudrac radi *sve* kako treba, a budala produžava da *sve* radi kako ne treba. Budala bi, međutim, htela da izabere bar nekoliko ispravnih stvari, budala bi da kaže, "Jeste, uradio sam mnogo toga pogrešno, ali ne sve." Tada će to što čuva i za šta kaže da je bilo ispravno ponovo da postane centar za njegov ego. Zato budite potpuno frustrirani svojom prošlošću.

Fric Perls je govorio da je sva terapija samo znalačko frustriranje. Veliki terapeut je onaj ko znalački produžava da vas frustrira – to je ono što ja ovde radim. Moram da vam pokažem da je sve što ste radili

bilo pogrešno, jer vas jedino to razumevanje može spasti. Kada jednom prepoznate da je čitava prošlost pogrešna, jednostavno dižete ruke od nje, ne trudite se da birate. Nema šta da se izabere. Sve je poteklo od vaše nesvesnosti i sve je bilo pogrešno. Vaša mržnja je bila pogrešna, i vaša ljubav takode; vaš bes je bio pogrešan, vaša samilost takode. Ako tragate duboko u sebi, uvek ćete pronaći pogrešne razloge svoje samilosti i pogrešne razloge svoje ljubavi. Budala je budala i sve što čini je suludo.

Zato ćete toga neprekidno morati da se sećate, to bi trebalo da postane stalno pamćenje – ono što je Buda zvao pažljivost. Čovek bi trebalo da ostane pažljiv da to ne bi opet ponavljao. Jer samo će pažljivost da vas zaštiti i nećete biti u stanju da opet ponavljate svoju prošlost – inače um nastoji da je ponovi.

Četvrto pitanje:

Ošo, zaljubio sam se u Čuang Cua, u Džošu, u Mumona, u Bodidarmu. Kako da ih ne sledim? Osećam da su me već promenili. Kako da ne budem zahvalan?

Da vam prvo ispričam jednu anegdotu.

Kada je rabin Nor, sin rabina Mudekaja, posle očeve smrti preuzeo njegovu dužnost, njegovi učenici su primetili da se on na mnoge načine ponaša drugačije od svog oca, pa su mu postavili pitanje u vezi toga.

"Ja radim upravo ono što i moj otac," odgovorio je. "On nije oponašao, pa ni ja ne oponašam."

Meditirajte o ovoj anegdoti. On je rekao, "Radim isto što i moj otac. On nije oponašao, pa ni ja ne oponašam." Ako zaista razumete Džošu, Bodidarmu ili mene, nećete oponašati – zato što ja nisam oponašao, zato što Bodidarma nikada nije oponašao bilo koga.

Džošu je govorio svojim učenicima, "Ako izgovorite Budino ime, odmah idite i isperite usta." Džošu je takode govorio, "Ako usput naiđeš na Budu, ubi ga na licu mesta." A klanjao se Budi svakog dana.

Zen obično izgleda zagonetno, ali je sasvim očigledan. To znači slediti Budu. Kada Džošu kaže, "Ako usput naiđeš na Budu, ubi ga

na licu mesta," on je pravi učenik jer je to Budina osnovna poruka. Kada je Buda bio na samrti, poslednje što je na ovom svetu izgovorio bilo je, "*Appo depo bhava*" – "Budi svetlost samom sebi."

Nemoj nikoga da slediš. Ananad je plakao, jecao jer je Buda napuštao telo i rekao je Budi, "Odlaziš, a ja još uvek nisam postao prosvetljen. A šta je sa mnom? Šta će biti sa mnom? Svet će postati apsolutno mračan za mene – ti si bio svetlost. A sada odlaziš. Smiluj nam se." Buda je otvorio oči i rekao, "*Appo depo bhava*. Budi svetlost samom sebi, Anand, niko ne može da bude svetlost za tebe."

Kada Džošu kaže, "Ubij Budu ako ga usput sretnoš," on je istinski sledbenik Bude.

Sledbeništvo je u zenu, veoma, veoma delikatno. Biće vam potrebna velika inteligencija ako želite da budete sledbenik zena. Vrlo je lako biti hrišćanin ili hindus; to je vrlo matematički. Slediti zen je izuzetno delikatno i poetično – jer samo sledbeništvo znači ne slediti; jer to je poruka zen Učitelja, nemoj da slediš.

Priča se da je u Kini jedan Učitelj zena organizovao veliku proslavu. Ljudi su ga zapitkivali o njoj zato što se takva proslava organizovala samo za rođendan Učitelja. Nikome nije bilo poznato da je taj čovek sledio bilo koga. Bio je kod nekog Učitelja ali se zna da je taj Učitelj odbio da ga prihvati za učenika. Prema tome, za koga je pravio proslavu?

On im je odgovorio, "Zato što je taj Učitelj odbio da me prihvati za svog učenika, on je moj Učitelj."

Oni su rekli, "Ne razumemo. Šta hoćeš da kažeš? Kada te je odbio, odbio te je. Nikada te nije prihvatio za svog učenika."

Objasnio je, "Zato i slavim. Da me je prihvatio, bio bih izgubljen. On me je odbacio meni, meni samom. Rekao je, 'Budi svetlost samom sebi.' Kada me je odbacio, on me je prihvatio. Rekao je, 'Neću ti dozvoliti da me imitiraš. Neću ti dozvoliti da budeš moj učenik. Neću ti dozvoliti da postaneš imitator, identična kopija.' Njegova samilost je bila velika, mnogo me je voleo i zato me je odbio."

Zen je pomalo težak za razumevanje; njegovi putevi su poetični, cik-cak. Hrišćanstvo je poput super modernog auto puta; a zen je više nalik cik-cak lavirintu u šumi. On se vraća, kreće, ponekad u ovom pravcu, ponekad u onom, ponekad u gotovo suprotnom pravcu – išli ste na istok i iznenada se okrećete i krećete na zapad. Ali tako

stvari stoje i tako treba da bude, jer život nije matematika i život ne liči na auto put. Život je neobuzdan. U stvari, ne postoji nijedan put – hodate i stvarate sopstveni put.

U pitanju se kaže, *Zaljubio sam se u Čuoang Cua* ... Dobro, ali zaljubiti se u Čuang Cua znači zaljubiti se u samog sebe. Ako hoćete da sledite Čuang Cua moraćete da sledite sami sebe, nema drugog puta. Ljudi poput Čuang Cua ne daju obične zapovesti, ne daju vam deset zapovedi – uradi ovo, nemoj ono. Oni vam ne daju moral. U stvari, ne daju vam nikakvu disciplinu, jednostavno daju svoju svesnost, jer znaju da će svaka zapovest, svaka nepromenljiva zapovest, postati za vas ropstvo, neće vas osloboditi. A život se toliko menja da ponekad ono što je dobro u ovom trenutku, možda ne bude dobro u sledećem, a vi bivate sputani svojom disciplinom. Disciplina je kruta, disciplina je mrtva, disciplina se nikada ne menja, disciplina nije proces. Kada se jednom uspostavi, uspostavljena je zauvek. Pogledajte na jevrejskih Deset zapovedi. Mojsije ih je uspostavio, on ih je doneo uklesane na kamenu, kamene ploče, mrtve. Sada ih jevreji i hrišćani slede i ne smete da ih popravljate, ne smete da ih menjate. Život nastavlja da se menja. One su postale mrtav teret i niko ih ne sledi, ali ih se ljudi i dalje drže na rečima.

Učitelji zena nikome nisu dali nikakvu strogu disciplinu. Oni jednostavno prenose svoju svesnost. Kažu, "Budi svestan i pronaći ćeš svoju disciplinu od trenutka do trenutka."

Čuo sam da se dogodilo.

Jedan šef prodaje je verovao u izvanrednu efikasnost. "Džons," rekao je novom trgovačkom putniku, "poći ćeš vozom u devet i četrdeset i pet za Lids. Tamo ćeš obaviti posao za dva sata i pedeset minuta, pa ćeš imati vremena za sendvič i šolju čaja u bifeu na stanici, pre nego što uhvatiš voz u tri i četrdeset i pet za Mančester. U Mančesetru idi pravo u firmu Menjin i Kompanija i prikupi pojednosti njihove porudžbine. Za to će ti biti potrebno trideset i pet minuta, što će ti omogućiti da uhvatiš voz u pet i trideset za povratak. Je li sve jasno?"

"Da, gospodine," reče bespomoćni zastupnik i ode.

Ali u jedan se šef prodaje razbesneo kada je od novog prodavca dobio telegram koji je glasio: "Bife u Lidsu nema više sendviča. Stop. Šta da radim?"

To će vam se desiti. Ako su pojedinosti toliko važne, to će se dogoditi.

Zen Učitelji ne daju nikave pojedinosti. Jednostavno prenose svoju svesnost i kažu, "Budi svestan. Svesnost će ti pokazati put u svakom trenutku. Znaćeš šta je potrebno. Odgovori znajući, budan, to je sve." Kako može da se unapred odluči šta bi trebalo da činite? Ko to zna? Svaka okolnost je tako jedinstvena da je teško odlučiti. A ljudi koji odlučuju uvek porobljavaju čovečanstvo. Uvek ga stavljaju u tamnicu.

Zen je put oslobođenja. On oslobađa. On je sloboda od prvog do poslednjeg koraka. Od vas se ne zahteva da sledite neka pravila; od vas se traži da pronadete sopstvena pravila i sopstveni život u svetlu svesnosti.

Zato čuvajte svoju svetlost svesnosti, neka vaša lampa bude upaljena – to je sve. Tada znate šta da činite, gde da idete, gde da ne idete. Kada se jednom zavede stroga disciplina, ona vas čini zatvorenikom.

Ako volite Bodidarmu, zapadate u vrlo opasnu ljubav. Ako volite mene, upali ste u vrlo opasnu ljubav. Ja vam neću davati nikakvu strogu disciplinu. Ljudi obično očekuju da sve dobiju na gotovo. Žele da im neko drugi uredi život – zato što su tako vaspitavani. Svi im od detinjstva govore, "Uradi ovo, nemoj da uradiš ono." Žive na uradi i nemoj da uradiš. Iz majčinog mleka su primili zapovesti i ako su prepušteni sami sebi, ne znaju šta da rade. Čak i ako ponekad žele da budu sami sa sobom – jer u njima postoji duboka potreba da budu slobodni – ne znaju šta da rade. Opet će pronaći nekog da ih vodi. Ljudi su prisiljeni da postanu sledbenici. Niste stekli pouzdanje da postanete sopstveni voda i sopstveni sledbenik.

Zen je put koji vas čini sledbenikom i učiteljem. Učitelj je tu samo da usmeri: suptilna usmerenja, vrlo indirektna. A ako tražite stroga pravila, gledate u pogrešnom pravcu.

Zapamti, kažeš da si se zaljubio u njih, pa kako da ih ne slediš? Ljubav nikoga ne prisiljava na sledbeništvo: ljubav želi da vas oslobodi, želi da vam pruži slobodu. U stvari, onaj ko vas prisiljava da ga sledite može i sam da bude na ego tripu, možda pokušava da vlada vama, možda nastoji da vas uništi, možda se trudi da vas unakazi. Ne, ljudi koji znaju vas ne uništavaju. Oni vam pomažu da budete ono što jeste, ne primoravaju vas da ih sledite. Jedino žele da ih razumete.

To je dovoljno. Razumevanje je više nego dovoljno. Ništa drugo nije potrebno.

Podražavanje je zamena za razumevanje, i to vrlo slaba zamena. Ako postoji razumevanje, ne postavlja se pitanje imitiranja ili sledbeništva: sledićete razumevanje. Neka vam to bude veoma jasno: ako sledite sopstveno razumevanje, sledićete mene. Polako ćete uvideti da vaš put i moj put idu uporedo. Malo po malo ćete uvideti da kada sledite svoje razumevanje, vi sledite mene. Ako sledite mene, a zaboravite sopstveno razumevanje, pre ili kasnije ćete videti da mene nema i da ste ostali u mraku. Slediti me na pravi način ne znači da sledite mene, već da sledite svoje razumevanje – tada ćete me slediti čak i ako odem. To izgleda paradoksalno, ali zen jeste paradoksalan.

Kako da ih ne sledim? Osećam da su me, preko tebe, već promenili. Kako da ne budem zahvalan? Budi zahvalan, ali nema potrebe da ih slediš ili oponašaš.

Zahvalnost je nešto sasvim drugo. Zahvalnost je sasvim drugačija od toga da se neko sledi. Zahvalnost je potrebna, dobro je biti zahvalan, to će vam pomoći da procvetate. Zahvalnost nije nikada nikoga obogaljila, ali ako mislite da samo iz zahvalnosti morate nekoga da sledite, već ste uništili zahvalnost, već ste uništili slobodu, procvat koji vam zahvalnost pruža, već ste počeli da otplaćujete.

Ako mislite da sledbeništvom otplaćujete dug, onda niste zahvalni, pogadate se.

Jednog dana ćete odjednom shvatiti da ste dovoljno platili. Ili ćete se možda razljutiti što ste platili više nego dovoljno. A ako svom Učitelju na bilo koji način plaćate – pokušavate da otplatite dug – tada ni na koji način ne volite svog Učitelja, jer takve stvari ne mogu da se otplate, nema načina. Svakom drugom možete da vratite dug, ali nikada ne možete da platite svom Učitelju – jer to nije pogodba, to nije pogodnost. On vam daje iz sopstvenog obilja, daje vam jer on ima previše i ne zna šta bi s tim, daje vam jer mora da daje – u stvari, on vam je zahvalan što prihvatate, zahvalan je što ne odbijate njegov dar. Mogli ste i da ga odbijete. To je tako duboka razmena da je Učitelj zahvalan učeniku što je prihvatio njegov dar, a učenik je zahvalan Učitelju što ga je smatrao dostojnim. Ali tu nema vraćanja, to ne možete da otplatite. Gotovo da bi to bilo bezbožništvo, svetogrđe.

Budi zahvalan, budi večno zahvalan, ali nemoj da se trudiš da ti to postane dužnost – da zato što si zahvalan moraš da slediš – inače ćeš se pre ili kasnije postati vrlo ljut. Ako si mi zahvalan zato što to moraš, kad-tad ćeš se razljutiti.

Dužnost nije dobra reč, to je ružna reč od sedam slova. Ljubav je religiozna; dužnost je društvena. Ljubav je duhovna; dužnost je moralna. Ljubav pripada transcendentalnom; dužnost je legalna. Služite svoju majku zato što kažete, "To mi je dužnost." Bolje nemojte da je služite, idite od nje i pustite je da umre, ali nemojte to zvati dužnošću, to je ružno. Ako je to ljubav, odakle onda dolazi ta reč "dužnost"? Dužnost je nešto što vam je nametnuto; nevoljno morate da je obavljate, to je društvena obaveza, dužnost. Zato što vam je majka, morate to da činite – ne zbog ljubavi. Ako je volite, onda joj služite, ali tada služenje u sebi nosi miris. Niste opterećeni, duboko u sebi ne mislite na to kada će da umre, duboko u sebi ne planirate kako ćete posle njene smrti biti lišeni tog tereta. Vi tečete, tečete dok joj služite; uživate u tome, blaženstvo je što vam je majka još uvek živa. Kada vam je supruga samo supruga, a ne i vaša voljena, onda je to dužnost, međutim, kada volite svoju ženu, to je drugačije.

Prijatelj Mula Nasrudina mu se obratio. Rekao je, "Moja žena je andeo."

Mula je odvratio, "Ali moja je još uvek živa."

Mi ne volimo jedni druge, zaboravili smo jezik ljubavi.

Oseti zahvalnost, duboku zahvalnost, ali idi svojim putem. Pokušaj da proizvedeš više svesnosti i razumevanja i inteligencije. Zrači inteligencijom da izraziš svoju zahvalnost – nema drugog načina.

Peto pitanje:

Ja imam ego budućnosti. Neprestano mi govori u kakvu izuzetnu osobu ću da se pretvorim za nekoliko godina kada završim ovo putovanje. Vrlo je uobražen a u međuvremenu, kao u ovom trenutku, pretvara se da je tako ponizan, tako prilagodljiv, i tako nedodirljiv. Možeš li da mi pomogneš da doprem do njega. Dosaduje mi.

Ko je taj meni?

Ako misliš da ego dosaduje tebi, ko si ti? To je ponovo ego trip. Sada ego uzima vrlo suptilan oblik. Kada nema ega, nema tebe. Ego je sve ono što te određuje, što te navodi da kažeš "ja" ili "mene". Ego je tvoja odrednica, tvoja granica, ego te odvaja od ostalih. To je ego, zato možeš da kažeš "ja" i "ti". Kada nestane ego, ko je "ja" i ko je "ti"?

Sada uzimaš vrlo suptilan oblik. Kažeš da ti ego dosaduje. Ko si ti onda? Pokušaj da shvatiš u čemu je stvar. Ako ne shvatiš možeš da nastaviš da igraš ovu igru ad infinitum. Možeš da postaneš ponizan i ego će biti tu. Možeš čak da postaneš i bez ega, a ego će biti tu. Ego je veoma suptilan i vrlo su lukavi njegovi putevi.

Jednom je psihijatar upitao svog pacijenta, Mula Nasrudina, da li boluje od fantazija samovažnosti.

"Ne," odgovorio je Mula. "Naprotiv, mislim za sebe da sam mnogo manji nego što stvarno jesam."

Sada krećeš na vrlo pobožan put. Ego može da postane pobožan. Može da postane tako ponizan da niko ne može da ga oseti. Možda ćeš čak početi da osećaš, "Sada mi ne dosaduje," ali ako je "mi" prisutno, on je tu.

Otrov se veoma pročistio, ali je pročišćeni otrov još otrovniji. Zato obični ljudi imaju običan ego, a takozvani religiozni ljudi imaju pobožan ego – oni su opasniji.

A ti kažeš, *Imam ego budućnosti*. Ne, ego uvek pripada prošlosti, on ne može da bude buduć. Čak i kada misliš na budućnost, to je samo projekcija prošlosti. Čak i ako misliš, "Sutra ću postati najveći čovek na svetu," zamisao o najvećem čoveku i zamisao o sutra potiču od tvoje prošlosti. Nagomilana prošlost je suština ega. U prošlosti je mnogo toga bilo srećno, i mnogo toga je bilo nesrećno – u budućnosti bi hteo da menjaš. Hteo bi da odbaciš sve što je bilo neprijatno a da prikupiš sve što je bilo prijatno. To je tvoj ego budućnosti, ali to nije budućnost, to je samo prošlost ponovo izmešana, ponovo pretpostavljena, odabrana. U prošlosti je bilo mnogo toga što nisi voleo – u budućnosti ćeš to da odbaciš. Ali ego pripada prošlosti, ego je deo prošlosti, ego je duh koji te prati – on dolazi iz prošlosti. I uvek je mrtav.

Samo pomisli: da nemaš prošlost, da li bi mogao da imaš neki ego? Meditiraj o tome. Da se iz tvog uma iznenada potpuno izbriše

sva prošlost – sada ima dostupnih tehnika, tehnika za ispiranje mozga – da se iz tvog uma potpuno izbriše prošlost da li bi imao ego? Kako da imaš ego? Ponovo bi postao poput deteta, ponovo nevin, opet bi morao da počneš iz početka. Ponovo bi stvorio ego jer ispiranje mozga ne može da pomogne, koreni su dublje. Semenje je sakriveno veoma, veoma duboko u tebi; ono će ponovo proklijati, ponovo će drvo ega početi da se širi. Ali to pripada egu, to pripada prošlosti.

Ti ne znaš budućnost i kako onda možeš da razmišljaš o njoj? Možeš samo da razmišljaš o prošlosti, preuređenoj, prerađenoj, doteranoj.

Neprestano mi govori u kakvu izuzetnu osobu ću da se pretvorim za nekoliko godina kada završim ovo putovanje. Ako je ovo putovanje, nikada ga nećeš završiti. Možda ćeš da završiš ovo putovanje ali ćeš onda izabrati neko drugo. Putovanjima nikad kraja, ona se nikada ne završavaju – čovek menja jedan voz za drugi, jednog učitelja za drugog, jednu religiju za drugu, ali putovanje se nastavlja. Samo ako ovo nije putovanje, ono može da se okonča. Ako to što si sa mnom nema nikakve veze sa budućnošću, ako to što si sa mnom *pripada* sadašnjosti, ako si ovde sada sa mnom, onda to nije putovanje. Mi ne idemo nikuda – bar ja ne idem nikuda. Ti možda ideš, ali ja ne idem nikuda. Zato sa mnom neće biti putovanja. Ako hoćeš da budeš sa mnom, moraš da digneš ruke od svih putovanja.

Sannyas nije putovanje. To je razumevanje u kome odbacuješ sva putovanja, u kome kažeš, "Sada sam stigao. Završio sam. Sada ne idem nikuda. Sada nema budućnosti, ni želje da idem bilo gde. Sada sam sklopio pogodbu sa sadašnjošću, sada ću živeti u ovdesada."

Ako je za tebe *sannyas* takođe jedno putovanje, onda neće mnogo pomoći. Postaćete nalik ostalim putovanjima, pre ili kasnije će ti ga biti dosta, bićeš njime isfrustriran. Svako putovanje će se okončati frustracijom, nijedno putovanje ne može da te ispuni, jer je ispunjenje u sadaovde. Putovanje je usmereno na neko drugo mesto. Putovanje je želja, nada. A ispunjenje nije želja, nije nada; ispunjenje je samo biti sadaovde i jednostavno prihvatiti sebe kakvi ste, biće koje ste.

I počnite da uživate. Ja vas ne pripremam za neko suptilno uživanje u budućnosti, čitav moj metod je za uživanje upravo sada. Ko zna? Možda nema budućnosti. Zašto protračiti ovaj trenutak? Uživaj, raduj se! Nema potrebe da se ovaj trenutak žrtvuje radi nekog

drugog trenutka, jer će taj drugi trenutak, ako se ikada pojavi, biti baš kao i ovaj. Zašto onda žrtvovati ovaj trenutak? Ja sam protiv svakog žrtvovanja. Ne govorim vam da žrtvujete sadašnjost radi budućnosti – to su vam govorili roditelji, učitelji, vaš sistem obrazovanja, društvo. Svi oni kažu da žrtvujete sadašnjost radi budućnosti. Ja vam kažem da ne žrtvujete ništa. Živite, radujte se tome, tako da naučite kako da budete blagosloveni. Kada to jednom budete znali, bićete u stanju da se radujete čak i u budućnosti.

Ti trenuci će biti isti, zar ne možete da uočite tu činjenicu? U prošlosti je to isto vreme. U stvari, sama ideja da vreme prolazi je glupa. Mi smo u vremenu, ništa ne prolazi. Naša želja nam stvara zabludu prolaznosti vremena. Kada jednom odbacite želju iznenada počnete da se smeжете: ništa ne prolazi, sve *jeste*. To je isto, oduvek je bilo isto, uvek će biti isto. To nas ista večnost okružuje poput okeana. Živite u njoj, uživajte u njoj. Kroz uživanje ćete biti sposobni za još veće uživanje – više donosi više. Bogatiji ljudi postaju još bogatiji, siromašniji postaju siromašniji.

Kaže Isus – jedna veoma zen izreka – da ako imaš, više će ti se dati, a ako nemaš, čak će ti se i to oduzeti. Vrlo anti-komunistički, veoma zenovski. Ako imaš, više će ti se dati. A ako nemaš, čak će ti se i to oduzeti. To izgleda nepravedno.

Ali Isusova izreka je neizmerna istina. Da, to je istina, jedna od najosnovnijih. Ako imaš, još više će ti se dati jer ćeš ti stvoriti sposobnost time što nešto imaš. Niko ti neće davati ako nemaš veću sposobnost.

Jeste li primetili? Ako ne koristete mašinu, ona traje. Ako sat ima garanciju na deset godina i vi ga ne koristite previše, trajaće dvadeset, trideset godina.

Sa životom je, međutim, sasvim suprotno. Ako ga ne koristite, neće trajati duže, jednostavno će nestati iz vas. Ako ne koristite noge, noge će nestati; ako ne koristite oči, oči će nestati; ako ne koristite svesnost, svesnost će nestati. Zato čovek nije mašina. Nemojte da koristite mašinu i ona će duže da traje; ne koristite čoveka, ne koristite svoj potencijal, ne koristite svoje telo-um, i počecete da nestajete.

To je priroda života – što ga više koristite, više ćete dobiti.

Uživajte, inače će vaša sposobnost da uživate nestati, atrofiraće, postaće paralizovana – i ko će onda sutra da uživa?

Omar Kajam kaže da ga brinu religiozni ljudi. Oni kažu da u raju vino teče u potocima – muslimani to kažu – ali oni zabranjuju vino ovde na zemlji. Zato Omar Kajam kaže, "Vrlo sam zabrinut zbog tih ljudi. Ako se ovde ne prilagode, kako će da uživaju na nebu? A na nebu su prelepe žene, a ti religiozni ljudi kažu da ne uživamo u njima ovde. To je greh." Omar Kajam izgleda apsolutno logičan. On kaže, "Šta ćete tamo da radite?"

Dok sam čitao Omara Kajama, setio sam se jedne anegdote. Dve starice su razgovarale – imale su osamdeset godina. Jedna reče drugoj, "Jesi li svesna da tvoj muž juri za devojkama?"

Druga je odgovorila, "Znam, ali neka ga. On je kao pas koji juri za kolima, ali kada ih stigne, ne može da ih vozi."

Otuda će ti religiozni ljudi, ako jednog dana uđu u raj, biti nalik psima koji jure za automobilima. Kada ih jednom stignu, neće znati šta da rade, ne znaju da ih voze!

Uživajte. Raj nije u budućnosti, on je sadaovde, već prisutan. On je vaša okolina. Što više uživate, to više bivajte u stanju da uživate.

Da, Isus je u pravu. Ako imaš, daće ti se još više; ako nemaš, čak će ti se i to oduzeti.

A kada ja ovo govorim, sve je upućeno vama lično. Um je veoma lukav. Kada ja nešto kažem, vi uvek možete razumno da objasnite da to govorim nekom drugom. To svakako nije vaše pitanje, pa ga ja upućujem nekom drugom – a vi možete da se smejete i uživate. Pitanje može da bude bilo čije, ali moj odgovor je upućen vama lično. Nikada nemojte da mislite na svog suseda; mislite samo na sebe.

Ispričaću vam jednu anegdotu.

Otac Loran je obavljao svoju nedeljnu propoved. "Jednoga dana," rekao je, "svaki čovek u ovoj župi će umreti."

Iznenada je sveštenik čuo kako se iz trećeg reda smeje Meklin, ali je nastavio. "Kao što sam rekao, svaki čovek iz ove župe će umreti." Ponovo je Meklin počeo da se kikoće naglas.

Otac Loran ga je pogledao i upitao, "Zašto, zašto se ti smeješ kada kažem da će svako iz ove župe jednog dana umreti?"

"Ha, ha!", uzviknuo je Meklin. "Ja nisam iz ove župe."

Zapamtite to!

Šesto pitanje:

Juče si u svojoj besedi rekao da je potrebno izabrati put koji najbolje odgovara nečijem temperamentu – ili put meditacije ili put srca – ali ja ne osećam da su ova dva puta sasvim odvojena. Može li se ići putem koji je na neki način stapanje ova dva puta?

Nisam nikad čuo za tako nešto. Stapanje nije moguće i u ime stapanja će se desiti samo mrtav kompromis.

Smerovi su potpuno, dijametralno suprotni. Ako voliš, moraćeš da koristiš maštu, snove, sve pogodnosti snivanja, auto-hipnoze. Ako meditiraš, moraćeš da odbaciš sve pogodnosti snova, auto-hipnozu, maštu, ljubav – sve to ćeš morati da odbaciš. Ali nemoj da se plašiš. Ako se dogodi meditacija, na kraju ćeš uvideti da ljubav jednostavno sledi. A onda je ta ljubav sasvim drugačija od ljubavi sa kojom si pokušavao da se stopiš na početku. Potpuno je drugačija. Ona proizilazi iz tvoje meditacije, iz tvoje tišine. Ona u sebi nema nikakvih želja, nema strasti u njoj. Spokojna je. Nije uznemirenost, nije očekivanje, u njoj nema nimalo ludila.

A ako slediš put ljubavi, jednog dana će se pojaviti meditacija, i ta meditacija će biti sasvim različita od onoga što možeš da zamisliš u ovom trenutku. Ta meditacija neće biti suva poput pustinje, biće nalik oazi. Ta meditacija te neće navesti da se odrekneš sveta, učiniće te sposobnim da uživaš i raduješ se u njemu još više. Ta meditacija neće biti protiv ljubavi.

Ali moraš da slediš jedan put. Stapanje nije moguće jer se oba puta kreću u suprotnim smerovima, koriste različite tehnike.

A ako ti izvedeš stapanje, ko će to učiniti? Ti ćeš izvesti stapanje. Kakvo je tvoje razumevanje? Kako ti možeš da sintetizuješ? Sinteza je moguća samo kada odeš u onostrano. Kada postaneš veći od ljubavi i meditacije zajedno, tada možeš da sintetizuješ – ne pre toga. Buda može da sintetizuje, ali on to nikada ne čini jer zna da se sinteza dogodila u njemu. A ako on sintetize, to neće koristiti nikome. Biće naprosto beskorisno, apstraktno. On insistira na putu meditacije – u tolikoj meri da mora da poretne put ljubavi; mora da kaže da je on apsolutno pogrešan. Ako on kaže, "Nije sasvim pogrešan," vi ćete početi da mislite, "Zašto onda da ne budemo na oba puta? Zašto da

se ne obezbedimo? Ko zna koji je pravi? Zato budimo pametni." Ali vaša pamet će samo pomoći da opstane vaša ego-zbrka i ništa drugo.

Čuo sam.

Džordž M. Pulman je pre mnogo godina odlučio da osnuje model zajednice u predgrađu Čikaga. Bilo je to u prvoj polovini 1880. i Pulman kompanija je otkupila preko četiri hiljade hektara prerije, dvanaest milja južno od industrijske zone Čikaga. Na tom zemljištu je trebalo da budu izgrađene prodavnice i gradić za skoro deset hiljada ljudi.

G-din Pulman je angažovao čuvenog njujorškog arhitektu. Solona Spensera Bermana, koji je trebalo da bude glavni tvorac originalnog gradića koji je trebalo da bude dovršen do 1884.

Kako se bližilo dovršavanje grada Berman je bio toliko ponosan na svoj novi grad i njegove javne zgrade, rezidencije, popločane ulice, puteve, igrališta, auto-put i vodovod da je jednoga dana otišao kod g-dina Pulmana i predložio da bi bilo sasvim prilično da se grad nazove Berman, po svom arhitektu.

Pulman je otvoreno priznao da je Berman lepo ime i da je Berman puno uradio za ostvarenje njegovog sna, ali je u odgovoru na Bermanov zahtev rekao,

"Berman, napraviću kompromis sa tobom. Uzećemo prvi slog mog imena i drugi slog tvog imena. Grad će se zvati Pulman."

Tako ego nastavlja da ide svojim putem. Grad bi se svakako nazvao Pulman; sada on pokazuje da je napravio ustupak – uzeo je polovinu arhitektinog imena.

Nemojte da budete pametni, inače ćete ostati isti, nećete se promeniti. Pola tehnike na putu ljubavi i pola tehnike na putu meditacije će stvoriti u vama puno zbrke. Neće pomoći. Mogu da vas unište. Možete da poludite.

To je kao da probate dve različite "patije" zajedno: alopatriju i ajurvedu. To može da bude opasno. Ili alopatriju i naturopatriju, to može da bude opasno. Čitavo njihovo razumevanje je drugačije, njihov geštalt je drugačiji. Obe deluju, ali to su dovršeni sistemi. Kada jednom prihvatite jedan, bolje je da ga prihvatite i da se ne bavite stvaranjem neke svoje sinteze.

Zašto se javlja ideja o sintezi? Zato što ste tako zbunjeni da ne možete da shvatite koji je vaš put. Umesto da prepoznate svoju zbunjenost, počinjete da pravite kompromis. Odbacite sve ideje o

kompromisu, samo prepoznajte da ste zbunjeni. Postoje ove tri mogućnosti: prva, čovek dobro zna da je on čovek puta ljubavi, ili, druga, on zna da je čovek puta meditacije, ili zna treću mogućnost – da je zbunjen.

Ako se radi o prve dve, onda nema potrebe; ako se radi o trećoj, onda sam ja tu da ti pomognem. Ali, tražiti pomoć je protiv ega, zato ti pokušavaš da praviš kompromis. Taj kompromis će biti opasniji, više će te zbuniti jer, stvoren iz zbunjenosti, proizvešće još više zbunjenosti.

Zato pokušaj da shvatiš zašto žudiš za kompromisom. Pre ili kasnije bićeš u stanju da shvatiš da ti kompromis neće pomoći. A kompromis može da bude način da ne ideš ni u jednom pravcu, ili može jednostavno da bude obuzdavanje tvoje zbunjenosti. Učvrstiće se. Nemoj nikada ništa da obuzdavaš, neka ti bude jasna tvoja situacija. To će biti prva jasna stvar o tebi; da si zbunjen. Započeo si putovanje.

Čuo sam.

Mula Nasrudinov prijatelj mu je rekao, "Hajdemo na piće."

Mula Nasrudin je pošao i poručio viski.

"Otkud to Mula?", zapitao je šanker. "Kako možeš da piješ viski? Siguran sam da si mi baš juče rekao da si trezvenjak."

"Pa," odgovorio je Nasrudin, "Upravu si. Jesam trezvenjak, tačno je, ali nisam fanatik."

Ljudi nastavljaju da pronalaze ovaj ili onaj izlaz. Ali na putu rasta takve obmane nisu dobre.

Još jedna anegdota.

Flagerti se uvukao u sobu i počeo da vodi ljubav sa svojom usnulom ženom sve dok se ona nije probudila i uzviknula, "Jesi li to ti?"

"Nego ko bi bio," dahtao je Flagerti.

"Kad ćeš da prestaneš sa tim porokom?", upitala je. "Mudi je prestao da puši, Pein je prestao da se kocka, čega ćeš se ti odreći?"

"U redu," reče Flagerti krvavih očiju, "ti ćeš od sada da spavaš u spavaćoj sobi, a ja ću spavati u gostinskoj."

Prošle su tri nedelje kako je g-da Flagerti spavala sama. Konačno, nesposobna da se dalje uzdržava, otišla je na prstima do gostinske sobe i lagano pokucala na vrata.

"Šta je bilo?", povikao je Flagerti.

"Samo sam htela da ti kažem," reče njegova žena, "da je Mudi ponovo počeo da puši."

Ne možete ništa da potisnete. Koliko god suptilan bio vaš način, ne možete ništa da potisnete, moraćete da se suočite sa tim. Ako ste zbunjeni, suočite se sa tim.

Poslednje pitanje:

Jesi li ti varka ili počast?

Po!

DVE GOSPODE /
MONAH

15. jun 1976.

*Bila jedna starica u Kini
koja je preko dvadeset godina izdržavala jednog monaha.
Izgradila mu je kolibu,
i hranila ga dok je on meditirao.*

*Jednoga dana rešila je da sazna
koliko je on za sve to vreme napredovao.*

*Potražila je pomoć od devojke izdašne u želji
i rekla joj: "Idi i zagri ga,
pa ga onda iznenada upitaj — A šta sad? "*

*Devojka je upriličila posetu monahu
i odmah počela da ga miluje,
i zapitkuje šta će on da preduzme.*

*"Staro drvo raste na steni u zimu,"
nekako poetično odgovori monah,
"niotkuda nimalo topline."*

*Devojka se vratila i ispričala šta joj je rekao.
"Kad samo pomislim da sam tog društva
hranila dvadeset godina!"
ljutito je uzviknula starica.
"Nije pokazao nikakav obzir prema tvojoj potrebi,
ni raspoloženje da objasni tvoje stanje.
Nije bilo potrebno da odgovori na strast, ali je barem
trebalo da iskusi samilost."*

*Ona odmah ode do monahove kolibe
i spali je do temelja.*

Jedna drevna poslovice kaže:

*Sej misao, žanji delo.
Sej delo, žanji naviku.
Sej naviku, žanji karakter.
Sej karakter, žanji sudbinu.*

A ja vam kažem: ne sej ništa, pa žanji meditaciju ili ljubav.

Ne sejati ništa – to je sva suština meditacije. A njena prirodna posledica je ljubav. Ako na kraju puta meditacije ne procveta ljubav, čitavo putovanje je jalovo. Nešto je negde krenulo kako ne treba. Počeli ste, ali nikada niste stigli.

Ljubav je provera. Za put meditacije, ljubav je proba. One su dve strane jednog novčića, dva vida iste energije. Kada je prisutna jedna, druga mora da bude tu. Ako druge nema, nema ni prve.

Meditacija nije koncentracija. Čovek koncentracije može da ne dosegne ljubav; u stvari, i neće. Čovek koncentracije može da postane još više nasilan jer je koncentracija vežba da se ostane napet, koncentracija je napor da se suzi um. To je duboko nasilje nad vašom svešću. A kada ste nasilni sa svojom svešću, ne možete da budete nenasilni prema drugima. Štagod da ste prema sebi, bićete i prema drugima.

Neka to bude suštinsko pravilo života, jedno od najosnovnijih: sve što ste prema sebi, bićete prema drugima. Ako volite sebe, volećete i druge. Ako tečete unutar svog bića, teći ćete i u odnosima. Ako ste zaleđeni iznutra, bićete zaleđeni i spolja. Unutarnje je usmereno na spoljnje; unutarnje nastavlja da se ispoljava u spoljašnjem.

Koncentracija nije meditacija; koncentracija je metod nauke. To je naučna metodologija. Čoveku nauke potrebna je duboka disci-

plina koncentracije, ali od čoveka nauke se ne očekuje da bude samilosan. Nema potrebe. U stvari, čovek nauke postaje sve nasilniji prema prirodi. Sav naučni napredak zasnovan je na nasilju prema prirodi. On je destruktivan zbog toga što je, na prvom mestu, čovek nauke destruktivan prema sopstvenoj svesti koja se širi. Umesto da proširuje svoju svest on je sužava, čini je isključivom, jedno-usmerenom. To je prisila, nasilništvo.

Zato upamtite, meditacija nije koncentracija, ali meditacija nije ni kontemplacija. To nije razmišljanje. Možda mislite o Bogu – čak i tada, to je razmišljanje. Ako postoji "o", to je razmišljanje. Možete da razmišljate o novcu, možete razmišljati o Bogu – u suštini nema razlike. Razmišljanje se nastavlja, samo se predmeti menjaju. Dakle, ako razmišljate o svetu, ili o seksu, niko to neće nazvati kontemplacijom. Ako razmišljate o Bogu, vrlini, ako mislite o Isusu, Krišni, Budi, ljudi to onda nazivaju kontemplacija.

Ali, zen je vrlo strog po tom pitanju – to nije meditacija, to je još uvek razmišljanje. Još uvek se bavite drugim. U kontemplaciji postoji drugi, iako ne tako isključivo kao u koncentraciji. Kontemplacija je fluidnija od koncentracije. U koncentraciji je um jedno-usmeren; u kontemplaciji um je usmeren ka jednom objektu, a ne ka jednoj tački. Možete da nastavite da razmišljate o njemu, možete da nastavite da se menjate i tečete sa objektom, ali ipak, u celini, objekat ostaje isti.

Šta je onda meditacija? Meditacija je naprosto biti ushićen u sopstvenom prisustvu; meditacija je ushićenje sopstvenim bićem. To je vrlo jednostavno – potpuno opušteno stanje svesti u kome ne činite ništa. Onog trenutka kada nastupi delanje, postajete napeti; trenutno prodiere strepnja. Kako raditi? Šta raditi? Kako uspeti? Kako izbeći neuspeh? Već ste se premestili u budućnost.

Ako kontemplirate, šta kontemplirate? Kako možete da kontemplirate nepoznato? Kako možete da kontemplirate ono što se ne može znati? Možete da kontemplirate samo poznato. Možete da ga opet i iznova preživakujete, ali to je poznato. Ako znate nešto o Isusu, možete o tome neprestano iznova da mislite; ako znate nešto o Krišni, možete o tome da razmišljate bez prestanka. Možete da nastavite da doterujete, menjate, ukrašavate – ali to vas neće odvesti do nepoznatog. A Bog je nepoznat.

Meditacija je samo biti, ne činiti ništa – nema dela, nema misli, nema emocija. Vi samo jeste. A to je čisti ushit. Odakle potiče to ushićenje kada ne činite ništa? Ono ne dolazi niotkuda, ili, dolazi

odsvuda. Ono je bezrazložno, jer je bivstvo sačinjeno od materije koja se zove radost. Nije joj potreban nikakav uzrok, nikakav razlog. Ako ste nesrećni, imate razloga da budete nesrećni; ako ste srećni, jednostavno ste srećni – za to nema razloga. Vaš um se trudi da pronađe razlog jer on ne može da kontroliše ono što nema uzroka – sa bezrazložnim um jednostavno postaje bespomoćan. Tako um nastavlja da pronalazi ovaj ili onaj razlog. Ali ja bih želeo da vam kažem da ste, uvek kada ste srećni, srećni bez ikakvog razloga, a kad god ste nesrećni, imate neki razlog da budete nesrećni – jer sreća je sama materija od koje ste sačinjeni. Ona je samo vaše biće, ona je vaša unutarnja bit. Radost je vaša najskrovitija bit.

Pogledajte drveće, pogledajte ptice, pogledajte oblake, pogledajte zvezde ... a ako imate oči, bićete u stanju da vidite da je čitavo postojanje radosno. Sve je jednostavno srećno. Drveće je srećno bez ikakvog razloga; ono neće postati premijer ili predsednik i neće postati bogato i nikada neće imati račun u banci. Pogledajte cveće – bez ikakvog razloga. Prosto je neverovatno koliko je cveće srećno.

Sve što postoji sačinjeno je od radosti. Hindusi to zovu *satchi-tanand*, *ananda*, radost. Zbog toga nije potreban nikakav uzrok, nikakav razlog. Ako samo možete da budete sa sobom, da ne činite ništa, da jednostavno uživate u sebi, da naprosto budete sa sobom, da samo budete radosni da jeste, da bivate radosni što dišete, da ste radosni što slušate ove šašavosti – bez ikakvog razloga – onda ste u meditaciji. Meditacije je biti sada ovde. A kada je neko srećan bez ikakvog razloga, tu sreću ne može da zadrži u sebi. Ona nastavlja da se širi na druge, ona postaje deljenje. Ne možete da je zadržite, tolika je, tako je beskonačna. Ne možete da je zadržite u svojim rukama, morate da je pustite da se širi.

To je samilost. Meditacija je bivanje sa sobom, a samilost se preliva iz tog bivanja. Ona ista energija koja je odlazila u strast postaje samilost. To je ona ista energija koja se spuštala naniže i sužavala u telo ili um. To je ona ista energija koja je oticala kroz male otvore.

Šta je seks? Samo odlivanje energije kroz mali otvor u telu. Hindusi to nazivaju – bukvalno – rupe. Kada tečete, kada ste preplavljeni, kada ne isitičete kroz otvore, svi zidovi nestaju. Postali ste celina. širite se. Ništa vi tu ne možete.

Nije da morate da budete samilosni, ne. U stanju meditacije, vi jeste samilost. Samilost je topla kao i strast – otuda reč "samilost".

Ona je veoma strastvena, ali ta strast nije nikome upućena i ne traži da bude zadovoljena. Čitav proces je postao upravo suprotan. Prvo ste negde tražili sreću – sada ste je pronašli i izražavate je. Strast je potraga za srećom, samilost je ispoljavanje sreće. Ali, ona je strastvena, ona je topla i morate da je shvatite jer u sebi sadrži paradoks.

Što je nešto veće, to je i paradoksalnije, a meditacija i samilost su među najvišim vrhovima, krajnji vrh. Zato tu mora da postoji paradoks.

Paradoks je da je čovek meditacije veoma staložen, ne bezosećajan; pribran, ali topao, ne uzavreo. Strast je vrela, ona je gotovo grozničava, ona poseduje temperaturu. Samilost je pribrana, a ipak topla, ona prihvata, prijemčiva je, srećna da podeli, spremna da podeli, očekuje da podeli. Ako čovek meditacije postane bezosećajan, on je promašio. Onda je on samo čovek potiskivanja. Ako potiskujete strast, postaćete hladni – eto kako je čitavo čovečanstvo postalo bezosećajno.

Strast je potisnuta u svakome.

Od samog detinjstva vaša strast je onesposobljena i potisnuta. Kada god biste počinjali da budete strastveni, bio je tu neko – vaša majka, otac, učitelj, policija – bio je neko ko je odmah počeo da biva sumnjičav prema vama. Vaša strast je potisnuta. "Ne čini to!" Odmah biste se uvukli u sebe. I malo po malo, čovek nauči da je za preživljavanje bolje da sluša ljude oko sebe. Tako je bezbednije. Dakle šta činiti? Šta da čini dete kada se oseća strastveno, kada se oseća puno energije i želi da skače i trči i igra, a otac mu čita novine. To je besmislica, ali on čita svoje novine, a on je veoma uvažen čovek, on je gospodar kuće. Šta da se radi? Dete radi nešto zaista veliko – u njemu je Bog koji je spreman da zaigra – ali otac čita novine, dakle mora da bude tišina. Ono ne može da igra, ne može da trči, ne može da vrišti. Potisnuće svoju energiju; pokušaće da bude hladno, pribrano, kontrolisano.

Kontrola postaje tako vrhunska vrednost. To uopšte i nije vrednost. Kontrolisan čovek je mrtav čovek; kontrolisana osoba ne mora obavezno da bude i disciplinovana.

Disciplina je sasvim nešto drugo. Disciplina potiče od svesnosti; kontrola se javlja iz straha. Ljudi koji vas okružuju su moćniji od vas, mogu da vas kazne, mogu da vas unište. Imaju svu moć da kontrolišu, da izopače, da potisnu. Tako dete mora da postane diplomata.

Kada se seksualna energija probudi, dete je u neprilici. Društvo je protiv toga; društvo kaže da se ona mora kanalisati. A ona teče po celom detetu. To mora da se prekine.

Šta radimo u školama? U stvari, škole nisu toliko sredstva za prenošenje znanja koliko su sredstva kontrole. Dete tamo sedi po šest, sedam sati. To je da bi se obuzdala njegova igra, da bi se obuzdalo njegovo pevanje, da bi se ukrotila njegova radost; to je da bi se držalo pod kontrolom. Sedenjem po šest, sedam sati svakog dana u okruženju koje je gotovo nalik zatvorskom, malo po malo se energija umrtvljuje, dete postaje potisnuto, zaleđeno. Sada nema protoka, energija ne dolazi, ono živi na svom minimumu – to je ono što mi zovemo kontrola. Dete nikada ne dolazi do maksimuma.

Psiholozi su istraživali i uspeli su da otkriju veliki činioac ljudske nesreće – rečju, obični ljudi žive samo deset posto. Oni žive deset posto, dišu deset posto, vole deset posto, uživaju deset posto – devedeset procenata njihovog života jednostavno nije dopušteno. To je čist gubitak. Čovek bi trebalo da živi sto posto od svoje sposobnosti, jedino tada moguć je procvat.

Prema tome, meditacija nije kontrola, ona nije potiskivanje. Ako ste nekim slučajem stekli pogrešnu ideju – ako sebe potiskujete – postali ste veoma kontrolisani, ali tada ćete biti hladni. Postajaćete sve ravnodušniji, a ne nevezani. Ravnodušni, bezbrižni, bez ljubavi – gotovo da ćete počiniti samoubistvo. Bićete živi na minimumu. Možete da se nazovete "tek-tek" živim. Nećete goreti na obe strane, plamen će vam biti vrlo nejasan. Biće tu mnogo dima, ali gotovo nikakve svetlosti.

To se dešava sa ljudima koji su na putu meditacije – katolicima, budistima, dainima – oni postaju hladni, jer im kontrola dolazi lako. Svesnost je vrlo naporna. Kontrola je veoma laka, zato što je za kontrolu potrebno samo odnegovati navike. Gajite navike, zatim vas te navike zaposedaju i ne treba da brinete. Potom nastavljate svoje navike, one postaju mehaničke i vi živite životom robota. Možete da ličite na Budu, ali nećete to biti. Bićete samo kip od mrtvog kamena.

Ako se u vama nije probudila samilost, probudiće se apatija. Apatija podrazumeva nedostatak strasti; samilost podrazumeva preobražaj strasti. Idite i posmatrajte katoličke monahe, dainske monahe, budističke monahe, i videćete vrlo apatične osobe – tmurne, tupe, bez sjaja, zatvorene, uplašene, neprekidno nespokojne.

Baš pre neki dan čitao sam jedan članak o Oskaru, osnivaču Arike. Čovek koji ga je intervjuisao bio je malo začuđen kada je video da ovaj neprestano puši, pa ga je upitao: "Zašto pušite toliko i zašto uopšte pušite?"

Oskar je bar bio iskren. Rekao je, "Kad god se osećam nervozno, pušim, to mi pomaže."

Ako je neko kao Oskar, ko je postao učitelj tolikim ljudima u Americi, još uvek nervozan i potrebno mu je pušenje da mu pomogne pri nervozu, šta će se da se desi da pomogne njegovim sledbenicima?

Kontrolisani ljudi su uvek nervozni jer je duboko u njima još uvek skrivena uznemirenost. Ako niste kontrolisani, ako tečete, ako ste živi, onda niste nervozni. Nema mesta nervozu – šta god se dešava, dešava se. Nemate nikakva očekivanja za budućnost, ništa ne sprovodite. Zašto biste onda bili nervozni?

Ako odete katoličkim, dainskim, budističkim monasima, otkrićete da su vrlo nervozni – možda ne toliko u svojim manastirima, ali ako ih izvedete napolje u svet, videćete da su vrlo nervozni jer na svakom koraku postoji iskušenje.

Čovek meditacije stiže do mesta gde više ne ostaje nikakvo iskušenje. Pokušajte to da razumete. Iskušenje nikada ne dolazi spolja, potisnuta želja, potisnuta energija, potisnuta ljutnja, potisnuti seks, potisnuta pohlepa, stvaraju iskušenje. Iskušenje potiče iz vas, ono nema nikakve veze sa spoljašnjošću. Ne dolazi davo da vas iskušava, već vaš sopstveni potisnuti um postaje davo i želi da se osveti. Da bi se kontrolisao takav um, čovek treba da ostane tako hladan i zamrznut, da ne dozvoli nikakvoj životnoj energiji da se kreće njegovim udovima, njegovim telom. Ako se energiji dozvoli kretanje, ta potiskivanja će izbiti na površinu. Zato su ljudi naučili kako da postanu hladni, kako da dodiruju druge a ipak ih ne dotaknu, kako da gledaju druge, a ipak ih ne vide. Ljudi žive sa klišeima – "Zdravo. Kako si?" Niko ne znači ništa. To je samo da bi se izbegao stvarni susret dva bića. Ljudi ne gledaju jedni drugima u oči, ne drže se za ruke, ne pokušavaju da jedni drugima osete energiju, ne dozvoljavaju jedno drugome da teku, da se prelivaju. Vrlo su uplašeni. Nekako tek preživljavaju. Hladni i mrtvi. U ludačkoj košulji.

Čovek meditacije naučio je kako da bude pun energije, u maksimumu, optimumu. On živi na vrhuncu, njegovo boravište je na

vrhu. On sasvim sigurno poseduje toplinu, ali nije grozničav, on samo pokazuje život. Nije vreo, svež je, jer ga ne zanose želje. Tako je srećan, da više ne traži nikakvu sreću. Tako je spokojan, tako je opušten, ne ide nikuda, ne trči i ne juri ... vrlo je pribran.

U latinskom postoji izreka: *agere sequitur esse* – činiti sledi bivati; delo sledi bivanje. To je izuzetno lepo.

Ne pokušavajte da promenite svoja dela; potrudite se da pronadete sopstveno biće, a delo će uslediti. Delo je drugorazredno, biće je primarno. Delo je nešto što činite; biće je nešto što jeste. Delo dolazi iz vas, ono je samo fragment. Čak i da se sva vaša dela sakupe zajedno, neće biti ravna vašem biću, jer sva vaša dela zajedno biće vaša prošlost. Šta je sa vašom budućnošću? Vaše biće nosi u sebi vašu prošlost, vašu budućnost, vašu sadašnjost; vaše biće nosi u sebi vašu večnost. Vaša dela, čak i ako se sva saberu, biće samo dela prošlosti. Prošlost je ograničena. Budućnost je neograničena. Ono što se dogodilo je ograničeno, može da se definiše, već se desilo. Ono što se nije desilo je neograničeno, neodređeno. Vaše biće nosi u sebi večnost, dok dela sadrže samo prošlost.

Dakle, moguće je da čovek koji je do ovog trenutka bio grešnik, u sledećem postane svetac. Nikada nemojte da procenjujete čoveka prema njegovim delima; procenjajte čoveka prema njegovom biću. Grešnici su postali sveci, a sveci su posrnuli i postali grešnici. Svaki svetac ima prošlost i svaki grešnik ima budućnost. Nikada ne cenite čoveka prema njegovim delima. Ali, nema drugog načina jer niste upoznali ni sopstveno biće, pa kako možete da vidite biće drugih? Kada jednom spoznate sopstveno biće, naučićete jezik, znaćete na koji način da pogledate u biće drugoga. Možete da se zagledate u druge samo onoliko koliko možete da se zagledate u sebe. Ako ste sebe sagledali direktno i potpuno, postali ste sposobni da i druge sagledate direktno i potpuno.

Još samo nekoliko napomena pre nego što uđem u ovu prelepu priču.

Ako uz svoje meditacije postajete hladni – pazite. Ako vas meditacija čini toplijim, ispunjenijim ljubavlju, ako više tečete – dobro je, na pravom ste putu. Ako volite sve manje, ako nestaje samilost i u vas se smešta apatija – tada, što pre promenite svoj smer, to bolje. Inače, postaćete zid.

Čuo sam.

Kada je Ford bio potpredsednik, bio je u poseti Izraelu i zamolio je Goldu Meir da vidi Zid Plača. Premijerka Meir ga je odvela do zida, gde je potpredsednik počeo da se moli, "Pomozi gospodinu Niksonu da vodi našu zemlju."

Okrenuo se ka g-di Meir i upitao je, "Nije li to lepo?"

"To je lepo," odgovorila je.

"Hvala ti što si me učinio poptpredsednikom," izgovorio je zidu, a zatim premijerki, "nije li to lepo?"

"Lepo je," odgovorila je.

"Neka Izrael vrati zemlju koju je oduzeo Arapima kako bi bilo mira na Srednjem istoku. Nije li to lepo?"

A Golda Meir je rekla, "Vi se obraćate zidu."

Nemojte da postanete zid. Ostanite živi, treperite, strujite, tecite, topite se.

Naravno, problemi postoje. Zašto su ljudi postali zidovi? Zato što zidovi mogu da se definišu. Oni vam daju granice, određeni izgled i oblik – ono što Hindusi nazivaju *nam roop*, ime i oblik. Ako se topite i tečete, nemate granica; ne znate gde ste, gde se završavate vi, a počinju drugi. Toliko bivate sa ljudima da malo po malo sve granice postaju nalik snu. A jednoga dana nestaju.

Takva je stvarnost. Stvarnost je neograničena. Gde mislite da se završavate? U svojoj koži? Obično mislimo, "Naravno, mi smo u svojoj koži i koža je naš zid, granica." Vaša koža, međutim, ne bi mogla da živi da je ne okružuje vazduh. Da vaša koža neprekidno ne udiše kiseonik kojim je snabdeva okruženje, ona ne bi bila živa. Uklonite atmosferu i odmah ćete umreti. Čak i da vam koža ne bude zagrebana, umrećete. Prema tome, to ne može da bude vaša granica. Oko zemlje postoji dve stotine milja atmosfere – je li to vaša granica? To takode ne može da bude vaša granica. Ovaj kiseonik i ova atmosfera i toplota i život ne mogu da postoje bez sunca. Ako sunce prestane da postoji ili zamre ... Jednoga dana to će se dogoditi. Naučnici kažu da će u narednih četiri hiljade godina sunce da se ohladi i umre. Ova atmosfera tada odjednom neće više biti živa. Odjednom ćete i vi umreti. Dakle, je li sunce vaša granica?

Sada, međutim, fizičari tvrde da je sunce povezano sa nekim centralnim izvorom energije koji još uvek nismo mogli da otkrijemo, ali koji se naslućuje – jer ništa nije nepovezano.

Onda, gde ćemo da odlučimo da su nam granice? Jabuka na grani nije vi. Potom je pojedete i ona postaje vi. Tako ona samo čeka da postane vi. Ona je potencijalo vi. Ona je vaše buduće vi. Zatim vršite nuždu i izbacujete mnogo otpadaka iz tela. Samo trenutak ranije, to ste bili vi. Dakle, gde da odlučite?

Ja dišem. Dah u meni je ja, ali samo trenutak ranije mogao je da bude tvoj dah. Mora da je bio jer dišemo u zajedničkoj atmosferi. Svi udišemo jedni u druge; svi smo delovi jedni drugih. Vi dišete u mene, ja dišem u vas.

A nije tako samo sa disanjem, baš tako je i sa životom. Da li ste posmatrali? Sa nekim ljudima se osećate vrlo živi, oni dolaze prosto vrcajući energijom. I nešto se dešava u vama, neki odgovor i sami vrcate. A ima i ljudi ... samo njihovo lice i čovek oseća da će se snužđiti. Samo njihovo prisustvo je dovoljan otrov. Mora da u vas ulivaju nešto otrovno. Kada naidete na osobu i postanete blistavi i srećni i nešto iznenada počne da treperi u vašem srcu, te vam srce ubrzano kuca, taj čovek mora da je ulio nešto u vas.

Mi se izlivamo jedni u druge. Zbog toga je na Istoku *satsang* postao veoma, veoma bitan. Biti sa osobom koja zna, samo biti u njenom prisustvu, je dovoljno – jer on neprestano izliva svoje biće u vas. Možda to znate, a možda i ne znate. Možete to danas da prepoznate ili možete da to danas ne prepoznate, ali pre ili kasnije, seme će se pretvoriti u cvet.

Mi se izlivamo jedni u druge. Nismo odvojena ostrva. Hladan čovek postaje kao ostrvo i to je nesreća, velika nesreća, jer mogli ste da postanete ogroman kontinent, a odlučili ste da postanete ostrvo. Odlučili ste ostanete siromašni, a mogli ste da budete bogati koliko ste hteli.

Nemojte biti zid i nikada nemojte da potiskujete, inače ćete postati zid. Potisnuti ljudi su baš kao i vi ... imaju maske, lica. Pretvaraju se da su nešto drugo.

Čuo sam.

Bogati farmer je jedne nedelje otišao u crkvu. Posle službe rekao je, "Oče, ovo vam je bila prokleta dobra služba, prokleta dobra!"

"Tako sam srećan što vam se dopala," rekao je sveštenik, "ali voleo bih da ne koristite takve izraze u svom govoru."

"Šta ja tu mogu," reče bogati farmer. "I dalje mislim da je to bila prokleta dobra propoved. U stvari, toliko mi se dopala, da sam stavio sto dolara u korpu za dobrovoljne priloge."

"Đavola ste stavili!" – odgovorio je sveštenik.

Osoba koja potiskuje nosi isti svet kao i vi. Potrebna je samo prilika, izazov, i odmah će stvarno izaći na površinu. Zato se sveštenici povlače iz sveta – jer je tu previše izazova, previše iskušenja. Teško im je da ostanu obuzdani, da se uzdrže. Zato odlaze u Himalaje ili u pećine, povlače se iz sveta, tako da čak i ako se pojave predstave, iskušenja i želje, nema načina da ih ispune.

To, međutim, nije put preobražaja.

Oni koji su postali hladni su ljudi koji su bili veoma vrela. Oni koji se zavetuju na celibat su oni koji su bili izuzetno seksualni. Um se vrlo lako kreće od jedne krajnosti do druge. Moje je opažanje da ljudi koji postaju previše zaokupljeni hranom, pre ili kasnije postaju obuzeti postom. To mora da se dogodi, jer ne možete dugo ostati u jednoj krajnosti. Ako nešto previše činite, ubrzo ćete se toga zasititi i to će vas zamoriti. Potom nema drugog načina, morate da odete u drugu krajnost.

Ljudi koji su postali monasi su svetovni ljudi. Tržnica je preterana, previše su se kretali po tržnici, a onda se klatno pomerilo ka drugoj krajnosti. Pohlepni ljudi se odriču sveta. Takvo odricanje nije iz razumevanja – to je samo izokrenuta pohlepa. Prvo su stiskali, stiskali ... sada iznenada vide besmislenost toga, jalovost svega toga i počinju to da odbacuju. Prvo su se bojali da izgube i jedan pai, sada se plaše da zadrže i jedan pai, ali strah se nastavlja. Prvo su bili previše pohlepni za ovim svetom, a sada su previše pohlepni za drugim svetom, ali pohlepa je tu.

Silverstejn, neizlečivi pripadnik, žurno je stigao kući, držeći u ruci člansku karticu svoje najnovije organizacije ...

Ima ljudi koji se učlanjuju u sve i svašta. Znao sam čoveka koji je bio član pet političkih partija, od kojih su sve bile jedna protiv druge. Kada mi je to rekao, upitao sam ga, "Šta to radiš?" Uživao je da bude član.

... Silverstejn, neizlečivi član, žurno je stigao kući, ponosno držeći člansku karticu svoje najnovije organizacije. "Gledaj," reče Silverstejn svom sinu, "upravo sam pristupio Klubu prostitutki."

"Šta?" odgovorio je dečak. "Daj da vidim tu karticu." Pošto ju je pročitao, objavio je, "Tata, ovo je Klub padobranaca."

"Sve što znam je," reče Silverstejn, "da su mi garantovali tri stotine šezdeset i pet skokova godišnje."

Takvi ljudi moraju pre ili kasnije da pristupe manastiru – tada postaju veliki zagovornici celibata i odricanja. To, međutim, ne menja njihovu prirodu. Osim svesnosti, ništa ne menja čoveka, baš ništa.

Zato ne pokušavajte da se pretvarate. Ono što se nije dogodilo, nije se dogodilo. Razumite to, i ne pokušavajte da se pretvarate i nemojte naštovati da druge uverite da se to dogodilo, jer u toj obmani niko neće izgubiti osim vas.

Ljudi koji pokušavaju da kontrolišu sebe izabrali su veoma budalast put. Kontrola se neće dogoditi, a oni će postati hladni. To je jedini način na koji čovek može da se kontroliše – da postane zaleđen da se energija ne bi uzdizala. Ljudi koji uzmu zavet celibata neće jesti mnogo; u stvari, oni će izgledljivati svoja tela. Ako se u telu stvori više energije, biće više seksualne energije, a oni ne znaju šta će sa njom. Zato budistički monasi jedu samo jednom dnevno – a i tada nedovoljno. Jedu samo toliko da zadovolje svoje telesne potrebe, najminimalnije potrebe, tako da nikakva energija ne preostane. Takva vrsta celibata nije celibat. Kada tečete sa energijom i energija počne da se preobražava u ljubav, tada se događa celibat, *brahmacharya*, koji je divan.

Jedna ljupka stara gospođa otišla je u radnju i kupila paketić kuglica protiv moljaca. Narednog dana se vratila po još pet paketića. Prošao je još jedan dan i vratila se po još tuce paketića.

"Mora da imate mnogo moljaca," rekao je prodavac.

"Da," odgovorila je starica, "i gađam ih ovim kuglicama već tri dana, a uspela sam da pogodim samo jednog!"

Pomoću kontrole nećete biti u stanju da pogodite nijednog. To nije način. Borite se sa lišćem, granama – tu i tamo odsećete po neku. To nije način da se uništi drvo želje; način je da se izvadi koren. A korenje može da se izvadi samo kada stignete do korena želje. Na površini su samo grane – ljubomora, ljutnja, zavist, mržnja, požuda. On su samo na površini. Što se dublje krećete, to ćete više razumeti: sve one potiču od jednog korena, a taj koren je nesvesnost.

Meditacija podrazumeva svesnost. Ona saseca sam koren. Tada čitavo drvo nestaje samo od sebe. Tada strast postaje samilost.

Čuo sam za veoma velikog Učitelja zena koji je ostarao i gotovo oslepeo u devedest i šestoj godini i više nije bio u stanju da podučava ili radi u manastiru. Yama Moto mu beše ime.

Starac je tada odlučio da je vreme da umre jer više nikome nije ni od kakve koristi, nikome više ne može da pomogne. Zato je prestao da jede.

Kada su ga njegovi monasi upitali zašto odbija hranu, odgovorio je da je nadživeo svoju korisnost i da je samo smetnja svima.

Oni su mu rekli, "Ako sada umreš" – bio je januar mesec – "kada je ovako hladno, svima će biti neprijatno na tvom pogrebu i bićeš još veća smetnja. Zato, molimo te, jedi."

Ovo može da se dogodi samo u zen manastiru, jer učenici toliko duboko vole Učitelja, njihovo poštovanje je tako duboko, da nema potrebe ni za kakvom formalnošću. Pogledajte samo šta su oni rekli. Rekli su, "Ako sada umreš, a januar je, vidiš kako je hladno, svima će biti neprijatno na pogrebu i bićeš još veća smetnja. Zato, molimo te, jedi."

On je tada opet počeo da jede.

Ali, kada je ponovo otoplilo, prestao je i ubrzo se tiho okrenuo i umro.

Takva samilost! Čovek tada živi iz samilosti; on umire iz samilosti. Čak je spreman da izabere pravi trenutak da umre kako ne bi nikoga uznemirio i kako ne bi bio smetnja.

Čuo sam za drugog zen Učitelja koji je trebalo da umre.

Rekao je, "Gde su mi cipele? Donesite ih."

Neko je upitao, "Gde ćeš? Doktori su rekli da ćeš umreti."

On je odgovorio, "Idem na groblje."

"Ali zašto?"

Rekao je, "Ne želim da bilo kome budem na muci. Inače, morali biste da me nosite na svojim plećima."

Odšetao je do groblja i tamo je umro.

Neizmerna samilost! Kakav je to čovek koji ni toliko neće da zasmeta bilo kome? A ti ljudi su pomogli hiljadama. Na hiljade su im bile zahvalne, hiljade su postale pune svetlosti i ljubavi zbog njih.

Ipak, nisu želeli da bilo kome smetaju. Ako su korisni voleli bi da žive i pomažu, ako nisu korisni, vreme je da sve napuste i odu.

A sada, priča.

Bila jedna starica u Kini

koja je preko dvadeset godina izdržavala jednog monaha.

Izgradila mu je kolibu,

i hranila ga dok je on meditirao.

To je čudo koje se dogodilo na Istoku. Zapad još uvek nije u stanju da to razume. Vekovima je na Istoku društvo hranilo onoga ko meditira. Bilo je dovoljno što meditira. Niko ne bi ni pomišljao da je on teret društvu – "Zašto da mi radimo za njega?" Dovoljno je bilo što meditira, jer Istok je došao do saznanja da čak i ako samo jedan čovek postane prosvetljen, njegovu energiju dele svi; ako makar jedan čovek postane cvet u meditaciji, njegov miris postaje deo čitavog društva. A korist je tako ogromna da Istok nikada nije rekao, "Nemoj samo da sediš i meditiraš. Ko će da te hrani? Ko će da te oblači? A ko će da ti pruži utočište?" Na hiljade i hiljade – Buda je imao deset hiljada monaha, *sannyasina*, koji su išli sa njim, a ljudi su bili srećni da ih nahrane, da im daju sklonište, da ih obuku, da se brinu o njima, jer su oni meditirali.

Sada je izuzetno nemoguće da se na Zapadu misli na takav način. To je postalo teško čak i na Istoku. U Kini su sada manastiri zatvoreni, sale za meditaciju pretvorene u bolnice i učionice. Veliki Učitelji nestaju. Prisiljeni su da rade u poljima ili fabrikama. Nikome nije dozvoljeno da meditira jer je izgubljeno veliko razumevanje. Čitav um je ispunjen materijalizmom, kao da je materija sve što postoji.

Kada se čovek u gradu prosvetli, čitav grad ima koristi. Nije uzaludni trošak izdržavati ga. Za ništa dobijate tako neizmerno blago. Ljudi su bili srećni da pomognu. Dvadeset godina je ta žena pomagala monahu koji je meditirao i meditirao i meditirao i nije radio ništa. Sedeo je u zazenju. Izgradila mu je kolibu, pazila na njega, sasvim se brinula o njemu. Jednog dana, kada je veoma

ostarila i bila na samrti, poželjela je da sazna da li je njegova meditacija donela ploda ili ne, da li je taj čovek samo sedeo i sedeo i sedeo. Dvadeset godina je dovoljno dugo, žena je ostarila i bila na samrti, pa je želela da zna da li je služila čoveku prave meditacije ili samo nekom varalici.

Jednoga dana ona odluči da otkrije ...

Ta žena mora da je i sama imala veliko razumevanje jer je ispit, test koji je isprobala, bio pun razumevanja.

*Jednoga dana ona odluči da otkrije
koliko je za sve to vreme on napredovao.*

Ako meditacija napreduje, onda je jedini kriterijum tog napredovanja ljubav, jedini kriterijum napredovanja je *samilost*.

*Potražila je pomoć od devojke izdanšne u želji
i rekla joj: "Idi i zagri ga,
pa ga onda iznenada upitaj, — A šta sad? —"*

Postoje tri mogućnosti. Prva: ako za dvadeset godina nije dodirnuo lepu ženu, prva je mogućnost da će biti na iskušenju, da će biti žrtva, da će zaboraviti sve o meditaciji i da će voditi ljubav sa tom devojkom. Druga je mogućnost da će ostati hladan, kontrolisan i da neće pokazati nikakvu samilost prema devojci. Jednostavno će se uzdržavati, strogo, da ne bi pao u iskušenje. A treća mogućnost je bila: ako je meditacija bila uspešna, on će biti pun ljubavi, razumevanja, samilosti, pa će se potruditi da razume devojku i pokušaće da joj pomogne. Ona je bila samo provera za te tri mogućnosti.

Ako je to prva mogućnost, onda je sva njegova meditacija jednostavno bila beskorisna. Ako je druga mogućnost, tada je ispunio uobičajeni kriterijum monaha ali nije ispunio pravi uslov čoveka meditacije. Ako je druga mogućnost, on je samo pokazao da je bihejviorista, da je stvorio naviku, da kontroliše svoje ponašanje.

Mora da ste čuli za Pavlova, ruskog bihejvioristu. On je rekao da ni u čoveku, ni u životinjama, niti bilo gde ne postoji svesnost – da je sve samo ljudi mehanizam. Možete da uvežbate mehanizam uma i onda on počinje da radi na taj način – sve je samo stvar uslovljavanja. Um funkcioniše samo kao uslovni refleks.

Ako pred svog psa postavite hranu, on odmah dotrčava, isplaženog jezika, dahćući. Počinje da luči pljuvačku. Pavlov je to proverio. Kad god bi psu davao hranu, zazvonio bi zvončetom. Malo po malo, zvonce i hrana postali su povezani. Onda je jednog dana samo zazvonio zvončetom i pas je dotrčao, isplaženog jezika i lučeći pljuvačku.

Naravno da je to besmisleno, nije poznato da je ikada neki pas na taj način reagovao na zvonjavu zvonceta. Zvonce nije hrana. Sada je, međutim, veza uslovila um.

Pavlov kaže da se i čovek može promeniti na isti način. Uvek kada se u tebi probudi seks, kazni se. Posti sedam dana, išibaj se, stoj na hladnoći čitave noći, ili se istuci, i malo po malo, telo će naučiti trik. Čim se pojavi seks, automatski će ga potisnuti zbog straha od kazne.

Nagrada i kazna – to je način da se uslovi um, ako sledite Pavlova.

Ovaj monah mora da je to radio, mnogi to rade. Gotovo devedest i devet posto ljudi u manastirima to rade – samo preuslovljavaju svoje umove i tela.

Ali, svesnost nema nikakve veze sa tim. Svesnost nije nova navika; svesnost znači živeti život uz budnost, neograničen nikakvom navikom, neposednut nikakvim mehanizmom – iznad mehanizma.

*I rekla joj: "Idi i zagri ga,
a zatim ga iznenada upitaj, — A šta sada? —"*

"Izenada" je ključ čitave stvari. Ako mu date malo vremena, um može da počne da radi na uslovljeni način za koji je pripremljen.

"Zato nemoj da mu daš nimalo vremena. Idi usred noći kada će biti sam u meditaciji. Samo udi u kolibu" – on mora da je živeo izvan grada, sam – "udi u kolibu i samo počni da ga miluješ, da ga grliš i ljubiš. A potom iznenada upitaj, 'Šta sada?' Posmatraj njegovu reakciju, šta mu se dešava, šta kaže, koje boje prolaze njegovim licem, šta pokazuju njegove oči, kako reaguje i kako ti odgovara."

*Devojka je upriličila posetu monahu
i odmah počela da ga miluje,
i zapitkuje šta će on da preduzme.*

*"Staro drvo raste na steni u zimu,"
nekako poetično odgovori monah,
"niotkuda nimalo topline."*

On je uslovio svog psa; on je uslovio svoje telo / um. Dvadeset godina je dovoljno dugo vreme za uslovljavanje. Čak i ovaj iznenađni napad nije mogao da razbije njegovu naviku. Ostao je kontrolisan. Mora de je bio čovek ogromne kontrole. Ostao je hladan, bez i tračka energije, i rekao je *"Staro drvo raste na steni u zimu."* Ne samo da je bio kontrolisan i hladan, bio je toliko kontrolisan, ostao je toliko hladan, da je u tako opasnoj situaciji, provokativnoj, zavodljivoj, mogao da odgovori poetskim rečima. Uslovljavanje mora da je otišlo veoma, veoma duboko, do korena.

*"Staro drvo raste na steni u zimu,"
nekako poetično odgovori monah,
"niotkuda nimalo topline."*

Rekao je, "Ja sam kao hladna stena zimi. Niotkuda nimalo topline." To je sve što je rekao.

*Devojka se vratila i ispričala šta joj je rekao.
"Kad samo pomislim da sam tog društva
hranila dvadeset godina!"
ljutito je uzviknula starica.*

Njegova meditacija nije bila uspešna. Postao je hladan i mrtav, nalik lešu; nije postao prosvetljen, ni Buda.

"Nije pokazao nikakav obzir prema tvojoj potrebi ..."

Čovek samilosti uvek misli na vas, na vašu potrebu. On je ostao hladno egocentričan. Samo je rekao nešto o sebi – "Staro drvo raste na hladnoj steni zimi, niotkuda nimalo topline." Nije izgovorio ni jednu reč o ženi. Nije čak ni upitao, "Zašto si došla? Zašto? Šta ti treba? I zašto si izabrala mene od tolikih ljudi? Sedi."

Trebalo je da je saslušala. Mora da je imala jaku potrebu. Niko ne dolazi usred noći uvenulom monahu koji sedi u meditaciji dvadeset godina. Zašto je došla? Nije obratio nikakvu pažnju na nju.

Ljubav uvek misli na drugog; ego misli samo na sebe. Ljubav je uvek brižna; ego je apsolutno nebrižan. Ego poseduje samo jedan jezik i to jezik sopstva. Ego uvek koristi drugog; ljubav je spremna da bude iskorišćena, ljubav je spremna da služi.

*"Nije pokazao nikakav obzir prema tvojoj potrebi,
ni raspoloženje da objasni tvoje stanje."*

Kada dodete kod čoveka samilosti, on vas pogleda, on gleda duboko u vaše srce. Pokušava da otkrije šta je vaš problem, zbog čega ste u takvoj situaciji, zašto radite to što radite. Zaboravlja na sebe. Jednostavno se usmerava na čoveka koji mu je došao – njegova potreba, njegov problem, njegova zebnja su ono što ga zanima. On nastoji da pomogne. Učiniće sve što može.

*"... mi raspoloženje da objasni tvoje stanje.
Nije bilo potrebno da odgovori na strast ..."*

To je istina. Čovek samilosti ne može da odgovori strasno. On nije hladan već je pribran. Može da vam pruži svoju toplinu, okrepljujuću toplinu, ali vam ne može dati nikakvu grozničavost. Nema je. Zapamtite razliku između grozničavog tela i toplog tela. Grozničavo telo nije zdravo, a toplo telo je jednostavno zdravo. U strasti ljudi postaju grozničavi. Da li ste posmatrali sebe u strasti? Gotovo da ste izbezumljeni manijak, lud, divalj, koji radi nešto a ne zna zašto to čini – u velikoj groznici, sa celim telom koje se trese u vohoru bez središta.

Čovek topline je jednostavno zdrav. Baš kao što kada majka prinese dete svojim grudima, ono oseća njenu toplinu kao da je okruženo toplinom, kao da se njome hrani, kao da ga ona prihvata, tako i vi, kada ulazite u auru samilosnog čoveka, ulazite u toplinu nalik majčinskoj, u veoma okrepljujuće energetske polje. Njegova samilost će biti tako snažna, njegova toplina tako velika, njegova ljubav će se u tolikoj meri izliti na vas, da ćete postati pribrani, postaćete usredišteni.

*"Nije bilo potrebno da odgovori na strast, ali je barem
trebalo da iskusi samilost."*

*Ona odmah ode do monahove kolibe
i spali je do temelja.*

To je bio samo simboličan gest da je tih dvadeset godina njegove meditacije – u toku kojih su se nadali da je on napredovao – da su te godine bile protraćene.

Nije dovoljno biti monah samo na površini, biti monah potisnut i hladan – hladnoća je pokazatelj potiskivanja, veoma dubokog potiskivanja.

To je ono što sam vam govorio: ako se krećete u meditaciji, samilost i ljubav će se pojaviti automatski, po svojoj volji. One slede meditaciju poput senke. Zato ne treba da brinete o sintezi. Sinteza će se dogoditi. Ona dolazi sama od sebe, ne morate da je stvarate. Vi birate jedan put. Ili sledite put ljubavi, odanosti, igranja, *kirtana*, *bhajana*, potpuno se rastapate u ljubavi prema Božanskom. To je put rastapanja, nikakva budnost nije nužna. Potrebno je da budete opijeni, potpuno opijeni Bogom, biće potrebno da postanete pijanac. Ili, izaberite put meditacije. Tu ne morate da se rastapate ni u čemu. Potrebno je da postanete veoma iskristalisani, da postanete vrlo ucelovljeni, budni, svesni.

Sledite put ljubavi i jednoga dana, iznenada, videćete da je meditacija procvetala u vama – na hiljade belih lotosa. A vi niste ništa učinili za njih, radili ste nešto drugo, a oni su procvetali. Kada ljubav ili odanost dođu do vrhunca, meditacija procvetava.

A to isto se dešava na putu meditacije. Samo zaboravite sve o ljubavi, odanosti. Jednostavno postanite budni, sedite u tišini, uživajte u svom biću – to je sve. Budite sa sobom – to je sve. Naučite kako da budete sami – to je sve. I zapamtite, onaj ko zna kako da bude sam nikada nije usamljen. Ljudi koji ne znaju kako da budu sami su usamljeni.

Na putu meditacije, traži se samoća, ona se želi, njoj se nada i za nju moli. Budite sami. Toliko da se u vašoj svesnosti ne pokrene ni senka drugog. Na put ljubavi, rastopite se toliko da samo drugi postane stvaran a vi postanete senka, i malo po malo potpuno nestanete. Na putu ljubavi, Bog ostaje, vi nestajete; na putu meditacije, Bog nestaje, vi ostajete. Ali ukupni i krajnji ishod je isti. Dolazi do velike sinteze.

Nikada nemojte da pokušavate da na početku spojite ova dva puta. Oni se susreću na kraju, susreću se na vrhu, susreću se u hramu.

Jedan od učenika rabina Moša bio je vrlo siromašan. Žalio se Zadiku da su njegove nesrećne okolnosti prepreka njegovom učenju i molitvi.

"U ovom vremenu i dobu," rekao je rabin Moš, "najveća odanost, veća od učenja i molitve, sastoji se u prihvatanju sveta upravo onakav kakav je."

Onome ko se kreće u meditaciji, ili ko ide putem ljubavi, pomoći će ako prihvati svet onakav kakav je. Svetovni ljudi nikada ne prihvataju svet onakav kakav je – oni uvek pokušavaju da ga izmene. Uvek se trude da naprave nešto drugo, uvek nastoje da urede stvari po drugačijem redu, uvek pokušavaju da urade nešto spolja. Religiozni čovek prihvata sve spolja takvo kakvo jeste. On nije uznemiren, nije rastrojen spoljašnjim. Sav njegov rad sastoji se od unutrašnjeg kretanja. Jedan se kreće kroz ljubav, drugi kroz meditaciju, ali obojica se kreću unutra. Religiozni svet je svet iznutra. A unutra je onostrano.

U latinskom "greh" ima dva značenja: jedno je "promašiti cilj", a drugo koje je još lepše je – "spolja". Greh znači biti spolja, biti izvan svog sopstva. Vrlina znači biti unutra – biti u sebi.

Ubrzo posle smrti rabina Moša, rabin Mendel iz Kotjika je upitao jednog od njegovih učenika:

"Šta je tvom učitelju bilo najvažnije?"

Učenik je razmislio i odgovorio:

"Sve što je radio u datom trenutku."

Trenutak je najvažniji. Dakle, sve što radite u trenutku, ako ste na putu ljubavi, radite sa dubokom ljubavlju, kao da to radite za Boga. Učinite od toga žrtvu. Reč "žrtva" potiče od istog korena kao i "svetost". Žrtva znači da neku stvar činite svetom. Ako ste na putu ljubavi, učinite od svega što činite žrtvu, svetu stvar, kao da je činite za Boga. On treba da dođe, gost treba da stigne i vi sve činite za njega.

A u stvari i jeste tako. Čitav život je priprema za gosta i čitav život je priprema da se postane domaćin, tako da kada on dođe, vi budete spremni, kada on pokuca na vrata sve bude spremno da ga primi.

Ako ste na putu meditacije, tada takođe – ovaj trenutak je najvažniji. Na putu meditacije, prošlost mora da se odbaci, budućnost mora da se odbaci. Morate da budete samo sada-ovde.

Zato upamtite, na oba puta su mnoge stvari slične; mnoge stvari su osnovni zahtevi na oba puta. Ipak, mnogo toga je veoma, veoma suprotno.

Zato vas molim, ne pokušavajte da stvorite bilo kakav spoj. Samo sledite jedan put. Sve što je osnovno je slično – rečju, biti u trenutku, prihvatiti svet ovakav kakav je, ostati u slavljeničkom raspoloženju. *Bhakta*, posvećenik, nastavlja da slavi život jer Bog jeste; a na putu

meditacije *sadhaka*, yogin, sledbenik zena, nastavlja da slavi jer, "ja sam ovde, ja jesam." To jasmstvo, samo to jasmstvo je njegovo slavlje.

Prema tome, nemojte da brinete. Dobio sam mnogo pitanja punih zabrinutosti, strepnji, kao da ćete, ako sledite jedan put, nešto propustiti. Ništa. Nećete propustiti ništa. Sledeći jedan, sledićete oba; sledeći oba, nećete slediti nijedan.

RADOST JE MERILO

16. jun 1976.

OŠO ODGOVARA NA PITANJA

Prvo pitanje: ~~KAKO MOGU DA ZNAM DA LI SE NEPRIJATNOSTI~~
~~ILI RAVNODUŠNOST UVEĆAVAJU?~~

~~"Sreća je ne biti dovoljno pametan da znaš zbog čega da~~
~~brineš." Molim te, proučavati.~~

To nije teško znati. Kako znaš da li imaš glavobolju ili ne? To je jednostavno jasno. Napredovanjem u nevezanosti postaćeš zdraviji, srećniji; tvoj život će postati život radosti. To je merilo za sve što je dobro. Radost je merilo. Ako ti se radost uvećava, onda napreduješ, i približavaš se svom domu.

Kod ravnodušnosti nema nikakve mogućnosti da se uvećava radost. U stvari, ako poseduješ i malo radosti, ona će nestati.

Sreća je zdravlje, i, za mene, religija je u osnovi hedonistička. Hedonizam je sama suština religije. Biti srećan je sve.

Zato upamti, ako stvari idu kako valja i krećeš se u pravom smeru, svaki trenutak će doneti više radosti – kao da prilaziš predivnoj bašti. Što si bliže, vazduh će biti sve svežiji, hladniji i mirisniji. To je znak da se krećeš u pravom smeru. Ako je vazduh sve manje svež, hladan i mirisan, onda se krećeš u suprotnom pravcu.

Život je načinjen od radosti. To je sama njegova građa. Radost je građa od koje je načinjen život. Zato uvek kada postaješ sve životniji, bićeš sve više i više ispunjen radošću, ushićenjem, bez ikakvog razloga. Ako se krećeš ka nevezanosti, uvećavaće se ljubav, radost će rasti, samo će vezanosti opadati – jer vezanosti donose bedu, jer vezanosti donose ropstvo, jer vezanosti uništavaju tvoju slobodu.

Ali, ako postaješ ravnodušan. . . Ravnodušnost je kao lažni novčić, izgleda kao nevezanost, ali samo *izgleda* kao nevezanost. Ništa se ne uvećava. Jednostavno ćeš se skvrčiti i umreti.

Zato idi i pogledaj: ima tako mnogo kaludera na svetu – katolika, hindu, daina, budista – posmatraj ih. Oni ne zrače ozarenošću, nemaju mirisnu auru, ne izgledaju življe od tebe; u stvari, izgledaju manje živi, osakaćeno, paralizovano. Kontrolisano, naravno, ali ne u dubljoj, unutarnjoj disciplini; kontrolisani ali ne svesni; slede određenu savest koju im je dalo društvo, ali još uvek bez svesnosti, bez slobode, bez individualnosti. Žive kao da su već u grobu, samo iščekuju da umru. Život im postaje mrzovoljan, monoton, tužan – neka vrsta očaja.

Pazi se. Kada god nešto krene naopako, za to postoje pokazatelji u tvom biću. Tuga je jedan pokazatelj, depresija je jedan pokazatelj; radost, veselje je *takođe* jedan pokazatelj. Biće više pesme ako se krećeš ka nevezanosti. Više ćeš plesati i više voleti. Zapamti, ljubav nije vezanost, ljubav ne zna za vezanost, a ono što zna za vezanost nije ljubav. To je posesivnost, dominacija, prijanjanje, strah, požuda – to može biti hiljadu i jedna stvar, ali ne ljubav. Druge stvari se prikazuju pod imenom ljubavi, druge stvari se kriju iza imena ljubavi, ali na njih je prilepljen natpis "ljubav". Unutra ćeš naći mnogo toga, ali ni malo ljubavi.

Posmatraj. Ako si vezan za neku osobu, da li voliš? Ili se plašiš samoće, pa prijanjaš? Ne možeš sam, pa koristiš tu osobu da ne budeš sam. Tada strahuješ. Ako ta osoba umre, ili ode, ili se zaljubi u nekog drugog, ubićeš je – i reći ćeš: "Bio sam toliko privržen". Ili možeš da ubiješ sebe i kažeš: "Bio sam tako mnogo privržen da ne mogu da živim bez nje ili njega". To je potpuna ludost. To nije ljubav, to je nešto drugo. Plašiš se svoje samoće, nisi u stanju da budeš sam, potreban ti je neko da ti skrene pažnju. I ti želiš da poseduješ tu drugu osobu, želiš da je koristiš kao sredstvo za svoje vlastite ciljeve. Korišćenje druge osobe kao sredstva je nasilje.

Imanuel Kant je to postavio kao jednu od osnova moralnog života. I jeste. Govorio je da je korišćenje druge osobe kao sredstva najveći nemoralni čin koji postoji. I jeste. Jer kada koristiš drugu osobu kao sredstvo – za svoje zadovoljstvo, za svoje seksualne potrebe, zbog straha, ili nečeg drugog – kada koristiš drugu osobu kao sredstvo, drugu osobu svodiš na stvar, uništavaš njegovu ili njenu slobodu, ubijaš njegovu ili njenu dušu.

Duša može da raste samo u slobodi. Ljubav pruža slobodu. A kada pružaš slobodu, ti si slobodan, to je nevezanost. Ako prisiljavaš druge na ropstvo, bićeš lišen slobode po svojoj volji. Ako sputavaš drugog, on će sputavati tebe; ako određuješ drugog, on će određivati tebe; ako pokušavaš da poseduješ drugog, on će posedovati tebe. Tako se parovi bore za prevlast celog svog života: muškarac na svoj način, žena na svoj. Oboje se bore. To je neprestano bockanje i borba. Muškarac misli da on na neki način nadzire ženu, a žena misli da ona na neki način nadzire muškarca. Nadzor nije ljubav.

Nikada se ni prema jednoj osobi ne ponašaj kao prema sredstvu. Smatraj svakoga kao njegov, njen vlastiti cilj – onda si religiozna osoba. Tada ne prijanjaš i nisi vezan. Voliš, ali tvoja ljubav pruža slobodu – a kada daješ slobodu drugima, ti si slobodan. Tvoja duša raste samo u slobodi. Osećaćeš se vrlo, vrlo srećan.

Svet je postao jako nesrećan. Ne zato što je svet nesrećan, već zato što smo mu mi naneli neko zlo. Taj isti svet može postati slavije.

Pitaš, *Kako mogu da znam da li se neprijanjanje ili ravnodušnost uvećavaju?* Ako se osećaš srećno, ako si srećan sa svime što se uvećava, usredsređeniji, utemeljeniji, življi nego pre, tada naglavačke kreni u to. Onda nema straha. Neka sreća bude temeljac, merilo – ništa drugo ne može da bude merilo. Šta god kažu svete knjige nije merilo, dok tvoje srce ne zakuca sa srećom; sve što ja govorim ne može da bude merilo za tebe, sve dok tvoje srce ne zakuca srećom.

Onog trenutka kada si rođen, suptilni pokazivač je postavljen u tebe. To je deo života u kom uvek znaš šta se dešava, uvek možeš da osetiš da li si srećan ili nesrećan. Niko ne pita kako da zna kada je srećan ili nesrećan. To niko nikada nije pitao. Ti znaš kada si nesrećan; znaš kada si srećan. To je jedna unutarnja vrednost. Ti to znaš, rođen si sa tim znanjem, pa dozvoli tom unutarnjem pokazatelju da se koristi i on nikad neće davati lažne vrednosti tvom životu.

Ali ako gledaš u svete knjige, tu leži opasnost, jer je za osobu koja je napisala određenu knjigu to možda bio napredak, ali možda neće biti i za tebe. Ona je osetila radost. Mahavir je bio srećan kada je gladovao; Buda nikad nije osećao zadovoljstvo u gladovanju. Pa šta da se radi? Koga da slušamo? Obojica su bili savršena bića. Ako slušaš Budu postoji mogućnost da počneš da iskrivljuješ vlastita osećanja; postoji ista mogućnost i ako slušaš Mahavira. Krišna je

živeo u svetu, voleo mnoge žene, uživao u životu. Bio je sasvim drugačiji čovek, savršeno srećan. Uvek je pevao i plesao. Imao je sopstveni osećaj – možda ti njegov osećaj odgovara, a možda ne.

Zato nikada ne isprobavaj neko spoljašnje merilo; nikada ne isprobavaj spoljašnja merila na svom unutarnjem, inače si u opasnosti da falsifikuješ svoj unutarnji mehanizam, urođeni mehanizam. Slušaj svoje srce.

Ja nisam ovde da ti dam nekakvo merilo, već da te učinim svesnim tvog vlastitog merila, samo da te učinim svesnim tvoje urođene svesnosti. Oseti – i tako je jasno da ništa drugo nije potrebno da ti u tome pomogne.

Drugo pitanje:

Kada je moj um uzrok moje nesreće, ja ili ne znam kako da izađem iz uma ili moram da nastavim i dalje da budem u umu, snovima, fantazijama.

Ako je kuća u plamenu i vidiš vatru, pobeći ćeš. I znaćeš kako da pobegneš, naći ćeš izlaz. Kada je kuća u plamenu koga je briga da li izlaziš na prednja ili zadnja vrata ili kroz prozor? Koga je za to briga? Kada osetiš da je kuća u plamenu, nećeš ni razmišljati kako da izađeš. Prvo ćeš izaći, a onda razmišljati. I onda ćeš se pitati kako se to desilo.

Buda je imao običaj da kaže da se raspitujete za tehnike jer još uvek niste svesni da je kuća u plamenu.

Kada naiđeš na zmiju na putu, da li pitaš kako da je izbegneš? A možda u svom životu nisi naišao na zmiju. Možda je to prvi put. I možda nikad nisi čuo nikoga da govori o tome kako da izađeš na kraj sa zmijom, ali ipak uklonićeš se sa puta – skočićeš. Nećeš sesti tu i razmišljati šta da činiš, s kim da se posavetuješ, gde da nađeš gurua. Nećeš razmišljati, jednostavno ćeš da skočiš.

Pitaš *Kad je moj um uzrok moje nesreće, ja ili ne znam kako da izađem iz uma ili moram da nastavim i dalje da budem u umu, snovima, fantazijama.*

Kad je moj um uzrok moje nesreće. ... To ti još nije jasno. Možda si me čuo kako ponavljam da je um uzrok svih nesreća. Slušao si me, postao si kako papagaj – sada se javilo pitanje. Ali to još nisi oseto.

Da si osetio da je um uzrok, onda bi iskočio iz toga, znao bi put. Put je tu, put je oduvek bio tu.

Nisi to shvatio. Mora da još uvek uživaš u svojim snovima, fantazijama, jer um prestaje odmah, onog trenutka kada prestaneš da uživaš u njemu. Ne postoji drugi način da se on zaustavi. To je kao bicikl: dok okrećeš pedale, on ide. Ako prestaneš da okrećeš pedale, ići će još malo po inerciji ali onda će stati.

Umu je potrebna neprestana saradnja, neprestana infuzija energije sa tvoje strane, neprestana identifikacija. Umu je potrebna tvoja pomoć, to je mehanizam, ne može da se kreće sam od sebe. U dubini ti mu pomažeš. Kada duša napusti telo, um trenutno stane. Ne može da funkcioniše bez tebe.

Mora da uživaš u njemu. U stvari, religija je takođe jedna od tvojih fantazija; Bog je tvoj najveći san. Slušanje religioznih ljudi, gledanje njihove ekstaze, posmatranje njihove milosti, i žudnja se javlja u tebi. Tvoj um fantazira. Bilo bi divno biti u nirvani, bilo bi divno biti prosvetljen. Tvoj um počinje da sanja o tome. Onda dođeš da čuješ kako um mora da se odbaci.

Razgovarala tri čoveka. Prvi reče "Ako u snu dobiješ milion rupija, šta ćeš da uradiš? Što se mene tiče, ja bih pošao na put oko sveta. To mi je san iz detinjstva. Šta bi vi uradili?"

Drugi reče, "Kada bih ja dobio milion rupija, ne bih nigde išao. Samo bih se odmarao kod svoje kuće. Zašto da se mučim? Ne bih putovao, samo bih se odmarao, opuštao i uživao. Ko bi se mučio da ide tamo-amo?"

I upitali su trećeg: "Šta bi ti uradio kada bi u snu dobio milion rupija?"

Odgovorio je: "Odmah bi sklopio oči i ponovo zaspao, kako bih sanjao i dobio još koji milion. Ako u snu može da se dobije milion rupija, sanjao bih ponovo isti san, da dobijem još koji milion."

Tvoj um je tvoj san, tvoja fantazija. Još uvek si u tome. Čak i kada razmišljaš kako da izađeš iz uma, to je takođe fantazija uma. I ti mora da uživaš u tome.

Čuo sam. Mula Nasrudin je izjurio iz svoje kancelarije i vikao: "Nešto mora da se uradi sa onih šest telefona na mom stolu. Zadnjih pet minuta sam razgovarao sam sa sobom."

Um nije ništa drugo do razgovaranje sa samim sobom. Šta bi drugo bio? Unutarnji razgovor, unutarnje ćaskanje, proba za budućnost, ponovno i ponovno prežvakavanje prošlih događaja – ti govoriš sam sa sobom. To je monolog. Pošto nema nikoga sa kim bi pričao, pričaš sam sa sobom.

Kada bi bili mogućí prozori na tvom umu i da ljudi mogu da pogledaju unutra, ili da ima načina. . . . Jednog dana će možda i biti. Nauka će naći način da uveliča tvoj um. Tvoj um će moći da se poveže žicom sa jednim instrumentom i on će prenositi šta se dešava unutar tvoga uma. Onda ćeš se jednostavno zaprepastiti kada vidiš da si lud. Nikome nećeš dozvoliti da tvoj um poveže sa nekim instrumentom. Ponekad zapiši na čist list papira šta se dešava u tvom umu. Zatvori vrata i prozore da niko ne uđe unutra i zapiši. Nemoj da varaš, jer to niko nikada neće videti, možeš to odmah da spališ. Samo zapiši sve što se dešava. Nemoj da ispravljaš, nemoj ništa da dodaješ, ne briši ništa. Jednostavno fotografski zabeleži kako um radi. Za deset minuta videćeš koliko si lud. Šta se dešava?

Ali mi nikad ne gledamo to. Gledamo napolje, nikada u um. Posmatranje uma je suština meditacije.

Bodidarma, pravi osnivač zena, običavao je da kaže: "Sućiti se sa umom je sve. Gledati direktno u svoj um je sve." Čim počnete da gledate direktno, bićete iznenađeni. Saznaćete da nosite ludaka; u stvari ne jednog, već ludnicu – mnogo ludaka izunutra, koji trče tamo-amo, svako protiv svakog, biju se, bore i ratuju.

Ako se duboko zagledaš direktno u um, prvo ćeš biti zapanjen, zbunjen što ga i dalje nosiš.

I drugo, shvatićeš da ti nisi um, ti si onaj koji vidi, posmatrač, svedok, koji gleda u um. A to će ti dati slobodu kakvu još nisi upoznao. Sputan si u telu, pa si sputan i u umu. Čim dođeš do uvida da nisi ni telo ni um, odjednom postaješ neograničen – velik, prostran kao nebo. Tada više nema granica oko tebe; jedno si sa ovim okeanom života; jedno si sa Bogom. "To si ti – *Tat twamasi*." Tada spoznajesh da "Ja sam to", svedok.

Prema tome, jedino što možeš da uradiš je da pogledaš duboko u um. To će imati dva aspekta. Prvo osetićeš se vrlo, vrlo sumanuto, da ludiš. Ne pokušavaj da pobegneš od tog ludila jer ako se izvučeš, ponovo ćeš pobeći samo spolja. Drži ga se, pusti ga da bude ludo – ali zagledaj se u to, nastavi da ga se zagledaš u to. Nekad su potrebni meseci, ponekad godine, ali isplati se, čak i ako je potrebno nekoliko

života. Ako nastaviš da posmatraš, nepokolebljivo, ako tu i tamo ne budeš ometan, onda se jednog dana u tebi pojavljuje drugi aspekt – da si ti svedok. Tvoj um izgleda vrlo, vrlo daleko, veoma udaljen, na nekoj drugoj planeti, čuju se samo zvuci, nekoliko treperavih talasa dolazi do tebe. Što više postaješ svedok, to se više energije skuplja u postajanje svedokom, i to se više i više energije oduzima od uma. Um počinje da bleđi. Jednog dana ostaješ samo ti, bez uma. Tada si u stanju "sada i ovde".

Čuo sam za dve skitnice koje je uhvatila policija i izvela na sud. Policajac je pretpostavljao da nisu učinili ništa loše, ali njihov način života, njihovo ponašanje je bilo sumnjivo.

Sudija je upitao prvog skitnicu: "Gde ti živiš?"

"Nigde", odgovori ovaj.

Upitao je drugog: "Gde ti živiš?"

"Ja sam njegov sused."

Prvi ne živi nigde, a drugi je njegov sused – odgovor je čisti zen.

Kada spoznate sebe, shvatite da ste nigde, "nikada" jer ne postoji vreme, ne postoji prostor. Iznenada ste celoviti, rašireni svud po stvarnosti. To je ono što mi na Istoku zovemo *moksha*, apsolutna sloboda.

Ali ti sigurno uživaš u svom umu, zato se pitaš kako da ga se oslobodiš, kojim putem da se izbaviš. To su pitanja ljudi koji pokušavaju da obmanu sebe. Ne želiš da se oslobodiš, zato pitaš "Kako?" jer je sa "Kako?" moguće odlaganje. "Kako?" se ne može uraditi odmah, moraćeš da vežbaš, može da se desi tek sutra, ne može se desiti sada. "Kako?" ti daje vreme – do sutra. I onda kažeš, "U redu, uradiću to sutra. To ne može da se uradi sada."

Ljudi me pitaju: "Može li se prosvetljenje desiti upravo sada?" Ako kažem, "Da", oni kažu, "Zašto se onda ne dešava?" Potom pomisle da se njima neće desiti, jer da je trebalo da se desi već bi se desilo. Ono se dešava upravo sada! Ako im kažem, "Moraćete da radite na tome, moraćete mnogo da se trudite, moraćete da se pridržavate stroge discipline," oni kažu, "To je u redu. Negde u budućnosti to će se desiti." I onda im je lakše. Dakle, to se neće desiti upravo sada – jednog dana – pa čemu žurba?

Bilo to sutra ili prekosutra, nema razlike – to je sutra. U oba slučaja nalaze priliku za odlaganje.

Sada mi dozvolite da vam dam jednu protivrečnost da meditirate na nju: to se uvek dešava upravo sada, ali čovek mora da radi na tome. To se nikada ne dešava sutra, uvek se dešava danas, jer sutra ne postoji. Ali čovek mora da radi naporno, da prikupi sve svoje energije i da ih stavi na kocku. Ako su sve tvoje energije združene upravo sada, ako jako želiš, strasno, ako je tvoja želja postala gotovo plamen i ako si zapaljen jednom željom, samo jednom željom – postići prosvetljenje – to se može desiti baš sada. Ako si tako žedan da ti nestaneš i samo žed ostane, onda Bog počinje da uliva u tebe. Onda si zaslužio, stekao sposobnost. Postao si prijemčiv.

Kad je moj um uzrok moje nesreće. . . . Nikada ne postavljaš takvo pitanje. Još uvek misliš da to nije tako. To je hipotetično pitanje; kad, ako, itd., to su hipotetična pitanja.

Kad je moj um uzrok moje nesreće. . . . Ne, ili jeste ili nije, nema pitanja "kad". Ili znaš da je uzrok tvojoj nesreći, ili znaš da nije uzrok tvojoj nesreći. Odluči se. Ako nije uzrok tvoje nesreće stvari su jasne: sa umom ne treba da se učini ništa. U stvari, ako nije uzrok nesreće, onda uzrok leži negde izvan tebe. To je ono što kažu komunisti – Marks i Mao. To oni kažu – da je uzrok nesreće negde izvan tebe, a ne u tebi: u društvenoj strukturi, ekonomskom sistemu u društvu, u svetu politike – negde izvan tebe.

Ako tvoja beda dolazi odnekud spolja, nema načina da je se oslobodiš. Jer uzrok je izvan tebe, kako da ga uništiš?

Zbog te činjenice Frojd je pri kraju života bio sve više razočaran i konačno, pre nego što je umro, napisao je u jednom pismu: "Čovek nikada ne može biti srećan; to nije moguće. Čovekova želja da bude srećan je neostvariva. Čovek ne može nikada biti srećan jer sreća ne zavisi od njega."

Ali Frojd greši. Ovde sam i tvrdim vam da sam srećan. Dakle, to nije pitanje mog uverenja. To nije verovanje da sam srećan. Buda je srećan, Krišna je srećan, Isus je srećan. Ali Frojd – zašto on misli da čovek ne može da bude srećan? A on nije čovek koji daje besmislene tvrdnje. On je veoma iskren čovek. Četrdeset, pedeset godina dubokog posmatranja ga je dovelo do tvrdnje da čovek ne može da bude srećan. Razlog je što i on uzrok traži negde izvan čoveka.

Marks to traži u strukturi društva, Frojd u podsvesnom. Ali sama definicija podsvesnog je da je to nešto nedostupno, i nešto čega nisi svestan. To je izvan tebe, ne znaš gde. To je izvan tebe, ti si u svesnosti. Odakle dolazi tvoja nesreća? Kako da je promeniš?

Religija ima potpuno i dijametralno suprotno stanovište: ti si uzrok. Zbog toga je čovek u početku tužan; "Ja sam uzrok moje nesreće", ali u stvari treba da bude srećan. Ako sam ja uzrok, onda postoji mogućnost, ima nade – jer ja mogu da je zaustavim. Mogu da pokušam da ne budem uzrok svoje nesreće.

Sa religijom čovek postaje odgovoran; sa komunizmom postaje neodgovoran. Sa religijom čovek postaje slobodan činilac u ovom svetu; sa komunizmom, čovek postaje mehanička stvar, kao robot. Sa religijom, postižete duševnost, postajete duša; sa komunizmom, duša nestaje, vas tu više nema.

Ako je uzrok sreći spolja, ako je uzrok nesreći spolja, onda je tvoja duša spolja – nije u tebi. Onda će tobom manipulirati država, nisi ništa drugo do šuplja lutka, a konci su negde u Kremlju – odande neko upravlja. Onda je život gotovo besmislen – ne samo besmislen, već užasan. Čovek nije prazna lutka; čovek ima stvarno biće u sebi.

Dakle, kada kažeš, *Kad je moj um uzrok moje nesreće*, prihvatio si moju tvrdnju kao tačnu, ne uviđajući to, ne postavši svedok tome. Nikada to ne čini, inače se pitanja javljaju bez potrebe. Bolje je ne odgovarati na hipotetična pitanja jer će to stvoriti još takvih pitanja. Ako si nesrećan zbog uma, prepoznaš tu činjenicu.

Neko te uvredi. Da li misliš da si nesrećan zato što te neko uvredio ili zato što imaš jako suptilan ego koji se osetio povređen tom uvredom? Postoje samo dve mogućnosti. Nesrećan si jer te on uvredio. Ako je ta mogućnost, ako je to jedina mogućnost, onda nikada ne možeš biti srećan jer je svet veliki i kako da postigneš da te niko nikada ne uvredi? To prevazilazi tvoje mogućnosti. A ako se to tvoj ego oseća povređenim, postoji mogućnost da odbaciš ego. Onda pusti neka te ceo svet vredi, možeš nastaviti da se smeješ, nema razlike.

Mula Nasrudin je sa jednim od svojih prijatelja celo veče pio u baru. Prijatelj je na kraju ustao i pao na pod. Mula je nazvao doktora i prijatelja hitno odveo u bolnicu.

Kada su stigli, doktor je upitao: "Da li vidiš slonove ili male zelene ljude?"

"Ne", stenjao je pacijent.

"Zmije ili aligatore?" zapitao je doktor.

"Ne", odgovorio je pijanac.

"Onda samo odspavaj. Bićeš dobro ujutru", rekao je doktor.

Ali Mula Nasrudin je bio zabrinut.

"Pazite, doktore," rekao je, "taj momak je stvarno u lošem stanju. Rekao je da ne vidi ni jednu od tih životinja, a vi i ja znamo da ih je puna soba."

Ono što ja kažem neće značiti mnogo, ako ti znaš da ih je soba puna. Na kraju ti ćeš biti odlučujući činilac. Zato posmatraj svoj um. Da li je tvoj um uzrok nesreće? Ako nije, onda ne možeš da budeš religiozan čovek. Onda ćeš pre ili kasnije postati komunista. Postoje dve alternative: religija i komunizam. Svako treba da odluči. A ja ti savetujem da, ako osećaš da tvoj um nije uzrok nesreće, postaneš komunista – nema ništa loše u tome, budi iskren. Pre ili kasnije bićeš frustriran, a frustrirani komunista vrlo lako postaje religiozan. Mnogim ljudima je potrebna ta frustracija jer se tako okončava ta mogućnost. Tada postoji samo jedna mogućnost. Nikad ne visi između dve, ne budi nikad na ivici pakla.

Mnogi ljudi su na ivici pakla. Oni idu u crkvu ali srce im je komunističko. Kada kažem komunističko, ne mislim da pripadaju komunističkoj partiji, već da oni veruju da je uzrok njihove nesreće izvan njih.

Tvrdooglavi stari Dablinac ušao je kod zubara sa užasnom zuboboljom. Međutim, nije mogao da skupi dovoljno hrabrosti da pusti da mu izvade zub. Zato mu je zubar dao čašu viskija da mu pomogne.

Onda ga je upitao: "U redu, da li si sada spreman?"

"Ne sasvim," odgovori čovek cmokćući usnama.

Još dve čaše viskija i na kraju je ispio celu bocu.

"Dodaj sada na stolicu," molio je zubar.

Irac je iskoračio, njišući se, na sredinu sobe.

"Samo da vidim svinju koja bi se sada usudila da mi pipne zub!"

Ti si gotovo opijen svojim umom. A ja ću da dodirnem tvoj zub, upamti. Treba da postaneš malo trezniji, treba da postaneš malo svesniji. Jednom kada budeš imao malo svesnosti, počćeš da uviđaš da tvoj um, ništa drugo do tvoj um, prede nove mreže nesreće. On je kao pauk: pravi mreže i sam se u njih hvata.

Prva treba da odlučiš da li uviđaš činjenicu da je tvoj um uzrok tvoje bede i nesreće. Jednom kada se to reši, sve postaje jasno. Onda više zaista nema potrebe da pitaš kako da izađeš iz toga. A ako još

to nisi rešio, a ja ti pomognem da na neki način izađeš iz toga, biću u velikoj nevolji.

Dozvoli da ti ispričam jednu anegdotu da bih ti pojasnio stvari.

Jedna kupaćica je zapala u nevolju a nije znala da pliva. Nije znao ni mladić koji se nalazio na ivici mola. Ali kada je u prvi mah video obrise njenog lica, povikao je u pomoć. Upravo je tada prolazio snažni ribolovac.

"Šta je bilo?" upitao je.

"Tamo!" promuklo je uzviknuo mladi čovek. "Davi mi se žena. A ja ne znam da plivam. Evo sto dolara ako je spasite!"

Začas je ribolovac bio u vodi; i već sledećeg trenutka je izašao sa spašenom ženom.

Prišao je mladiću. "Pa, šta ćemo sa onih sto dolara?"

Ako je lice mladića prethodno bilo pepeljasto sivo, sada je bilo smrtno bledo dok je zurio u spašenu ženu.

"Da, znam," reče u jednom dahu, "ali kada sam dao ponudu, mislio sam da se davi moja žena, ali sada se ispostavilo da je to njena majka!"

"Baš nemam sreće," reče tužno ribolovac, stavljajući ruku u džep. "Koliko vam dugujem?"

Dakle, prvo odluči da li ti je um žena ili tašta. Jedino tada nešto može da se uradi. Inače, bićeš ljut na mene. Ako te izvučem iz tvog uma a ti još uvek fantaziraš i sanjaš, bićeš strahovito ljut, uznemiren i iznerviran. A ako si sanjao lepe snove, tim pre, jer si se nadao da će se neki od njih ispuniti (ostvariti).

Jednog jutra je žena budila Mulu Nasrudina, a on se vrlo razljutio i rekao, "Luda žena, zar je ovo pravo vreme?"

"Ali, sunce je izašlo", reče ona.

"Nema to nikakve veze sa suncem", reče on. "Sanjao sam čoveka koji mi je nudio sto rupija i baš u trenutku kada je trebalo da ih uzmem, ti si došla. Sve si pokvarila."

Ponovo je pokušao da zaspi, sklopio je oči, okretao se s jedne na drugu stranu, ali nije uspeo da se vrati u san. Jednom kada je gotovo, gotovo je. I počeo je da govori, "U redu, prihvaću čak i devedeset, osamdeset, sedamdeset, šta god mi ponudite, prihvaću, samo dajte!"

Ali, nije bilo nikoga.

Ako sanjaš, onda sanjaj još malo. Niko nikad nije bio ispunjen sanjanjem, ali svako to treba da shvati za sebe – "Dosta više. Dosta sam sanjao, dosta fantazirao, i ništa nije došlo sem bede i frustracije." Svaka želja donosi još frustracije, svako očekivanje se na kraju pretvori u frustraciju.

Jednom kada ti to shvatiš, više neće biti potrebe da se izbaviš iz toga; jednom kada shvatiš, samo shvatanje postaje izbavljenje. Samo shvatanje znači da si se oslobodio uma.

Treće pitanje:

Govorite o živoj religiji, a ipak u nekim centrima ljudi kleče pred otiscima vaših stopala. To me podseća na katoličku religiju gde sam izgubio značenje učenja i umesto toga poštovao simbol. Molim vas, recite mi zašto su nam potrebni vaši simboli. Oni nisu vi, niti vaše učenje.

Ovo je vrlo osetljivo pitanje. Moraš biti vrlo budan da bi ga razumeo.

Da, religija nema nikakve veze sa simbolima. Religija je u svojoj suštini apsolutno čista, samo jedno doživljavanje, saznavanje. Nema veze sa spoljnim simbolima. Ali to nije pitanje. Za tebe takvog kakav si, ta čista religija nije moguća; za tebe su simboli.

Desilo se jednom da je veliki zen učitelj Džošu sedeo ispred hrama.

Došao je tragalac i upitao ga, "Učitelju, gde je Buda? Ko je Buda? Šta je Budastvo?"

Džošu je pogledao u oči tog čoveka i rekao, "Pitaš ko je Buda? Udi u hram. On je tamo."

Čovek se nasmejao i rekao, "Tamo je samo kamena statua. A znamo oboje da kamena statua nije Buda."

Džošu reče, "Potpuno tačno. Kamena statua nije Buda."

Tada čovek reče, "Reci mi onda, ko je Buda?"

Džošu ponovo pogleda u njegove oči i reče, "Udi u hram, tamo ćeš naći Budu."

Ovo je vrlo zagonetno. Čovek koji je postavio pitanje još nije sposoban da razume nesimbolično. Intelektualno on shvata da je statua samo kamen, a ne Buda. To je samo intelektualno razumevanje.

Kada ti ljubavnik da malecnu maramicu, ima li ona više značenja od bilo koje druge maramice iste izrade, iste vrednosti? Ako je izgubiš, mogu ti poći suze. Tvoj um je još uvek simboličan, još živi u simbolima. Ta maramica, malena, bezvredna maramica koju ti je dao ljubavnik ili voljeni, nosi određeno značenje koje niko drugi ne može da vidi. To je jedna sasvim obična maramica, ali za tebe veoma simbolična. Ona ima poruku, ljubavnu poruku. Ta maramica vredí kraljevstvo. Ona je lična i neko ti je dao kao dubok znak ljubavi. Ona više nije roba u prodavnici, više nije deo sveta stvari – ta maramica ima personalnost, gotovo da ima dušu. Zar to nisi osmotrio u sebi?

Ako je tako, onda simboli još uvek imaju značaja za tebe i ne možeš da ih odbaciš, dok ne odbaciš ceo um. To zavisi od tebe. Ako neki simboli imaju izvestan odziv u tvom srcu, oni su živi.

Kada budista ide u budistički hram i klanja se pred kamenom statuom Bude, ako je to zaista molitva od srca, ako se zaista klanja u dubokoj pokornosti, onda se ne brini zbog statue. Prava stvar je pokornost, želja, ljubav, potreba u srcu. Ta kamena statua je samo instrument.

Ako ideš, a nisi budista i nemaš srca za Budu, naravno da je to onda kamena statua. Budista je u ljubavi sa Budom. Ako tu kamenu statu nazoveš pukim kamenom, on će biti povređen jer u tome vidi nešto više. To nešto je u njegovim očima, sigurno, apsolutno – to nije u statui. Ali ispred statue nešto u njemu reaguje, nešto počinje da peva u njegovom srcu. Srce mu brže kuca, oseća se preobraženim. To preobraženje je značajno. Nije od značaja da li je to statua Bude ili ne, to uopšte nije važno. Ali pomaže.

Na primer: naiđeš na konopac. Smrkava se, sunce je zašlo, noć se spušta, na usamljenom putu u šumi naiđeš na konopac i misliš da je zmija. Počneš da trčiš, znojeći se. Nema zmije, ali je li tvoje znojenje stvarno ili ne? Da je bila prava zmija da li bi tvoje znojenje bilo stvarnije? Da li je tvoje trčanje stvarno ili ne? Da li bi bilo stvarnije da je to bila prava zmija? Za tebe je stvarno.

Buda ima definiciju stvarnog – vrlo neobičnu definiciju. Kaže, "Ono što deluje to je stvarno." Ono što deluje to je stvarno. Ako se

konopac zameni za zmiju i deluje na tebe, to je stvarno. Za tebe je to stvarno. Skoro da je zmija.

Simbol je stvaran ako deluje na tebe; ako ne deluje, naravno, da uopšte nije simbol. Sama reč simbol znači da stvar ima veću vrednost nego što se vidi golim okom, veću vrednost nego što naučnik može da odredi. Ta veća vrednost čini je simbolom.

Čuo sam za hasidskog rabina Sadagoru. Običavao je da kaže svojim Hasidima, "Možete nešto naučiti od svega. Sve vas može nečemu poučiti, i ne samo ono što je Bog stvorio, već i ono što je čovek načinio, takođe nas može nečemu naučiti."

"Šta možemo naučiti od voza?" upitao je jedan Hasid sumnjičavo.

"Da zbog jedne sekunde možemo da propustimo sve."

"A od telegrafa?"

"Da se svaka reč broji i naplaćuje."

"A od telefona?"

"Što ovde kažemo, tamo se čuje."

Tako sve postaje simbol, i život dobija drugačiju dimenziju.

Ako tvoje srce oseća nešto prema krstu, onda to nije samo krst, preko njega postaješ povezan sa Isusom. To nije stvar nauke, ali religija i nije stvar nauke. Ona je poetičnija; ona je više nalik ljubavi, a manje nalik razumu; više je nalik osećanju, a manje analiziranju. To nije logika, to je veoma dubok ljubavni doživljaj sa stvarnošću.

Ako odbacuješ sve simbole – kao što su uradili mnogi, misleći da su simboli samo prazni simboli, da u njima nema ničega – zašto se rukuješ sa prijateljem? To je samo budalasto uzimanje nečije ruke i njeno mrdanje. Zar ne vidiš nerazumnost toga? Zašto ljubiš svoju ženu? Zar ne vidiš da to nije higijenski? Krajnju nehigijenu u tome? Dve osobe razmenjuju svoje zaraze . . . svakim poljupcem prenose milioni sićušnih ćelija. Šta to radiš? Kad kažeš svojoj ženi, "Volim te," šta su te reči – "Volim te"? Samo reči? Ništa više? Reči su simboli. Reč "ljubav" nije ljubav, zato je odbaci. Ako na taj način nastaviš da odbacuješ, šta će ostati?

Dozvoli da ti ispričam jednu anegdotu.

Jedne noći u toku religioznog skupa jedan oronuli starac je ustao i rekao, "Braćo i sestre, vi znate i ja znam da ja nisam bio ono što je trebalo da budem. Mnogo sam krao, lagao, opijao se, stalno se tukao,

izvaljivao besmislice, igrao poker, psovao i proklinjao, ali zahvaljujem Bogu što nikada nisam učinio jednu stvar, nikada nisam izgubio svoju religiju."

Koja je onda vrsta religije ostala? Ako odbaciš sve simbole, odbacuješ jezik; ako odbaciš sve simbole, odbacuješ poeziju; ako odbaciš sve simbole, odbacuješ čak i matematiku. Šta je onda ostalo?

Čovek je simbolično stvorenje, živi u svetu simbola. Čak ni nauka ne može bez simbola. Nauka od koje se očekuje da bude apsolutno činjenična, ne može da funkcioniše bez simbola. U stvari, ne postoji mogućnost razvoja bez simbola. Zato se životinje ne razvijaju; ne mogu da napreduju ako se ne pomere u dimenziju simbola. Zato je sve simbol.

Jednom je Ramakrišna govorio svojim učenicima. Govorio je o *anahat nad*, nečujnom zvuku, i rekao je da neprekidnim ponavljanjem *aum* dolazite do tačke kada se čuje nečujni zvuk.

Jedan intelektualac, logičar, bio je prisutan i vrlo ga je razbesneo taj neobrazovani čovek. Ramakrišna nije bio obrazovan, završio je samo srednju školu, nikada nije studirao, nije znao ništa o svetim knjigama. Zato je čovek počeo da se ljuti. A ljudi su tako pažljivo slušali tog neobrazovanog čoveka, da je proključao iznutra i pokušavao da nađe priliku da pokaže svoje znanje.

Onda je rekao, "Prestanite. Sve je to glupost. Pukim ponavljanjem zvuka *aum, aum, aum*, neće se ništa desiti. Jer *aum* je samo simbol i ništa drugo. To je samo reč – čak nije ni reč, već besmislen zvuk. Pa šta onda može iz toga da se desi? Možete da nastavite sa ponavljanjem i ništa se neće desiti."

I počeo je da citira svete knjige. Bio je učen čovek. Ramakrišna ga je slušao pola sata, vrlo pažljivo, onda je iznenada pogledao u njega i rekao, "Glupane. Sad je dosta! Da nisi izustio ni reč!"

Čovek se jako uznemirio. Taj neobrazovani čovek ga je nazvao glupim! Ali takođe se i uplašio jer se taj čovek smatrao veoma religioznim, velikim mistikom, a rekao je "Da nisi izustio ni reč, inače ćeš zažaliti." Tako je se veoma uplašio jer tu su bili mistikovi sledbenici, i ako bi on nešto rekao mogli bi da skoče na njega. A ko zna? Možda taj čovek zna nešto. Zato je ostao nem, ali je bio na vatri.

Ramakrišna je ponovo dva, tri minuta nastavio da govori o *aum* i *anahat nad*, nečujnom zvuku. Zatim je posle dva minuta pogledao čoveka. Ovaj se preznojavao, mada je bilo zimsko veče. Ramakrišna

reče, "Vidite, gospodine, tako mala reč 'glupan', a vidite šta je učinila. Preznojavate se i tako ste pali u vatru da biste me ubili da nije ovih ljudi. Samo pogledajte to. Tako mali simbol 'glupan' a vidite šta je uradio!"

Celokupna ljudska svesnost se razvila na simbolizmu. Svi naši jezici – jezik nauke, jezik religije, jezik poezije – su simboli. Ceo naš ljubavni život, odnosi, nije drugo do simbolizam.

Sve dok ne dođeš do tačke gde ceo um nestaje, simboli su značajni. Pitaš: *Govorite o živoj religiji a opet u nekim centrima ljudi kleče pred otiscima vaših stopala.* Ta stopala nisu bitna, njihovo klečanje je važno. Ta stopala su simbolična, ali klečanje je stvarno. To nije simbolično. Oni su time dirnuti.

I tako, kada kažem "živa religija" mislim na religiju koja još uvek pokreće srca. Ako je neko pokrenut krstom, on se još uvek sreće sa Hristom – religija je živa za njega. A ako se klanjaš samo da bi ispunio formalnost, onda je religija mrtva. Pošto je simbol mrtav i nema ničega u tebi, religija je mrtva. Simbol je uvek mrtav, ali ako te dirne i započne kretanje energija u tebi, onda je živ.

Religija je živa u srcu i nema ništa sa hramovima i crkvama. Ako si pokrenut, ako nadolazi ritam u tebi, ako počinješ da igraš videći Krišnu ili njegovu statuu, iznenada flaute na njegovim usnama za tebe više nije simbol, ona postaje pravi ples. Možeš da slušaš njegovu pesmu, možeš da čuješ njegovu pesmu.

To me podseća na katoličku religiju gde sam izgubio značenje učenja i umesto toga poštujem simbol. To je tvoja greška. To nema nikakve veze sa crkvom. Ako si propustio značenje i počeo da poštuješ simbole, to je tvoja greška. Sada pošto se toliko plašiš simbola to prosto znači da si reagovao na svoje vaspitanje; još uvek nisi postao revolucionar, samo si reagovao.

Zato što ti je nekoliko simbola dato u detinjstvu i nikada nisu postali živi, sada se plašiš svih simbola. Bićeš strašno siromašan zbog toga. Ne plaši se. Ako jedna grupa simbola nije delovala, druga grupa može. A sada nisi dete. Ti simboli nisu delovali jer su ti ih nametnuli roditelji, ali ako izabereš svoju sopstvenu religiju. . . Upamti ovo, to ne prestano ističem: ako želiš da budeš religiozan, moraš da izabereš svoju religiju – onda je ona živa. Samo kroz izbor, dobrovoljan izbor, ona je živa. Ako ti je nametnuta, onda je mrtva, to je onda nečija tuđa religija, nečiji tuđi put – put tvojih roditelja. A ti to samo nosiš kao teret.

Izabrao si da ideš sa mnom, to je tvoj izbor, tvoj dobrovoljni izbor. Po tvojoj je volji da budeš sa mnom. Onda šta god se dogodi među nama postaće živo. Možda neće biti tako sa tvojom decom, kada ja odem. Ti bi voleo da tvoja deca takode nose narandžasto – možda se to neće dogoditi jer će to biti tvoj put i ti ćeš nametati svoj put tvojoj deci. Nikad ne nameći svoj put nekom drugom.

Ako ti izabereš pakao, čak je i pakao raj; ako si prisiljen i prinuđen na raj, onda će raj postati pakao. Sloboda je najosnovnija vrednost; ništa nije vrednije od slobode. Ako izabereš Hrista, Krišnu ili Budu – ako ti izabereš, upamti – onda oni postaju savremenici, onda nema jaza od dvadeset vekova između tebe i Hrista, ne. Onda on hoda sa tobom, razgovara sa tobom, stalni je pratilac. Njegov krst je tvoj krst i tvoj krst je njegov. On je sa tobom u tvojoj mucu i u sreći – i deli sebe sa tobom. Ali, to mora da bude tvoj izbor.

Molim vas, recite mi zašto su nam potrebni vaši simboli. Oni nisu vi, niti vaše učenje. Oni nisu ni ja ni moja učenja, ali ti me još ne možeš videti. Sve što ti vidiš samo je simbol – moje telo je samo simbol, to nisam ja; moja fotografija je simbol, to nisam ja; šta god da kažem je simbolično, to nisam ja. A to što govorim nije moje učenje, jer moje učenje ne može da se iskaže. Ničije – ni Budino ni Hristovo – ničije ne može da se iskaže. Sve što je bilo rečeno nije prava stvar. Stvarno je neuhvatljivo. Istina ne može biti izgovorena.

Ali ja treba da govorim sa tobom, da te ubedim da postaneš tih. To je vrlo apsurdan trud, ali tako je to! Treba da te rečima namamim do tišine. Reči su samo simboli; tišina je . . . Zapamti, kada kažem tišina, reč "tišina" nije tišina.

Da Džošu je bio u pravu. Buda je u hramu.

Čovek je rekao, "Ali tamo nema Bude, tamo je samo kamena statua. Kako jedan prosvetljen čovek kao ti može da kaže da je kamena statua Buda?"

Džošu je rekao, "U pravu si. To je samo kamena statua."

Onda je čovek upitao, "Reci mi sada, gde je Buda?"

Džošu je rekao, "Udi u hram, on je tamo."

Ako imaš oči da vidiš, onda možeš videti čak i u kamenu. Ako nemaš oči da vidiš, možeš da sretneš Isusa i da ga ne prepoznaš. Mnogi od vas su bili kada je bio Isus, mnogi su bili kada je bio Buda i niste ga prepoznali. Mnogi od vas su ovde, baš ispred mene i mogu da me nikada ne prepoznaju. Zato je najdublje pitanje vašeg pre-

poznavanja. Ako nešto možete da prepoznate u kamenu, ako nešto možete da prepoznate u otisku mojih stopala, da, Buda je tu.

Sve je to vaše – vaš Buda, vaš Hrist, vaš ja. Sve je vaše, samo ste vi. To je lepota, drama života: vi ste glumac, režiser, publika, pisac teksta, plej-bek pevač, vi ste sve, sami.

Da vam ispričam jednu anegdotu.

Kompanija koja prodaje na veliko prodala je robu trgovcu u malom selu na raskršću puteva. Kada je roba stigla, odbio je da je plati. Firma se pripremala da započne parnicu za uterivanje duga, pa je pisala otpremniku u tom selu za informaciju kada je roba stigla. Takođe su pisali predsedniku banke radi informacije o finansijskom stanju mušterije, i gradonačelniku da im preporuči dobrog advokata da vodi slučaj, a trgovcu su poslali preteću opomenu tužbom, ako odmah ne plati.

Kompanija je dobila ovaj odgovor:

"Primio sam pismo u kome mi kažete da je bolje da platim. Ja sam ovde otpravnik, pa sam takođe primio i pismo koje ste njemu poslali. Ja sam predsednik i jedini vlasnik lokalne banke i mogu da vas uverim u svoje finansijsko stanje. Kao gradonačelnik oklevam da vam preporučim advokata pošto sam jedini član adokature u okolini. I da nisam takođe pastor u jedinoj gradskoj crkvi rekao bih vam da idete do đavola."

Sada je to slučaj – ti si sve u svemu. Ako je simbol živ za tebe, živ je – ti si mu dao život, ti si mu ulio život.

Kada se neko klanja pred otiscima mojih stopala, za njega oni postaju živi – on uliva svoj život u njih. Ti možeš stajati pored i posmatrati tu glupost. Šta on to radi?

Da, to je glupost za tebe jer stopala za tebe nisu živa, taj simbol ne izaziva damare u tebi, nisi ulio svoj život u njega.

Zato ne brini za druge – pusti ih da rade svoje. Oni mora da nalaze nešto u tome. Ako ti tamo ne nalaziš ništa, potraži to negde drugde. Možeš naći nešto u mojim rečima – reči su simboli kao i otisci stopala i, naravno, manje materijalni. Reči su manje materijalne: izgovorene, nestaju. One veoma liče na snove. Ili ti možda ulivaš svoju energiju u simbol ovog tela sada ovde – ono će takođe nestati, ono takođe nije konačno.

Konačno je ono što uvek ostaje. Možeš videti to konačno svuda – samo učini svoje oči malo osjetljivijim.

I nemoj više biti pod vlašću svog katoličkog obrazovanja jer će to biti veliki gubitak za tebe. Ako nastaviš da odbacuješ sve simole, postaćeš veoma, veoma siromašan. Niko neće biti na gubitku, samo ti.

Simboli čine život bogatijim, poetičnijim.

Čuo sam.

Dva biznismena su se odmarala u klubu posle partije golfa.

"Ne razumem zašto ne otpustiš sekretaricu," reče jedan. "Njeno kucanje je užasno i provodi više vremena na tvom privatnom telefonu od tebe. Ako joj odbiješ prekrasnu kosu, prelepe oči, senzualne usne, divnu figuru, šta ti ostaje?"

Drugi biznismen prostenja, "Moja žena."

Pazi se. Nemoj nastaviti da odbacuješ simbole jer ništa neće ostati.

Da, to je vrhunac; spremi se za to. Simboli će ti pomoći da dostigneš to najviše, ali ako ih odbaciš upravo sada, nikada nećeš doseći tu visinu. Treba se uspinjati stepenicama. Kada se dođe do vrha, i stepenice moraju da se napuste. Ali ako ih napustiš u početku, ostaćeš u podnožju.

Simboli se odbacuju tek kada si došao do nesimboličnog viđenja, ne pre toga. Inače, ostaćeš veoma nisko – negde puzeći po zemlji.

Kada poseduješ simbolizam, on daje viziju tvom životu, stil. Onda nisi slučajan, postaješ red, nisi kaos. Tada stvari počinju da se kristališu u tebi i sve počinje da dobija značenje – tvoj život ima usmerenje, ti imaš osećaj za pravac.

"Čuo sam u sinagogi ljude kako se mole," rekao je zbunjeni dečak. "Bogu mora da je užasno teško."

"Zašto?" upitao je rabin blago.

"Drvoseča je molio za hladno vreme."

"Prirodno," reče rabin. "On zarađuje sečenjem drva za naše peći. Što je hladnije, više drva prodaje."

"Ali, prodavac voća je molio za lepo vreme."

"Pa," reče rabin, "on skladišti letnje voće da bi ga prodavao zimi. Jaka zima bi mu zaledila voće."

"Farmer je molio za kišu, a ciglar za suvo vreme. Svi su oni božiji ljudi: kako Bog zna kako da im odgovori na sve molitve?"

"Kakvo je vreme sada?" upitao je rabin.

"Suvo i lepo."

"A prošle nedelje?"

"Da vidim. U ponedeljak i utorak je padala kiša, a u sredu je bilo hladno."

"Vidiš?" reče rabin.

Jednom kada imaš simbol, možeš da vidiš. Bog ispunjava svačije potrebe: jednog dana pada kiša, jednog dana je suvo, jednog dana je toplo, jednog dana je hladno – Bog ispunjava svačije želje.

Ali ako imaš simbol Boga, onda čitava stvar više nije bez reda. Ako nemaš taj simbol, jednostavno si iznenađen: vidiš kako se ljudi se mole u sinagogi i svako traži drugačije vreme, i to izgleda gotovo budalasto. A svi su oni dobri ljudi, religiozni – kako će Bog da ih zadovolji? U stvari, ako nemaš simbol Boga, tih pet molitvi je haotično, ne možeš pronaći nikakav smisao u njima. Jednom kada imaš simbol, taj simbol iskristališe sve.

"Vidiš?" reče rabin.

Poslednje pitanje:

To je jedan nevažan detalj u veoma interesantnom, inspirativnom govoru, ali zašto ste rekli da će sunce nestati za četiri hiljade godina? U mojim mapama zemlje i svemira stoji da će sledeća veća promena sadašnjeg sunca – u crvenog džina – biti za oko pet biliona godina ili slično – što će uništiti život na zemlji. Da li pokušavate da izazovete paniku? Ili je to "namerna nesavršenost" utkana u vaš govor kao u persijskom prekrivaču?

Kažeš: *To je jedan nevažan detalj u veoma inspirativnom govoru* – a ništa te drugo te nije inspirisalo da pitaš. Prema tome, to mora da je bila najvažnija stvar.

Ima ljudi koji su zainteresovani za nebitne stvari i prave mnogo buke oko toga. A zaboravljaju da se zbog te buke mnogo toga propušta.

Ako te to čini sretnim, neka bude pet biliona godina – ili zašto pet? Zašto ne pet stotina biliona? Ako te to čini sretnim možeš staviti najveću moguću cifru.

Čuo sam jednu anegdotu.

Naučnik je govorio o istoj stvari i rekao. "Za pet biliona godina sunce će se ohladiti."

Žena koja je sedela u prvom redu počela je da drhti, da se preznojava, skoro da je pala u nesvest. Naučnik je morao da prekine govor.

Upitao je, "Šta se dešava? Zašto ste se tako uplašili? Nema potrebe da se plašite, to će biti za pet biliona godina."

Žena je odgovorila, "Hvala Bogu! Misliha sam da ste rekli pet miliona."

U čemu je razlika? Umrećeš za pedeset godina. Da li će zemlja ili sunce trajati još pet biliona ili pet miliona godina, nema razlike. To su nevažne stvari.

Moje gledište je bilo da, ako se sunce jednog dana ohladi, nećemo moći da živimo. Pokušao sam da objasnim da se ne završavaš na površini kože. Nisam naučnik i veoma sam srećan što nisam. Jednostavno sam govorio da tvoja koža nije tvoja granica. Teško je reći gde je tvoja granica jer je u stvari i nema.

Sunce je tu – bez sunca ne bi bio u stanju da živiš. Tvoja koža bi usahnula i ti bi umro. To je sva suština.

A ja ne pokušavam da stvorim paniku. Ako treba da nastane panika, četiri hiljade godina tu neće ništa pomoći. Sutra . . . a i to je sumnjivo. Čak i kad bih rekao da će sutra sunce da se potpuno ohladi, teško da bi i tada nastala panika. Toliko si lenj da bi rekao, "Sutra? Sutra nikad neće doći." I možeš početi da živiš još lude jer, "Sutra? Možda je ovaj čovek u pravu." I sve što nisi uradio do sada, uradi. Razmišljao si o ubistvu – ubij. Ili si mislio da kidnapuješ neku ženu – kidnapuj; jer "Sutra? Ko zna? Možda je ovaj čovek u pravu."

Ne, ja ne počinjem, niti pokušavam da izazovem bilo kakvu paniku. Za mene je to nevažna stvar: četiri hiljade godina, četiri miliona godina, četiri biliona godina, četiri triliona godina – bilo šta.

Ti me, međutim, nisi razumeo. I pokazao si svoj um postavljajući sasvim nebitno pitanje. Ako su ti takva pitanja značajna, i dalje me nećeš razumeti. Samo ćeš tražiti nešto potpuno besmisleno.

Čuo sam.

Junior je imao običaj da dolazi za sto prljavog lica i naravno svakoga dana su morali da ga pošalju da se umije.

Jednom mu je majka, izgubivši strpljenje, rekla, "Juniore, zašto uporno dolaziš za sto, a da se ne opereš? Znaš da te uvek vratim."

"Pa," odgovorio je Junior, "jednom si zaboravila."

Samo jednom i, ko zna, možda ćeš opet zaboraviti.

Postoje umovi koji tragaju za takvim stvarima. Budite oprezni zbog te sklonosti.

Nisam naučnik, niti su to bili ni Isus ni Buda. Ima mnogo ljudi koji poriču Isusa jer nije bio naučnik, pa je rekao da je svet stvoren pre četiri hiljade godina. Vidite. Tih četiri hiljade godina izgleda da su vrlo značajne. Rekao sam, "Za četiri hiljade godina prestaće", a Isus je rekao, "Svet je stvoren pre četiri hiljade godina."

Sada naučnici nalaze grešku. To je pogrešno. Svet nije stvoren pre četiri hiljade godina. Zašto onda taj čovek to kaže? Taj čovek nije bio naučnik; taj čovek je to rekao ne kao činjenicu, već kao parabolu. On ne govori o naučnoj teoriji o nastanku, nije zainteresovan ni za jednu naučnu teoriju – jednostavno je govorio u parabolama. On je naglašavao jedno: svet neće trajati večno i ne postoji oduvek. On je nalik snu. Stvoren je i nestaće. Zato se nemoj previše baviti njim, on nije stvaran – traži tvorca, pronadi ko je tvorac. Ne gubi previše vremena sa kreacijom.

A sada ima naučnika koji će dokazati da on nije u pravu i ima hrišćana koji će pokušati da dokažu da jeste. I jedni i drugi čine iste gluposti: morate uzeti parabolu kao činjenicu, ne možete razumeti predivnu priču, ne možete razumeti poeziju. Sada sam naišao na naučnike koji su napisali velike rasprave dokazujući da Isus nije u pravu. I naišao sam na rasprave koje nastoje da ga opovrgnu.

Na primer, naučnici kažu da sada ima dokaza – i postoje dokazi, da svet postoji milionima godina. Pronadene su kosti u zemlji, lobanje koje su stare najmanje pedeset hiljada godina. Znači, ne samo svet, već i čovek postoje najmanje pedeset hiljada godina, a Isus kaže da je svet stvoren pre samo četiri hiljade godina. Kako odgovoriti na to?

Čitao sam hrišćanskog teologa. Kaže, "Bog je svemoćan. Kada je stvorio svet, stvorio je lobanje stare pedeset hiljada godina, samo

da bi proverio veru ljudi." Šta učiniti sa tim ljudima? Stavio je lobanje stare pedeset hiljada godina u zemlju. Stvorio je zemlju pre četiri hiljade godina samo da vidi ko su oni koji sumnjaju, a ko su pravi vernici!

Ne gubite vreme na takve stvari.

**"BUDI SVETLOST
SAMOM SEBI"**

17. jun 1976.

*Davno, u Japanu, slepom čoveku,
koji je jedne noći posetio prijatelja
ponudiše svetiljku od papira i bambusa
da je ponese sa sobom kući.*

*"Ne treba mi svetiljka", rekao je,
"svetlost ili tama, meni je isto."*

*"Ja znam da ti ne treba svetiljka
da bi pronašao svoj put",
odgovorio je njegov prijatelj.
"Ali moraš da je uzmeš,
jer ako si bez nje,
neko može da naleti na tebe".*

*Slepi čovek je pošao sa svetiljkom
i nije daleko odmakao
kad je neko naleteo na njega.
"Pazi kuda ideš!" uzviknuo je strancu.
"Zar ne vidiš ovu svetiljku?"*

*"Sveća ti je dogorela, brate,"
odgovorio je stranac.*

Znanje nije dovoljno, opasno je oslanjati se na njega. Znanje je pozajmljeno, ono nije razumevanje. Razumevanje raste sa tobom, razumevanje je rast, evolucija; znanje je spolja usadeno u tebe, znanje je pozajmljeno, ono je imitacija. Ono liči na razumevanje ali to nije. Ono zavarava, daje ti osećaj da znaš, ali ti ne znaš.

Na putu zena prvo treba biti svestan znanja: tradicije, svetih spisa, onoga što su ti preneli drugi. Te oči nisu tvoje, to svetlo nije tvoje, i bolje je ostati neuk nego postati obrazovan – zato što je makar neznanje tvoje. Ono je bar autentično, bar je istinito, bar pripada tebi.

Iz istine neznanja može da izraste razumevanje, ali u lažnosti znanja, bićeš izgubljen. Iz toga ništa ne može da izraste. Znanje je gomilanje mrtvih činjenica i informacija. Ono u sebi nema života. To je kao hrpa kamenja, naslaganog jedno preko drugog. Ona može da naraste do velike visine, ali u njoj nema napredovanja jer u sebi nema sok života.

Drvo je sasvim drugačije. Ono takode ide sve više uvis, ali ima organski rast, životni sok koji teče kroz njega. Ono raste samo od sebe. Ukorenjeno je u životu. To je jedan živ proces. Možeš da napraviš plastično drvo i ono će izgledati baš kao i svako drugo drvo: može da bude čak zelenije, može i više da zavarava, da bude lepše – ali ipak će biti mrtvo. Nigde neće imati nikakvo korenje, neće biti utemeljeno u postojanju, neće biti opušteno i odomaćeno, neće biti upućeno. Biće neznanac, biće stranac.

To je prva stvar koju treba razumeti – tek onda možeš razumeti radikalni stav zena. Veoma je lako pozajmiti znanje. To je ono što rade škole, koledži, univerziteti. Oni prenose informacije sa jedne generacije na drugu. Oni su posredni medij. A ljudi koji od njih

prikupljaju znanje počnu da osećaju da znaju. Ali kako možeš znati kada ti to nisi spoznao?

Mogu da ti govorim o ljubavi, možeš da me slušaš, možeš čak da se slažeš sa mnom, ali nije stvar u tome da budeš saglasan. Mogu da budem logičan i dovoljno pametan da te ubedim da se slažeš sa mnom, ali to tebi neće dati nikakav ukus ljubavi. Da bi spoznao ljubav, moraćeš da se zaljubiš. Da bi spoznao ljubav, moraćeš da putuješ putem ljubavi. Da bi spoznao ljubav, moraćeš da pođeš na opasno putovanje.

Znanje je izvesnije; razumevanje je neizvesnije. Zato ljudi biraju znanje. Znanje je više zajamčeno, ono poseduje autoritet, vekovi stoje iza njega. Zbog toga svaka religija pokušava da dokaže da je ona najstarija religija na svetu. Zašto? Jer što je religija starija, to ima veći autoritet. Indus kaže da su Vede najstariji sveti tekstovi na svetu – Biblija, Kuran i Guru Nanak su došli mnogo kasnije. Vede su veoma, veoma stare. Zašto se to toliko ističe? Jer što je sveti spis stariji, to je duže izdržao probu vremena i veći je autoritet okupio oko sebe. Milioni proroka su svedoci toga.

Zen kaže da istina nema nikakve veze sa autoritetom, istina nema nikakve veze sa tradicijom, istina nema nikakve veze sa prošlošću – istina je radikalna, lična spoznaja. Ti treba da dođeš do toga.

Znanje je izvesno; traganje za ličnom spoznajom je veoma rizično. To niko ne može da ti zajamči. Ako me pitaš da li mogu bilo šta da ti garantujem, kažem ti da ne mogu ništa da ti garantujem. Jedino mogu da ti zajamčim opasnost, toliko je izvesno. Jedino mogu da ti zajamčim dugotrajnu avanturu, sa svom mogućnošću da zalutaš i nikad ne stigneš do cilja. Ipak, jedno je sigurno: samo traganje će ti pomoći da rasteš. Jedino mogu da garantujem rast. Biće opasno, biće žrtvi; svakog dana ćeš kretati u nepoznato, u bespuće, i nećeš imati mapu koju bi pratio, ni vodiča koga bi sledio. Da, ima na milion opasnosti i možeš da skreneš na stranputicu i možeš da se izgubiš, ali to je jedini put rasta. Nesigurnost je jedini način da se čovek razvija, suočiti se sa opasnošću je jedini put razvoja, prihvatiti izazov nepoznatog je jedini put razvoja. Dakle, mogu da ti zajamčim samo razvoj.

Znanje sve garantuje. Neće biti opasnosti ako slediš Vede, ako slediš Bibliju – ne treba da brineš. Sada Hrist treba da brine o tome, a on zna. Samo treba da ga imitiraš. I proroci Veda znaju, i Muhamed zna, dakle, nema potrebe da se ti trudiš. To je već spoznato, ti

jednostavno veruj. Sve što uobičajena religija traži od tebe je verovanje.

Zen kaže da je verovanje imitacija, nešto pozajmljeno.

Ti treba da rasteš i da preuzmeš rizik. Mogu da ti garantujem rizik. Na otvorenom nebu istine čovek traga, uz pokušaje i pogreške; mnogo puta zalutavši, i opet i ponovo se vraćajući na pravi put. To je jedini put.

Istina nije jeftina, verovanje je jeftino. Istina je veoma skupa – moraćeš da platiš svojim životom. Istina zahteva potpuno žrtvovanje, ništa manje od toga.

Zen kaže da ako veruješ svetim knjigama, tradiciji, drugima... Nije važno da li su oni u pravu ili greše, nije u tome stvar. Zapamti, zen ne kaže da je Biblija pogrešna, zen ne kaže da su Vede pogrešne – zen kaže da su one nevažne. To nema nikakve veze sa ispravnim i pogrešnim. One mogu da budu ispravne, mogu biti pogrešne, ali to uopšte ne treba uzimati u obzir. Kroz njih razvoj nije moguć. Oni koji su ih napisali bili su odrasli, zreli ljudi. Tvrdili su nešto što su spoznali – ali za njih je to bilo *razumevanje*, za tebe će to biti znanje.

Razumevanje znači da si to video vlastitim očima; znanje podrazumeva da si to čuo od drugih. Ono je veoma siromašno i onaj ko ostaje sa znanjem, ostaje veoma siromašan. Pandit, takozvani učenici čovek, najsiromašniji je čovek na svetu. On ima samo lažan novac i nastavlja da ga sakuplja.

*Mi smo isprazni ljudi,
Mi smo napunjeni ljudi
Oslanjamo se jedni na druge
Glave ispunjene slamom. Avaj!
Naši suvi glasovi,
Kada šapućemo zajedno
Tihi su i besmisleni
Kao vetar u osušenoj travi
Ili stopala pacova po razbijenom staklu
U našem praznom podrumu.*

Ovi divni stihovi T.S.Eliota tačno opisuju stanje čoveka, stanje uma, koji je ostao sa znanjem. *Ispunjeni slamom i naši glasovi... kao stopala pacova po razbijenom staklu.*

Pogledaj u svoju glavu – skoro sve same gluposti. Tu je zbirka, gomila, ali uopšte nema razumevanja. Dokle god se ne oslobodiš tog

smeća tvoje oči neće biti bistre, ostaćeš slep. Mogu da ti stavim svoju svetiljku u ruku, ali to neće pomoći. Pre ili kasnije plamen će se ugasi. U stvari, plamen nestaje trenutno, onog trenutka kada ti dajem svoju svetiljku. U samom prenošenju plamen se gasi, jer plamen se ne može preneti. Moraćeš sam da postaneš plamen.

Možeš da naučiš kako da zapališ svoj plamen, ali ne možeš da ga pozajmiš, to nije nešto što se može preneti. Najviše što mogu da ti pružim je žed da tragaš za njim, mogu da ti dam gotovo pomamu da tragaš za njim. Mogu da te toliko izludim da pođeš za njim, ali ja ti ga ne mogu dati. Nikada niko to nije dao nekom drugom, to je neprenosivo.

Vitgenštajn je rekao: "Filozofija ostavlja sve kako jeste." Možeš postati veliki filozof, možeš znati mnogo, ali filozofija ostavlja sve kako jeste. Njome se ništa ne menja, nema revolucije u njoj.

Verovanje je zajedničko, znanje je takođe zajedničko; razumevanje je lično, istina je lična. Treba da se obratiš Bogu ili istini direktno, neposredno. Sam treba da dođeš do istine. To će biti naporno, jer će svaki korak zahtevati ogromne promene u tebi. Ne možeš ići istini takav kakav si, moraćeš da odbaciš mnogo toga – a prva stvar, zen kaže, je da odbaciš pozajmljeno znanje.

Ako pitaš hrišćane šta treba prvo da se odbaci, reći će greh. Ali oni su zaboravili šta je prvobitni greh. Prvobitni greh je bio to što su Adam i Eva jeli sa Drveta saznanja. Ta priča je bliskija zenu. Oni su jeli sa Drveta saznanja – to je izazvalo pad. To je pravi greh, prvobitni greh. Greh nema ništa sa tvojim delima – moralnim, nemoralnim – greh je u vezi sa znanjem. Parabola je tako jasna, ali ipak je hrišćanski teolozi vekovima pogrešno tumače.

Dakle, prvobitni greh je postati obrazovan, jesti sa Drveta saznanja.

Šta će onda biti predanost? Šta će biti vrlina? Vrlina će biti predaja znanja, izrigavanje znanja, potpuno čišćenje tvoje glave, izbacivanje sveg znanja napolje. Jabuka koju je Adam progutao je zapela u svačijem grlu.

Naravno za Adama je znanje bilo tek početak. Mi smo nakupili više od Adama jer smo vekovima i vekovima jeli sa tog istog drveta. Potpuno smo izgubili prostor, unutrašnju čistotu, unutrašnju nevinnost koja se javlja kada čovek odbaci, odrekne se sveukupnog znanja. Odrekni se sveukupnog znanja.

U Bibliji je još jedna divna parabola – parabola o tri mudraca.

Isus je rođen u štali, u najvećem siromaštvu. Onda su tri mudraca sa Istoka pošli da ga traže, jer prema njihovim astrološkim analizama došli su do nagoveštaja da nešto onostrano ulazi u vreme. Bili su to veoma mudri ljudi – učenici, toliko učenici da su kraljevi mnogih zemalja tražili savet od njih i sa poštovanjem dodirivali njihova stopala. A ipak su oni krenuli u potragu za tim malim detetom, da dotaknu njegova stopala. Njihova učenost nije ništa u poređenju sa nevinošću tog upravo rođenog malog deteta.

To dete još nije jelo plod znanja i ono je takvo da neće ni jesti plod znanja. Ono će insistirati da ostane čisto od znanja, neće zatrovati svoje biće. Nešto onostrano, nešto Božansko je stupilo u svet vremena.

Ta tri mudra čoveka putuju. Naporno je, putovanje je dugo, i ta tri mudra čoveka su veoma, veoma stari, veoma iskusni, učenici u mnogim veštinama. Oni znaju sve što se može znati, ali ne znaju kako da budu u stanju razumevanja. I tragaju za tim dečakom, tim malim dečakom, da pogledaju u njegove čiste oči, da pogledaju u njegove nevine oči, da otkriju kako neko može jednostavno da bude, bez ikakvog znanja.

Oni su veoma stari i niko ne zna gde je rođen Isus – ali priča je divna. Priča kaže: pogledaj u nebo da bi našao put na zemlji. To je čudno. Da bi našao put na zemlji, treba da pogledaš u zemlju, ali oni su gledali u nebo. I zvezda ih je vodila.

Ako hoćeš da nađeš put na zemlji, treba da gledaš u nebo. Ako hoćeš da se tvoja stopala kreću pravilno, moraćeš da gledaš u najviše visine života. Moraćeš da gledaš u zvezde. Ako se tvoje oči usmeravaju ka visinama, tvoja stopala će slediti ispravnu stazu. To je jedini put. Ako pužiš po zemlji i gledaš u zemlju, promašićeš sve puteve.

Zvezda ih je vodila. Došli su do grada, došli su do štale i zvezda se tu zaustavila. Kada stigneš kući sve se zaustavlja, jer dom jednostavno znači da sad više nema gde da se ide. Došao si do tačke odakle više nema gde da se ide. Došlo se do kraja.

Ta tri mudra čoveka poklonila su se stopalima te male bebe. To se znanje klanjalo pred razumevanjem, iskustvo se klanjalo pred nevinošću, Adam se klanjao pred Isusom, obzir se klanjao pred revolucijom.

Oni su Isusu darovali mnogo poklona: darovali su zlato, darovali su tamjan, darovali su mirtu. To su simbolični darovi. Na Istoku, zlato se daruje kraljevima, a to dete najsiromašnije od siromašnih je kralj nad kraljevima. Zato su darovali zlato. Tamjan se darivao sveštenicima, a ovaj dečak još nije sveštenik, ali će postati najviši mogući sveštenik. Darovali su tamjan. A na Istoku se mirta daruje nekome ko je na samrti. Zašto su darovali mirtu ovom dečaku koji se tek rodio? Oni znaju, oni osećaju, da će ovaj dečak umreti na krstu – to je sudbina. Jer dok neko ne umre potpuno, nema uskrснуća.

Darovali su sve što su imali i vratili se nazad. Priča kaže da su se vratili svom domu . . . Njihova dom je bio u Iranu. Dakle, vratili su se kući i doneli vest da su tražili i pronašli u Isusovim očima nešto nepoznatljivo.

Doneli su poruku, ali Iran nikad nije postao hrišćanska zemlja, nikada. To je takođe veoma simbolično. Ta tri mudra čoveka su bili prvi koji su se sreli sa Isusom, ali još uvek nisu mogli da prenesu poruku kući. Iskustvo je bilo tako duboko da se nije moglo izraziti. Možda su zanemeli, možda su ostali nemi do kraja života, možda nisu ni sa kim razgovarali, možda nikome ništa nisu rekli. Niko ne zna šta se desilo toj trojci mudrih ljudi. Zato što su došli do samog izvora, možda su zanemeli.

To je zen parabola. Prva stvar koju treba odbaciti je znanje. Kada jednom odbaciš znanje postižeš jasnoću. Pogledaj malu decu – neka to bude tvoj ideal, i ponovo postani dete. Samo deca imaju oči da vide. Naše oči su prepune ideja.

Mi nastavljamo da sakupljamo znanje, mišljenja, ali duboko u sebi ostajemo isti, ništa se ne menja. Samo produžavamo da bojimo našu ličnost na površini.

Čuo sam.

Koen i Goldberg su bili partneri u izradi odeće. Posao im je išao jako loše.

Obeshrabren, Koen je najavio svom partneru da će da promeni ime radi bolje sreće.

"Od sada," rekao je, "ja sam O'Brajan."

Te noći Goldberg je odlučio da će i on da promeni ime.

Obojica su objasnili telefonisti na centrali da ubuduće na pozive odgovara sa "O'Brajan i O'Brajan".

Sve je išlo dobro dok jedna stranka nije zatražila da govori sa g-dinom O'Brajanom.

"Kog O'Brajana želite?" upitao je telefonista. "Koena ili Goldberga?"

Sve što produžavamo da činimo na površini, biće upravo kao promena imena. Iznutra ćeš ostati isti. Tvoja ličnost jedino može da bude na samoj površini – tvoje znanje, tvoj identitet u svetu nije ništa do ličnost, odelo.

Zen kaže da tračiš svoj život. Zadi dublje, iza tvog znanja, iza tvog imena i oblika, iza tog identiteta koji ti je dalo društvo. Zen Učitelji svojim učenicima daju koane da bi pogledali u svoje pravo lice – lice koje si imao pre nego što si se rodio. Sada imaš lažno lice; dalo ti ga je društvo, to je samo formalnost. I ako misliš da si to ti, onda si u jako lošem stanju.

Neko je hrišćanin, neko je hindus, neko je musliman, neko je budista – sve su to samo površne stvari, slučajnosti rođenja. Ti nisi hrišćanin jer Hrist još nije dotakao tvoje srce. Hrišćanin si zato što si rođen u hrišćanskoj kući. Budista si jer je to bio slučaj rođenja, podudarnost. Desilo se da su tvoj otac i majka bili budisti – stoga si i ti budista. Ali tebi se još nije dogodio Buda.

Upamti, to je vrlo banalno. Odbaci hrišćanstvo, odbaci islam, odbaci budizam, odbaci ono što ti je dalo društvo, rođenje, udruženje, kultura, postojbina. Odbaci sve to da bi mogao da otkriješ ko si ti zapravo.

Te stvari će odneti smrt; smrt će spaliti tvoju ličnost. A onda ćeš se se suočiti sa svojim bićem i nećeš čak biti u stanju da ga prepoznaš, jer nikada nisi znao da je to tvoje lice. Mi živimo jako površne živote.

Čuo sam.

Prosjak je zgrabio za rukav prolaznika koji je izgledao dobro-namerno.

"Pet centi, gospodine, za šoljicu kafe", kukao je.

Ovaj se okrenuo i odmerio ga.

"Zašto", upitao je, "bih ti ja dao novac? Šta te je dovelo do tog teškog stanja?"

"Strašna katastrofa, gospodine," odgovorio je prosjak. "Pre dve godine bio sam uspešan biznismen, kao vi, i marljivo sam radio. Na mom stolu je bilo geslo 'Misli konstruktivno, deluj odlučno.' Novac

je doticao i tada, i tada . . .", prosjak se grčevito trzao . . . "čistačica je spalila moje geslo!"

Samo zbog spaljivanja gesla! "Čistačica je spalila moje geslo!" – to ga je učinilo prosjakom.

Imaš li išta više od gesla? Koje je tvoje ime? Kako zoveš svoj identitet? To može da se spali; smrt će to odneti. Smrt nije ništa drugo do čistačica. Ona će to da počisti a ti ćeš grčevito plakati. Reći ćeš: "Smrt *me* je ubila."

Smrt nikad nikog nije ubila; smrt nema snage da ubije; smrt je najnećmoćnija stvar na svetu. Ti je činiš moćnom prijanjajući za površno. Moć koju smrt ima nije joj urođena, ti si joj dao tu moć. Dao si joj moć zato što nastavljaš da prijanjaš za površno. Smrt može da odnese samo površno, ne može da uđe u dubine tvog bića.

Ali ako misliš da si ti svoje odelo, da si svoje telo, da si svoj um, onda si smrtni dao moć u ruke. Smrt će to da uništi, a onda ćeš ti grčevito plakati: "Ubijen sam", i celoga života ćeš se plašiti smrtni.

Zen kaže ako odbaciš znanje – a u znanje je uključeno sve, tvoje ime, tvoj identitet, sve, jer su ti to dali drugi – ako odbaciš sve što su ti dali drugi, imaćeš sasvim drugačiji kvalitet svoga bića – nevinost. Biće to raspeće osobe, ličnosti, i biće to uskrnuće tvoje nevinosti; opet ćeš postati dete, ponovo rođeno.

Hindusi zovu to stanje *dwij*; dva puta rođen. To je drugo rođenje. Čovek zaista postaje bramin kada prođe krst – ličnost je spaljena i uništena smrću. Ili je on sam svojevoljno odbacio, tada se pojavljuje nevinost i on je ponovno rođen. Onda je on bramin, jer tek tada zna šta je istina.

Ali mi smo odlučili da sledimo prečicu, put verovanja. Nadamo se da će nečije tuđe oči obaviti posao za nas.

Desilo se.

U Budino vreme bio je u nekom selu slep čovek. On je bio veliki logičar, veliki mislilac, i niko nije bio u stanju da ga ubedi da postoji svetlost, jer bi on to pobijao.

Govorio bi: "Ako postoji svetlost, voleo bih da je dotaknem, jer sve što postoji može da se dotakne. Ako svetlost postoji, voleo bih da je okusim, ili bih bar voleo da osetim njen miris. Ili, možeš da je baciš na pod – pa bih bar mogao da čujem njen zvuk."

Rekao je: "To su četiri čula, zato svako čulo koje mi je dostupno može biti dokaz za nju."

Ali ne postoji način da se dotakne svetlost, ni način da se pomiriše – ona je bez mirisa. I nema načina da se ona baci na pod da bi proizvela zvuk. Nema načina da se ona okusi. To je teško, veoma teško da se dokaže.

I onda bi se taj slepi čovek smejaio i rekao: "Pokušavaš da me obmaneš! Naprosto želiš da dokažeš da postoji svetlost da bi dokazao da sam ja slep. Ali ja nisam slep. Svi su slepi – i ne postoji ništa nalik svetlosti. Ne pokušavaj da me obmaneš."

Jednog dana slepi čovek bio je pozvan u kuću svoga prijatelja. Pripremljeno je mleko i njemu se to mnogo dopalo, pa je upitao od čega je napravljeno. Rekli su mu: "Od mleka."

On je rekao: "Recite mi nešto više o mleku. Kako ono izgleda?"

Oni su odgovorili: "Bele je boje."

On je upitao: "Belo? Moraćete da mi dokažete, jer ja ne verujem da postoje boje. To je samo ljudska mašta. Šta je belo?"

Rekli su: "Belo – baš kao bela krava."

Rekao je: "Sada pravite još više problema. Šta je krava? Kako ona izgleda?"

Ne našavši drugog načina, jedan čovek je izmislio metod. Prišao je starcu, stavio svoje ruke ispred njega, i napravio pokret kao da je to kravljja glava. I rekao je: "Dodirni moju ruku. Kravljja glavase oseća kao ovo, i ova dva prsta su kao dva roga. Oseti."

On je pokušao da oseti, onda se nasmejao i rekao: "Sada znam. To mleko izgleda kao savijena ruka."

Sasvim logično – jer je njegovo osnovno pitanje bilo o mleku.

Pošto im je bilo teško da objasne, odveli su ga Budi – Buda je bio u blizini – i rekli su Budi: "Svim silama smo pokušali ali ne možemo da ubedimo ovog čoveka da postoji svetlost ili da postoje boje. On je slep, ali je veoma uverljiv."

Buda je rekao: "Ne greši on, vi niste u pravu. Umesto što ste ga doveli meni, odvedite ga lekaru koji može da mu izleči oči. Nije mu potreban bilo koji drugi dokaz, nijedan drugi dokaz nije moguć. Ne može se dokazati slepcu da postoji svetlost, a ako se slepi čovek složi, moguće je da se slaže samo iz pristojnosti. Kako slep čovek može da se složi da postoji svetlost? Ako ne može da oseti njeno postojanje, onda nema načina da je oseti. Vodite ga lekaru."

I Buda reče: "Znam odličnog lekara" – Budin lični lekar, Jevika mu je bilo ime – "Idite Jeviki. Možda će on pronaći neki izlaz."

I desilo se da čovek nije bio stvarno slep, od rođenja je imao neku očnu bolest. Posle šestomesečnog lečenja počeo je da vidi. Plesao je celim putem do Budinog boravišta, pao pred njegova stopala i rekao: "Oprosti mi, svetlost postoji, ali nije bilo načina da to uvidim pre no što su mi oči otvorene."

Isto je sa istinom o Bogu, isto je sa istinom o istini. Nema argumenta koji može da dokaže da Bog postoji, ne postoje dokazi koji mogu da pomognu, ako nam oči nisu otvorene.

Dakle, zen se ne bavi filozofiranjem, konceptima. On kaže da je jedini napor vredan truda, jedino u šta vredi uložiti svu svoju energiju, način da se steknu oči.

Lopus Paćio, veliki pesnik, ima nekoliko divnih stihova:

*Ukloni sa mojih očiju ovu maglu vekova.
Želim da vidim stvari kao dete.*

U tome je sav trud Zena – uklanjanje magle vekova, uklanjanje magle prošlosti. To je veliko čišćenje očiju, a čim ti je opažanje čisto, i čim si postigao jasnoću da vidiš, samo istina jeste, i ništa drugo nije. Istina nije izgubljena – izgubio si svoje oči.

Ljudi mi dolaze i kažu: "Gde je Bog?" Ja kažem: "Okani se sasvim te teme. To nije bitno. Imaš li ti oči? To je važno pitanje. Ako nemaš oči, čak i ako uspem da pred tobom stvorim Boga, ti ne bi bio u stanju da vidiš."

Možeš da vidiš samo ono što možeš da vidiš. Biće ti potrebna veća jasnoća da bi krenuo u suptilne tajne života. Bog je najsuptilnija tajna. Za njega su potrebne veoma prefinjene oči.

Zato zen kaže da nema potrebe pričati o Bogu; svi razgovori o Bogu su beskorisni. Oni ne pričaju o Bogu; svi razgovori o nebu i paklu su beskorisni. Oni ne govore o tome, oni ne govore o istini, oni ne govore o stvarnosti – oni nemaju metafiziku.

Buda je vrlo nerado govorio o bilo kom metafizičkom problemu. On bi ili ćutao, ne bi odgovarao, ili bi rekao nešto sasvim drugačije od onog što je sagovornik imao na umu. Bio je gotovo nem za sva velika pitanja o kojima je čovečanstvo diskutovalo, oko kojih se sporilo, o kojima je razmišljalo, kontempliralo, o kojima je filozofiralo. Da su Platon, Aristotel, Hegel, Kant i njima slični, došli kod njega, mislili bi da je lud. On ne bi odgovorio ni na jedno Hegelovo, Kantovo, Platonovo ili Aristotelovo pitanje. U krajnjem slučaju bi se

smejaio njihovim budalastim pitanjima. Insistirao bi samo na jednoj stvari: "*Appo deepo bhava* – Budi svetlost samom sebi." Upali svoje unutrašnje svetlo da bi mogao da vidiš. Možemo da vidimo samo ono što možemo da vidimo.

Jednom mi je došla mala devojčica i ja sam je upitao: "Jel' hoćeš nešto da mi kažeš?"

Rekla je: "Oupevala bih ti jednu pesmicu."

Bila je to vrlo mala devojčica i pevala je jednu pesmicu i to mi se dopalo.

Pesma je bila:

*Maco, maco, gde si bila?
Bila sam u Londonu da vidim kraljicu.
Maco, maco, šta si tamo videla?
Videla sam miša ispod stolice.*

Naravno, mačka ne može da vidi kraljicu, to nije moguće. Mačka može da vidi samo miša. Kraljica je bila tamo, sedela je na stolici, ali mačka nije mogla da je vidi – videla je miša ispod stolice.

I to je potpuno logično. Mačka ima oči za miša i pacova, ona nema oči za kraljicu. Vidimo samo ono što možemo da vidimo.

Ako ne vidiš Boga u svetlu, onda treba da zapamtiš jednu stvar: još uvek nemaš oči za Boga. Zato naporno radi da bi imao oči. I ne pozajmljuj oči – oči nisu kao naočare. Možeš da pozajmiš nečije naočare i one ponekad mogu čak i da ti odgovaraju, ali oči nisu naočare.

A kada ja ili zen ljudi pričamo o očima, one nisu nalik tvojim običnim očima. To je unutrašnje viđenje. Čak i ove oči mogu da se prenesu – možeš da imaš moje oko, moje fizičko oko, ja mogu da imam tvoje fizičko oko, ona mogu da se presade; ali unutrašnje viđenje, unutrašnje oko, treće oko, nemoguće je preneti.

Dakle, upamti, neznanje je bolje nego pozajmljeno znanje. Ono je barem istinito. Priznaj činjenicu da "Ja ne znam"; priznaj to tako duboko da sav tvoj ego nestane. Jer ego postoji kroz znanje; znanje je najvitalnija hrana za ego. Zato se mi i dalje pretvaramo u odnosu na stvari koje ne znamo – nastavljamo da se pretvaramo da znamo.

Ovo se desilo u jednoj crkvi. Stari sveštenik se pripremao za jutarnju propoved. Bila je nedelja, rano jutro, i on je pripremao svoje beleške.

Dotrčao je mladi sveštenik i rekao: "Hej! Šta to radite? Isus je došao i moli se pred oltarom."

Stari sveštenik je rekao: "Isus?" To je bio gotovo šok. Isus nije nikada dolazio i niko nikada nije pomislio da će on doći.

Čak i sveštenici koji nastavljaju da govore da će on doći sledeći put, da će ponovo doći, čak i oni ne veruju. Ko veruje? Sveštenici su ljudi koji najmanje veruju jer poznaju same tajne svog zanata. Oni pričaju priče za druge.

On u to nije mogao da poveruje, ali je počeo da se trese. Uplašio se. Obojica su otišla do vrata i pogledali su unutra. Da, tamo je bila neka figura baš kao Isus Hrist, i molila se pred oltarom.

Mladi sveštenik je rekao: "Šta sad da radimo?"

Stariji je odgovorio: "Pravi se kao da imaš neka posla. Šta drugo možemo?"

Izgledaj zaposleno! Eto kako nastavljamo da se pretvaramo. Najteža izjava na svetu je reći: "Ja ne znam".

Ako neko pita: "Ima li Boga?" ti kažeš ili, "Da, ima", ili, "Ne, nema Boga u svetu". Oba odgovora su glupa. Ako si odrastao u religioznom domu, kažeš, "Da, ima". Ako si odrastao u Rusiji ili Kini kažeš: "Ne, nema Boga". Ali to govore tvoja uslovljavanja, a ne ti.

Sačekaj malo, dobro razmisli – da li znaš? I da i ne pokazuju tvoje znanje. Čovek koji kaže ne, pretvara se da ima apsolutno znanje. On govori da je pretražio sve što postoji i nije ga našao. Čovek koji kaže da – on kaže: "Da, pogledao sam u Kuran, Bibliju, Vede i svi oni kažu da on postoji, i ja verujem da on postoji." Ali istina je da obojica tvrde nešto iza čega ne stoji lično iskustvo.

Pravi i istinit čovek će reći: "Ne znam." U trenutku kad kažeš: "Ne znam", ti si dostupan, vrata ti nisu zatvorena. Tada možeš da tražiš i tragaš, tada ti se otvara čitavo putovanje. Čim kažeš da ili ne, vrata su zatvorena. Postaješ samozadovoljan svojim znanjem.

Znanje te čini slepim. Ono ti zatvara oči. Ono baca prašinu u tvoje oči. Znanje je vrsta slepila – moraćeš da izadeš iz toga, moraćeš da iskočiš iz toga. Ako možeš da pokažeš toliko hrabrosti, tek tada možeš da hodaš putem istine, možeš da meditiraš, možeš da sediš u zazenju.

"Ne znam" je početak zazena. "Ne znam" – ta spoznaja je prvi korak ka znanju.

Sada priča.

*Davno, u Japanu, slepom čoveku,
koji je jedne noći posetio prijatelja
ponudiše svetiljku od papira i bambusa
da je ponese sa sobom kući.*

Apsurdno je ponuditi svetiljku slepom čoveku, jer on ne može da vidi. Svetlost i tama, za njega je to isto. To je smešno. Šta on da radi sa lampom? Biće mu samo teret. Lampa je lepa i korisna i osvetljava ti put – ako imaš oči; inače je lampa teret.

Znanje, ako je tvoje, je svetlost na putu. Znanje, ako je samo pozajmljeno od drugih, je teret. Tada tvoja glava postaje teška, nosiš kamenje u glavi. Ne možeš da letiš, jer za letenje treba da si bez težine. Znanje postaje tvoj teret.

Bilo je nerazumno ponuditi svetiljku slepom čoveku. Ali čovek koji ju je ponudio mora da je bio vrlo logičan. Bilo je neke logike iza svega toga. Kada god učinimo nešto nerazumno mi to racionalizujemo – jer je egu vrlo teško da uradi običnu, nerazumne stvar. Mi to racionalizujemo, pronalazimo argumente za to. Šta god da uradimo uvek nađemo neki argument da bi to podržali, ili da bi učinili da ne izgleda glupo.

*"Ne treba mi svetiljka", rekao je,
"svetlost ili tama, meni je isto."*

Slepi čovek je jednostavan i ne zna šta svetlost može da učini za njega. On ne vidi – dan i noć su za njega isti.

*"Ja znam da ti ne treba svetiljka
da bi pronašao svoj put",
odgovorio je njegov prijatelj.
"Ali moraš da je uzmeš,
jer ako si bez nje,
neko može da naleti na tebe".*

Sada je on našao divan argument za to. Čak se i slepom čoveku dopalo. To izgleda ispravno. Ti možda ne možeš da vidiš, ali sa svetiljkom u rukama, bar drugi mogu da vide tebe i neće naleteti na tebe. Teško je bilo to poreći, logika je jasna.

Tako smo prihvatili mnoge stvari: zbog određenih razloga, zbog neke logike u njima. Ne znaš ima li Boga, a onda neko kaže: "Možeš li da zamisliš da je sat napravljen bez onog ko ga je napravio?" Naravno da ne možeš. Izgleda gotovo nemoguće da je pukom slučajnošću, srećom, sat došao na svet. Nemoguće. Izgleda logično da ako mali sat, sićušni mehanizam, ne može da dođe na svet sam od sebe, otkud onda može celi ovaj univerzum, kosmos, tako neograničen i složen, koji se ipak pokreće po dubokom redu i disciplini? Kako ovaj ceo svet može da bude stvoren a da nema tvorca? To je privlačno, izgleda logično, teško je to pobiti. Zato se slepi čovek slaže; zato kažeš: "Da, mora da postoji Bog."

Gledaj! Prihvataš nešto što ne možeš da vidiš, što nikada nisi osetio. Ali argument izgleda jak i teško ga je poreći. Prihvatio si Boga, prihvatio si dušu, prihvatio si hiljadu i jednu stvar samo zato što ih podržavaju jaki argumenti.

Ali oni ne pomažu. Život nije argument. Moraš da ga živiš da bi ga spoznao. I postoji opasnost da zbog argumenta, kada si jednom prihvatio Boga – "Da, ima Boga, jer tvorac je neophodan, tvorac je neophodan za sve stvoreno", – možeš polako da zaboraviš da ti ne znaš tog tvorca. Prihvatanje može da postane opasna stvar, sud-bonosna – jer onda nećeš tragati, mislićeš da već znaš. Tvoje znanje može da te obmane i možeš da počneš da osećaš kako već znaš. Milioni ljudi na svetu nastavljaju da misle kako znaju da Bog postoji.

To se desilo ovom sirotom slepom čoveku.

*Slepi čovek je pošao sa svetiljkom
i nije daleko odmakao
kad je neko naleteo na njega.
"Pazi kud ideš!" uzviknuo je strancu.
"Zar ne vidiš ovu svetiljku?"
"Sveća ti je dogorela, brate,"
odgovorio je stranac.*

Opasnost je u tome što bi slepi čovek, da nije imao svetiljku u rukama, išao mnogo opreznije. On je slep i oduvek hoda. Zna da je slep i preduzeo je sve mere opreza. Danas mora da je zaboravio sve mere predostrožnosti – ima svetiljku u ruci. Poverovao je u tu svetiljku, pa zato nema potrebe da bude oprezan. Mora da je hodao bez žurbe, misleći da je tu svetiljka i da niko neće naleteti na njega.

Celog života je išao tim istim putem i niko nije naleteo na njega jer je bio oprezan. Danas nije bilo potrebe da bude oprezan – u tome je opasnost od pozajmljenog znanja.

Ako ne znaš, oprezniji si, hodaš sa više budnosti, svesnosti, ponašaš se mnogo opreznije. Ako misliš da znaš, počinješ da se krećeš kao robot; nema potrebe za oprezom, nema potrebe da se bude budan, možeš da zaspiš, možeš da postaneš nesvestan.

To se desilo slepom čoveku. Mora da je hodao, misleći na nešto drugo. Nije bilo potrebe da misli na put, na ljude, na sebe. Verovao je u svetiljku.

Tako milioni ljudi idu kroz život – verujući u Bibliju, Vede, Kuran, verujući u druge. Samo njihovo verovanje je opasno. Bolje je paziti i biti budan, i kretati se oprezno.

*Slepi čovek je pošao sa svetiljkom
i nije daleko odmakao
kad je neko naleteo na njega.
"Pazi kud ideš!" uzviknuo je strancu.*

Mora da je bio jako ljut, iznerviran. Neko je išao protiv logike, neko se ponašao iracionalno. Imao je svetiljku, i prijatelj je rekao, i to vrlo ubedljivo, da sada niko neće naleteti na njega. Ljudi će moći da ga vide. I evo sač ovog čoveka. "Jesi li ti slep?" mora da mu je rekao. "Zar ne vidiš ovu svetiljku u mojoj ruci? Šta to radiš? Jesi li lud? Zar ne razumeš prostu logiku?"

Ali život ne veruje u logiku; život je veoma nelogičan, veoma iracionalan, gotovo apsurdan. I ovde se javlja apsurd; život uvek ima iznenađenja za vas. Slepi čovek je mislio da je tu svetiljka i da zato nema problema.

*"Zar ne vidiš ovu svetiljku?"
"Sveća ti je dogorela, brate,"
odgovorio je stranac."*

To je sad iznenađenje. I kako slepi čovek može da vidi da je sveća dogorela, da nosi ugašenu lampu koja nema svetla. On nosi samo teško breme.

Sva tvoja verovanja su kao lampa koja ne svetli. Tvoj Kuran je mrtav, nema svetla, iako je možda bio pun života i svetlosti u Muham-medovim rukama. Tvoja Gita je mrtva, svetiljka je prestala da gori.

Mogla je biti puna svetlosti u Krišninim rukama jer on je imao oči. Mogao je uvek da zameni sveću koja je izgorela.

Vekovima nosiš svete spise – dogorele sveće. I svi naleću jedni na druge. Zar ne možeš to da vidiš? Čitav sukob u čovečanstvu – hindusi se bore sa hrišćanima, hrišćani sa muslimanima, muslimani sa budistima, svako naleće na onog drugog – zar ne vidiš tu agoniju, taj sukob? Čitavo čovečanstvo se bori, u ratu je. Nekad je vrelo, nekad hladno, ali uvek je vruće. Ponekad se boriš, ponekad se pripremaš za borbu, ali sve vreme je to borba.

I ne bore se samo religije – nacije se bore, ljudi . . . Svi se bore: muž sa ženom, žena sa mužem, prijatelj sa prijateljem, brat sa bratom, deca sa roditeljima, roditelji sa decom. Svi, svuda, naleću jedni na druge.

To je kao da smo svi slepi i svako misli da ima svetiljku u ruci . . . A sveća je izgorela.

U stvari, što se tiče sveće istine, u trenutku kada se predaje iz jedne ruke u drugu ona se gasi. Gita se ugasila kada ju je Krišna prenosio Arđuni. Arđuna neće nositi tu svetlost ni par koraka, to je nemoguće. Kada vam nešto govorim, vidim kako to neprestano zamire između nas. U trenutku kada dođe do tebe već je mrtvo.

Nema načina da se to prenese. Zašto onda i dalje govorim? Ponekad ljudi dođu i pitaju me: "Zašto nastavljaš da govoriš ako nema načina da se to prenese?" Nema načina da se to prenese, nikada nije bilo načina da se to prenese. Ali, ja ipak moram da govorim, samo da bih vam pokazao tu nemogućnost. Ne možeš da razumeš šta govorim, ali bilo bi nemoguće da razumeš ako ćutim. Ako ne možeš da razumeš moje reči, ne bi mogao da razumeš ni moje ćutanje. Ako pogrešno shvatiš moje reči, pogrešno ćeš shvatiti moje ćutanje. Ja ipak moram da ti govorim, jer je to jedini mogući način da se iskaže da ima nešto u meni što se ne može izreći, da nosim nešto, da sam bremenit nečim što je neizrecivo. Bivajući sa mnom, slušajući me opet i ponovo, opet i ponovo, posmatrajući me, jednom ćeš možda shvatiti. Ne mogu da te navedem da shvatiš, ali ako istraješ dovoljno dugo, ti ćeš možda biti u stanju da to shvatiš.

A razumevanje će se javiti u tebi, ono neće biti preneto od mene. Mogu da te, tu i tamo, poguram i povučem, ali moraću da čekam. A ako i ti možeš da čekaš sa mnom, jednoga dana će se pojaviti tvoj vlastiti unutarnji plamen. Za to je potrebno strpljenje, potreban je kontakt sa Učiteljem, ali to se ne može preneti. Učitelj deluje samo

kao katalizator. Moje prisustvo će te učiniti sve žednijim; moje prisustvo će te učiniti sve luđim; velika, jaka, nemoguća želja će se pojaviti u tebi – postaćeš strasni tragalac. U toj strasti tvoja sopstvena sveća će početi da gori. Postaćeš sam svoje gorivo.

Dakle, sve što ja mogu da učinim, nije da prenosim istinu, već samo da te podržim, da pomognem da ne postaneš nestrpljiv, da ne izgubiš svoje interesovanje za istinu, da nastaviš sa svojom željom, i da nastaviš da žrtvuješ sve više i više. Doći će trenutak – kao što dolazi kada zagrevaš vodu. Nastavljaš da greješ, i na sto stepeni ona proključa i pretvori se u paru, ispari. Sve što činim to je da pokušavam da te zagrejem što više mogu. Ključanje će biti tvoje, isparavanje će biti tvoje.

Ako dopustiš i ako si u stanju da strpljivo podnosiš bol čekanja, i bol koji će doneti zagrevanje i bol koji će stvoriti tvoja jaka želja – ako si spreman da patiš radosno, strpljivo, onda će se jednog dana tvoj plamen pojaviti u tebi. On će biti apsolutno tvoj.

A ja govorim i zbog sledećeg: kada god se dogodi istina, ona mora da se podeli. Nepodeljena ona počinje da umire; podeljena živi. Nije da ja mogu da ti predam istinu, ali deleći je sa tobom, trudeći se da je podelim sa tobom, istina može da ostane živa. Ja govorim iz istog razloga zbog kog ptice pevaju, cveće cveta i zvezde sijaju. Istražujem. Ako i ti počneš da istražuješ sa mnom, onda ćeš kada ti se to desi, znati da to nije bio prenos, već da se pojavilo nešto autentično tvoje. To je individualno. Istina se otkriva individualno.

Želeo bih da ti ispričam nekoliko anegdota.

Jedan starac je bio skretničar na raskršću na kom je ekspresni voz naleteo na automobil i njegove putnike. Naravno, on je bio glavni svedok i sve je zavisilo od toga koliko energično je dao signal upozorenja.

Iscrpljujuće unakrsno ispitivanje ga nije poljuljalo u sledećoj priči: noć je bila tamna i on je ludački mahao svojom svetiljkom, ali vozač automobila uopšte nije obratio pažnju na to.

Kasnije je okružni nadzornik pozvao skretničara u svoju kancelariju da ga pohvali zbog nepokolebljivosti kojom se držao svoje priče.

"Odlično si učinio," rekao je, "u početku sam se plašio da se ne pokolebaš u svom svedočenju."

"Ne gospodine," reče stari, "ali sam se sve vreme plašio da me taj prokleti advokat ne upita da li je svetiljka bila upaljena."

Zapitaj sebe ponovo i iznova – da li je svetiljka koju nosiš upaljena? Inače je mahati njome u tamnoj noći čisto gubljenje energije. Da li tvoja Biblija svetli? Da li tvoja Gita svetli? Ako ne svetle, onda ih ostavi. Onda je bolje da nemaš te iluzije.

Druga anegdota.

Kada je policajac, novajlija, prošao pored jedne radnje, čuo je bučnu raspravu. Zastao je, oslušnuo ponovo, i onda ušao unutra da ispita.

"Šta se dešava?" zapitao je. "Oko čega tolika galama?"

"Nije to ništa," rekao je vlasnik. "Nema nikakve svade. Sasvim sam sam!"

"Čekaj malo, druškane," rekao je policajac. "Jasno sam čuo svadu."

"Ma vi ne razumete, pozorniće," rekao je vlasnik radnje. "Sam sam u radnji. Posao mi ide loše. Da mi prođe vreme pričam sam sa sobom, a kad pričam sa sobom, mora da dođe do svade."

"Kako možeš da se svađaš sam sa sobom?" upitao je policajac.

"To je lako," rekao je vlasnik radnje, "jer mrzim lažove!"

Pazi, posmatraj šta se događa u tvom umu. Tu je neprestano unutrašnje brbljanje, neprestano raspravljanje sa samim sobom.

Istina je moguća tek kad taj unutarnji razgovor prestane, kada ostaneš u dubokoj praznini, bez argumenata, bez za/protiv, bez pro/kontra, bez reči, bez misli. Kada je unutrašnji govor jednostavno zaustavljen, u trenutku zaustavljenog unutarnjeg govora otvara se prozor ka nebu.

Treća anegdota.

Škrtici je prišao prijatelj koji je dao sve od sebe da ga ubedi da se oblači u skladu sa svojim položajem. "Iznenaden sam," rekao je prijatelj, "da si dozvolio sebi da postaneš otrcan."

"Ali, ja nisam otrcan," rekao je škrtica.

"Jesi," insistirao je prijatelj. "Seti se svog dede. On je bio uvek otmeno odeven. Njegova je odeća uvek bila dobro skrojena i od najboljeg materijala."

"Eto, vidiš!" pobeđonosno je uzviknuo ovaj drugi. "Ova odela koje nosim je dedino."

Posmatraj, da li su misli koje imaš tvoje? Ili nečije tude? Vekovima stare, odavno mrtve i sahranjene, a ti produžavaš da nosiš te mrtve misli. Prikupi hrabrost, ta otrcanost uma je veliko nepoštovanje sebe. Ta odeća je prljava. Ljudi nisu spremni da nose tuđu odeću, ali ti si vrlo lako spreman da koristiš tude misli.

Čuo sam.

Filozof je otišao kod obučara. Želeo je da mu se poprave cipele ali je imao samo taj jedan par. Zato je rekao: "Sačekaću, vi ih popravite."

Obučar je rekao: "Malo teže, sada zatvaramo. Dodite sutra, a ja ću ih pripremiti."

Filozof reče: "Imam samo taj jedan par i biće mi teško da idem bez cipela."

Obučar reče: "U redu, uzmite ove," – dao mu je jedan par cipela – "a sutra ih vratite i uzmite vaše."

Filozof je bio vrlo iznerviran. Rekao je: "Šta! Da koristim tude stare cipele? Šta vi mislite ko sam ja?"

Obučar se nasmejao i rekao: "Ako možete da nosite nečije tude stare misli u svojoj glavi, šta ima loše u tome da nosite tude cipele? One će vam samo biti na nogama. Glavu ste pozajmili. Pa šta je onda loše u ovome?"

Mirno pozajmljujemo svoju dušu, zato smo prošnjaci. Prestanimo sa tim pozajmljivanjem. Ako nemaš sopstvenu dušu, onda je bolje nemati dušu uopšte. A kada jednom prikupiš hrabrost, počćeš da dopireš do svoje duše. Ona nije mnogo daleko, samo se krije iza te pozajmljene odeće, misli, filozofija, doktrina, dogmi. Budi svoj.

Čuo si čuvenu Sokratovu izreku: "Spoznavaj samoga sebe." Ali to nije najvažnija stvar. Važnije je: "Budi svoj". Ako nisi svoj, koga ćeš da spoznaš? Zato bih želeo da ti kažem da je osnovnija i bitnija izreka: "Budi svoj." Onda postoji mogućnost za: "Spoznavaj sebe." Ako nisi, koga ćeš onda spoznati i ko će spoznati?

Religiozan čovek nije pozajmljen čovek, religiozan čovek nije isprazan čovek, on nije prepariran. Religiozan čovek je apsolutno ispraznjen od drugih – a u trenutku kada se isprazniš od drugih, ti popunjavaš svoj vlastiti unutarnji prostor – to je ispunjenje, to je nirvana, to je oslobođenje.

JOŠ JEDNA NEDELJA

18. jun 1976.

OŠO ODGOVARA NA PITANJA

Prvo pitanje:

Dok sam bila dete, nedelja mi je predstavljala nešto posebno. Sada, od pre nekoliko dana, svakog jutra se budim i izlazim napolje da vidim kako sunce sija kroz drveće, da čujem kako ptice pevaju i imam osećaj, "Ah, još jedna nedelja." Oblačim najbolju odeću i čitavog dana mi je nedelja. Šta mi se to dešava?

Nemoj od toga praviti problem.

Um neprestano traži nešto na šta bi se okomio – čak i na sreću. On i od sreće pravi problem. Ako se osećaš srećno, pitaš, "Zašto?" To pitanje je opasno.

Kada patiš dobro je da se zapitaš "Zašto?", jer patnja mora da se razveje, prevaziđe; moraju da se pronađu putevi i sredstva da se iz nje izade – zato pitanje "Zašto?" ima smisla. Kada si, međutim, srećna, postaviti pitanje "Zašto?" znači uznemiriti je. Nema potrebe da se postavlja bilo kakvo pitanje. Kada si okružena srećom, potpuno je prihvati, bez ikakvog ispitivanja.

Ako si bolesna, potrebna je dijagnoza, nužna je analiza, jer bolest mora da se otkrije. Ali, ako si zdrava ne ideš kod lekara da ga pitaš, "Zašto sam zdrava? Postavite dijagnozu mog zdravlja. Šta je to sa mnom?"

To je navika uma jer je on oduvek živeo u jadu, nesreći, i uvek je "Zašto?" imalo smisla. Zato, kada oblaci nestanu po prvi put i u tvom životu zasija sunce, staro pitanje nastavlja da istrajava – "Zašto?" Nauči da prihvatiš sreću, nauči da uživaš u njoj bez ispitivanja, nauči da veruješ sreći, nemoj sumnjati u nju, jer sama ta

sumnja biće trovanje. Sreća se zaista događa. Ti trenuci su vrlo retki i prilično međusobno razdvojeni. Kada dodu, pozdravi ih, otvori svoja vrata, primi ih svim srcem, bez ikakvog uzdržavanja. Čak i jedno pitanje postaje veoma, veoma utvrđen zid između tebe i tvoje sreće.

Svaki dan je nedelja. Tako treba da bude. Svaki dan je praznik. Tako treba da bude. Jer svi dani pripadaju njemu. Svaki trenutak je posvećen. Kada jednom ovo shvatiš, prestaćeš da postavljaš ovakva pitanja.

Nemoj misliti da je potreban neki poseban dan da bi bila srećna – jedino poseban um. To nema nikakve veze sa vremenom; sve zavisi od stava, kako posmatraš život. Ima ljudi kojima čak ni nedelja nije nedelja. Nema svetlosti, nema sunca koje se rađa – čak ni nedeljom. Oni su zaklonjeni oblacima sopstvene tame, obavijeni sopstvenim jadom. Svuda oko sebe nose svoj pakao. Čak i ako biste ih silom nagonili u raj, oni bi nastavili da nose svoj pakao. Oni će živeti u svom paklu. Niko ne može da ih prisili da izađu iz tog pakla, osim ako sami ne odluče da ga odbace. Tvoja je odluka da li ćeš biti srećna ili ćeš biti nesrećna.

Čuo sam za jednog sufi mistika koji je bio srećan, uvek i večno. Niko ga nikada nije video nesrećnog. Kao da nije poznavao taj jezik, kao da je jedino znao kako da bude srećan.

Veoma je ostario i jednoga dana ga je neko upitao, "Hoćeš li mi, molim te, odati svoju tajnu? Kako ostaješ tako srećan? Kako ostaješ tako neuznemiren? Kako možeš da u svakom trenutku budeš tako blažen? To je nemoguće. To je da čovek ne poveruje. U čemu je tvoja tajna?"

Starac se nasmejao i rekao, "Odavno sam otkrio nešto vrlo jednostavno: da svakog jutra, kada otvorim oči, postoje dve mogućnosti koje za taj dan mogu da izaberem – ili da budem srećan ili da budem nesrećan. I ja sam uvek birao da budem srećan. Moja tajna je jednostavna: svaki dan mi pruža dve mogućnosti izbora – da budem srećan ili da budem nesrećan. A ja sam uvek birao da budem srećan, to je sve. Tome nema šta da se doda."

Vi, međutim, nećete poverovati u ovo. Reći ćete da vas taj starac obmanjuje. Mora da ima neku drugu tajnu.

Ali ja vam takođe kažem da je tajna u tome. Sve velike istine su jednostavne istine, vrlo jednostavne. Probajte sutra ujutru. Pre nego što otvorite oči imajte jasno viđenje dve mogućnosti: biti u paklu ili

u raju. Vizuelno predstavite jad sa jedne strane i blaženstvo sa druge. Duboko se zagledajte u obe mogućnosti. Nemojte da žurite. Gledajte u obe što dublje možete i čekajte – potom odlučite. Ako želite da budete nesrećni, onda to odlučite, neka to bude vaša odluka – potom budite istinski nesrećni celog dana. Šta god da se desi, vi ostajete jadni. A ako odlučite da budete srećni, držite se toga i uskoro ćete shvatiti da je vaš život vaša odluka.

Ti patiš zato što nastavljaš da tako odlučuješ; patiš jer nastavljaš da se čvrsto držiš svoje patnje. Od toga si napravila naviku. To je jednostavno mehanički.

Dobro, trebalo bi da se osećaš zahvalna što se to događa tebi – da ti svaki dan postaje praznik. Praznici su nestali iz sveta. U pravnom smislu, ljudi imaju više praznika. Broj radnih dana je smanjen širom sveta, sa šest na pet, sa pet na četiri, a uskoro čak ni toga više neće biti – u vrlo visoko razvijenim društvima, biće dovoljan jedan dan u nedelji, a šest dana će ljudi moći da praznuju. Ali, "praznik" nestaje – taj kvalitet posvećenosti nestaje.

Čuo sam za jedan vrlo napredan hram. Naravno, on je u južnoj Kaliforniji jer je u južnoj Kaliforniji sve malo naprednije, pa čak i religija.

Na Beverli Hilsu postoji napredni hram koji je toliko reformisan da za vreme jednog od najsvetijih dana, Yom Kipura, na vratima stoji obaveštenje: "Zatvoreno zbog jevrejskog praznika."

Ta osobina, takva svesnost nestaje iz sveta.

Ljudi imaju sve više dokolice – to je druga stvar. Ali šta rade u dokolici? Stvaraju još više bede sebi i drugima. Pošto ne nalaze šta bi radili, nanose štetu sebi i drugima. Više nesreća se događa za praznike – više saobraćajnih udesa, više ubistava, više samoubistava. A posle praznika ljudi su toliko umorni da im je potrebno da se odmaraju cele nedelje da bi se povratili, oporavili. Na odmoru rade hiljadu i jednu stvar, samo da bi stalno bili zaposleni, jer ne biti zaposlen znači biti sa samim sobom a to je postalo gotovo nemoguće.

Biti sa samim sobom i biti srećan sa sobom – ova dimenzija se sasvim izgubila.

To je ono što praznik jeste, ili bi trebalo da bude. Čovek je toliko ispunjen Bogom, toliko ispunjen bićem, da nema potrebe da bilo šta radi, nema potrebe da bude zauzet. Zaposlenost je samo još jedno

bekstvo. To je dobar način da se nekome susret sa samim sobom, susret sa životom. Praznici su nestali.

Poznavao sam čoveka koji je bio ateista. Onda sam čuo da je postao teista. Nisam mogao da verujem. Zato sam, čim sam ga sledeći put sreo, upitao, "Kako to da si odlučio da postaneš teista?"

"Pa," odgovorio je on, "bio sam ateista, ali sam odustao od toga."

"Zašto?", ispitivao sam.

Rekao je, "Nema praznika."

Ako ste ateista, onda nema praznika, nema Boga, nema nedelje. Po hrišćanskoj parabolli Bog je stvorio svet za šest dana, a sedmog, u nedelju, se odmarao. Taj odmor je bio vrlo lep, proistekao je iz velikog stvaranja. On se osećao ispunjeno. Stvorio je čitav svet i sedmog dana ga je pogledao i rekao, "Dobro, vrlo dobro." I odmorio se. Bio je srećan, kao malo dete koje je nešto napravilo, pa to sa svih strana zagleda i kaže, "Dobro. To sam završio." Sedmog dana se odmarao. Taj dan odmora je bio dan ispunjenja.

Ova parabola je veoma značajna. Ona kaže da možete imati dan odmora samo posle stvaranja. Ako ništa ne stvarate, život će vam biti ispunjen nemirom; nećete biti u stanju da se odmarate. Stvorite nešto, samo tada ćete moći da se odmarate. Odmor je uzgredni proizvod. Ne možete da se direktno odmarate – prvo morate da budete toliko kreativni, morate tako dobro da se osećate sami sa sobom, da budete tako srećni sa sobom, tako dostojni, da sebi možete da dozvolite odmor, da možete da dopustite sebi jedan dan samo za zabavu.

Ljudi obično ne mogu da odvoje za sebe dan odmora jer sebi sve uskraćuju, osećaju se bezvrednim jer nisu učinili ništa vredno pomena, jer nisu doživeli nikakvo ispunjenje, ništa se nije dogodilo, nisu procvetali. Zato je potrebna neprekidna zauzetost, neprekidna aktivnost.

Mnogi ljudi stalno rade, rade i rade i jednog dana umiru ... jer njihov rad nije kreativan. Kada je rad kreativan? Rad je kreativan jedino kada ga volite, rad je kreativan kada ste raspoloženi za njega, rad je kreativan kada uživate u njemu, rad je kreativan kada ga vi birate, kada pristaje vašem biću i kada postoji veliki sklad između vas i vašeg rada.

Kada se to jednom dogodi, sve što radite je kreativno. A kada se posle svakog kreativnog trenutka opustite, to opuštanje ste zaslužili.

Da, Bog je zaslužio odmor sedmog dana. Šest dana je naporno radio, stvorio je čitav svet; sedmog dana je zaslužio da se opusti, bio je toga dostojan. To je smisao ove parabole.

Samo ako ste kreativni, možete praznovati, nikako drugačije. Ako hoćete praznike, postanite sve kreativniji. Ne kažem da budete kreativni u očima drugih – to je nebitno – samo budite kreativni u sopstvenim očima, ma šta činili. Ako nešto volite, to i radite, inače nemojte raditi – odaberite neki drugi put. Život je neizmerno prostran. Kaže Isus, "Mnogo je palata u kući mog Boga." Mnogo je dimenzija u životu. Ima dovoljno prilika za izbor.

Ako se ne osećate ispunjeni u nečemu što radite, nemojte to raditi, jer će to biti puki gubitak i nećete zaslužiti odmor. Čovek koji živi u skladu sa svojim bićem, koji radi svoj posao, zaslužuje smrt. Tada on umire, ali smrt je nedelja; on umire, ali umire ispunjen. Nema nikakvih pritužbi. Živeo je onako kako je hteo.

Ako sam na samrti i Bog me upita, "Ako te ponovo vratim, kako bi želeo da živiš?" Ja ću reći, "Isto ovako. Voleo sam to. Uživao sam u tome. Voleo bih da živim na isti način." Razmislite sada o sebi. Ako umrete i Bog vas upita, "Ako budeš ponovo vraćena u svet, šta bi izmenila u svom životu?" Da li bi bili u stanju da kažete da biste želeli da živite na isti način, apsolutno isti? Ako ne biste, znači da u svom životu radite nešto pogrešno. Tada samo razvlačite svoj život, ne živite ga. Jednostavno ubijate vreme – što bi rekli. Tada samo trošite energije, naprosto ih rasipate. One neće postati integralna sila i neće doći ni do kakvog procvata – vaše drvo će ostati bez cvetova i plodova. Kako onda možete da budete srećni i da uživate?

Vreme je sveta prilika, to je smisao praznika – sveti dan, dan koji nije profan, koji nije običan. A kada jednom znate kako da budete kreativni, svaki trenutak postaje svet.

Uvek kada nešto stvorite, vi sarađujete sa tvorcom – postali ste mali tvorac za sebe. Ako napišete kratku pesmu ili otpevate neku pesmu, to se možda nikome neće dopasti, niko neće aplaudirati, ali to je nebitno. Vi ste u tome uživali. Pevajući, bili ste srećni, u tom trenutku ste sarađivali sa Bogom, pomogli ste mu da stvori pesmu, postali ste instrumentalni. U stvari, sve što se stvori, stvorio je on – vi ste mu dopustili da kroz vas stvori jednu malu pesmu. Tada se osećate izuzetno dobro, dobro sa samim sobom.

A to je jedna od osnovnih osobina religioznog čoveka: njemu je samom sa sobom uvek dobro. On ni na koji način nije kriv, krivica

ne postoji u njemu – jer je živeo život onako kako je hteo; voleo je život onako kako se odvijao; bio je to jedini život koji je želeo da živi. Onda tu nema krivice. Upamtite, onaj ko se oseća krivim nije religiozan. Onaj ko se oseća krivim je bolestan, takva osoba je neurotična, potrebna joj je pomoć psihijatra.

Religiozan čovek se izuzetno dobro oseća sam sa sobom; šta god da radi, on radi nešto suštinski vredno. To treba isticati što je moguće više: život postaje dragocen samo kada radite nešto suštinski vredno.

U životu postoje dve vrste vrednosti. Jedna je suštinska vrednost. Pevate pesmu – to je suštinska vrednost, to je sredstvo, ali je i cilj. Ili pevate pesmu na trgu da biste zaradili nešto novca. Taj novac nije suštinski deo pesme, taj novac je spoljašnja vrednost. A ako pevate pesmu samo zbog novca, takva delatnost više nije sveta, ona je profana. Ako pevate pesmu zbog sreće koju vam pruža ... Možda uzgred donese i novac, ali to je sporedno. Ako donese, dobro je, ako ne donese, i to je dobro – ali vaša delatnost nosi u sebi unutarnji sjaj, ona je suštinski vredna sama po sebi. Ako ste srećni što možete da pevate, srećni što ste imali priliku da pevate, svaki dan će onda biti meditativan, posvećen.

Ako ovde ispravno meditirate, to će se desiti svima. U tome je sav moj napor ovde: da vam pomognem da uživate u svakom trenutku kako naide.

Dok sam bila dete, nedelja mi je predstavljala nešto posebno. Sada, od pre nekoliko dana, svakog jutra se budim i izlazim napolje da vidim kako sunce sija kroz drveće, da čujem kako ptice pevaju i imam osećaj, "Ah, još jedna nedelja." Oblačim najbolju odeću i čitavog dana mi je nedelja. Šta mi se to dešava?

Dešava ti se nešto izuzetno lepo. Dopusti da se desi. Nemoj pomagati svom umu da pravi bilo kakve probleme.

Um će pokušavati jer se um oseća srećno samo ako ima jada. Sreća uma nije tvoja sreća, a tvoja sreća nije nikada sreća uma. Vaši su ciljevi različiti, u stvari, dijametralno suprotni. Um je srećan samo kada se ti osećaš bedno – tada nešto treba da se radi, um preovladava, on može da komanduje: uradi ovo, uradi ono. Čovek mora da se izbori sa bedom i zato mora da sluša savete uma. Kada ste srećni, um vam nije potreban. Možete da ga odbacite, nema potrebe za njim.

To je kao kada je vojska potrebna državi u ratu. Tada iznenada vidite kako vojska počne da preovladava – svuda vidite vojnike,

vojsku, koja odavde ide tamo, svi vozovi su puni vojske. Kada rata više nema, oni takođe polako nestaju, ne vidate ih više toliko, vojska se raspušta. Ne sasvim – jer naš mir nije potpun; naš takozvani mir je samo međuprostor između dva rata. Oni se vraćaju u svoje kasarne, u svoje logore, ali tamo nastavljaju da paradišu, spremajući se za neki drugi rat do koga može svakog časa da dođe. Ipak, više ne preovlađuju. A kada zemlja stvarno postigne mir, vojska će morati da se raspusti, neće biti potrebna.

Ili zamislite ... Bolesni ste i tada odjednom doktor postaje važan u vašem umu. Kada ste zdravi sasvim zaboravljate da postoje doktori. Kada ste bolesni, odjednom, šetajući ulicom vidite reklamne table sa imenima raznih doktora – one počnu da prevladavaju, postaju pojava, a ostatak života biva samo pozadina. Kada niste bolesni i kada ste zdravi, oni više nisu pojava. Geštalt se menja.

Isto se događa i sa umom. Ako se osećate bedno, potreban je um da biste se oslobodili bede. Ako ste srećni, um nije potreban; možete jednostavno da ga odbacite, odložite na stranu.

Kada ste srećni um se oseća zapostavljeno i zato počinje da pravi probleme u odnosu na sreću. Um može da kaže, "Slušaj, ne budi lud. To je nemoguće. Ne može svaki dan da bude nedelja. Pogledaj u kalendar: danas je ponedeljak ili petak, ne može da bude nedelja. To je samo iluzija. Svaki trenutak ne može da bude trenutak sreće – ko je uopšte čuo da neko može uvek da bude srećan? To nije moguće. Mora da imaš pogrešne nagoveštaje, nekakva prividenja. Ili si se hipnotisao. Ili je nešto krenulo kako ne treba. Pazi! To nije ljudski moguće!"

Um smatra da je samo jad moguć; on puno ulaže u jad.

Zapamtite to. Dok radite ovde sa mnom, polako će svakome da se pojavi takav trenutak. Mora da se pojavi. Za to i radimo. Kada se pojavi, nemojte da slušate um.

Ljudi mi dolaze. Kažu, "Osećamo se tako srećni. Kako to? Nikada se nismo osećali tako srećni!" A kada ih pogledam u lice, izgleda da je nešto krenulo naopako. Zato što se osećaju srećni, čini im se da je nešto krenulo kako ne treba.

Čuo sam za velikog sveštenika koji je podučavao svoje učenike kako da obavljaju religiozne propovedi.

Sveštenik je upućivao svoje novopečene kolege u važnost usklađenosti izraza lica sa govorom.

"Kada govorite o raju, neka vam se lice ozari, neka bude obasjano nebeskim sjajem, neka vam oči sijaju odrazom slave. A kada govorite o paklu – pa, dobra su i vaša obična lica."

Beda se ustoličila; gotovo da je postala vaš karakter. Biti jadan postala je vaša uobičajena egzistencija. Kada se pojavi sreća, ne možete da poverujete u nju, ne možete da verujete u nju.

To je vrlo bolesno stanje stvari, ali to je tako. Moraćete da naučite kako da verujete sreći, moraćete da naučite kako da verujete radosti, moraćete da naučite kako da budete bez sumnji kada se pojavi sreća – da budete ranjivi, otvoreni. Ako to ne možete da naučite, možda vam sreća pokuca na vrata a vi možete da ih ne otvorite.

Posmatrajte svoje obrasce i nemojte se toliko poistovećivati sa njima. Ljudi nastavljaju da vrte stare trake opet i opet i opet. Ne radi se o tome da sreća nije pokucala na tvoja vrata, pokucala je mnogo puta. I nije da Bog ne pruža svoju ruku ka tebi, on milenijumima pokušava da te napipa. Ali, ti si mu vrlo promućurno i domišljato izmicao.

Ako se pojavi Đavo i ščepa te, odmah se predaješ jer veliš, "Šta ja tu mogu?" Ako ti se pojavi Bog, ne možeš da se predaš, jer kao prvo ne možeš da veruješ da Bog postoji. To je stvarno nešto! Ima ljudi koji kažu da nema Boga, a ipak veruju u Đavola. Teško je verovati u Boga, a nije tako teško poverovati u Đavola. To je lakše; u stvari, kako biste bez Đavola bili jadni? Bez Đavola, na koga biste svalili odgovornost? Đavo je vaš izgovor. Možete da ostanete jadni i možete da kažete da vas Đavo čini tako jadnim.

A taj Đavo neprestano menja svoje oblike. Uzeo je mnoge oblike: ponekad je to sudbina; ponekad je Đavo. Prema frejdovcima, to je vaše nesvesno; prema marksistima, to je društvena struktura. Ali, uvek postoji neko ko proizvodi vaš jad.

Niko ne stvara vašu bedu. Vi za nju prijanjate.

To je, međutim, vrlo teško prihvatiti jer onda čitava slika koju ste o sebi stvorili postaje neurotična – a vi nosite vrlo zlatnu sliku o sebi.

Čuo sam vrlo lepu anegdodu. Retko je lepa.

Stariji građani Izrael i Ema sreli su se na igranci usamljenih srdaca u Majami Biču, i kroz dve nedelje se venčali. Smatrali su da

savršeno odgovaraju jedno drugom, jer su oboje imali po devedeset godina.

Prve bračne noći, legli su u krevet i starac je stisnuo Eminu ruku. Ona mu je uzvratila i tako su zaspali.

Druge noći, Izrael joj je ponovo stisnuo šaku. Ema je uzvratila i odmah su zaspali.

Treće noći, Izrael je još jednom stisnuo ruku svoje mlade. "Ne noćas," rekla je Ema, "Boli me glava!"

Ljudi nastavljaju da vrte stare trake do samog kraja.

Jedna stara traka je proizvela pitanje, "Šta se to sa mnom događa?" Kao da te zadesila neka katastrofa ili teška nevolja. Ništa ti se ne dešava, vraćas se kući. Ništa ti nije, odbacuješ glupost, odbacuješ truli um, prestaješ da vrtiš stare trake.

Drugo pitanje:

Ošo, pre nego što preduzmem završni korak, duboko u meni se odvija teška borba, ali prošle noći, kada sam zaspao u narandžastoj odeći, osetio sam se kao drugačija osoba. Šta ti to radiš?

Opasno je preuzeti odgovornost za tebe jer jednog dana ti je sve kako treba, a sledećeg ništa ne valja.

Ja ne radim ništa!

Čuo sam za jednog sufi mistika koji je imao malu školu u koju bi navraćali gosti iz udaljenih krajeva da ga posete. Jednog dana u posetu mu je došao princ, a sufi nije imao odgovarajuće posude i pribor za pripremu i posluživanje hrane jednom princu. Zato ode do kralja i reče mu, "U našu siromašnu školu je došao jedan princ, pa nam treba nekoliko posuda i tvoji zlatni i srebrni pribori za jelo. Vrat ćemo to sutra jer on sutra ujutru odlazi."

I tako on uze sedam posuda. Sledećeg dana je došao sa devet posuda. Kralj ga je upitao, "Uzeo si samo sedam, zašto si vratio devet? Ove dve male posude nisu moje."

Sufi je odgovorio, "Šta ja tu mogu? Prošle noći je tvoja velika posuda porodila ova dva blizanca. To su blizanci."

Kralj nije mogao da veruje, nije mogao da zamisli da je to moguće, ali obuzet pohlepom pomislio je, "Šta je tu loše? Ovaj čovek je nekom greškom doneo ove posude, pa što da ih ne uzmem?" I tako ih je uzeo. Rekao je, "Vrlo dobro. Ti si veoma pošten čovek. Ko bi inače doneo bebe? Kad posude rode bebe, ljudi te bebe zadržavaju za sebe."

Posle mesec dana sufi je ponovo došao. Rekao je, "Opet nam je došao princ i sad nam treba više posuda jer je doveo i nekoliko prijatelja." Tako je uzeo skoro dvadeset posuda. A onda ga dva – tri dana nije bilo.

Kralj ga je pozvao, "Šta se desilo? Ne vraćaš posude."

Sufi je odgovorio, "Žao mi je. Deset ih je umrlo."

Tu se kralj vrlo naljutio. Rekao je, "Jesi li ti poludeo? Kako posude može da umre?"

Sufi je odvratio, "Priseti se samo prošlog puta. Ako posude mogu da rađaju, zašto ne bi mogle i da umiru?"

Dakle, danas ti je bilo dobro, ali ja neću da preuzimam odgovornost jer će ti sutra biti vrlo loše, pa ćeš da mi dodeš i kažeš, "Ošo, šta mi to radiš?"

To si ti i samo ti. Ne prebacuj svoju odgovornost ni na koga.

Prošle noći si bio malo bolji prema sebi, dozvolio si da se nešto dogodi.

Duboko u meni se odvija teška borba pre preduzimanja završnog koraka, ali prošle noći, kada sam zaspao u narandžastoj odeći, osetio sam se kao drugačija osoba. Šta ti to radiš?

Ja ne radim ama baš ništa – to je bilo samo zbog čina oblačenja narandžastog. Ovaj čovek još uvek nije sannyasin; u tome je njegova borba. On neprestano razmišlja da li da uzme sannyas ili ne.

Ti si nešto dozvolio. To je bila kao neka proba: spavao si u narandžastoj odeći samo da bi video šta će da se dogodi. Sama zamisao da će nešto da se desi pomogla je da se to stvarno i desi. Opuštio si se u narandžastom, um ti je bio spokojniji – konačno si nešto uradio. To je vrlo mali gest, ali ipak si nešto preduzeo. Bar si odlučio da spavaš u narandžastom.

Nekome ko je neprestano u sukobu čak i najmanja odluka daje takvo opuštanje koje drugi ne mogu ni da zamisle. Drugima će biti teško da to primete jer oni svake noći spavaju u narandžastom; oni

ne mogu da poveruju da nešto može da se dogodi samo zbog narandžastog.

Čovek koji je postavio pitanje je u dubokom sukobu, bori se, podeljen je. Čak mu je i tako maleni gest pomogao da se opusti. Čak i tako malo hrabrosti ... mada to nije mnogo jer je morao da ugasi svetlo, da ga niko ne bi video! To nije bilo mnogo, ali je bilo ipak nešto! Ohrabrio se da u tami noći postane sannyasin. Mora da se osećao dobro, opušteno.

Kad god dodete do neke odluke, osećate se dobro. A što je sukob veći, to je veća sreća koja će proisteci iz te odluke.

Ali nemoj mene da uvlačiš u to, jer je to veoma opasno. Nemoj uopšte da igraš tu igru.

Da vam ispričam jednu anegdodu.

"Rabine Jakobs, treba mi pedeset dolara da se rešim duga," jecao je Gotlib. "Ne prestajem da molim Boga za pomoć, ali on mi je ne šalje!"

"Ne gubi veru," reče rabin. "Nastavi da se moliš."

Kada je Gotlib otišao, rabinu beše veoma žao čoveka. "Ne zarađujem puno," pomislio je, "ali ovom siromahu je novac neophodan. Daću mu dvadeset i pet dolara iz svog džepa."

Iduće nedelje rabin je zaustavio Gotliba i rekao mu, "Evo, ovo ti šalje Bog!"

Kada se vratio kući, Gotlib se poklonio, "Hvala ti Gospode!", rekao je. "Ali sledeći put kada šalješ novac, nemoj da ga šalješ po rabinu Jakobsu – taj prevarant je zadržao polovinu sume."

Zato te molim da budeš direktan. Nemoj da uplićeš mene. Inače ćeš se, pre ili kasnije, naljutiti na mene.

Boje je da sve bude jasno od samog početka. Ovaj čovek će jednog dana uzeti sannyas – moraće – zato treba da mu sasvim pojasnim da je njegova odluka da uzme sannyas, a ne moje nagovaranje. Njegova je odluka da skoči u vatru. Ja ću tu biti sasvim čist – izvan toga. Jedino tada ti tvoja odluka pomaže da se iskristališeš. Kada si je doneo sasvim sam, apsolutno sam, postaješ usredišten.

Sannyas će te učiniti slobodnijim, a ne manje slobodnim. Sannyas nije neka vrsta ropstva, ono je sloboda – sloboda od društvenih formalnosti, sloboda od teškog bremena koji ti nameću drugi, sloboda da budeš to što jesi. Sannyas je napor da postaneš

pojedinaac. Moja pomoć ti je tu na raspolaganju, ali jedino tvoja odluka će da te promeni. Čak i ako prihvatiš moju pomoć – ti si taj ko je prihvata. Ja sam kao reka koja teče – na tebi je da odlučiš hoćeš li da piješ iz mene ili ne. To je apsolutno tvoje, i pusti da tako bude.

Mnogo je hrabrosti potrebno da se sve odgovornosti preuzmu na sopstvenu pleća. Ali ta hrabrost je sredstvo.

Oko Fejengolda su se, na njegovom samrtnom odru, okupili njegovi sinovi. "Ne brini, tata, napravićemo veliki pogreb," izjavio je najstariji sin. "Biće stotinu limuzina i deset kola sa cvećem."

"Ne treba nam toliko!", prekinuo ga je Fejengoldov srednji sin. "Pedest limuzina i pet kola sa cvećem je i više nego dovoljno!"

"Ma, šta izvodite?", reče najmlađi sin umirućeg. "Ne treba nam nikakvo cveće. Biće tu samo najuža porodica! Dvoja kola je sasvim dovoljno!"

U tom trenutku, Fejngold se pridigao i rekao, "Slušajte, deco! Samo mi dodajte pantalone i sam ću otići do groblja!"

Moraš da pešačiš! Nemoj da čekaš na sto limuzina i dest kola punih cveća. Ne ide to tako. Obuci pantalone i kreni.

Ali, oslanjaj se na sebe. Jedino tako se napreduje. Nema drugog načina da se napreduje.

Um uvek hoće da prebaci odgovornost na nekog drugog; um uvek želi da robuje. Um je rob. On se boji slobode, boji se odgovornosti – otuda na svetu toliko crkvi i toliko organizacija, jer je tako mnogo ljudi spremno da upadne u njihove klopke. U stvari, crkve nisu odgovorne, to je ljudska potreba. Pošto im treba izvesno robovanje, neko će to da im i upriliči.

Ekonomisti kažu da u životu deluje suptilni zakon ponude i potražnje, potražnje i ponude. Vi tražite i neko mora da se pojavi sa ponudom. Ljudi traže da robuju – zato postoji hinduizam, hrišćanstvo, islam, i na hiljade drugih koji su spremni da naprave ovce od vas. Oni govore, "Dođi ovamo. Ovde je pastir," i vi samo postajete deo gomile.

Ja nisam ovde da bih te pretvorio u ovcu. Već si isuviše dugo bio ovca. Ovde sam da stvorim čoveka od tebe. Biće to vrlo naporno, ali moraš da počneš da snosiš odgovornost za svoj život. Kada jednom počneš da se osećaš odgovornim za svoj život, ti počinješ da rasteš jer više nema smisla da gubiš vreme na čekanje, na odlaganje. Niko

neće doći da ti pomogne. Svo čekanje je jalovo, svo čekanje je čisti gubitak.

Zato, ako postoji neki sukob, uđi duboko u njega. Donesi neku odluku. Jedino odlučivanjem postaješ sve iskristalisaniji, jedino odlučivanjem postaješ britak. Inače, čovek biva tup.

Ljudi idu od jednog gurua do drugog, od jednog učitelja do drugog, od jednog hrama do drugog – ne zato što su veliki tragaoci, već zato što nisu u stanju da odluče. Zato idu od jednog do drugog. To je njihov način da izbegnu obavezivanje.

Isto se dešava i u ljudskim odnosima: muškarac ide od jedne žene do druge, stalno menja. Ljudi ga smatraju velikim ljubavnikom – a on uopšte nije nikakav ljubavnik. On izvrdava, trudi se da izbegne svako dublje uplitanje, jer dubljim uplitanjem čovek mora da izlazi na kraj sa problemima, mora da prođe kroz mnogo bola. Zato on ide na sigurno; nastoji da nikada ni u koga ne prodre isuviše duboko. Ako zadeš isuviše duboko, možda nećeš lako moći da izađeš. A kada duboko prodreš u nekoga, taj neko takode duboko prodire u tebe – to je uvek u srazmeri. Ako ja prodrem duboko u tebe, jedini način je da ti dopustim da i ti prodreš duboko u mene. To je davanje i uzimanje, to je deljenje. Tada čovek može isuviše da se upetlja, i biće teško da pobegne, i to može biti puno bola.

Zato ljudi nauče kako da idu na sigurno: pusti neka se samo površine susreću – opali-i-beži ljubavni odnosi. Pre nego što si upecan, beži.

To je ono što se zbiva u modernom društvu. Ljudi postaju tako mladalački nezreli, tako detinjasti; gube svu zrelost. Zrelost se pojavljuje samo kada ste spremni da prihvatite izazove. A nema većeg izazova od ljubavi. Živeti srećno sa nekim je najveći izazov na svetu. Vrlo je lako živeti u miru sam sa sobom, izuzetno je teško živeti u miru sa nekim drugim, jer tu se dva sveta sukobljavaju, dva sveta se susreću – potpuno različiti svetovi. Kako su privukli jedan drugog? Zato što su potpuno različiti, gotovo suprotni, suprotni polovi.

Vrlo je teško biti smiren u odnosu, ali tu i jeste izazov. Ako pobegneš od toga, bežiš od zrelosti. Ako udeš u to sa svim bolom, pa nastaviš i dalje, malo po malo će bol postati blagoslov, prokletstvo će postati blagoslov. Polako će se, preko sukoba, preko trvenja, pojaviti kristalizacija. Boreći se postaješ budniji, svesniji.

Drugi postaje kao neko tvoje ogledalo. U drugom možeš da vidiš sopstvenu rugobu. Drugi provocira tvoje nesvesno, iznosi ga na

površinu. Moraćeš da upoznaš sve skrivene delove svog bića, a najlakši način je da se ogledaš, da se odražavaš u odnosu. Ja ga zovem lakšim, jer drugog načina ni nema – ali je zapravo težak. Težak je, naporan, jer kroz njega ćeš morati da se menjaš.

A kad dođeš kod Učitelja, pred tobom je još veći izazov; moraš da odlučiš, a odlučuješ se za nepoznato, i ta odluka mora da bude potpuna i apsolutna, neopoziva. To nije dečija igra, to je tačka sa koje nema povratka.

Nastaje tako mnogo sukoba. Ipak, nemoj neprestano da menjaš, jer to je način da izbegneš sebe. Ostaćeš mekan, ostaćeš bebast. Neće ti se dogoditi zrelost.

Čuo sam.

Kada se svukla da je pregleda doktor, g-đa Grinberg je sela na sto.

"Gospodo," reče joj doktor, "moram da vam kažem da ste vi daleko najprljavija, najsmrdljivija i najnečistija žena koju sam ikada u životu pregledao!"

"Ma, š'a kažete!," reče g-đa Grinberg. "Doktor kod koga sam juče bila, kazao je to isto!"

"Pa što ste onda dolazili ovamo?"

"Htela sam još jedno mišljenje!," odgovorila je g-đa Grinberg.

Ljudi nastavljaju da sakupljaju mišljenja. Završi s tim. Budi hrabar. Već imaš dovoljno mišljenja sa sobom. Oluči.

Jedno je sigurno: prošlost koju si proživio nije te obogatila, zato nemaš zašto da se odlučuješ za nju. Poznato nema u sebi ništa zbog čega bi se odlučio za njega, jedino nepoznato. Jedino nepoznato treba da te privlači jer to još nisi proživio; nisi se kretao tom oblašću. Podi! Možda se tamo dogodi nešto novo. Uvek se odluči za nepoznato, ma kakav da je rizik, i neprekidno ćeš napredovati. A nastaviš li da se odlučuješ za poznato, kretaćeš se opet i iznova u krugu prošlosti. Ti nastavljaš da je ponavljaš; postao si gramofonska ploča.

Oluči se. Što pre možeš, tim bolje. Odlaganje je naprosto nerazumno. Sutra ćeš opet morati da odlučuješ, pa onda zašto ne danas? Misliš li da ćeš sutra biti mudriji nego danas? Misliš li da ćeš sutra biti životniji? Misliš li da ćeš sutra biti mlađi nego danas, svežiji nego danas?

Sutra ćeš biti stariji, hrabrosti će biti manje; sutra ćeš biti iskusniji, promućurniji, sutra će ti smrt biti bliže – počćeš da posrćeš i da se više plašiš. Nikada ne odlaži za sutra. I ko zna? Sutra možda dođe, a možda i ne dođe. Ako treba da odlučiš, odluči se upravo sada.

Dr Vogel, zubar, završio je pregled zuba prilično zgodne pacijentkinje.

"G-dice Bejzman," rekao je, "bojim se da ću morati da vam izvadim umnjak!"

"O, bože!," uzviknula je devojka. "Radije bih rodila bebu."

"Pa," reč dr Vogel, "hoćete li da se odlučite kako bih mogao da podesim stolicu?"

Oluči se. Nemoj do beskraj da odlažeš.

Treće pitanje:

Ponekad mi se čini da gde god da krenem nailazim na zid.

Zid nije spolja, zid je u tebi. Zato gde god da ideš, ti svoj zid nosiš sa sobom. Kada si budan, ti to osećaš. Kada nisi budan, to ne osećaš – ipak je zid u tebi.

Zid je tvoj sopstveni ego – ego te okružuje poput zida. On te ubeđuje da te takvim okruživanjem pruža zaštitu. Tako te ego zavodi. On ti opet i iznova ponavlja, "Da mene nema, bio bi nezaštićen, postao bi isuviše ranjiv i pojavio bi se preveliki rizik. Zato pusti da te čuvam, da te obujmim."

Da, u ego postoji izvesna zaštita, ali taj zid postaje i tvoje ropstvo. Ima neke zaštite, inače niko ne bi bolovao od patnji koje donosi ego. Ima zaštite, on vas štiti od neprijatelja – ali štiti vas i od prijatelja.

To je kao kada zaključaš vrata, pa se iza njih kriješ jer se bojiš neprijatelja. Onda dođe prijatelj, ali vrata su zaključana, ne može da ude. Ako se isuviše plašiš neprijatelja, ni prijatelj neće moći da dopre do tebe. A ako otvoriš vrata prijatelju, sav je rizik da i neprijatelj može da ude.

Treba duboko promisliti o tome; to je jedan od najvećih problema u životu. A samo nekoliko hrabrih je sa njim izašlo na kraj

na pravi način, ostali su postali kukavice pa se kriju i onda im je čitav život izgubljen.

Život jeste rizičan; smrt ne nosi nikakav rizik. Umri, i onda za tebe neće biti problema i niko te neće ubiti jer kako neko može da te ubije kad si već mrtav? Udi u grob i skončaj. Tada nema bolesti, nema zebnji, nema problema – ti si van svih problema.

Ako si, međutim, živ, tu ima na milion problema. Što je neko više živ, to ima više problema. Ali, to nije ništa loše, jer boreći se sa problemima, odolevanje izazovu je način da se napreduje.

Ego je suptilni zid oko tebe. On nikome ne dozvoljava da uđe u tebe. Osećaš se zaštićeno, bezbedno, ali takva sigurnost liči na smrt. To je sigurnost biljke unutar semena. Biljka se boji da proklija jer – ko zna? Svet je tako opasan, a biljka će biti tako nežna, tako krhka. Iza semene ljuske, krijući se u svojoj ćeliji, sve je zaštićeno.

Ili pomisli na malo dete u majčinoj utrobi. Tu mu je sve – svaka detetova potreba se odmah zadovoljava. Tu nema strepnje, nema borbe, nema budućnosti. Dete jednostavno živi blaženo. Majka mu zadovoljava svaku potrebu.

Da li bi, međutim, hteo da zauvek ostaneš u majčinoj utrobi? Tu si vrlo zaštićen. Ako bi mogao da biraš, da li bi izabrao da zauvek ostaneš u majčinoj utrobi? Naučnici kažu da još uvek nismo u stanju da stvorimo situaciju koja je udobnija od materice. Materica je izgleda krajnji domet u udobnosti. U stvari, Frojd i njegovi sledbenici kažu da želja za mokshom nije ništa drugo nego želja za izgubljenom majčinom matericom. Tako udobnom – bez zebnji, bez problema, bez potrebe da se radi. Čisto postojanje. A sve se odmah dobija automatski – javi se potreba i odmah biva zadovoljena. Nema čak ni potrebe da se diše – majka diše za dete. Ne treba se brinuti za hranu – majka jede za dete.

Ipak, da li bi hteo da ostaneš u majčinoj utrobi? Udobno jeste, ali to nije život. Život je uvek neobuzdan. Život je ovde napolju.

Engleska reč "ekstaza" je veoma, veoma značajna. Ona znači: istupiti. Ekstaza znači izaći – izaći iz svih ljuštura i svih zaštita i svih ega i sve udobnosti, svih smrtoolikih zidova. Biti ekstatičan znači izaći, kretati se, biti proces, biti ranjiv tako da vetrovi mogu da dolaze i prolaze kroz vas.

Mi imamo jedan izraz, ponekad kažemo, "To iskustvo je bilo izvanredno." To je upravo značenje ekstaze: izvan redovnog.

Kada se seme raspukne i svetlost skrivena iza njega počne da se ispoljava; kada se dete rodi i ostavi matericu za sobom, sve udobnosti i sve pogodnosti ostavi iza sebe, krene u nepoznati svet – to je ekstaza. Kada ptica razbije jaje i poleti put neba, to je ekstaza.

Ego je jaje i ti moraš da izađeš iz njega. Budi ekstatičan! Izadi iz svih zaštita i ljuštura i sigurnosti. Tada ćeš dospeti u prostraniji svet, u nepregledno, beskonačno. Jedino tada živiš, živiš raskošno.

Ali, strah te onesposobljuje. Mora da i dete, pre nego što izađe iz utrobe, okleva da li da izađe ili ne. Biti ili ne biti? Sigurno čini jedan korak napred, a drugi nazad. Možda zbog toga majka podnosi tolike bolove. Dete okleva, još uvek nije potpuno spremno da bude ekstatično. Prošlost ga vuče unazad, budućnost ga zove napred, i dete je podeljeno.

To je zid neodlučnosti, prijanjanja za prošlost, prijanjanja za ego. I to nosiš svuda. Ponekad, u retkim prilikama, kada si veoma živ i budan, bićeš u stanju da to uočiš. Inače, iako je to vrlo providan zid, nećeš moći da ga vidiš. Čovek može da proživi čitav svoj život – i to ne jedan, mnoge – a da ne postane svestan da živi u ćeliji, zatvoren sa svih strana, bez prozora – ono što je Lajbnic nazivao "monada". Bez vrata, bez prozora, samo si zatvoren unutra – ali to je providan, stakleni zid.

Ponekad mi se čini da kud god da krenem nailazim na zid.

Ti ne nailaziš na zid, ti zapravo nosiš zid pred očima. Kada ti je pogled bistar, ti to vidiš; kada ti je pogled tup i kada si nesvestan, ne možeš to da vidiš.

Ego mora da se odbaci. Moraš da prikupiš hrabrost i sasvim ga uništiš. Ljudi nastavljaju da ga hrane na milion načina, ne znajući da hrane sopstveni pakao.

G-đa Kohran je stajala pored sanduka svog mrtvog muža. Njihov sin je bio uz nju. Ljudi su u povorci, jedan po jedan, izjavljivali saučešće.

"On sada ne oseća nikakav bol," rekla je g-đa Kroy. "Od čega je umro?"

"Jadnik," reče g-đa Kohran, "umro je od gonoreje!"

Druga žena je zurila u mrtvaca. "Sad se sasvim iz toga izvukao," kazala je. "Na licu mu je vedar osmeh. Od čega je umro?"

"Umro je od gonoreje!", rekla je udovica.

Iznenada, sin je povukao majku na stranu. "Mama," reče, "ružno je to što govoriš za tatu. On nije umro od gonoreje. Umro je od dijareje."

"Znam ja to!" odgovori g-đa Kohren. "Ali više bih volela da misle da je umro kao pravi dasa – umesto seronje kakav je bio!"

Do samog kraja oni produžavaju da neprekidno igraju svoje igre.

Ego ne dopušta da budeš istinit, nastavlja da te prisiljava da budeš lažan. Ego je laž, ali tu čovek treba da se odluči. Potrebna je velika hrabrost jer će se njome razbiti sve što ste hranili sve do sada. Uništiće čitavu vašu prošlost. Njome ćeš *ti* biti potpuno uništen. Neko će tu biti, ali to nećeš biti ti. U tebi će se pojaviti biće koje nije ni sa čim povezano – sveže, neokaljano prošlošću. Tada neće biti nikakvog zida; ma gde bio videćeš beskonačnost bez ikakvih granica.

Jedan starac koji je ulazio u svoj omiljeni bar, vide da je uobičajenu šankericu zamenila neka nepoznata. U početku je bio zbunjen, ali joj je učtivo rekao da "izgleda najbolje od svih devojaka koje je u poslednje vreme video."

Nova šankerica, oholog držanja, visoko je uzdigla glavu i zajedljivo mu odvrtila, "Žao mi je, ali ja ne mogu da uzvratim kompliment."

"O pa, draga moja," smireno odgovori starac, "Zar nisi mogla da uradiš kao ja? Zar nisi mogla da slažeš?"

Sve naše formalnosti nisu ništa drugo nego pomaganje našem ego. To *jesu* laži. Ti nešto kažeš nekome a on uzvraća kompliment. Ni ti, ni on niste iskreni. Nastavljamo s igranjem igre: etikecija, formalnosti, civilizovana lica i maske.

Onda ćeš morati da naideš na zid. A malo po malo, zid će postati tako debeo da nećeš moći ništa da vidiš. Zid svakog dana postaje sve deblji – zato nemoj da čekaš. Ako osećaš da nosiš zid oko sebe, odbaci ga! Iskoči iz njega! Potrebna je samo odluka da se iskoči iz njega, ništa drugo. Zatim od sutra nemoj više da ga hraniš. Potom kad god primetiš da ga hraniš, prestani. Za nekoliko dana videćeš da je umro, jer njemu je potrebna tvoja stalna podrška, potrebno mu je da bude podojen.

Poslednje pitanje:

Ako je druga obala sama ova obala, onda nema potrebe za prosvetljenjem. Ako je čovek živ u ovom trenutku, zašto bi onda sanjao o prosvetljenju?

Ova pitanja sa "onda" i "ako" su vrlo domišljata pitanja. A ti ne obmanjuješ nikog drugog, obmanjuješ samog sebe. Ponovo poslušajte pitanje.

Ako je druga obala sama ova obala, onda nema potrebe za prosvetljenjem.

Ako si došao do spoznaje da je druga obala sama ova obala, onda si već postao prosvetljen, i nema potrebe. To je smisao prosvetljenja. Ako si spoznao da je ovaj trenutak sve i da je ovo mesto na kome si u svemu, i da je ovaj svet onaj svet – ti si postigao, ti si oslobođen. Jer ako nema drugog sveta, ne može biti ni želje. Ako je ovaj trenutak sve, sve želje prestaju.

Ako je druga obala sama ova obala, onda nema potrebe za prosvetljenjem.

Apsolutno tačno.

Ako je čovek živ u ovom trenutku, zašto bi onda sanjao o prosvetljenju?

Nema potrebe.

Ovakva pitanja, međutim, nisu od pomoći. To se tebi nije dogodilo. Ova obala još uvek nije druga obala i ovaj trenutak još uvek nije večnost.

Slušao si mene, pa si postao kao papagaj. Ja kažem da nema potrebe za prosvetljenjem, da je samo traganje za prosvetljenjem nalik košmaru – ali to ti neće pomoći. Ti moraš da odbaciš svo traganje, tada ćeš moći da spoznaš činjenicu da si već prosvetljen.

Nema kud da se ide, ti si već *tu*; oduvek si bio tu, od samog početka, nije bilo nikakvog skretanja na stranputicu. Živimo u Bogu, živimo kao Bogovi, nema drugog načina.

Ako si ovo shvatio, onda nema potrebe za prosvetljenjem, ono se već dogodilo. Ako nisi razumeo – samo si me slušao i igrao se rečima – upašćeš u sve veću zbrku.

Tvoja želja neće prestati sa tim "kada" i "ako"; ona će se nastaviti. Tvoja ambicija neće nestati. Budi praktičniji – nemoj da postaneš teoretičan, nemoj da postaneš metafizičan, nemoj da postaneš filozofičan. Budi praktičniji. Osluškuju sopstveno stanje. Ti imaš želje, imaš želje za sutra, imaš nade za budućnost, neprestano se nadaš da će nešto da se dogodi – nešto veliko, nešto izuzetno, nešto posebno. I to samo tebi i nikom drugom.

Ova "ako" i "kad" to neće zaustaviti. Ako možeš da odbaciš svo nadanje, svo priželjkivanje – ono što u zenu zovu *trishna* – ako možeš da odbaciš sve želje da postaneš neko ili nešto, ako možeš da odbaciš postajanje, ako razumeš glupost nadanja i ono nestane a ti ostaneš bez tračka želje, to je prosvetljenje.

Tada nema potrebe. Ali, budi praktičan.

Čuo sam.

Naučnici su zaključili da će se ledena kapa otopiti i da će ceo svet biti poplavljen u roku od šest meseci.

Kada se vest pročula, religiozne vode su sazvale dubokoumne konferencije. Protestantski red je dao izjavu: "Zbog nesreće koja nam preti, protestanti će ići u crkvu i moliti se dva sata svakog dana."

Katolici su objavili: "Zbog predstojećeg potopa, katolici će u narednih šest meseci, svaki drugi dan, moliti po ceo dan."

Rabini iz cele zemlje su se okupili, pa su i oni izdali poruku svetu: "Zato što će čitav svet biti potopljen, naučite kako da živite pod vodom."

Budi praktičniji, budi više Jevrejin.

Inače, moje reči mogu da te zavedu. Ja nemam nameru čak ni da te povedem, ali moje reči mogu da te navedu na pogrešan put jer ih prihvataš površno.

Možda ćeš reći, "Da, Ošo je rekao da nema potrebe za prosvetljenjem, zato zaboravite na sve meditacije i budite budale kakve ste oduvek i bili." To te neće promeniti.

Pokušaj da razumeš svaku reč koju ti govorim. Svaka reč koju izgovaram je bremenita neizmernim smislom, ali sam moraš da ga otkriješ.

Jedan rabin je gotovo sat vremena molio odbor direktora sinagoge da za hram kupe višekraki luster sa svećama.

Kada je završio, Blum, postariji predsednik, je ustao. "Zašto gubimo vreme na priču o tome?" pitao je. "Kao prvo, višekraki luster – nemamo nikog ko to uopšte ume da *izgovori slovo po slovo*!

Kao drugo, ovde nema nikoga ko na tome može da *svira*!

A kao treće, nama u sinagogi treba više *svetlosti*!"

Tako stoje stvari. To je ono što je siroti rabin govorio sve vreme – svećnjak je potreban.

Ja vam govorim da vam je potrebno duboko usmerenje na sad-ovde tako da vas ne ometa nikavo priželjkivanje sveta, da vam ne smeta nikakva želja za oslobođenjem. Vi ste tako duboko sada-ovde, da jednostavno *jeste* sada-ovde; um vam se ne kreće ni na koje drugo mesto, ne luta nikuda.

U tom čistom trenutku, potpuno usredsređenom i uzemljenom, *vi jeste* prosvetljenje – ali morate da dosegnete taj trenutak. A to se ne može postići velikom filozofskom pričom – moraćete naporno da radite, moraćete da budete veoma praktični.

Upravo sada, ovakav kakav si, ti si potpuno pijan, opijen željom.

On je bio na zabavi i malo je više cugnuo. Negde oko četiri ujutru teturao se kući. Dok je prelazio most, sreo je jednog policajca. Žaca mu je bio prijatelj, pa su se nagli preko ograde da malo popričaju.

"Šta je ono tamo dole u vodi?", upita pijanac iznenada.

"Pogledaj ponovo. To je mesec," odgovorio je policajac.

On je ponovo pogledao, zaklimao glavom, a potom upitao, "U redu, u redu. Ali kako sam, dodavola, ja dospeo ovde gore?"

"Zato što je mesec tako daleko dole, kako sam ja dodavola dospeo ovde gore?"

Ja produžavam da vam govorim znajući dobro da ste opijeni hiljadu i jednom željom. Kažem vam da odbacite tu hiljadu i jednu želju. I spremni ste da ih odbacite ... ako bih za njih mogao da vam dam novu želju, ako bih mogao da vam pružim veću zamenu, ako bih mogao da vam dam jednu veliku želju tako da za nju sve ostale želje budu žrtvovane. Spremniji ste da odbacite svoje želje ali samo za jednu veću želju. To ja ne mogu da uradim – veća želja će predstavljati veću vezanost za vas. Otuda se u zenu kaže da je prosvetljenje noćna mora. Zato se u zenu kaže da se ne trudiš da postaneš Buda, inače ćeš pasti u sedmi nivo pakla. Nemoj da pokušavaš da dopreš do konačne stvarnosti jer će ti sama tvoja želja biti smetnja. Svaka želja je prepreka – i želja za Bogom i oslobođenjem.

Ti bi hteo da ti ja dam veću želju, želju sa velikim slovima, tako veliku da u nju možeš da uliješ svoje male, sićušne želje. Ali ja to neću učiniti. Ja hoću da odbaciš sve želje i da ih ne zamenjuješ ni sa čim. Jedino tada možeš da budeš bez želja.

Bez želja, ti si prosvetljen.

Prosvetljenje te ne čeka tamo negde, ono je već tu. Okružuje te upravo sada. Ono je u tebi i izvan tebe. Ono je u svakom otkucaju tvog srca. Ali *ti* nisi ovde – ti nadaleko juriš svoje želje, negde u budućnost, na neke planete. Nećeš pronaći prosvetljenje ni na kom drugom mestu, jedino treba da se vratiš kući. Tu te čeka prosvetljenje. Jednostavno nemoj nikuda da ideš – to je sve. Sav napor je negativan – ne idi nikuda. Prosvetljenje nije putovanje, to je nadublja suština tvog bića.

To je kao da zaspiš u Puni, a tokom noći sanjaš da si u Filadelfiji. A ipak si u Puni, sanjao ti Filadelfiju ili ne. Ležiš ovde i spavaš u svojoj sobi i u svom snu si u Filadelfiji. Ujutru otvoriš oči i kažeš kako je to sve bio samo san jer ti si u Puni, a ne u Filadelfiji.

Oni koji su se probudili našli su se u prosvetljenju. Filadelfija je bila san. Ovaj svet je san – kada se probudiš, ovaj svet nestaje i ti se nađeš u drugom svetu. Ova obala je san. Kada si budan, iznenada otkrivaš da si oduvek bio na drugoj obali i da si sanjao o ovoj obali. Želja je san, želja je proces snivanja. Ona vas vodi dalje, ali to čini samo u umu, ne i u stvarnosti. U stvarnosti ste vi bogovi – u umovima, to zavisi. Umom možete uraditi šta god hoćete.

To je ono što hindusi kažu: um te čini drvetom, um od tebe pravi tigra, um od tebe pravi kukavicu, um od tebe stvara čoveka. Kada nema uma, ti si bog. Bog je tvoja stvarnost, a sve ostalo što vidiš je samo san.

Ako razumeš, onda nema potrebe za prosvetljenjem. Ako ne razumeš, budi na oprezu: to što me slušaš može da bude opasno. Možeš da prestaneš sa svim meditacijama, da prekineš sa svim radom i da kažeš da za tim nema potrebe. Ali, tada ćeš ostati u Filadelfiji.

DANG DANG
DOKO DANG
DOKO DANG

19. jun 1976.

Šta je istina?
Na to pitanje svaki čovek mora sam da odgovori. A ako ne odgovori na to pitanje, nije pravi čovek.

Ovo pitanje vekovima proganja čovečanstvo. Staro je koliko i sam čovek – jer čovek je postao čovek tek kada je postavio to pitanje. Ako ne znamo šta je istina, sav naš napor da živimo, svo nastojanje da učinimo život smislenim je jalovo.

To jeste osnovno, ali je i hitno; znati odakle je svet potekao – i želeti da znaš izvor i cilj, da poznaješ unutarnju struju koja u sebi obuhvata sve, da znaš nit koja je osnovni zakon postojanja.

Kada postavimo pitanje, "Šta je istina?", po prvi put ulazimo u svet čoveka. Ako još uvek niste postavili to pitanje, onda živite ispod nivoa ljudskog bića. Postavite pitanje, i postaćete deo čovečanstva. A kada se pitanje raspline, odlazite izvan čovečanstva, postajete Bog.

Niže od ispitivanja, ostajete deo životinjskog carstva, sa pitanjem ulazite na put; a opet, bivajući bez pitanja dolazite do spoznaje da ste stigli kući.

Pitanje je vrlo teško jer samim ispitivanjem ne može da se odgonetne. Čovek mora da žrtvuje ceo svoj život.

To je pitanje koje je Poncije Pilat postavio Isusu. U poslednjem trenutku, kada je Isus trebalo da bude razapet na krst, Poncije Pilat ga je upitao, "Šta je istina?" A Isus mu nije odgovorio. Hrišćanski mistici su promišljali o tome. Zašto Isus nije odgovorio? Zašto je ćutao?

Postoje tri mogućnosti. Prva, da pitanje nije bilo iskreno. Čovek kao što je Isus, odgovara samo ako je pitanje iskreno. Kada je pitanje iskreno? Pitanje je iskreno kada je onaj ko ga postavlja spreman da preduzme nešto u vezi toga. Ako je to samo znatiželja, ona nije

vredna odgovora. Ako poseduje intenzivnu strast, duboku želju, tako duboku da je onaj ko pita spreman da žrtvuje čitav svoj život – ništa manje nije dovoljno – jedino tada je pitanje iskreno. Čovek poput Isusa odgovoriće na pitanje samo ako je postavljeno iz srži čovekovog bića. Dakle, prva mogućnost je da Pilatovo pitanje nije bilo iskreno. Videvši neiskrenost, Isus je ćutao.

Pilat je bio dobro obrazovan čovek, čovek koji je uspeo – barem u očima sveta. On je bio vice-kralj, rimski guverner i general. Bio je na vrhuncu svoje karijere – moć, prestiž, bogatstvo, sve je bilo njegovo. Sve što je radio u životu dobro mu se isplatilo. Naspram njega bio je Isus, gotovo skitnica, neuspeo, neko ko nije postigao ništa – barem u očima sveta. On nije imao moć, nije imao prestiž, čak ni poštovanje. Bio je upravo na drugom kraju života, krajnje neuspeo, ismejan, izvrnut ruglu, vređan. Sve što je radio propalo je. Nije mu se ni na koji način isplatilo. Život mu je bio jalov – bar za druge.

Uspešan čovek je pitao neuspelog, "Šta je istina?"

Na svetu postoje dve vrste uspeha. Jedan, svetovan, koji zapravo nije uspeh već samo pokušaj da čovek samog sebe obmane, da očuva obraz, pojavu. Oči su pune suza, ali nastavljaš da se osmehuješ; srce je u jadima, ali svetu nastavljaš da pokazuješ nešto drugo, upravo suprotno. Kaže se, "Ništa nije tako uspešno kao uspeh," ali ja bih vam rekao "Ništa ne propada kao uspeh". Što se tiče unutarnjeg putovanja, kada je u pitanju transcendentalno, ništa nije tako neuspešno kao uspeh i ništa nije tako uspešno kao neuspeh.

Prva mogućnost je da pitanje nije bilo iskreno, da je postavljeno samo uzgred. Čovek je bio dobro obrazovan, dobro upućen u filozofske pojmove. Mogao je da postavi pitanje kao filozofsko pitanje. Tada je Isus ćutao jer pitanje nije stvarno postavljeno i nije bilo potrebe da se na njega odgovori.

Druga mogućnost je da je pitanje bilo iskreno, da nije bilo samo detinja radoznalost, da je iza njega bilo strasti, da je bilo autentično. Zašto je onda Isus ćutao? Ćutao je zato što ako je ovo osnovno pitanje zaista postavljeno, onda je ćutanje odgovor, jer nema načina da se na njega odgovori, osim ćutanjem. Pitanje je tako duboko, da reči neće moći da odgovore na njega. To pitanje je tako duboko da reči neće moći da dopru do njega, da ga dotaknu – jedino će ćutanje moći.

Ako je u pitanju drugi slučaj, onda je Isus odgovorio na pitanje, ali odgovorio je ćutanjem.

Tu je i treća mogućnost: da je pitanje bilo iskreno, ali ipak ne toliko iskreno, da je bilo dvosmisleno, podvojeno – što je verovatno i bio slučaj jer gde možete da nadete čoveka koji je celovit? Jedan deo njega je zaista pitao, a drugi se pretvarao, "Čak i ako ne odgovoriš, meni se ne žuri. I čak i ako ne odgovoriš, nije mi važno jer mi to u stvari i ne treba. U suštini, već znam odgovor, pitao sam samo da bih te proverio?"

Pitanje je bilo dvosmisleno, Janusoliko. To se čini verovatnijim jer čovek takav jeste i oduvek je bio – podvojen. Jedan Pilatov deo oseća istinu tog čoveka koji stoji pred njim – potpuno, krajnje neuspeo, a ipak su mu oči tako svetle, ipak ima sjaj. Pilat to može da oseti, može skoro da dotakne. A opet, drugi deo, egoistični deo, nije spreman da se preda, pa se pretvara da postavlja pitanje tek uzgred – "Čak i ako ne odgovoriš, ne brini. To mi ne treba. U stvari, već znam odgovor."

Ako se radilo o toj dvosmislenosti, tada bi Isus takode ćutao jer kada je pitanje dvosmisleno i osoba podvojena, nikakav odgovor nije moguć. Jer odgovor može da se razume samo u vašoj nepodvojenoj svesti, na pitanje može da se odgovori samo kada više niste podvojeni, kada ste jedno, kada ste usklađeni, ujedinjeni. Jedino tada možete da ga razumete.

Isusovo ćutanje pred Poncijem Pilatom je veoma važno, bre-menito mnogim značenjima. Ipak, Isus je na pitanje odgovorio na nekom drugom mestu, zapisano je u Novom Zavetu. Na nekom drugom mestu on kaže, "Ja sam Istina."

Hteo bih da malo uđete u istoriju, pa će onda biti lako da shvatite današnju parabolu.

Homer je postavio isto pitanje 850 godina pne. i odgovorio je da "Celinu podržava Sudbina a Sudbina je Istina."

To zapravo i nije odgovor; u stvari, to je izbegavanje. Kada kažete, "To je Sudbina," ne govorite mnogo; u suštini, ne kažete ništa, jednostavno se igrate rečima. Samo ste izokrenuli pitanje. To ne daje odgovor. Ako je neko u jadima i vi mu kažete, "To je Sudbina," kako ste mu odgovorili? Vaš odgovor nije dodao ništa već poznatom stanju. Vi ste ga jednostavno imenovali. "Čovek pati zato što je to Sudbina." Ali, zašto je to tako? Zašto je Sudbina takva? Ne, to nije pravi odgovor. U stvari, to je laž.

Ipak, čovek može da poveruje u takve stvari. Mnogi ljudi i dalje čine kao što je činio Homer. Nisu se izdigli iznad tog nivoa svesti.

Potom je došao Tales, 575 g. pne. On je rekao da se celina sastoji samo od vode. Voda je osnovni elemenat istine, života, postojanja.

To je bolje od Sudbine, nešto je opipljivije, ali vrlo nepotpuno. Voda ne ide baš duboko, ne objašnjava mnogo. To je svodenje višeg na najniže. Tales mora da je imao naučnički um – to je ono što nauka i dalje radi. Pitajte ih za um, a oni kažu da to nije ništa drugo do materija. Više se svodi na niže; nebo se objašnjava zemljom. Um je velika evolucija. Objasniti um materijom je pogrešan zaključak nauke.

Tales je bio prvi naučnik na svetu. Pokušao je da objasni nepoznato nečim poznatim: nazvao je to voda, tečni elemenat, tečnost, tok. Ali odgovor je veoma nepotpun. U njemu ima nešto od istine, ali to nije sva istina. A nepotpuna istina skoro da je opasnija od laži jer na izvestan način liči na istinu i više je u stanju da prevare. Deo istine može da bude vrlo varljiv – može da pokrije čitavu laž i učini da se ona objavi kao da je istina.

Zatim je došao Pitagora, 530 g. pne. On kaže da se celina sastoji samo od brojeva, matematičkih simbola. On ima još veći naučnički stav od Talesa – matematiku. Značajno, ali matematika nije život. U stvari, sve što je veoma živo nije matematično. Ljubav je nematematička, ne možete je svesti na brojeve. Poezija je nematematička. Pomislite samo na život koji se sastoji samo od brojeva – jedan, dva, tri, četiri – sva poezija nestaje, sva ljubav nestaje, snoivanje nestaje. Život ne bi bilo vredno živeti.

To je ono što se događa danas. Naučnici su sve sveli na matematiku. Život nije jednak jednačinama ma koliko precizne one bile; život je više nego što matematika ikada može da objasni. Matematika ne može da objasni matematičara, matematičar koji se bavi brojevima je viši i veći od brojeva. Mora da bude tako – ti brojevi su samo igračke u njegovim rukama. Ali ko je igrač? Uvek kada se život svede na matematiku on gubi svoju privlačnost, gubi svoju harizmu, gubi svoju misteriju. I iznenada sve izgleda bezvredno. Misterija je potrebna; ona je suptilna hrana za napredovanje.

Čuo sam razgovor dva matematičara. Jedan reče drugome, "Ima li smisla u životu? Ima li neke vrednosti? Ima li svrhe?"

Drugi je odgovorio, "A šta bi drugo sa njim?"

Prvi je upitao, "Ima li smisla za koji treba živeti?", a drugi kaže, "Šta drugo možeš sa njim da radiš?"

Ako život treba živeti samo kao da si žrtva, kao da neko izvodi neki trik sa tobom, kao da si bačen u sobu za mučenje, u ovaj koncentracioni logor koji se zove zemlja, onda čak i ako živiš, ne živiš dovoljno. Ti polako izvršavaš samoubistvo. Malo po malo, ti polako nestaješ. Ako je život bez ikakve tajne, samoubistvo postaje stalna misao u umu.

Onda je došao Anaksagora, 450 g. pne. i njegov odgovor je um. On je naravno napravio veliki skok od vode, brojeva, sudbine – napravio je veliki skok. Anaksagora je velika prekretnica u istoriji čovečanstva. "Um," kaže on. "Čitavo postojanje je sačinjeno od nečega što se zove um."

To je bolje, ali Isus se ne bi složio, Buda se ne bi složio. Da, svakako da je bolje od onoga što su rekli drugi, ali zen se ne bi složio. Materija, um ... Zen kaže ne-um. Potrebno je otići još više jer um i dalje sadrži dualnost sa materijom.

Dobar, na neki način veliki, radikalni korak – sa objekta se Anaksagora okreće subjektu, sa spoljašnjeg se okreće unutrašnjem. On otvara vrata. On je prvi psiholog na svetu, jer ističe um više nego materiju. On kaže da je i materija sačinjena od uma: niže objašnjava višim.

Možete da objašnjavate na dva načina. Idite i pogledajte prelepe cvetove belog lotosa u jezeretu; oni rastu iz prljavog blata. Tu su onda dve mogućnosti: ili ćete lotos objasniti prljavim blatom ili prljavo blato lotosom. Ako kažete da lotos nije ništa drugo do prljavo blato jer izrasta iz njega, život će vam izgubiti značaj, smisao, lepotu. Živećete u prljavom blatu.

To je ono što radi Frojd; to je ono što je uradio Marks. Oni poseduju izuzetnu veštinu da sve svedu na prljavo blato. Buda postiže prosvetljenje ... pitajte Frojda i on će reći da to nije ništa drugo nego seksualna energija. U tome ima istine, jer ono se rađa iz seksa, ali seks ima funkciju prljavog blata a iz njega se rađa lotos.

Upitajte Budu ... on će reći da seks nije ništa drugo nego početak prosvetljenja, prvi korak nirvane. Tako je rođena tantra.

To su dva načina i moraćete da zapamtite da vam život zavisi manje više od toga kako ga tumačite, od načina koji izaberete. Možete da se trudite da svedete lotos na prljavo blato – to može da se izvede i veoma je naučno. To može da se izvede veoma naučno jer sve što je taj lotos imao postoji u blatu. To se može secirati i sve može

da se pronađe, a onda i blato može da se razloži, i sve što je u lotosu, biće pronađeno u blatu – ništa posebno, ništa izuzetno, ništa spolja nije ušlo u lotos, tako da on nije ništa drugo do blato. Ako birate svoj život sa ovakvim stavom, vaš život i neće biti ništa drugo do kaljuga.

Ali onaj ko kaže da je blato mogući beli lotos, da blato samo čeka da ispolji svoju lepotu u belim lotosima, ima uzvišenije gledište ... gledište religioznog čoveka. Tada čitav život biva ispunjen sjajem, značenjem, slavom. Gde god da pogledaš, možeš naći Boga, možeš pronaći beli lotos. Sve se kreće ka vrhu. Tu je evolucija. Tu je budućnost, mogućnost. Čak i nemoguće postaje moguće.

Sa prvim stavom – stavom prljavog blata, kako ga zovem – čak i moguće izgleda nemoguće. A drugim stavom – stavom koji zovem stav belog lotosa – možete se dublje zagledati u blato i tamo možete pronaći skrivene lotose. Tada seks postaje mogućnost za samadhi, telo postaje mogućnost za dušu, svet postaje boravište Boga.

Anaksagora je bio jedan od najvećih revolucionara, radikalni mislilac. Reč "radikalan" je divna. Ona znači: odnositi se na koren. On je promenio perspektivu. Rekao je – um. Preduzeo je neophodan korak, ali to takođe nije bilo dovoljno.

Potom je došao Protagora, 445 g. pne. i rekao, "Čovek." Sada je njegovo gledište potpunije. Um je deo čoveka. Čovek je mnogo više, plus um. Da se smatra da je Anaksagora apsolutno u pravu, vi biste ostali u glavi – to je ono što se desilo mnogima. Oni nisu prevazišli Anaksagoru. Nastavljaju da žive u glavi jer um je sve. Tada um postaje diktatorski, kreće na veliko putovanje ega. Počinje svime da dominira i sve da onesposobljava. Postaje destruktivna sila.

Ne, niste samo um. Jeste um, svakako, ali još više. Mnogo više je tu prisutno.

Lotos ne može da postoji sam od sebe. Potrebno mu je mnogo toga da bi opstao: jezero, voda, vazduh, sunce, njegova veza sa blatom, pa listovi – i hiljadu i jedna stvar. Zato, ako razmišljate samo u okvirima lotosa, a zaboravljate sve veze sa univerzumom, vaš lotos će biti plastičan lotos. To neće biti pravi lotos, neće biti među-povezan, neće biti ukorenjen u bivstvu.

Protagora ima celovitiji stav, holistički pristup. Čovek, i čovekova potpunost – telo, um, duša – postaju istina.

Zatim dolazi Sokrat, 435 g. pne. i kaže: mudrost, saznanje, znanje. Kada čovek dosegne zrelost, postaje mudar; kada dođe do

ispunjenja, rada se mudrost. Mudrost je čovekova suština, miris lotosovog cveta. Još uzvišeniji stav.

A onda je došao Isus koji kaže, "Ja sam istina." Ova izjava je jedna od najvećih izjava ikada iskazanih u svetu. To je ili najveća ikad izgovorena istina ili najegoističnija i najarogantnija izjava ikada data. "Ja sam istina." Zависи od toga kako je protumačite. Obično, kada čujete da Isus kaže, "Ja sam istina," pomislite da je taj čovek megalomanijak, da je poludeo. On govori gluposti. Taj čovek je istina? Isus je istina? A šta je onda sa svima nama?

Isus to ne kaže, pogrešno ste ga razumeli. Kada kaže, "Ja sam istina," on ne govori, "Isus, sin Marije i Josipa, je istina." On kaže nešto sasvim drugo. Kaže, "Ja sam-stvo, ja sam, je istina," dakle gde god postoji to "ja sam-stvo", tu je istina. Kada kažeš, "ja sam", izgovaraš istinu. Tvoje, "ja sam" i moje "ja sam" nisu dve stvari, obojica tu učestvujemo. Tvoje ime je drugačije, oblik ti je drugačiji, moje ime je drugačije, moj oblik je drugačiji, ali kada kažem, "ja sam" i ti kažeš "ja sam", mislimo na neko zajedničko iskustvo, na neki zajednički koren. Tvoje "ja sam-stvo" i moje "ja sam-stvo" nisu različiti, nisu odvojeni, pripadaju jednom "ja sam-stvu" Boga. Kada Isus kaže, "Ja sam istina," on misli da je istina uvek prisutna tamo gde se oseti integracija u kojoj je čovek potpuno "ja sam".

Obično si ti mnogo malih ja. Nemaš nijedno veliko Ja; imaš mnoga mala ja, niži slučaj. Gurdijev je govorio da ne bi trebalo da koristimo reč "ja", samo Bog može da je koristi – jer vi nemate ni jedno pojedinačno veliko "Ja", imate mnoga mala ja koja su poput gomile. U jednom trenutku jedno malo ja izbije na vrh i postane vladar; u drugom trenutku ono odlazi i drugo ja dolazi i vlada. Možete to da posmatrate. U jednom trenutku kažete, "Srećan sam. Izuzetno sam srećan, na vrhu sam sveta," a u sledećem ste nesrećni, na najnižem dnu sveta, u sedmom paklu.

Da li su oba mala ja ista? Jednog trenutka ste se osećali kao da lebdite i bili ste saosećajni i puni ljubavi, a u sledećem trenutku ste zatvoreni i zamrznuti i mrtvi. Da li su ta dva ja ista? Jednog trenutka mogli ste da oprostite bilo šta, a u drugom ne možete da oprostite ni najmanju sitnicu. Da li su ta dva ja ista? Jednog trenutka sedite u tišini, u zazenu, meditirate, i toliko ličite na Budu, sledećeg, za sitnicu prigovarate, svadate se. Sami ćete se posle osećati smešno. Zbog čega ste se tako razbesneli? Zbog čega ste digli toliku buku? To nije bilo toga vredno. Ali drugo ja je preuzelo vlast nad vama.

Vi ste kao točak sa mnogim ja – sva ta ja su kao zupci na točku. Točak se okreće, jedan zubac dolazi na vrh – jedva da je stigao, već počinje da pada. Nastavlja da se menja. Ponovo će doći gore i opet ćete osetiti kako u vama postoji različito biće.

Posmatrajte. Imate li jedno veliko "Ja"? Neko suštinsko "Ja"? Možete li reći da u sebi imate neko trajno "Ja"? Iskristalisano "Ja" u sebi?

Obećate, pa sledećeg trenutka zaboravljate svoje obećanje. Gurdijev je govorio da sve dok nemate trajno "ja", ko će da obećava? Nećete biti u stanju da održite obećanje. Ko će da ga održi? Kažete ženi, "Volim te i voleću te uvek i zauvek." Čekajte! Šta to govorite? Kakva glupost! Uvek i zauvek? Kako možete da obećavate? Ne znate šta će sutra da se dogodi, ne znate ko će sutra da vlada. Vaša obećanja će vam stvoriti nepravilike. Ne možete da obećavate jer vi tu niste prisutni. Samo čovek kao što je Gurdijev ili Isus može da obećava. Da, on može da obeća jer on zna da će ostati isti; kakve god promene bile u svetu, one na njega neće uticati. Ostaće isti, došao je do iskristalisane duše. Sada zna da je njegov točak zaustavljen. U potpunosti je posedu svog bića. On može da obećava.

Ipak, obični ljudi i dalje obećavaju, i nikad ne uviđate činjenicu da nikada niste ispunili nijedno obećanje. To potpuno zaboravljate. Čak se toga ni ne sećate jer bi to sećanje bilo kao rana. Nalazite načine i sredstva da racionalizujete: ne možete da ga ispunite jer se druga osoba promenila, ne možete da ga ispunite jer su se okolnosti promenile, ne možete da ga ispunite jer ste bili budalasti u trenutku kada ste ga davali. I ponovo ćete obećavati.

Čovek je životinja koja nastavlja da obećava, nikada ne ispunjavajući nijedno obećanje jer ne može da ga ispuni – čovek ovakav kakav je ima previše malih ja.

Kada Isus kaže, "Ja sam istina," on kaže da je svako ko postigne "ja sam-stvo" istina. A ta istina nije nešto filozofsko, ta istina je nešto egzistencijalno. Do nje ne možete doći logikom, argumentima; ne možete doći do nje nalaženjem prave premise, pa zatim kretanjem ka silogizmu i stizanjem do prave konkluzije. Ne, to nije način. Do nje ćete morati da dođete preko unutarnje discipline. To je suština zena.

Sada ova priča.

Ova priča kazuje sve što je tragaocu potrebno da dođe do istine, istine "ja sam-stvo". "Ja sam" je ono što drži na okupu sve što postoji. Mojsije je tražio od Boga na planini Sinaju, "Vratiću se svom narodu i reći ću im da sam video Boga, ali neće mi verovati. Zato te molim da mi kažeš kako da ih uverim. I pitaće 'Ko je Bog?' Zato te molim da mi kažeš svoje ime, ko si ti, da ih uverim. Inače, neće biti spremni da mi poveruju." Nema imena, jednostavno, ja sam, ja sam. To je ono što Isus govori – "Ja sam istina."

To nema nikakve veze sa Isusom, nikakve veze ni sa kim, to je tvoja najskrovitija suština koja je apsolutno bezlična. Ona nikada nije rođena i nikada ne umire. To je tvoja najskrovitija životna struja. Odatle si povezan sa Bogom. Odatle si jedno sa postojanjem.

To treba otkriti, ne razmišljajući, već velikom i dubokom disciplinom.

A sada ova priča.

*Ho-shan je ovako propovedao:
"Disciplinovati sebe u učenju,
naziva se slušanje;*

To je prvi korak.

*Disciplinovati sebe u učenju,
naziva se slušanje.*

Čovek prvo treba da disciplinuje sebe. Šta je disciplina?

Po pravilu, ovu reč ima vrlo pogrešno izvedena značenja. Neko drugi vas disciplinuje – vaši roditelji, društvo. Uvek je to neko drugi ko vas disciplinuje tako da sama ova reč ima pogrešne asocijacije. Pogrešno je korišćena, zloupotrebljena. Prekrasna reč je prilično iskvarena. Disciplina ne dolazi spolja. Niko drugi ne može da vas disciplinuje. Disciplina je iznutra; disciplina je razumevanje. A to je takođe i značenje te reči. Ona potiče od istog korena kao i učenik. Može li neko da od vas napravi učenika? Razmislite o tome. Da li se učenikstvo može nabaciti na vas? Da li možete da budete prisiljeni da postanete učenik? Ne, to ili prihvatate ili odbijate. Konačna odluka je vaša. Postati učenik znači dobrovoljno se predati. Ako predaja nije dobrovoljna, to nije predaja. Ako ste prisiljeni da se predate, onda

ćete se duboko u sebi opirati i čekati na pravi trenutak da odbacite to robovanje.

Prvi hrišćani, oni koji su imali uzvišenu priliku da žive sa Isusom, da usvajaju njegov duh, nazivali su sebe Isusovim robovima. Prvi hrišćani su koristili reč "rob", ali njihovo ropstvo nije bilo ropstvo koje im je nametnuto. Čak je i sloboda ropstvo, ako ti je nametnuta, a ako ropstvo prihvatiš od svoje volje, to je sloboda. Isus ih je izbavio, Isus ih je oslobodio, i toliko su voleli tog čoveka da su se zvali njegovim robovima.

Učenik je neko ko se predaje na osnovu svog srca. Niko ga ne primorava da se preda. Kada se koristi ma kakva sila, baš tu sve krene naopako. Ako si hrišćanin zato što su te roditelji naterali da postaneš hrišćanin, ili ako si hindus zato što su te roditelji primorali da postaneš hindu ... tako ljudi postaju hindusi, muslimani i hrišćani. Bivaju primorani. Roditelji im na neki način uslovljavaju umove da budu hindusi, hrišćani ili muslimani. To nije njihov izbor. Onda se iz toga ne može roditi disciplina; u stvari, odatle se rađa pobuna, odatle nastaje veliki otpor, otuda vaša najdublja energija postaje ljutita, netrpeljiva, besna i čitavog života nikada ne možete da oprostite ljudima koji su vas prisiljavali.

A religija je vrlo osetljiva stvar – osetljivija od ljubavi. Samo razmislite. Ako ste primorani da volite nekog muškarca ili ženu, sama prisila na voljenje će uništiti ljubav. Čak i ako je bilo ljubavi, ona će nestati, ispariće.

Čuo sam jednu jako lepu priču o nekom egipatskom kralju. On je bio zaljubljen, duboko zaljubljen u jednu ženu koja nije bila zaljubljena u njega. Mogao je da je natera na ljubav ali su ga njegovi mudri savetnici u tome sprečili.

Rekli su, "Nemoj to da činiš. Možeš da je prisiliš, ona je tvoj podanik. Možeš jednostavno da je dovedeš u palatu, ali to će biti skoro kao silovanje, a ne ljubav. Možda će ti čak roditi i decu ali nikada nećeš dobiti njeno srce. To nije način."

Kralj je upitao, "Šta da radim? Ne mogu da živim bez nje. A činjenica je da ona nije zaljubljena u mene i zato je jedini način da je primoram. Šta predlažete?"

Oni su ga upitali, "Da li voli u nekog drugog?"

Kralj je odgovorio, "Da, zaljubljena je u jednog od mojih slugu. A to je tako glupo, blesavo. Ona je slepa!"

To je ono što su takozvani pametni ljudi oduvek govorili. Oni misle na druge stvari: ekonomiju, finansije, ugled i drugo – ali ne i na ljubav.

Kralj je rekao, "Ona se glupo ponaša. Ne shvata u čemu je stvar. To je tako prosto. Slepa je, luda. Ja mogu da joj dam hiljadu i jednog slugu, a ona se zaljubila u jednog od mojih bednih slugu. A ja sam kralj. Pa šta onda da radim?"

Ti mudri ljudi savetovali su mu jedan vrlo neobičan eksperiment. Nikada pre niko to nije uradio, a ne znam i da li je ikada posle.

Rekli su, "Uhvati ih oboje. Dovedi ih oboje u palatu i ispred same palate ih veži u dubokom zagrljaju, gole. Veži ih ih za stub i tu ih ostavi."

Kralj je upitao, "Čemu to?"

Odgovorili su, "Samo čekaj."

Tako su oboje uhvaćeni i razgolićeni. Naređeno im je da se zagre, prisiljeni su da vole jedno drugo i vezani su za mermerni stub. Dvadeset i četiri sata su ih ostavili tu da ih vidi čitav grad.

Malo po malo počeli su da se ljute jedno na drugo jer je ljubavnik pomislio, "Zbog nje me je snašla ova nesreća." A žena je počela da misli, "To je zbog njega." Zato što su prisiljeni da budu zajedno počeli su da se opiru. Hteli su da se odvoje, ali nije bilo načina. Bili su okovani lancima. Dvadeset i četiri sata, samo pomislite, sa svojom voljenom, vezan za stub.

Polako se javljala sve veća ljutnja. Onda su počeli da osećaju miris znoja onog drugog, vreo. A potom nisu mogli da spavaju. I mokrili su jedno po drugom. I bljuvali. To je postao vrlo ružan prizor, košmar.

U priči se dalje kaže da su, kada su ih posle dvadeset i četiri sata pustili, pobešli na suprotne strane i nikada se više nisu videli.

Ako ste prisiljeni na ljubav, prisiljeni da budete zajedno sa nekim, sama ta prisila će ubiti nešto suptilno u vama. Zato muševci ne mogu da oprostite svojim ženama i žene ne mogu da oprostite muševima. Nemoguće je oprostiti nekome sa kim si prisiljen da živiš po zakonu, prema društvu, odgovornosti ili sopstvenoj savesti – ali prisiljen.

Učeništvo je još uzvišenije od ljubavi. Niko ne može da te natera da budeš učenik. Disciplina potiče od istog korena – ona znači "potpuno svestan prihvataš nešto po svojoj volji". To je želja tvog srca.

*Disciplinovati sebe u učenju,
naziva se slušanje.*

A budisti taj prvi korak u učenju, u saznavanju, nazivaju slušanje: pravilno slušanje – "*samyak shravan*". Ako je neko dosegao istinu, ako ju je postigao, slušajte ga. Ništa drugo nije potrebno. Oslušajte njegove vibracije, oslušajte njegovo biće, oslušajte romor njegovog unutarnjeg zvuka. Samo slušajte. Ako možete da pronađete čoveka koji je došao kući, samo oslušajte njegovu smirenost, mirnoću, njegovo blaženstvo.

Pod "pravilnim slušanjem" podrazumeva se "biti prijemčiv". Učenje nije aktivno, ono je pasivno. Vi tu ne treba ništa da radite, ne možete biti nasilni prema istini, jednostavno možete da je dopustite – to je sve. Možete naprosto da budete tu, ispred nje, u blizini, pasivni, dopuštajući, ne opirući se, ne stvarajući nikakve prepreke. Uklonite sve prepreke i budite u prisustvu čoveka koji je postigao to ispravno slušanje. Ako on nešto kaže, slušajte njegovu reč; ako ne kaže ništa, slušajte njegovu tišinu.

Kada ništa ne govori, tada takođe, nastavite da slušate, pa ćete u negovorenju otkriti izuzetnu izražajnost. A kada on nešto kaže, nastavite da ga duboko slušate, jer kada on nešto govori on u isto vreme na vas prenosi svoju tišinu. Kada govori, on je i tih, a kada čuti, on i govori. Potrebna je izuzetna sposobnost slušanja.

Ako nikoga ne možete da pronađete, nemojte brinuti, oslušajte prirodu, oslušajte vetrove koji duvaju kroz borove, slušajte vodopad, idite i slušajte okean – divlji. Idite i slušajte ptice – sve dolazi u obzir. Vrlo je važno da zapamtite: ako postoji pravilno slušanje, onda je čak i slušanje vodopada dovoljno. A ako nema pravilnog slušanja, čak ni slušanje Isusa ili Bude neće biti dovoljno.

Istina se događa kada ste u stanju pravilnog slušanja. To nema nikakve veze sa objektom koji se sluša; u potpunosti je povezano sa kvalitetom slušanja. Mi smo, međutim, zaboravili kako da slušamo. Čak i kada se pretvaramo kao – da, mi slušamo, mi zapravo ne slušamo; u svom umu radimo hiljadu i jednu stvar. Mnoge misli se tu gomilaju. Uljudno pokazujemo kako – da, mi slušamo, ponekad čak i uljudno klimnemo glavom – mi slušamo – ali duboko u nama je ludnica. Kako možete da slušate?

Da biste slušali morate da odbacite razmišljanje. Slušanje nije moguće uz misli. Ako vi govorite u sebi, a ja govorim ovde, kako

možete da me čujete? Jer bliži ste sebi nego meni, vaše misli će vam biti bliže, stvorice prsten oko vas i neće dozvoliti mojim mislima da uđu. Pustiće samo one misli koje su u skladu sa njima, biraće i razvrstavati. Neće pustiti ništa što je čudno, neblisko, nepoznato. Onda to nije vredno slušanja jer vi jednostavno slušate sopstvene misli. A to je i opasno jer sada mislite da ste slušali mene. Pravilno slušanje podrazumeva da ste u potpuno prijemčivom stanju tišine.

U zenu učenik mesecima, a ponekad i godinama, sedi pre nego što biva u stanju da sluša. Kad god je neko dolazio kod Bude, on bi mu rekao, "Godinu, dve, samo sedi ovde. Ništa drugo ne treba da radiš. Jednostavno nauči kako da sediš." Ljudi su govorili, "Mi već znamo kako da sedimo." A Buda je odgovarao, "Nikada nisam sreo čoveka koji zna kako da sedi, jer kada ja kažem sedeti, mislim sedeti, bez buke, bez kretanja misli, bez kretanja u umu. Jezerce energije bez imalo talasanja."

*Disciplinovati sebe u učenju,
naziva se slušanje.*

Otuda sva budistička disciplina, disciplina zena, počinje pravilnim slušanjem.

*Stići do tačke
kada je dalje učenje beskorisno
zove se pristupanje.*

Potom dolazi trenutak kada postajete toliko tihi da slušalac nestaje. Prvo nestaju vaše misli, a potom vaš mislilac. Mislilac nije ništa drugo nego meduveza misli, mislilac ne može da postoji bez misli; kada nema više misli, iznenada nestaje i mislilac. Kada slušate tako potpuno da se ne javlja nijedna misao, ne dolazi i ne odlazi, onda nestaje i slušalac.

... kada je dalje učenje beskorisno. To je onda trenutak kada iz spoljašnjosti ne može da se dobije više ništa, učenje je beskorisno, sada više nema potrebe, sada ste dovoljni sami sebi. To je ono što se u zenu naziva "pristupanje". Sada se vraćate kući, pristupate, sve bliže i bliže i bliže.

Dakle, prvo ste puni misli. Da biste odbacili te misli, naglašava se slušanje – slušajte Učitelja, ili vetrove, ili gromovite oblake. Slušanje se koristi kao sredstvo da se odbace misli. Kada se odbace misli, jednog dana uvidate da je nestao i mislilac. Sada više ne postoji

ni slušalac. Sredstvo je poslužilo, posao je obavljen. Sada više nema potrebe da oslušujete spolja jer više nema potrebe da učite od spoljašnjeg. To je ono što zen naziva "pristupanje". Sada se približavate kući, sve je sada u vama, dolazite do najskrovitijeg oltara.

Misli vam ne dozvoljavaju da slušate, a onaj ko misli vam ne dozvoljava da uđete u sebe. Mislilac je najsuptilniji deo misli – misli su grubi mislilac, a mislilac je suptilne misli. Misli mogu da vas spreče da čujete spoljašnje, a mislilac vas sprečava da oslušujete unutarne. Prvo odbacite misli jer je lakše odbaciti grubo, tada ćete moći da čujete spoljašnje. Zatim nestaje mislilac. Sada možete da čujete unutarne. Tada vam Učitelj govori iz najveće dubine vašeg srca. Spoljašnji Učitelj je samo pomoć da biste stvorili unutarne Učitelja; spoljašnji Učitelj je samo izazov unutarnjem Učitelju da se pojavi u punom zamahu, da postane potpun. Spoljašnji Učitelj je samo situacija za buđenje unutarnjeg Učitelja.

*A kada čovek ode izvan ova dva stadijuma
za njega se kaže da je istinski prevazišao obično iskustvo.*

Sada dolazimo do poslednje tačke. Prvo odbacujete misli, potom mislioca. Prvo nestaje spoljašnji Učitelj, spoljašnji objekti nestaju, potom dolazite u unutarne. Ali unutarne može da postoji samo uz spoljašnje. Kao što sam vam rekao, mislilac može da postoji samo sa mislima; na potpuno isti način, unutarne može da postoji samo uz spoljašnje. Ako nestane spoljašnje, nestaje unutarne, jer su to samo dva aspekta istog novčića. Dakle, prvo nestaje spoljašnje, potom ulazite u sebe i iznenada jednog dana otkrivате da je nestalo i unutarne, jer je ono samo najdublja srž spoljašnjeg. Oboje su zajedno. Kako možete da posedujete unutrašnjost ako nemate spoljašnjost?

Samo pomislite na kuću koja bi imala samo unutrašnjost, a ne i spoljašnjost. Kako može da ima samo unutrašnjost bez spoljašnjosti? Ili kako može da ima samo spoljašnjost bez unutrašnjosti? One obe postoje zajedno.

Kada unutarne i spoljašnje nestanu Ho-shan veli "... za njega se kaže da je potpuno prevazišao obično iskustvo." Tada ne postoji ni spolja ni unutra, nema ni misli ni razmišljanja, ni spoljašnjeg Učitelja ni unutarnjeg Učitelja. To je ogromna praznina. Ništa jeste, jedino ništa jeste. To je prevazilaženje, to je nirvana, prosvetljenje. Tada je sloboda krajnje potpuna jer ne postoje granice – vi ste bez granica.

To je ono što Isus misli kada kada kaže, "Ja sam istina". To je ono "Ja sam."

*Jednom je neki monah upitao:
"Šta je onda istinsko prevazilaženje običnog iskustva?"*

Budalasto je postaviti ovakvo pitanje, to je glupo pitanje. Jer ako nema spoljašnjeg, nema unutrašnjeg, nema mislioca, nema misli, nema ni mogućnosti da se odgovori. Ako ste razumeli, nećete pitati šta je prevazilaženje običnog iskustva. To je besmisleno. Došli ste do tačke kada nikakvo pitanje ne može da se postavi.

Taj monah mora da nije razumeo. Zato je pitao, "Šta je onda istinsko prevazilaženje običnog iskustva?" To vas pitanje ponovo vraća na prvi korak. Sada je potrebno pravilno slušanje. Vidite li to? Pitanje vas ponovo vraća na prvi korak. On nije slušao, inače bi razumeo. Mora da je slušao na uobičajen način. Imao je uši, pa je mogao da čuje. I mora da je razumeo te reči, jer je mogao da koristi reči, "Šta je onda istinsko prevazilaženje običnog iskustva?" Mora da je znao jezik, naravno, i imao je uši, pa je mogao da čuje. Sasvim je izvesno da nije gluv.

Ali, ipak mu je promaklo. Sada Učitelj mora da počne od samog početka. A Ho-shan je ovu priču pričao gotovo svakog dana. To je bila njegova jedina propoved. Svakog jutra bi započinjao svoju propoved na isti način.

*Disciplinovati sebe u učenju,
naziva se slušanje;
stići do tačke
kada je dalje učenje beskorisno
zove se pristupanje.
Kada čovek ode izvan ova dva stadijuma
za njega se kaže da je istinski prevazišao obično iskustvo.*

Ako ste stvarno razumeli, ne možete da postavite nikakvo pitanje. Možete da dodirnete Učiteljeva stopala i da mu zahvalite, ili možete da se dobro ismejete, ili da savijete svoju prostirku i odete kući. Pitanje je sada nevažno.

*Ali monah je upitao:
"Šta je onda istinsko prevazilaženje običnog iskustva?"*

A šta je Ho-shan uradio?

Ne izgovorivši ni jednu reč ...

Beskorisno je da sada izgovori i jednu reč jer će morati da ponavlja isto.

Ne izgovorivši ni jednu reč

Ho-shan je napravio pokret kao da udara po bubnju.

To podrazumeva mnoge stvari. Tim gestom - *kao da udara po bubnju* - on kaže, "Jesi li gluv? Da li je potrebno da se lupa u bubanj da bi ti shvatio? Jesli li gluv? Tvoje pitanje samo pokazuje da nisi čuo šta sam govorio sve ovo vreme."

Ho-shan je napravio pokret kao da udara po bubnju, govoreći: "Dang, dang, doko dang, doko dang."

Jedno značenje, na samoj površini, je da kaže tom čoveku da je gluv. "Nisam ti ja potreban, tebi treba lupanje u bubanj, jedino tada ćeš čuti, inače nećeš slušati. Ovo su vrlo suptilne stvari. Nije to za tebe." To je jedno značenje, na samoj površini.

Drugo: bubanj je veoma, veoma važan simbol u budizmu jer je on iznutra šupalj, a budizam veruje u prazninu. Praznina je bukvalno Bog budizma. Bubanj je prazan, ali ako udarate po njemu, on proizvodi glasan zvuk. Budizam kaže da je najdublja suština vašeg postojanja prazna, jedino je na samoj površini ona nalik bubnju. Možete da nastavite da lupate i proizvodite zvuk.

Sav govor je kao udaranje po bubnju, ali celokupan smisao je više u skladu sa prazninom nego što je u skladu sa lupanjem u bubanj. Sve je buka; najdublja suština može se spoznati jedino u tišini. Sva filozofija je lupanje u bubanj. Ako vam prija, dobro, uživajte, ali nikada nećete ući u pravu stvarnost, u konačnu stvarnost. To je praznina.

A treće značenje: odgovoriti na pitanje na ovaj način je veoma besmisleno. Jedno su zen Majstori dovoljno hrabri da to urade. Ne možete da zamislite nijednu drugu tradiciju koja je tako hrabra da koristi neuobičajene načine izražavanja: Dang, dang, doko dang, doko dang. On kaže, "Na tvoje pitanje može samo da se odgovori besmislicom. Pitanje je besmisleno, te odgovor ne može biti drugačiji. Ti si nelogičan, pa i ja s tobom moram da budem nelogičan."

Jedan veliki hrišćanin, Terculijan, rekao je nešto izuzetno značajno. On kaže, "Credo quia impossibile" - "Verujem zato što je nemoguće." On kaže: "Verujem u Boga zato što je Bog nemoguć." U stvari, prema logici ne bi trebalo da je. U stvari, ako je svet racionalan, Bog ne bi trebalo da bude. Terculijan kaže, "Verujem zato što je nemoguće."

Racionalno nema razloga da se veruje, ali život je više od razuma, dublji je od razuma. Život je više od logike, prostraniji je od logike - logika je vrlo skućena. Logiku je stvorio čovek, život nije stvorio čovek - naprotiv, čovek je stvoren životom. Život je veći od čoveka, te prirodno mora da bude veći od logike.

Treće značenje Ho-shanovog gesta je da postavljate tako besmisleno pitanje da se na njega može odgovoriti jedino besmislenim gestom.

Na sva slična pitanja

Ho-shanov odgovor je uvek bio isti:

"Dang, dang, doko dang, doko dang."

On je pronašao čak bolji način od Bude; mora da je imao bolji smisao za humor od samog Bude. Buda bi uvek začutao kada je neko postavljao metafizička pitanja. On bi čutao o nečemu što prevazilazi jezik, logiku, ili bi promenio temu ili bi pričao o nečem drugom. Ho-shan je, međutim, pronašao način koji je više živ, sa izvesnim smislom za humor. Neko bi postavio pitanje koje je po svojoj prirodi besmisleno, jer je po samoj svojoj definiciji transcendentno nešto što ide izvan, izvan svih dualnosti. Možemo da razgovaramo o dualnostima, ali ne možemo da govorimo o nedualnom.

Ispricaću vam priču, vrlo poznatu priču iz Upanishada.

Vidagh Skalya je upitao velikog upanišadskog učitelja, Yagyavalku, "Koliko ima bogova, Yagyavalka?"

On mu je odgovorio rečima molitve. "Ima onoliko bogova koliko ih ima u himni Vishwa devama - tri hiljade i tri stotine."

"Da," reče prvi, "ali koliko ih je *zaista*, Yagyavalka?"

"Tridest i tri."

"Koliko?"

"Šest."

"Koliko?"

"Tri."

"Koliko?"

"Jedan i po."

"Ma hajde. Koliko stvarno?"

"Jedan."

Da sada ispitujete i dalje od ovoga, Yagyavalka bi takođe morao da lupa u bubanj.

Desilo se. Na dvoru kralja Janaka, velikog vladara i mudrog čoveka, razvila se velika diskusija. Pozvao je na dvor sve mudre ljude i oni su pokušavali da odrede prirodu Boga.

Yagyavalka je došao, porazio sve učesnike i taman je trebalo da ga proglase za porednika, kad ustade jedna žena.

Yagyavalka mora da se malo uplašio jer je vrlo teško komunicirati sa ženom. Ako se raspravljao sa ženom bićeš ili poražen, ili će rasprava ostati nedovršena – nema drugog načina. Jer ženski um funkcioniše na sasvim drugačiji način; on nema logičnu doslednost; on skače sa jednog mesta na drugo; on poskakuje. Muški um ide korak po korak ... zato se oni nikada ne sreću. Najveća i najviše nemoguća stvar je komunicirati sa ženom – a ako ste zaljubljeni, to je još više nemoguće.

Yagyavalka mora da je osetio blagu jezu duž kičme. Žena je upitala, "Ko drži na okupu sve što postoji ko podržava postojanje?" A Yagyavalka je rekao, "Naravno, Bog, Brahma, je potpora svemu." Rekao je: "On je potpora svemu. On je krajnja potpora."

A žena je pitala, "Ko onda podupire njega?"

E, to je isuviše. Rekao je, "On je potpora *svemu*. Ništa ne preostaje." Rekao je da je to konačno, zato ne možete logično da pitate ko podupire Boga, jer ništa nije preostalo.

Yagyavalka je rekao, "To je besmisleno pitanje" – ono što u Indiji zovu *utee prasan*, besmisleno pitanje. Besmisleno, jer samom definicijom reči "konačno", ništa ne preostaje. Ono ne može da se postavi. Ako hoćete da budete logični, ako hoćete da budete dosledni, ako želite da komunicirate pravilno, onda ono ne može da se postavi. A ako može da se postavi, onda tome neće biti kraja.

On je rekao Janaku, "Ako se ovakvo pitanje dozvoljava, onda bolje da ja sada prestanem jer tome nema kraja. Biće to vraćanje unazad do beskonačnosti. Ako kažem da Boga nešto podržava, ona će pitati, 'Ko podržava to nešto?' A ako kažem nešto drugo, ona će

reći, 'Ko podržava to nešto?' Biće to glupo i bes krajno ako se dozvoli; bolje je da ga odmah sada odbacim."

Bio je u pravu, jer kada kažemo "sve" onda ništa ne preostaje.

Ho-shan govori, "Sva dualnost je prevaziđena", a jezik može da funkcioniše samo u dualnosti. Muškarac mora da bude određen ženom. Muškarac je neko ko nije žena, a žena je neko ko nije muškarac. Materija mora da se odredi umom; noć mora da se definiše danom; Bog mora da se definiše Đavolom – jezik postoji samo u dualnosti, inače nema mogućnosti da se on definiše. Potreban je drugi, a transcendentalan znači da nema drugog, da je nastupilo nedvojstvo. Sada je sve jedno, dosegli ste ono što je nemoguće definisati.

Ali Ho-shan, naravno, mora da je bolji čovek od Yagyavalka. Yagyavalka mora da je bio vrlo ozbiljan; rekao je kralju, "Bolje da sada prestanem jer ako se ovoj ženi dozvoli da ispituje, ona će proizvesti vraćanje u nazad ad infinitum." A bio je i pomalo ljut. Rekao je toj ženi, "Nema više pitanja, inače ode ti glava." Bio je u pravu, ali pomalo ljut i iznerviran.

Ho-shan ima više smisla za humor; on nije tako ozbiljan. A prosvetljen čovek bi i trebalo da bude takav. Što se tiče Yagyavalka, oduvek sam osećao da je on možda bio veliki filozof, veliki čovek od znanja, učen, ali da nije bio prosvetljen. Inače, ne bi bilo potrebe. Mogao je da se nasmeje. Mogao je i on da načini gest kao da lupa po bubnju; mogao je da kaže, "Dang, dang, doko dang, doko dang."

Ali ne, ta osobina žena je specifična za žen. Izuzetno je lepa. Oni mogu neku ružnu situaciju da pretvore u smeh, a smeh vas više od svega dovodi kući.

Jedno ne može da se izrazi. Da bi se spoznalo to jedno, čovek mora da bude sve tiši i tiši, i tiši. Da bi se spoznalo to jedno, da bi se doživelo to jedno, čovek polako mora da izgubi moć govora, tako da govor potpuno nestane a vi ostanete bez ikakvog jezika, bez ikakvog uma.

Prošle noći sam pročitao nekoliko stihova Pabla Nerude – divnih.

Zato da bi mogao da me čuješ,

Ponekad

Moje reči bivaju sve bleđe i bleđe,

Kao tragovi koje galebovi ostavljaju na pesku.

Učitelj, što više rastete sa njim, počinje da biva sve tiši i tiši a njegove reči sve blede i blede – *kao tragovi koje galebovi ostavljaju na pesku*. Što više bivajte u stanju da čujete, to više Učitelj nema šta da vam kaže. Kada niste u stanju da čujete, on mora da vam govori mnogo toga da bi vas osposobio da čujete. Kada ste u stanju da čujete – pogledajte u apsurdnost svega toga – kada postanete sposobni da čujete, njegove reči bivaju sve blede i blede. Kada ste stvarno sposobni da čujete, on se zaustavlja, jer sada više nema potrebe da bilo šta kaže, sada tišina može da se susretne sa tišinom, sada tišina može da se otopi i stopi sa tišinom. Sada, kada je jezik odbačen, um odložen u stranu, biće može da komunicira sa bićem. Komunikacija može da bude direktna, trenutna. Sada nešto može da se dogodi, nešto stvarno.

Ali, u tom trenutku nemojte biti glupi kao taj monah koji pita, *"Šta je onda istinsko prevazilaženje običnog iskustva?"* Jer njegovo pitanje, ako se prihvati, vraća vas ponovo na početak. On ponovo mora da uči da čuje.

Ho-shan je dobro uradio. Rekao je, "Jesi li ti gluv?", načinivši gest kao da udara u bubanj. I rekao je, "Zvuk i reči i um i jezik i koncepti i filozofije i uverenja i dogme i spisi su samo na površini. Duboko unutar bubnja je ništa."

Da li ste ikada pokušali da otvorite bubanj da biste videli šta je to u njemu što proizvodi toliko zvuka – i to tako lepog zvuka? Mala deca to ponekad rade.

Neko je Mula Nasrudinovu detetu poklonio bubanj i on je počeo da smeta čitavom susedstvu. Jednog dana sedeo sam u njegovoj kući kada je dete utrčalo sa razbijenim bubnjem. U ruci je držalo nož sa kojim ga je raseklo.

Upitao sam, "Šta se desilo?"

Kazalo mi je, "Sused mi je dao nož i rekao mi, 'Probaj da vidiš šta je unutra.' Tako sam pogledao unutra, nema ničega."

Isto se dešava sa svim filozofijama. Učitelj je tu da vam da nož da pogledate unutar bubnja. Ako svoj nož zarijete dovoljno duboko u filozofije, tamo ne postoji ništa, jedino praznina. Sve reči su prazne. One proizvode mnogo buke, to je tačno, ali nemojte da vas zavede zvuk. Imajte prodoran nož, oštar nož uza sebe – to je suština meditacije. Ona je poput oštrenja noža da biste mogli da njime prođete kroz sve reči i stignete do najskrovitije srži svega, a to je praznina.

Da, Ho-shan je dobro uradio. Njegova izjava na sva metafizička pitanja – *Dang, dang, doko dang* – toliko je apsurdna ali i izuzetno lepa. On kaže, "Nas u zenu ne zanimaju reči, logika, intelekt, silogizam. Nas zanima postojanje, bivstvo. A ako postavljate apсурно pitanje, dobićete i apсурdan odgovor."

U priči se ne kaže šta se desilo sa monahom koji je postavio pitanje. Da je bio imalo budan mogao je da postane malčice budniji. Taj iznenadni apсурdan odgovor Učitelja – *Dang, dang, doko dang, doko dang* – mogao je da mu donese mali satori. Ali priča ne kaže ništa o tome. On možda nije bio ni toliko budan da bi to shvatio. Možda se okrenuo, misleći da je taj čovek ludak.

Ljudi zena su na neki način ludi jer nastoje da vas privuku konačnom koje je izvan vas. Oni nastoje da vas povuku izvan vas; da vas izvuku iz vas. Oni *jesu* ludi, ali ako im dozvolite mogu da vam pruže letimičan uvid u večnost, a kada jednom dođe do tog letimičnog uvida više nikada niste isti.

Pustite da ova priča prođe u vaše srce što je dublje moguće i uvek kada ponovo postanete žrtva teorija, dogmi, doktrina, filozofija, recite naglas, *"Dang, dang, doko dang, doko dang."* To će vam pomoći; iznenada će vas ponovo vratiti na zemlju.

Ludvig Vitgenštajn je imao običaj da kaže da on nije rešio filozofske probleme, on ih je razrešio. Sve je ostavljeno tako kako je, ali možda po prvi put mi sagledavamo stvari kakve jesu.

Zen je način da se razreše filozofski problemi, a ne da se reše. To je način da se rešite filozofije jer filozofija je neka vrsta neuroze.

*GOSPODO,
VAMA TREBA LJUBAV!*

20. jun 1976.

OŠO ODGOVARA NA PITANJA

Prvo pitanje:

U mom telu gori isuviše seksualne energije. Ponekad dok plešem, osećam da ću pobiti čitav svet, u izvesnim trenucima u mom telu bubnja toliko besa i nasilja da ne mogu da kanališem tu energiju u meditativne tehnike i to me izluduje. Nemam želju za seksualnim činom, ali nasilna energija još uvek gori kao vulkanska lava. Ne mogu to da podnesem i ponekad bivam sklona samoubistvu. Molim te, objasni kako da dam kreativan odušak toj energiji.

Um je stvorio problem, a ne energija. Poslušaj energiju, ona ti daje pravi smer. Problem ne stvara seksualna energija – ona nikada nije pravila bilo kakve probleme životinjama, drveću, pticama. Energija pravi probleme jer tvoj um ima pogrešan stav u odnosu na nju.

Ovo pitanje je postavila jedna indijska gospoda. U Indiji je čitavo vaspitanje protiv seksa. Tada nastaje problem. A onda, uvek kada ima energije, osećate se seksualno jer nešto u vama nije potpuno. Nešto što iznutra nije ispunjeno, uvek će iščekivati, i uvek će tražiti energiju, iskorišćavati energiju.

U dinamičkim načinima meditacije stvara se mnogo energije. Mnogi skriveni izvori se otvaraju, a bivaju dostupni i novi izvori. Ako je seks ostao neispunjena želja, onda će ta energija početi da se kreće prema seksu. Kada meditirate, postajate sve seksualniji.

Ispričaću vam nešto što se dogodilo u Indiji. Dainski monasi su potpuno prestali da meditiraju zbog seksualne energije. Potpuno su

zaboravili na meditaciju jer su toliko potiskivali seks da bi se seksualna energija podigla, kad god su meditirali. Meditacija vam pruža ogromnu energiju. Ona je izvor večne energije, ne možete ga iscrpiti. Dakle, kad god bi se energija podigla oni su počinjali da se osećaju seksualno. Počeli su da se plaše meditacija. Odbacili su ih. Ono najsuštniskije što im je Mahavira dao, oni su odbacili, a nesusuštnisko – post i održavanje rituala – to su nastavili. Zauzeli su antiseksualni stav.

Ja nisam protiv seksa jer nisam protiv života. Dakle, problem nije tamo gde vi mislite da jeste: problem je u vašoj glavi, ne u polnim žlezdama. Moraćete da promenite svoj stav, inače će sve što budete činili biti obojeno vašom seksualnošću. Meditirate i to postaje seksualno; pogledate u nekoga i oči vam postaju seksualne; dodirnete nekog i ruka vam postane seksualna; jedete nešto i jedenje će postati seksualno.

Zato ljudi koji poriču seks počinju da jedu više. Možete to da posmatrate u životu. Ljudi koji slobodno teku, koji seksualno teku, neće biti vrlo debeli, neće jesti previše. Ljubav zadovoljava, ljubav tako ispunjava, neće produžavati da pretrpavaju svoja tela hranom. Kada ne mogu da vole, ili kada sebi ne mogu da dozvole da krenu u ljubav, počinju da jedu previše. To postaje zamena.

Idite i posmatrajete hindu monahe. Oni nakupljaju suvišno salo. Postaju ružni. To je druga krajnost. Na jednoj krajnosti su dainski monasi koji ne mogu da jedu jer se boje da će, kada jednom budu jeli, hrana podići energiju a energija će odmah krenuti u neispunjenu želju koja čeka na nju. Ona prvo odlazi nedovršenom iskustvu koje je negde između – to je prva potreba i zato energija tamo odlazi. Postoji redosled potreba. Čovek koji je poricao seks imaće redosled – seks će biti prvi na listi. Uvek kada energija bude bila dostupna, ona će se kretati ka želji koja je najnesipunjena. Zato dainski monasi ne mogu dobro da jedu, boje se, a hindu monasi jedu previše. Problem je isti samo su ga rešili na dva ekstremna načina.

Ako jedete previše, jedenjem, preteranim ispunjavanjem svog trbuha, počinjete da dobijate izvesno seksualno zadovoljstvo. Previše hrane donosi letargiju. A previše hrane je uvek zamena za ljubav jer prva stvar sa kojom dete dolazi u vezu jesu majčine grudi. Te grudi su prvo iskustvo u svetu, a grudi detetu pružaju dve stvari: ljubav i hranu.

Tako ljubav i hrana bivaju duboko isprepletane jedna s drugom. Uvek kada nema ljubavi, vaš detinji um pomisli, "Uzmi više hrane. Zameni." Da li ste ikada posmatrali? Kada ste puni ljubavi vaša želja za hranom nestaje, nemate toliki apetit. Ali, uvek kada nedostaje ljubavi, počinjete da se prejedate, ne znate šta sada da radite. Ljubav je ispunjavala određeni prostor u vama, sada je taj prostor prazan i ne znate nijedan drugi način da ga ispunite osim hrane. Pravite probleme poricanjem prirode, odbacivanjem prirode.

Zato bih hteo da kažem ženi koja je pitala da to nije pitanje meditacije. Gospodo, vama treba ljubav. Potreban vam je ljubavnik. I potrebna vam je hrabrost da se otisnete u to.

Teško je krenuti u ljubav – tu postoje skriveni strahovi. Ljubav stvara toliko straha kao ništa drugo, jer u trenutku kada počnete da se približavate drugoj osobi morate da izađete iz sebe. I ko zna? Taj drugi može da vas prihvati, a može i da vas odbaci. Javlja se strah. Počinjete da oklevate – da li da preduzmete korak ili ne, da li da pridete drugom ili ne. Otuda su se širom sveta kukavička doba prošlosti odlučila za brak umesto za ljubav, jer da su ljudi ostavljeni otvoreni da vole, vrlo malo njih bi bilo u stanju da voli. Većina bi umrla bez ljubavi; živeli bi i razvlačili svoje živote bez ljubavi.

Jer ljubav je opasna ... Onog trenutka kada počnete da se krećete prema nekom drugom, približavate se sudaru sa drugim svetom. Ko zna da li će vaš pristup biti prihvaćen ili odbijen? Kako možete da budete sigurni da će drugi reći 'da' vašoj potrebi i želji? Da će drugi biti saosećajan, pun ljubavi? Kako znate? Može da vas odbaci. Može da kaže ne. Možda ćete reći, "Volim te" ali kakva je garancija da će i on osećati ljubav prema vama? Možda neće. Nema potrebe za tim. Strah od odbacivanja je razdirući.

Zato su promućurni i domišljati ljudi odlučili da se uopšte ne kreću. Drži se sebe, tada bar nećeš biti odbačen. A možete i da ojačavate svoj ego idejom da vas niko nikada nije odbio, iako je taj ego apsolutno nemoćan i nije dovoljan da vas ispuni. Potrebno vam je da budete potrebni; potreban je neko da vas prihvati; potreban vam je neko da vas voli jer jedino kada vas neko drugi voli, bićete u stanju da volite sami sebe, pre toga nećete. Kada se neko drugi oseća srećno uz vas, počecete da se osećate srećni sami sa sobom, ne pre toga. Drugi postaje ogledalo.

Svaki odnos je ogledalo. Ono vas odražava. Kako možete da znate sebe bez ogledala? Nema načina. Oči drugih postaju

ogledalolike, a kada vas neko voli, to ogledalo vam je veoma, veoma naklonjeno; oduševljeno je vama. U tim oduševljenim očima vi se odražavate i po prvi put se javlja izvesna prihvatljivost.

Inače, bili ste odbacivani od samog početka. Deo je ove ružne društvene strukture da svako dete počne da oseća da nije prihvaćeno zbog sebe. Ako uradi nešto dobro – naravno, sve ono što roditelji smatraju dobrim – ako to uradi, prihvaćeno je; ako uradi nešto loše – ono što roditelji smatraju lošim – odbačeno je. Dete pre ili kasnije počne da oseća, "Nisam prihvaćen zbog sebe samog, ne ovakav kakav sam, ne suštinski, već zbog onoga što uradim. Ne voli se moje biće, već ono što činim." I to stvara duboko samoodbacivanje, duboku mržnju prema sebi. Ono počinje da mrzi sebe.

Ako se ne zaljubite, ako ne pronađete ljubavnike i prijatelje koji mogu da vas prihvate, ostaćete sa tom odbačenošću čitavog života. Ljubav je imperativ. Morate se kretati kroz nju. Jednoga dana možete da izađete iz nje, jednoga dana možete da je prevazidete – ona mora da se prevazide – ali kako da je prevazidete ako nikada niste ušli u nju?

Zato se nemojte plašiti. I izbacite sve gluposti iz glave. Da, strah postoji. Možete da budete odbačeni, ali nemojte se plašiti tog straha. Taj rizik se mora podneti, jedino tada će neko doći i prihvatiti vas. Ako pokucate na stotinu vrata i devedest i devet ostane zatvoreno, ne plašite se – jedna će se otvoriti. Neko čeka na vas. Neko će biti ispunjen kroz vas i vi ćete biti ispunjeni kroz nekog. Neko čeka da vam postane ogledalo jer čeka da od vas napravi ogledalo za sebe. A nema drugog načina da pronađete tog nekog osim da nastavite da kucate, da opipavate. To jeste rizično, ali život je rizičan.

Zato veoma promućurni ljudi propuštaju život, nikada ne rizikuju. U strahu od neuspeha, nikada ne šetaju; u strahu od davljenja, nikada ne plivaju; uplašeni da ne budu odbijeni, nikada ne kreću u ljubav; bojeći se neuspeha, nikada ne čine nikakav napor ka uspehu u bilo čemu – njihov život uopšte nije život. Oni su mrtvi pre svoje smrti. Umiru mnogo puta pre nego što zaista umru. Čitav njihov život je samo postepeno umiranje.

Živi, živi intenzivno i nemoj da prihvataš kao ličnu uvredu ako neko ne može da te voli – nema potrebe. Ti si bila spremna, bila si dostupna. Ako drugi nije voljan, na njemu je da odluči. Ne pravi ranu od toga, jer to nije rana. To naprosto govori da se vas dvoje ne

uklapate – to je sve – to ne govori ništa o tebi ili o drugom. Nemoj reći da drugi greši i nemoj da misliš da nisi prihvaćena zato što ti grešiš. Jednostavno niste mogli da se uklopite.

A dobro je što te drugi nije prevario, što je rekao, "Žao mi je, ne osećam nimalo ljubavi prema tebi." Bar je bio iskren i istinit. Jer da je rekao formalno 'da', ceo tvoj život bi bio u zbrci. Budi istinita. Kada voliš, reci to, a kada ne voliš, i to kaži. Budi istinita i iskrena.

A na svetu je toliko divnih ljudi, zašto da ostaneš sama sa sobom? Pređi nekoliko koraka sa nekim. Oseti i taj ritam. Taj ritam će te zadovoljiti i poriv će nestati. A kada nestane poriv, meditacija će ti biti prva na redu. Meditacija može da bude prva na redu samo ako sebi ne uskraćuješ ono što je prirodno.

Čovek koji posti ne može da meditira jer razmišlja o hrani, čim zatvori oči vizualizuje hranu. Onaj ko poriče ljubav, ne može da meditira; kad god meditira, odmah ga okružuje seksualnost.

Zadovolji sve prirodne potrebe, nema u njima ništa loše. Šta je loše u hrani, u seksu? Ništa nije loše. Zadovolji ih. Budi tako prirodna da kada meditiraš nema nijedne druge stvari koja čeka na tvoju pažnju. Ako zadovoljiš svoje prirodne potrebe, videćeš da će tvoji snovi nestati. Noću nećeš sanjati, jer nema o čemu da se sanja. Posti, pa ćeš sanjati o hrani; prisiljavaj se na celibat, pa ćeš sanjati o seksu. Ako se krećeš prirodno, ako si pronašla sklad između sebe i prirode ... To ja zovem *dharma*, to ja zovem osnovnim zakonom života. Budi gotovo uvek u ritmu. Ponekad čak i ako izadeš iz reda, ponovo se vrati; zapamti i ponovo se vrati u red. Ostani sa prirodom i stići ćeš do cilja; ostani sa prirodom i pronaći ćeš Boga. Možeš čak i da zaboraviš na Boga, i onda ćeš ga pronaći – ako ostaneš istinita prema prirodi. Zato što kada zadovoljiš svoje niže potrebe, pojaviće se više potrebe; kada su više potrebe zadovoljene, pojaviće se vrhunske potrebe. To je prirodno uređenje života.

Ako je neko gladan, kako može da razume muziku? Čista je besmislica tražiti od njega da sluša klasičnu muziku kada je gladan. Ili reći mu da meditira ili sedi u zazenu. On uopšte ne može da misli na Budu, ne može ni da pomisli na Boga ili Isusa. Ne može da meditira, biće ustreptalog i uznemirenog uma; neprestano će ponovo da se vraća na svoj prazan stomak. Ne, on ne može da voli poeziju i ne može da voli muziku kada osnovne potrebe nisu zadovoljene. Dajte mu zadovoljenje prvih, osnovnih potreba – hranu, utočište, ljubav – a onda se energija iznenada oslobađa iz nižeg sveta i on

počinje da čita poeziju, da sluša muziku; uživaće u plesu. Sada se pojavljuju više potrebe: voleo bi da slika ili vaja. To su duševni užici. Oni dolaze na svet samo kada su niže potrebe zadovoljene. A kada se i više potrebe zadovolje – voleli ste muziku, slušali ste muziku; voleli ste poeziju, uživali u njoj; slikali ste, plesali – jednog dana ćete primetiti da se javlja nova oblast potreba koja se naziva vrhunske potrebe: meditacija, Bog, molitva.

Ako prve potrebe nisu zadovoljene, druge se neće pojaviti – a treće ne dolaze u obzir. Ako su prve potrebe zadovoljene, onda postoji mogućnost da se pojave druge potrebe a može da se desi i tračak trećih. Kada su druge zadovoljene, treće se automatski pojavljuju same od sebe.

Baš pre neki dan u kundalini meditaciji dva psa su posmatrala. Posle nekog vremena jedan pas je pogledao onog drugog i rekao mu, "Kada se ja ovako ponašam, daju mi tablete protiv glista."

Naravno, pas ima pseći um. On ima sopstveni svet, terminologiju, razumevanje, koncepte. Jedino što on može da pomisli je da ljudi koji rade kundalini imaju gliste u stomaku ili su poludeli. To je prirodno za pseće shvatanje.

Vaš um su vekovima uslovljavali ljudi koji nisu razumevali vaše prave potrebe. Uopšte ih nije bilo briga. Tražili su nešto drugo i u tome su sasvim dobro uspeali ... tražili su način da vladaju ljudima. A najlakši način je stvaranjem osećaja krivice – tada je vrlo lako vladati ljudima. Čim postoji krivica, bićete pod vlašću jednog ili drugog, ovog ili onog, ali bićete pod vlašću. Krivac se nikada ne oseća lagodno sam sa sobom, ne može da ima nikakvo poverenje; zna da je pogrešio, pa odlazi i pronalazi vođu, odlazi i nalazi neku crkvu, odlazi i nalazi nekog da ga vodi. Nesiguran je i zato se javlja potreba. Političari, sveštenici su naporno radili ne bi li u svakome stvorili osećaj krivice. Sada ta savest, taj osećaj krivice pravi probleme.

Odbacite je. Život je vaš. On ne pripada nikom drugom. Nikakav političar, ni sveštenik nema ništa sa njim. Nemojte nikome dozvoliti da vam se upliće u život. On je u potpunosti vaš.

Telo vam daje prave smernice; telo je veoma mudro. Um je stigao mnogo kasnije. Telo je živelo milionima godina, ono zna šta je potrebno. Um je taj koji se upliće. Um je vrlo nezreo, telo je veoma zrelo. Slušajte telo.

A kada ja kažem da slušate telo, ne mislim da ostanete vezani za telo. Ako slušate telo, telo neće imati ništa da vam kaže – sve će biti u redu. A kada je telo spokojno, opušteno i bez napetosti, i ne bori se ni za šta, ne trudi se da vam privuče pažnju zato što niste zadovoljili njegove potrebe, kada je telo mirno i utišano, možete odlepršati uvis, možete leteti visoko, možete da postanete beli oblak. Ali samo kada ste se istinski pobrinuli za potrebe tela. Telo nije vaš neprijatelj, ono vam je prijatelj. Telo je vaša zemlja, telo ima sve vaše korene. Morate da pronadete most između vas i tela. Ako ne pronadete taj most, bićete neprestano u sukobu sa svojim telom – a onaj ko se bori sa sobom je uvek jadan.

Prvo treba sklopiti mir sa svojim telom i nikada ga ne prekršiti. Kada jednom sklopite mir sa telom, telo će postati izuzetno prijateljski naklonjeno. Vi se pobrinite za telo, telo će se pobrinuti za vas – ono postaje sredstvo ogromne vrednosti, postaje sam hram. Jednog dana tvoje telo ti se otkriva kao sam Božiji oltar.

Drugo pitanje:

U poslednjih desetak dana osećao sam se izuzetno srećno – kao nikada pre. Samo to što sam ono što jesam i što prihvatom sebe kakav sam je izuzetan osećaj. Ponekad ovo neverovatno dobro osećanje uznemiruju dve misli. Prvo, hoće li to ostati tako? Mogu li da održim ovo osećanje u budućnosti? I drugo, zašto sam morao da ovoliko ostarim pre nego što sam stigao do ove tačke? Ne mogu da zaboravim i još uvek žalim zbog svih onih godina kada uopšte nisam živio. Molim te da objasniš kako da se rešim tih smetnji mojoj sreći.

Ovo je pitao Swami Prem Dhyana. Kad je pre samo šest meseci došao, bio je jedan od najubogijih ljudi koje sam ikada sreo. I desilo se čudo! Potpuno se promenio! Sada mogu da kažem upravo suprotno, "On je jedan od najsrećnijih ljudi ovde."

Ova dva pitanja su prirodna jer on sada treba da ode, vratiće se kući. Pojavljuje se strah. Hoće li biti u stanju da zadrži ovu sreću koja mu se dogodila? Budućnost ... A drugo pitanje: žao mu je zbog svih

onih godina koje je proživio ali nije zaista živio, koje je propustio. Mogao je i te godine da proživi srećan kakav je sada. Prošlost ...

To su dve opasnosti na koje treba paziti. Uvek kada ste izuzetno srećni um odmah počinje da plete svoju mrežu. A um ima dva načina, jer um postoji ili u budućnosti ili u prošlosti. On odmah govori, "Vidiš, mogao si da budeš srećan celog svog života." Sada vam um smeta. Recite umu, "Šta ima veze? Tih dvadeset godina, ili trideset godina, ili pedeset godina je prošlo – nema nikakve veze." Ujutru, kada se probudite, kakve veze ima da li ste sanjali slatke snove ili je to bio košmar? Kakave to ima veze? Kada se ujutru probudite i jedno i drugo su bili snovi. Noć je prošla i više ne spavate.

Kada um kaže, "Vidiš, uvek si mogao da budeš ovako srećan," um stvara jednu apsurdnu želju. Ne možete da se vratite unazad, ne možete da uradite ništa u vezi prošlosti, prošlost je prošla i to zauvek, otišla je u nepovrat. Samo pomislite, čak i da ste bili srećni svih tih petnaest godina, kakve to sada ima veze? Bili srećni ili nesrećni, to je sada samo sećanje. U stvari, da li je vaša prošlost postojala ili ne, kakve to ima veze sada?

Bertrand Rasel je negde napisao da ponekad počinje da razmišlja da li je prošlost doista postojala ili je on samo zamislio da je postojala; da li ste stvarno bili dete ili ste samo sanjali da ste dete? Kako to sada možete da razlučite? I jedno i drugo je u sećanju – bilo da ste o tome sanjali ili ste to živeli, i jedno i drugo su delovi sećanja i nema načina da se napravi razlika. Prošlost je u sećanju – stvarna, nestvarna, obe.

Psiholozi kažu da ne verujete ljudima kada govore nešto o svojoj prošlosti, jer su im se u prošlosti preplela i izmešala mnoga maštanja i snovi. Njihova prošlost nije istinita. A sada nema načina jer sve je sadržano u sećanju. Da li ste to stvarno živeli ili ste samo sanjali, jedno se pomešalo i stopilo sa drugim.

Prošlost je samo sećanje ali um može da proizvede velike nevolje, a stvarajući pometnju uskratice vam sreću koja vam je dostupna upravo sada. Samo recite umu, "Završio sam sa prošlošću, ona je otišla i to zauvek. Sada je jedini trenutak."

Ako ne čujete ovu zamku, onda um ima još jednu zamku za vas. Reći će, "U redu, prošlost je završena ali budućnost – šta je sa budućnošću? Možeš bar da se pobrineš za budućnost. Ona tek treba da se dogodi. Možeš da je isplaniraš. A zar ne bi voleo da ovaj divni prostor u kome se nalaziš sada bude tu uvek i zauvek?" Ponovo će se

pojaviti želja. Nemojte joj reći 'da' jer će vas to ponovo udaljiti od sadašnjosti.

A sreća je uvek sada ovde. Sreća je nešto što pripada sadašnjosti. Sada recite umu, "Nisam uopšte zabrinut zbog budućnosti jer ako mogu da budem srećan sada, ovog trenutka, mogu da budem srećan zauvek zato što budućnost nikada ne dolazi kao budućnost, ona se uvek pojavljuje kao sadašnjost. A sada znam tajnu kako da budem srećan u sadašnjosti, pa zašto bih se onda brinuo o budućnosti? Sutra neće doći kao sutra, doći će kao danas. A ja imam ključ da otvorim ta vrata. Bar sam u ovom trenutku srećan i znam kako da u ovom trenutku budem srećan. Svi trenuci koji budu došli doći će kao ovaj trenutak."

Da li ste posmatrali? Nema razlike između jednog trenutka i drugog trenutka. Vreme je potpuno izvan razlika. Ono je uvek čisto sada.

Zato pazi. To su dve vrste uma. Um ne može da živi bez jada zato se trudi da stvori jad da bi mogao da uznemiri tvoj mir. Onda će biti savršeno srećan. Čim počneš da žališ za svojom prošlošću – nema veze zbog čega žališ – ako žališ, počinješ da se osećaš tužno, depresivno. A čim počneš da se previše brineš za budućnost, postaješ ispunjen željom, napet – zabrinut da li ćeš moći ili ne, da li ćeš moći da to uradiš ili nećeš.

Ova dva kamena lome krhki trenutak sadašnjosti. Zato moraš biti veoma oprezan. Kada je čovek nesrećan, on može da bude bez opreza – nema šta da izgubi. Kada je srećan, mora da bude vrlo pažljiv i oprezan – sada ima blago koje može da izgubi. A može da ga izgubi u sekundi, za tren oka. Jedan pogrešan korak i ono može da se izgubi. A ovo su dva načina na koje možete da izgubite svoje blago.

Onaj ko je siromašan, prosjak, ne treba da brine da će ga pokrasti. Ali neko ko ima bogatstvo mora da bude vrlo oprezan. Kada je Buda hodao tako oprežno, zašto je on tako oprežno hodao? Posedovao je nešto, nešto izuzetno krhko što je mogao da ispusti u trenu nebudnosti i izgubi.

Ima jedna zen priča. Neki kralj u Japanu je svake noći obilazio svoju prestonicu. Primetio je da jedan prosjak stalno sedi budan ispod svog drveta; nikada ga nije našao da spava. Kralj je dolazio u različita vremena, ali on je bio budan čitave noći, samo je sedeo, sasvim nepomičan, otvorenih očiju.

Iz radoznalosti kralj upita prosjaka, "Zbog čega si tako oprezan? Šta to čuvaš? Ne vidim da imaš nešto što može da ti se ukrade ili da neko može da te prevari? Zašto tako sediš i motriš?"

Prosjak se nasmejao i rekao, "Gospodaru, što se mene tiče ja bih voleo vama da postavim to isto pitanje. Zašto toliki stražari? Zašto toliko vojske oko palate? Ne vidim da imate bilo šta što treba da čuvate. Nikada nisam video većeg prosjaka od vas. Potpuno ste prazni, mogu u potpunosti da gledam kroz vas. Ne vidim tu nikakvo blago. Zbog čega dižete toliku galamu? Što se mene tiče, ja imam blago i zbog njega moram da budem budan. Jedan jedini trenutak nesvesnosti i ono može da se izgubi."

I prosjak je rekao, "Pogledajte u moje oči, jer moje blago je skriveno u meni."

Priča se da je kralj pogledao u prosjakove oči, ušao u njegove oči i potpuno se izgubio. Bio je to ogroman svetao prostor. Postao je učenik tog prosjaka.

Taj prosjak je bio zen Učitelj, a kralj je mnoge godine tragao i bio kod mnogih Učitelja ali nikada nije osetio vibraciju nepoznatog. Uz ovog prosjaka je mogao da je oseti gotovo iskristalisanu pred njegovim očima, mogao je da je dotakne. Tom čoveku se dogodilo nešto Božansko.

Zato ako imate malo bogatstvo koje treba čuvati, čuvajte ga. Ove dve će biti lopovi – prošlost i budućnost. Vi budite budni. Ništa drugo nije potrebno, samo budnost. Samo se trgnite iz sna. Čim počnete da padate u zamku, trgnite se i zapamtite.

Hteo bih da vam ispričam jednu od najlepših parabola koja je ikada napisana. Parabole su gotovo sasvim nestale iz sveta jer su ti divni ljudi – Isus, Buda, koji su stvorili mnoge parabole – nestali.

Parabola nije obična priča, parabola je sredstvo – sredstvo da se kaže nešto što ne može da iskaže na uobičajen način, sredstvo da se nagovesti nešto što je moguće nagovestiti samo vrlo indirektno.

Ova parabola je iz ovog doba; vrlo redak čovek, Franc Kafka, ju je napisao. On je zaista bio redak čovek. Silno se borio da ne piše jer, kako je govorio, ono što želi da napiše ne može da bude napisano. Zato se silno borio ali nije mogao da kontroliše izazov da piše, pa je pisao.

A u jednom od svojih dnevnika je zapisao, "Pišem zato što je teško da ne pišem, znajući dobro da je isto tako teško pisati. Pošto

ne vidim izlaz, pišem." A kada je umro ostavio je testament jednom svom prijatelju u kome se kaže, "Molim te da spališ sve što sam ikada napisao – moje dnevnike, moje priče, parabole, crtice, beleške. I spali ih bez čitanja. Jer to je jedini način da se oslobodim ove stalne teskobe da sam se trudio da kažem nešto što se ne može izreći. I nisam mogao da se oduprem, pa sam pisao. Ovo je sada jedini način. Pisao sam jer nisam mogao da se kontrolišem. Morao sam da pišem dobro znajući da se to ne može zapisati, zato sada, bez čitanja, uništi, spali sve do kraja. Ništa ne sme da ostane."

Ali, njegov prijatelj nije mogao to da učini. I dobro je što nije. Ovo je jedna od Kafkinih parabola. Čujte je, meditirajte o njoj.

Naredio sam da mi dovedu konja iz štale. Sluga me nije razumeo. Sam sam otišao do štale, osedlao konja i uzjahao ga. U daljini sam čuo zvuk lovačkog roga. Pitao sam ga šta to znači. Nije znao i nije čuo ništa.

Na kapiji me je zaustavio s pitanjem, "Kuda ćete jahati, Gospodaru?"

"Ne znam," rekao sam, "samo daleko odavde. Daleko odavde, uvek sve dalje odavde. Jedino tako ću moći da stignem do svog cilja."

"Tako znači, znate svoj cilj?", upitao je.

"Da," odgovorio sam. "Zar ti nisam rekao? Daleko odavde – to je moj cilj."

"Nemate nikakve zalihe hrane i vode sa sobom," reče.

"Nisu mi potrebne," rekao sam. "Putovanje je toliko dugo da ću umreti od gladi ako ne nađem nešto usput. Nikakve zalihe me neće spasiti jer je putovanje tako dugačko, ne bih mogao da ponesem dovoljno sa sobom. Nikakve zalihe ne mogu da me spasu jer ovo je, srećom, zaista nepregledno putovanje."

Eto, to je parabola. "Cilj," rekao je, "je uvek daleko odavde. Daleko odavde je moj cilj." Čitav svet se kreće na taj način: daleko odavde, daleko od sada. Ne znate kuda idete, ali jedno je sigurno – idete daleko odavde, daleko od sada.

U parabolama se kaže da je to nepregledno putovanje. Zaista je besкраjno jer nikada ne možete stići daleko odavde. Kako da stignete "daleko odavde"? Gde god budete stigli, to će biti ovde. I opet ćete pokušati da odete daleko odavde. Nema načina da se stigne na to određište. Ako je daleko odavde cilj, onda nema načina da se do njega dopre. A svi mi bežimo daleko odavde.

Posmatrajte. Nemojte da dozvolite da ova parabola postane vaš život. Obično svi to rade – znali to ili ne. Počnite da se krećete u ovde, počnite da se krećete u sada. A onda je neizmerna sreća tolika da počinje da se preliva iz vas, počinje da biva vaše okruženje, postaje nalik oblaku koji vas okružuje. Otuda svako ko vam pride blizu postaje njome ispunjen. Čak će i drugi početi da učestvuju u njoj, da daju svoj doprinos.

A što više budete imali, to ćete više uranjati u sada-ovde. Potom dolazi trenutak kada više nema nimalo mesta za vas – postoji samo sreća; vi nestajete.

Ali na dve stvari – prošlost i budućnost – budno motrite.

Sada, Prem Dhyana, ti imaš šta da izgubiš – srećan si jer imaš šta da izgubiš. Na tebi je ogromna odgovornost da to ne izgubiš. Um će za sada pokušavati da sprovede svoje. Kada postaneš tako budan da um ne može da prođe u tebe i ne može da te uznemiri i odvрати, malo po malo on će početi da nestaje. Zatim jednoga dana dobro shvata da sa tobom ne može da izađe na kraj – pa te napušta. Tada prestaje da te proganja.

Doći će i taj dan. Kao što ranije nisi mogao da poveruješ da je ovakva sreća moguća, možda nisi u stanju da poveruješ u ovo što sada govorim. Doći će i taj dan kada više neće biti nikakvog uznemiravanja.

Tada ćeš morati da budeš još budniji jer ćeš početi da kukaš, "Zašto sam izgubio tolike godine sa tim uznemiravanjem?" I onda ćeš ponovo početi da brineš o budućnosti. Mnogo puta ćeš se suočiti sa prošlošću i budućnošću na mnogo različitih načina. To je kao kada se čovek penje na vrh brda – ide oko brda, put ide skroz u krug, i mnogo puta dolazite do istog pogleda – do istog mesta. Na malo je većoj visini, ali je mesto isto – isto drveće, isto nebo. Opet i ponovo, mnogo puta pre nego što stigneš na vrh, dolaziš do iste tačke – malo više, naravno, ali iste tačke, stalno iznova. Mnogo puta ćeš ponovo nailaziti na isto uznemiravanje prošlošću i budućnošću. Ovo je tek početak.

Ipak jednog dana, on stiže na vrh a kada stigne na vrh, sve mu postaje dostupno u isti mah: dolina, nebo, oblaci, visina, dubina – sve postaje dostupno. To je prosvetljenje.

Treće pitanje:

Pre neki dan sam uzeo list hartije pa sam žvrljuckao ili slobodno piskarao, i zabolelo me je otkriće da sam pun samoostude i samosažaljenja. U toj dugačkoj zabelešci nisam imao ni jednu lepu reč za sebe. Da li sam ja isuviše idealističan ili samoljubiv i ima li izlaza iz ovog mraka?

Svako je tako vaspitan da je postao idealista. Niko nije realista. Ideal je zajednička bolest čovečanstva.

Svako je tako vaspitan da misli da mora da postane nešto, neko, negde u budućnosti. Data vam je neka predstava i morate da budete njoj nalik. To u vama stvara napetost jer vi to niste, vi ste nešto drugo, a ipak morate da budete to.

Tako čovek nastavlja da osuđuje stvarno zbog nestvarnog – nestvarno je nestvarno. A ideal nastavlja da vas odvlači u budućnost, izvan sadašnjosti.

Ideal postaje stalni košmar jer nastavlja da osuđuje. Sve što radite je nesavršeno zato što imate ideal savršenstva. Sve što postignete još uvek ne ispunjava jer imate ludačko očekivanje koje nikada ne može da bude zadovoljeno.

Vi ste ljudi, u određenom vremenu, u određenom prostoru, sa određenim ograničenjima. Prihvatite ta ograničenja. Perfekcionisti su uvek na rubu ludila. To su opsednuti ljudi – šta god da rade nije dovoljno dobro. A nema načina da nešto uradite savršeno – savršenstvo nije ljudski moguće. U stvari, jedini način bivanja je nesavršenost.

Čemu vas ja to onda ovde učim? Ne učim vas savršenstvu, učim vas celovitosti. To je nešto sasvim drugo. Budite celoviti. Nemojte brinuti o savršenstvu. Kada kažem da budete celoviti, mislim budite stvarni, budite ovde; sve što radite, radite totalno. Bićete nesavršeni, ali vaše nesavršenstvo će biti ispunjeno lepotom, biće ispunjeno vašom potpunosti.

Nikada nemojte da se trudite da budete savršeni jer ćete inače stvoriti puno teskobe. Toliko nevolja je već tu, nemojte sebi stvarati još više nevolja.

Čuo sam.

Desilo se da je zabrinuti Garfinkel, prljavog i mokrog odela, sedeo u vozu držeći trogodišnjeg dečaka u krilu. Svakih nekoliko minuta Garfinkel je udarao dete.

"Ako samo još jednom udarite to dete," podviknula je žena koja je sedela naspram njega, "napraviću vam takve nepravilike, da ih nećete zaboraviti!"

"Nepravilike?", rekao je Garfinkel. "Vi ćete da mi napravite nepravilike? Gospodo, moj partner mi je ukrao sav novac i pobegao sa mojom ženom i kolima. Čerka mi je u salonskim kolima, u šestom mesecu trudnoće, i nema muža. Izgubio sam prtljag, u pogrešnom sam vozu, ovaj mali smrdljivko je upravo pojeo karte i povratio ih po meni. I vi, gospodo, hoćete da mi napravite nepravilike?"

Kakvih tu još nevolja može da bude? Zar ne mislite da što je dosta, dosta je?

Život je sam po sebi tako složen, molim vas budite malo nežniji prema sebi. Ne stvarajte ideale. Život pravi dovoljno problema, ali ti problemi mogu da se reše. Ako ste u pogrešnom vozu, možete da promenite voz; ako su karte izgubljene, mogu da se ponovo kupe; ako vas je žena napustila, možete naći drugu. Problemi koje vam daje život mogu da se reše, ali problemi koje vam daje idealizam nikada ne mogu da se reše – oni su nemogući.

Neko je pokušao da bude Isus ... Nema načina; to se ne dešava tako, priroda to ne dozvoljava. Isus se dešava samo jednom, i samo jednom; prirodna ne trpi nikakva ponavljanja. Neko pokušava da postane Buda – sada se trudi da uradi nemoguće. To se jednostavno ne dešava, ne može da se dogodi; to je protiv prirode. Možete biti jedino ono što jeste. Zato budite potpuni. Gde god da ste i šta god da radite, radite to potpuno. Krenite u to, neka to postane vaša meditacija. Nemojte da brinete da li će to biti savršeno ili ne – neće biti savršeno. Ako je potpuno, to je dovoljno. Ako je potpuno, uživali ste da to radite, kroz to ste osetili ispunjenost, kretali ste se u tome, to vas je obuzelo, i izašli ste novi, sveži, mladi, podmlađeni.

Svaki čin koji je obavljen u potpunosti podmlađuje, i svaki čin koji se uradi potpuno nikada ne donosi nikakve okove. Volite potpuno i neće se pojaviti vezanost; volite delimično i vezanost se javlja. Živite potpuno i nema straha od smrti; živite delimično i strah od smrti je tu.

Ali zaboravite reč "savršenstvo". To je jedna od najkriminalnijih reči. Tu reč treba izbaciti iz svih jezika sveta, ona treba da bude izbačena iz ljudskog uma. Nikada niko nije bio savršen, niti će ikada biti. Zar ne možete to da shvatite? Čak i da je Bogovde i vi mu dodate u susret, zar ne možete da nađete mane njegovoj tvorevini? Toliko ih je mnogo, zato se on krije. U stvari, ako ste vi cepidlaka, ne možete da pronađete da je bilo šta kako treba – u pravo vreme, na pravom mestu. Izgleda da je sve samo zbrka. Čak ni Bog nije savršen; Bog je potpun. On uživa u tome što radi, još uvek u tome uživa. Ali, on nije savršen. Da je on savršen, sve što je stvorio ne bi moglo da bude nesavršeno. Iz savršenstva, proističe savršenstvo.

Sve religije sveta kažu da je Bog savršen. Ja to ne govorim. Ja kažem da je Bog celovit, Bog je posvećen, Bog je potpun – ali nije savršen. Iako se možda još uvek trudi ... Kako može da bude savršen? Da jeste, svet bi do sada bio mrtav. Čim je nešto savršeno, dolazi do smrti jer tu nema budućnosti, nema puta. Drveće i dalje raste, bebe se i dalje rađaju – stvari idu svojim tokom. A on se popravljaju. Zar ne primećujete poboljšanje? On je u svemu sve bolji. To je smisao evolucije: stvari se unapređuju. Majmuni su postali ljudi – to je napredak. Čovek će postati Božanski i Bog – to je evolucija.

Tejlar d' Šarden kaže da postoji jedna omega tačka u kojoj će sve biti savršeno. Nema takve tačke. Nema omega tačke. Ne može da bude. Svet je uvek u procesu; tu je evolucija; mi se sve više približavamo, ali ne dosežemo, jer kada se jednom dostigne – gotovo. Bog se i dalje trudi na različite načine, popravljajući se.

Jedno je sigurno: on je zadovoljan svojim delom, inače bi ga napustio. On još uvek uliva svoju energiju u njega. Kada je Bog srećan, čista je glupost da vi budete nesrećni. Budite i sami srećni. Neka sreća bude krajnja vrednost. Ja sam hedonista. Uvek zapamtite da je sreća merilo. Šta god radili, budite srećni, to je sve. Nemojte brinuti da li je to savršeno ili nije.

Odakle ta opsesivnost savršenstvom? Tada ćete biti napeti, teskobni, nervozni, uvek nespokojni, brižni, u sukobu. Engleska reč "agonija" potiče od korena koji znači: biti u sukobu. Neprekidno se rvati sa samim sobom – to je smisao agonije. Bićete u agoniji ako niste u miru sa samim sobom. Ne tražite nemoguće, budite prirodni, smireni, volite sebe, volite druge.

I zapamtite, onaj ko ne može da voli sebe zato što stalno osuđuje, ne može voleti nikog drugog. Perfekcionista nije samo perfekcionista

prema sebi, već i prema drugima. Čovek koji je surov prema sebi mora da bude surov i prema drugima. Njegovi zahtevi su nemogući.

U Indiji je samo pre nekoliko godina živio Mahatma Gandhi, perfekcionista, gotovo neurotičar. A bio je i vrlo strog prema svojim učenicima – nije im dozvoljavao čak ni čaj. Čaj! Jer u njemu ima nikotina. Kada bi nekog otkrili da u ašramu pije čaj, bio bi to veliki greh. Ljubav nije bila dozvoljena. Ako bi se neko zaljubio u nekog, to je bio tako veliki greh kao da će zbog toga čitav svet da bude poplavljen. On je neprestano špijunirao svoje učenike, uvek je sedeo pored ključaonice. Ali, on je bio takav i prema sebi. Prema drugima možete da budete samo onakvi kakvi ste prema sebi.

Ipak, takvi ljudi postaju velike vode jer kod drugih stvaraju mnogo krivnje. Što više krivice možete da stvorite u drugima, to veći voda možete da postanete. Jer ljudi sve više i više osećaju, da jeste, vi možete da im pomognete da postanu savršeni. Oni su nesavršeni, pa vi možete da im pomognete da postanu savršeni.

Ja nisam ovde da vam pomognem da postanete savršeni; ne bavim se nikakvim besmislicama. Ovde sam samo da bih vam pomogao da budete to što jeste. Ako ste nesavršeni, divno; ako ste savršeni, i to je divno.

Nemojte se truditi da postanete nesavršeni jer i to može da postane ideal! Možda ste već savršeni – onda možete sebi stvoriti probleme ako me slušate! Ovaj čovek kaže da budemo nesavršeni! Nema potrebe. Ako ste savršeni, prihvatite i to!

Nastojte da volite sebe. Ne osuđujte. Kada čovečanstvo bude počelo duboko da prihvata, sve crkve će nestati i svi političari i sveštenici će nestati.

Čuo sam.

Jedan čovek je pecao u Nord Vudsu, i jedne noći uz logorsku vatru, njegov vodič mu je pričao o vremenima kada je vodio Harija Emersona Fosdika na pecanje.

"Da," rekao je vodič, "bio je dobar čovek, osim što je psovao."

"Ali, slušajte," rekao je ribolovac, "nećete valjda da kažete da je dr Fosdik psovao?"

"O, ali, jeste, gospodine," protestovao je vodič. "Jednom je uhvatio lepog grgeča. Taman kad je trebalo da ga ubaci u čamac, riba se otkačila sa udice. Zato sam ja rekao doktoru, 'To je prokleta šteta!',"

a Dok je uzvratilo, 'Da, jeste!' Ali, to je jedini put da sam ga čuo da koristi takve izraze."

Eto, to je um perfekcionista. Doktor nije ništa rekao. On je samo kazao, "Da, jeste." Ali i to je perfekcionista dovoljno da mu nađe manu.

Perfekcionista je neurotičan. I ne samo da je neurotičan, on oko sebe stvara neuroze. Zato nemojte da budete perfekcionista, a ako je neko u vašoj okolini perfekcionista, bežite što dalje i što brže od njega, pre nego što vam zarazi um.

Sav perfekcionizam je vrsta dubokog ego tripa. Samo razmišljanje o sebi u pojmovima ideala i savršenstva nije ništa drugo nego kićenje ega do krajnjih granica. Ponizan čovek prihvata da život nije savršen. Ponizan čovek, istinski religiozan čovek, prihvata da smo mi ograničeni, da postoje ograničenja.

Gledajte ... to je moja definicija poniznosti. Ne truditi se da budeš savršen je biti ponizan.

Ponizan čovek biva sve potpuniji jer nema šta da porekne, ništa da odbaci. On prihvata sve što jeste, dobro, loše. A ponizan čovek je i veoma bogat jer prihvata svoju celovitost; svoju ljutnju, svoj seks, svoju pohlepu – sve se prihvata. U tom dubokom prihvatanju odigrava se velika alhemijska promena. Sve što je ružno malo po malo nestaje samo od sebe. Čovek postaje sve usklađeniji, sve celovitiji.

Ja nisam za sveca, ali jesam za svetog čoveka. Svetac je perfekcionista; sveti čovek je sasvim drugačiji. Zen Učitelji su sveti ljudi; katolički sveci su sveci. Sama reč "svetac" je ružna. Ona potiče od reči "sanctos" – neko kome je vlast dala potvrdu da je svetac. Ko može da ovlasti bilo koga da bude svetac? Je li to neka vrsta počasti? Ipak, hrišćanska crkva nastavlja da radi tu budalastu stvar.

Čak se dodeljuju i posthumne počasti. Možda je svetac umro pre tri stotine godina, onda Crkva ponovo razmatra njegove ideje, ili se svet promenio, i posle tri stotine godina Crkva mu odaje posthumne počasti – potvrdu da je taj čovek bio pravi svetac, koji u svoje vreme nije bio shvaćen. A možda je baš crkva ubila tog čoveka. Tako je Jovanka Orleana postala svetica. Ubili su je, ali su se kasnije predomislili. Ljudi su malo po malo bili sve bliži Jovanki Orelanki, pa je bilo teško ne prihvatiti je. Prvo su je ubili, a onda su joj se klanjali. Posle nekoliko stotina godina, njene kosti su pronađene i ukazana im je slava. Spalili su je isti ti ljudi, ista Crkva.

Ne, reč "svetac" nije dobra. Sveti čovek je sveti čovek zbog sebe samog, ne zato što neka crkva odlučuje da ga nagradi svetaštvom.

Čuo sam.

Jakobson, star devedeset godina, preživeo je progone u Poljskoj, koncentracione logore u Nemačkoj, i na desetine drugih antisemit-skih iskustava.

"O Gospode!", molio se u sinagogi. "Zar nije tačno da smo mi tvoj izabran narod?"

A sa neba je dopirao glas: "Da, Jakobsone, Jevreji su moj odabrani narod!"

"Pa, onda," jadikovao je starac, "nije li vreme da izabereš nekog drugog?"

Perfekcionisti su od Boga odabrani narod, zapamtite. U stvari, onoga dana kada shvatite da zbog svojih ideja sami stvarate sopstveni jad, raskinućete sa svim idejama. Tada ćete jednostavno živeti iz sopstvene stvarnosti – šta god ona bila. To je veliki preobražaj.

Zato nemojte da se trudite da budete Božiji odabrani ljudi, samo budite ljudski. Za ime Božije, samo budite ljudi!

Četvrto pitanje:

Pre neki dan si rekao da je napor opasan, ali da je u meditaciji neophodno da se teško radi. U mom nemačkom umu, napor je isto što i težak rad. Da li postoji težak rad bez napora?

Smisao je vrlo delikatan. Napor je uvek bezvoljan, napor je uvek delimičan. Radiš nešto zato što ne vidiš nijedan drugi način da postigneš rezultat svoje želje ako to ne uradiš. Da ima nekog načina, odbacio bi napor i priskočio na završnicu. Čovek nikada nije potpuno u svom naporu, ne može da bude, zbog ideje o budućnosti, o krajnjem ishodu. Napor je okrenut ka budućnosti, ka rezultatu. Nešto se radi samo zbog nekog budućeg rezultata, dobiti, pohlepe, dobre isplate.

Zato Učitelji zena kažu da je potreban beznaporni napor. Šta oni podrazumevaju pod beznapornim naporom? Oni kažu da je potreban težak rad, ali on ne treba da bude usmeren ka budućnosti.

Treba da uživate u njemu. Ne zbog nekog spoljašnjeg cilja – čak i ako time ništa ne postignete, to je lepo samo po sebi. A to je nešto najteže za ljudski um. Zato ja to zovem teškim radom. Najteže je nešto raditi zbog njega samog, pevati pesmu radi nje same, meditirati zbog same meditacije, voleti zbog same ljubavi. To je za ljudski um najteže, zato što je um okrenut ka budućnosti. On kaže, "Radi toga samog? Pa zašto onda? Šta će iz toga ispasti?"

Dolaze mi ljudi i pitaju, "Možemo da meditiramo, ali šta ćemo postići? Možemo da postanemo sannyasini; ali šta time dobijamo?" To je um – uvek pohlepan.

Da vam ispričam ...

Jednoga dana Mula Nasrudin je kroz prozor gledao na ulicu i ugledao je poverioca koji se uputio kod njega. Znajući zašto taj prikan dolazi, Mula je pozvao ženu i rekao joj da ona izađe na kraj sa posetiocem.

Shodno tome, žena je otvorila vrata i rekla, "Da, gospodine, znam da još uvek nismo platili. A iako Mula nije trenutno kod kuće, on danonoćno smišlja načine kako do dođe do novca i plati vam dug. Čak je i od mene tražio da pazim na ulicu i kad god prođe neko stado ovaca, izađem i kupim parčiće vune koji su se možda zakačili za žbunje. Tako ćemo, kada budemo sakupili dovoljno vune, moći da je upredemo, napravimo nekoliko šalova, prodamo ih i tim novcem vam otplatimo dug."

Kada je došla dotle, čovek je počeo da se smeje, na šta je Mula izašao iz svog skrovišta i rekao, "Ti, lupežu, čim si namirisao novac, počeo si da se kežiš."

Um je taj lupež. Čim dobije i nagoveštaj neke budućnosti, on počinje da se keži. Odmah skače na to, odmah to grabi – više niste sada ovde. Meditacija je zbog sebe same, kao što je i ljubav zbog sebe same.

Upitajte ružu zašto cveta. Ona jednostavno cveta. Tako je lepo cvetati. U tome nema nikavog motiva. Upitajte ptice zašto pevaju. One naprosto pevaju. One uživaju, blažene su u tome, tu nema nikakvog motiva.

Odbacite um i motiv nestaje. Zato bar nekoliko sati na dan radite stvari zbog njih samih: plešite, pevajte, svirajte gitaru, sedite sa prijateljima, ili samo posmatrajte nebo. Bar nekoliko sati posvetite svoje vreme suštinskim aktivnostima. Te aktivnosti su težak rad. A

ja znam, um je veoma lenj. On voli da sanja, neće da radi, zato sve vreme misli na budućnost. Ali um je veoma lenj. On samo misli na budućnost tako da bi izbegao sadašnjost i da bi izbegao izazove sadašnjosti.

Čuo sam jednu anegdotu.

Hodajući obalom rukavca, neki čovek je naišao na mladića koji je lenjo ležao ispod drveta sa pecaroškim štapom u vodi, na kome se plovak mahnito trzao.

"Hej, nešto se upecalo!", rekao je.

"Aha," otegao je pecaroš. "Da li bi hteo da to izvučeš napolje?"

Samo što je šetač to uradio, kad ga je onaj što se izležava zamolio, "Hoćeš da skineš ribu, staviš novi mamac i ponovo zabaciš štap u reku?"

I to je urađeno, a onda je čovek prokomentarisao u šali, "Kad si toliko lenj, trebalo bi da imaš decu koja će to da rade za tebe."

"Nije loša ideja," prozevao je pecaroš. "Jel' znaš možda gde da nađem neku trudnicu?"

Takav je um; on ne želi ništa da radi. On se jednostavno nada, želi, odlaze. Budućnost je varka da se odloži sadašnjost; budućnost je varka da se izbegne sadašnjost. Ne radi se o tome da ćete u budućnosti nešto da uradite, ne – jer opet će isti um biti tu i on će reći sutra, sutra. Umrećete a nećete uraditi ništa, samo ćete razmišljati. A to razmišljanje vam pomaže da sačuvate obraz: ne osećate se lenji jer toliko mislite o radu, uvek o obavljanju značajnih stvari, sanjate o velikim stvarima i ne radite one male koje zapravo treba da se urade upravo sada.

Težak rad znači da ste prisutni i da radite ono što vam je sadašnjost donela kao izazov.

Pre neki dan si rekao da je napor opasan, ali da je u meditaciji neophodno da se teško radi. Da, težak rad – jer moraćeš da ideš protiv uma. Težina nije u radu – rad je prekrasno jednostavan, rad je vrlo lak – težina potiče od činjenice da zato što si tako zamagljen umom, moraš da izađeš iz njega.

Umom nemačkom umu, napor je isto što i težak rad. To razumem – ali svi umovi su nemački. Zato su svi u takvoj nevolji, zato svako nalazi svoj fašizam, svoj nacizam, svog Adolfa Hitlera. Svako to radi. Um je fašista i um neprestano traži vođe, nekog da povede. Čitav svet se iznenadio kada je Nemačka upala u zamku Adolfa Hitlera.

Niko nije mogao da poveruje u to, to je bilo gotovo nelogično. Tako divna rasa sa velikom tradicijom učenja, učenih ljudi, velikih filozofa, Kanta, Hegela, Fojebaha, Marksa ... Takva kultura sa tako prefinjenim intelektom; kultura velikih naučnika, velikih muzičara, velikih pisaca i pesnika; zemlja filozofa i profesora ... "Profesor" nije nigde bila tako poštovana reč kao u Nemačkoj. Šta se desilo sa tako inteligentnom rasom pa je pala u ruke priglupog čoveka, gotovo idiota, Adolfa Hitlera?

Ali ovo mora da se shvati: svo učenje, ako je površno, ako potiče od uma, neće pomoći. Učenje ostaje samo na površini – duboko u sebi ostajete detinjasti. Ti profesori, čak i čovek kao što je Martin Hajdeger – veliki filozof, možemo reći najveći koga je proizveo ovaj vek – čak je i on postao sledbenik Adolfa Hitlera. Šta se desilo tim divovima te su sledili tog skoro ludog čoveka?

To mora da se razume; tako nešto može da se dogodi, oduvek se to dešavalo. Veliki umovi su veliki samo na površini, duboko u svom biću oni su detinjasti; odrastao je samo njihov intelekt, oni nisu odrasli.

Um Martina Hajdegera je bio veoma odrastao, njegovo biće vrlo detinjasto. Njegovo biće je detinjasto; ono čeka da ga neko povede. Istinski zrela osoba ne prebacuje svoju odgovornost ni na koga drugog; ona postaje odgovorna za sopstveno biće.

Čitava ta zemlja naučnika, filozofa, profesora, pesnika, džinovskih intelektualaca, pala je kao žrtva veoma običnog, mediokritetnog čoveka. I taj čovek je njome vladao.

To mora da pomogne svakom da bi shvatio glupost intelekta. Intelekt je površan. Čovek mora da odraste u biću inače je uvek sklon, uvek je naklonjen da postane žrtva takvih ljudi. Oni se uvek događaju.

Um je uslovljen spolja; njime može da se vlada spolja. Morate da odrastete u ne-um, jedino tada vama neće moći da se upravlja spolja. Jedino je čovek ne-uma slobodan, nezavisan. On nije ni Nemač, ni Indijac, ni Englez, ni Amerikanac – on je jednostavno slobodan. Amerikanac, Indijac, Nemač ... to su nazivi vaših zatvora, to nisu neba vaše slobode. To nisu neba da se njima leti, to su tamnice da se u njima živi.

Slobodan čovek pripada samo sebi i nikom drugom. Slobodan čovek je jednostavno energija bez imena, bez oblika, bez rase, bez nacije. Dani nacija i rasa su prošli, dani pojedinaca dolaze. U boljem

svetu neće biti Nemaca, Indijaca, hindusa, hrišćana – postojaće samo čisti pojedinci, savršeno slobodni, koji žive svoj život na svoj način, ne uznemiravajući život nikog drugog i ne dopuštajući da ma ko uznemirava njihov život.

Inače, um je detinjast a ipak domišljat. On može da postane žrtva bilo kog Adolfa Hitlera, bilo kog šoviniste, bilo kog ludaka koji je dovoljno hrabar ... a ljudi su hrabri, nikada ne oklevaju. U tome je bila privlačnost Adolfa Hitlera. On je bio toliko hrabar da je bio apsolutno hrabar. Nikada ne bi oklevao, bio je apsolutno siguran. A ljudi koji su u svom biću nesigurni, odmah nalaze duboku privlačnost kod takve osobe. To je čovek koji je tako siguran u odnosu na istinu da mora da je dosegao istinu. Počinju da se postrojavaju uz njega. Zbog svoje nesigurnosti postajete žrtva nekoga ko je lud. A ljudi ljudi su uvek sigurni, samo vrlo, vrlo budni i svesni ljudi oklevaju. Njihovo oklevanje pokazuje njihovu svesnost i složenost života.

A um je veoma domišljat. On može sve da racionalizuje.

Čuo sam.

Berger, koji se zajedno sa svojom ženom krio od nacista u skrivenom berlinskom potkrovlju, odlučio je da malo udahne svežeg vazduha. Dok je šetao ulicom nabasao je na Adolfa Hitlera.

Nemački vođa je izvadio pištolj i pokazao na gomilu konjske balege na ulici. "Hajde, Ješo!", povikao je. "Pojedi to ili ću da te ubijem!" Drhteći, Berger je uradio kako mu je naređeno.

Hitler je počeo tako da se smeje da mu je ispalo oružje. Berger ga je podigao i rekao, "Sada ti jedi balegu ili ću pucati!" Firer je klekao i počeo da jede.

Dok je on bio zauzet time, Berger se iskrao, pretrčao ulicu, preskočio ogradu, i zadihano se uspeo stepenicama do mansarde. Zalupio je vrata, zaključao ih i namakao rezu. "Hilda! Hilda", dozivao je svoju ženu. "Pogodi sa kim sam danas ručao!"

Um produžava da daje racionalna objašnjenja. Čak i ako jedete konjsku balegu, on to može da pretvori u ručak – i "Hilda, Hilda, pogodi s kim sam danas ručao"! Pazite na zamke uma. A što više budete budni, to ćete više moći da živite u trenutku, u činu, potpuno. Tada nema motivacije: vi nešto radite zato što uživate u tome.

Zato to ja zovem najtežim radom. Izaći iz uma je najteži posao. Ali, to nije napor, to je svesnost; to nije napor, to je intenzivna svesnost.

Poslednje pitanje:

Da li je za prosvetljenje neophodno ljudsko telo. Zar pas ili drvo koje je u cvatu ne mogu da se prosvetle?

Dang, dang, doko dang, doko dang.

OSHO

O OSHU

Osho je rođen u Kučevadi, Madija Pradeš, Indija, 11. decembra 1931. Od njegovog najranijeg detinjstva bio je buntovni i nezavisni duh, insistirajući na ličnom iskustvu istine više od slepog prihvatanja znanja i verovanja primljenih od drugih.

Posle prosvetljenja u svojoj dvadeset i prvoj godini, Osho je završio svoje akademske studije i proveo nekoliko godina predavajući filozofiju na Univerzitetu u Dabalpuru. Istovremeno je putovao Indijom i držao predavanja, izazivajući ortodoksne religiozne vođe na javne polemike, ispitivao tradicionalna verovanja, i sretao ljude svih životnih pravaca. Intenzivno je čitao sve što je mogao da pronade, neprekidno težeći da usavrši svoje znanje o verovanjima i psihologiji savremenog čoveka.

Krajem šezdesetih godina ovoga veka, Osho je počeo da razvija svoju jedinstvenu Dinamičku Meditaciju. Moderni čovek, govorio je, previše je opterećen zastarelim tradicijama prošlosti, kao i teskobama modernog života, tako da mora da prođe kroz duboki proces pročišćenja pre no što se može ponadati da će otkriti bezmisaonost - opušteno stanje meditacije.

U skladu sa svojim radom, Osho je govorio o skoro svakom aspektu razvoja ljudske svesti. Pročistio je suštinu onoga što je značajno za spiritualnu potragu savremenog čoveka, zasnovanu ne na intelektualnom razumevanju, već isprobanu svojim ličnim egzistencijalnim iskustvom.

On ne pripada nijednoj tradiciji - "Ja sam početak potpuno nove religiozne svesnosti", rekao je. "Molim vas, ne povezujte me sa prošlošću - ona čak nije ni vredna pamćenja."

Njegovi govori učenicima i tragaocima širom sveta su objavljeni u više od šest stotina tomova, i prevedeni na preko trideset jezika. Kao što Osho kaže, "Moja poruka nije doktrina, niti filozofija. Moja poruka je zapravo alhemija, nauka transformacije, tako da jedino oni koji su spremni da umru takvi kakvi jesu i budu rođeni ponovo u nečem tako novom da ga sada ne mogu čak ni zamisliti.... jedino takva nekolicina hrabrih ljudi će biti spremna da sluša, jer slušanje postaje riskantno."

"Slušajući preduzimate prvi korak ka tome da budete preporođeni. Tako, to nije filozofija od koje jednostavno možete napraviti ogrtač i hvalisati se s njom. To nije doktrina u kojoj možete naći utehu za uznemiravajuća pitanja. Ne, moja poruka nije neka verbalna komunikacija. Ona je mnogo riskantnija. Ona nije ništa manje od umiranja i ponovnog rođenja."

Osho je napustio svoje telo 19. januara 1990. Njegova prostrana Komuna u Puni, Indija, nastavlja da bude najveći centar za spiritualni rast na svetu, privlačeći hiljade međunarodnih posetilaca, koji dolaze da učestvuju u njenim meditacijama, terapijama, radu na telu i kreativnim programima, ili da jednostavno iskuse prisustvo u polju Bude (buddhafield - engleska kovanica kojom se opisuje Komuna u Puni).

ZA DALJE INFORMACIJE:

Mnoge Oshove knjige su prevedene i objavljene na različitim jezicima širom sveta. Za informacije o Oshu, njegovim meditacijama, knjigama, kasetama i o adresama Oshovih centara najbližih vama (najpoznatiji Osho centri u Jugoslaviji se nalaze u Novom Sadu i Sutomoru, a postoje i u Hrvatskoj i Sloveniji), kontaktirajte:

Osho Commune International
17 Koregaon Park
Pune 411 011 (MS)
India
Tel: +91 (0) 212 628 561
Fax: +91 (0) 212 624 181
E-mail: osho-commune@osho.org
(Elektronska pošta preko Interneta)

Osho International
24 St James s Street
London SW1A 1HA
UK
Tel: +44 (0) 171 925 1900
Fax: +44 (0) 171 925 1901
E-mail: osho_int@osho.org
(Elektronska pošta preko Interneta)

Osho America
PO Box 12517
Scottsdale, AZ 85260
USA
Tel: + 1 602 905 2612
Orders: 800 777 7743
Fax: + 1 602 905 2618
E-mail: osho_america@osho.org
(Elektronska pošta preko Interneta)

<http://www.osho.org>

Ovo je sveobuhvatan web prostor na Internetu, koji predstavlja kompletan katalog Oshovih knjiga i kasete, jednu turu kroz Oshovu Komunu u Puni, Indija, listu Oshovih centara za informisanje širom sveta, kao i izbor iz Oshovih govora.

MEĐUNARODNA OSHO KOMUNA

Međunarodna Osho Komuna u Puni, Indija, koja je vođena vizijom prosvetljenog učitelja Osha, može se opisati kao laboratorija, eksperiment u stvaranju "Novog Čoveka" - ljudskog bića koje živi u harmoniji sa samim sobom i svojim okruženjem, i koji je slobodan od svih ideologija i sistema verovanja koje danas dele čovečanstvo.

Multiverzitet (kovanica koja označava skup više univerziteta) Oshove Komune nudi stotine seminara, grupa i treninga, koga predstavljaju devet različitih fakulteta:

OSHO ŠKOLA ZA USREDIŠTENJE I ZEN BORILAČKE VEŠTINE

OSHO ŠKOLA ZA KREATIVNE UMETNOSTI

OSHO MEĐUNARODNA AKADEMIJA ZA ISCELITELJSKE VEŠTINE

OSHO AKADEMIJA ZA MEDITACIJU

OSHOV INSTITUT ZA LJUBAV I SVESNOST

OSHO ŠKOLA MISTICIZMA

OSHOV INSTITUT ZA TIBETANSKO PULSIRAJUĆE LEČENJE

OSHO CENTAR ZA TRANSFORMACIJU

OSHO KLUB ZA MEDITACIJU: KREATIVNA DOKOLICA

Svi ovi programi su uobličeni da pomognu ljudima da pronađu suštinu meditacije: pasivno svedočenje misli, emocija i akcija, bez prosuđivanja ili poistovećenja. Kao nijedna druga od mnogih tradicionalnih istočnih disciplina, meditacija u Međunarodnoj Osho Komuni je nerazdvojni deo svakodnevnog života - rad, druženje ili jednostavno prisutnost. Rezultat toga je da se ljudi ne odriču sveta, već uvode u njega duh svesnosti i slavlja, kroz duboko obožavanje života.

Vrhunac svakog dana u Komuni je okupljanje Oshovog Bratstva Belih Odora. Ovo dvosatno slavlje kroz muziku, ples i tišinu, sa Oshovim predavanjem sa videa, je jedinstveno - potpuna meditacija u sebi, kada se hiljade tragača, po Oshovim rečima, "rastapaju u moru svesnosti."